

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΓΗΣΠΑΙΣΕΙΜΙΚΑΙΟΥΡΑΝΟΥΔΑΞΕΤΕΡΟΕΝΤΟΣΔΙΨΑΔ'ΕΜΙΑΥΟΞΚΑΙΔΠΟΛΛΥΜΑΙ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΕΤΟΥΡΜΑΡΗ 57, 10432 ΑΘΗΝΑΙ • ΘΕΡΙΝΟΝ ΗΛΙΟΕΤΑΙΟΝ • ΙΟΥΛΙΟΣ 2002 (ΤΕΥΧΟΣ 18^{ον}) • 5 ΕΥΡΩ

Η ΙΛΙΑΔΑ
ΣΕ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΑΝΑ ΡΑΥΩΔΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ
ΣΤΟΝ ΥΜΗΤΤΟ

Η ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΑΓΑΘΟΥ
Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ
ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η ΒΙΟΘΕΩΡΙΑ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Ο ΔΡΙΟΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΕΚΕΥΗ

ISSN 1208-832800

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τριμηνιαία έκδοσις

Έτος Ε' Αρ. Τεύχους 18 - Ιούνιος 2002

Στουρνάρη 57, 104.32 Αθήναι
Επικτήτου 1, 116.35 Παγκράτι Αθήναι
Τηλ.: 010.52.37.543, 010.75.12.156
Τηλεμοιότυπον.: 010.52.26.694

ISSN 1108-832X

Ιδιοκτήτης - Εκδότης - Διευθυντής
Ραδάμανθους - Αντώνιος Αναστασάκης
Στοιχειοθεσία - Καλλιτεχνική επεξεργασία:

Μουστάκη Δήμητρα

Διορθώσεις: Θεοδώρα Γαβρά

Εκτύπωση: Γ. Χ. Ζαχαροπούλου - Δ. Σιταράς,
Λευκάδος 9 - Μοσχάτο

Τα κείμενα, όπως και η γλώσσα
κάθε δημοσιεύματος απηχούν τις απόψεις
του εκάστοτε γράφοντος.

ΕΑΝ ΕΠΙΘΥΜΕΙΤΕ

ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

αποστείλατε για έτήσια συνδρομή
ταχυδρομική επιταγή (20 ΕΥΡΩ)
στό όνομα:

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 57
104.32 ΑΘΗΝΑΙ

ή καταθέσατε 20 ΕΥΡΩ

στήν Alpha Bank (Πίστewος)

Αρ. Λογαριασμού:

104.002.786.016.548

στό όνομα ΑΝΤ. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ

ή τηλεφωνήσατε στο 010.52.37.543

Συνδρομές εξωτερικού: 40 ΕΥΡΩ

**Δωρίσατε
μία συνδρομή στους φίλους σας**

Παρακαλείσθε
όσοι δέν έχετε ανανεώσει
τήν συνδρομή σας
όπως αποστείλετε
ταχ. επιταγή 20 ΕΥΡΩ
στήν διεύθυνση του Ίδεο-
θεάτρου μέ τήν ένδειξη
"άνανέωση συνδρομής"

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΛΙΑΣ

ΣΕΛ. 4

ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΕΛ. 15

ΥΜΗΤΤΟΣ

ΣΕΛ. 18

Η ΒΙΟΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΣΕΛ. 32

Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΙΕΗΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΞΕΩΝ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΑΓΩΜΙΣΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΣΕΛ. 35

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΣΕΛ. 38

Η ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΑΓΑΘΟΥ

ΣΕΛ. 54

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΕΚΕΥΕΙΣ

ΣΕΛ. 58

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΕΥΗ

ΣΕΛ. 60

Έπισκευθήτε τήν ιστοσελίδα
του Ίδεοθεάτρου στο Διαδίκτυο
<http://www.ideotheatron.gr>
e-mail:
radamanthys@ideotheatron.gr

ΕΝΩΠΙΟΝ
ΠΑΝΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΡΧΗΣ

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ - ΔΗΛΩΣΗ

Τών υπογραφομένων Έλλήνων πολιτών

ΚΑΤΑ

Του οργανισμού «Αθήνα 2004», πού έδρεύει στήν Αθήνα,
όπως εκπροσωπείται κατά τό νόμο, καί ΚΑΤΑ παντός υπευθύνου

Οί υπογραφόμενοι Έλληνες πολίτες καί πολίτες τής Εύρωπαϊκής
Ένώσεως διαμαρτυρόμαστε έντόνως κατά του ανωτέρω Οργανισμού
διότι επέλεξε ως «μασκότ» των προσεχών Ολυμπιακών Αγώνων δύο σχέδια-καρικατούρες, έμπνευσμένα από
άρχαϊες κουκλές, κατά τά λεγόμενα των εκπροσώπων του, στα όποια όλως αυθαίρετως έδωσε τά όνόματα
«Φοίβος» καί «Αθηνά».

Η ανωτέρω «έπιλογή» των άκαλαίσθητων «μασκότ» σέ συνδυασμό μέ τήν άδόκιμη, άδόκιμη καί
παράταιρη χρήση των δύο αυτών όνομάτων, προσβάλλει κατά τρόπο βάνανσο καί χυδαίο, πανάρχεια
ιέρά σύμβολα καί θρησκευτικά πρότυπα του Έλληνισμού.

Θεωρούμε ότι ή καταγγελλόμενη κατάσταση περικλείει δόλο καί διάθεση νά πραγματοποιηθή τό
αδύνατον: Κατά τους προσεχείς Ολυμπιακούς Αγώνες νά χλευάζονται έμπράκτως οί διαχρονικές πνευ-
ματικές άξίες του Έλληνικού Πολιτισμού μέσω του έντέχνου έξευτελισμού των Θείων Όντοτήτων οί
όποιες, αυτές άκριβώς, έπιμύντο κατά τους άγώνες! Η χρήση δέ των θείων όνομάτων, συνδεόμενη
συνειρμικώς μέσω τής συνεχοϋς επαναλήψεως μέ τά συγκεκριμένα σχέδια, θά όδηγήσιν - στήν αντίληψη
του μέσου θεατού-άκροατού - σέ ταύτισή τους μέ τίς καρικατούρες!

Έτσι όμως, διαπράττεται βλασφημία καί καθύβριση τής Έλληνικής Θρησκείας, κορυφαία θρησκευτική
έκδήλωση τής όποίας αποτελούν οί Ολυμπιακοί Αγώνες! Ο «Φοίβος» (Απόλλων) καί ή «Αθηνά» δέν είναι
«πρόσωπα τής Μυθολογίας» αλλά κορυφαία πνευματικά πρότυπα, πού τιμώνται παγκοσμίως μέ συνεχώς
παραγόμενα έργα μελέτης υπό τής διεθνούς φιλοσοφικής καί άκαδημαϊκής κοινότητας, αλλά καί από τό ίδιο
τό Έλληνικό κράτος πού χρησιμοποιεί τίς ιερές μορφές τους ως κατ' έξοχήν Σύμβολα Πολιτισμού, όδηγών-
τας τους έπίσημους προσκεκλημένους του σέ πνευματικό προσκύνημα στον Ίερό Βράχο τής Ακροπόλεως
(Ναό τής Αθηνάς) καί στον Ίερό Τόπο των Δελφών (Ναό του Φοίβου Απολλώνος). Τιμώνται επίσης καί
από τήν Ακαδημία Αθηνών, τήν πρόσωση τής όποίας κοσμούν περικαλλή αγάλματα τής Αθηνάς καί του
Φοίβου (Απολλώνος), από τον Δέμο Αθηναίων, στή σημαία του όποιου άπεικονίζεται ή μορφή τής Αθηνάς,
από τά Πανεπιστήμια, ιδιωτικούς φορείς, κ.λπ.

Βεβαίως, τά θεία όντα δέν έχουν ανάγκη τής δικής μας προστασίας. Τό προσβαλλόμενο άγαθό έν προ-
κειμένω καί τυχάνον άναγκαίας προστασίας από κάθε έννομη πολιτεία είναι οί Αξίες του
διαχρονικού Πολιτισμού μας καί τό αίσθημα ιερότητας άπέναντι σέ αυτές, γνωστό καί
άντιληπτό ως θρησκευτικό συναίσθημα. Έπειδή ή ανωτέρω δημιουργηθείσα έν τοίς
πράγμασιν (de facto) κατάσταση προσβάλλει βαναύσως τήν τιμή καί τήν υπόληψή
μας ως Έλλήνων Πολιτών, συμμετόχων καί κοινωνών του Έλληνικού Πολιτισμού
σέ όλες τίς εκφάνσεις του, καί μās προκαλεί θλίψη καί βαθιά ψυχική όδύνη.

ΓΙ' ΑΥΤΟ,

μέ τήν ρητή επιφύλαξη κάθε δικαιώματός μας,
καταγγέλλουμε δημοσίως τά ανωτέρω καί

ΔΗΛΩΝΟΥΜΕ

Γλαύς, τό ιερό πουλί
τής Θεάς Αθηνάς.

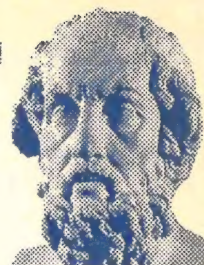
ότι επιθυμούμε τήν άσκηση παντός προσφόρου καί νομίμου μέσου ένώπιον παντός
Δικαστηρίου, Οργανισμού, Αρχής κ.λπ., μέ σκοπό τήν άπόσυρση των σχεδίων-μασκότ, τήν πλήρη
άποσύνδεση καί άποταύτισή τους από τά θεία όνόματα «Φοίβος» καί «Αθηνά», τήν επανόρθωση τής
γενομένης βλάβης, καί τήν άποχή στό μέλλον από κάθε είδους παρόμοια προσβολή.

Πληροφορίες καί έντυπα υπογραφών στό Ίδεοθέατρον. Τηλ. 52.37.543

Athena Phénos

ΙΛΙΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΑΝΑ ΡΑΥΩΔΙΑ

Ο Όμηρος, ο μεγαλύτερος ποιητής της αρχαιότητας μας έδωσε στο ποίημά του *Ιλιάδα* τις 51 σημαντικότερες μέρες ενός μεγάλου πολέμου, του Τρωικού. Ο πόλεμος αυτός γνωρίζουμε ότι έγινε το 1180 π.Χ. Σύμφωνα με το μύθο, αιτία ήταν η άρπαγή της Ωραίας Ελένης από τον Πάρη. Ο Πάρης, γιός του βασιλιά της Τροίας Πριάμου, επισκέφθηκε σαν καλεσμένος την Σπάρτη. Ο βασιλιάς της Μενέλαος είχε μία πεντάμορφη γυναίκα, την Ελένη. Ο Πάρης την έκλεψε, και μετά από αρκετές περιπλανήσεις επέστρεψε στην Τροία. Ο Μενέλαος, ζήτησε την βοήθεια του αδελφού του Αγαμέμνονος, που

βασίλευε στις Μυκῆνες. Αυτός, ζήτησε την βοήθεια όλων των βασιλέων της Ελλάδος, που αποφάσισαν, ξεκινώντας από την Αύλιδα, να εκστρατεύσουν εναντίον της Τροίας. Εκεί χρειάστηκαν 10 χρόνια σκληρού πολέμου, για να την κατακτήσουν τελικά, με το τέχνασμα του Δούρειου Ίππου. Ο Όμηρος μας περιγράφει στην *Ιλιάδα* τον πόλεμο 51 ημερών. Ουσιαστικά δεν πρόκειται για την περιγραφή του πολέμου, αλλά για την περιγραφή του τρομερού θυμού του Αχιλλέως, όπως ακριβώς μας λέει στους πρώτους στίχους του: «Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος».

ΡΑΥΩΔΙΑ Α

Οι άρχηγοί των Ελλήνων ανησύχησαν, γιατί μία φοβερή αρρώστια αποδεκάτιζε τα παλληκάρια των Ελλήνων και γι' αυτό ζήτησαν την βοήθεια του μάντη Κάλχα. Αυτός τους εξήγησε τι συμβαίνει: «ο Θεός Απόλλωνας έχει θυμώσει μαζί σας και σας έριξε βαριά κατάρρα όχι γιατί ζητάει θυσίες, αλλά γιατί ο Αγαμέμνονας κρατάει αιχμάλωτη την όμορφη Χρυσίδα, την κόρη του ιερέα του, Χρύση. Αυτός ήρθε να του την ζητήσει κλαίγοντας, προσφέροντας πολλά δώρα σαν αντάλλαγμα. Ο Αγαμέμνων όμως τον έδιωξε και αυτός μας καταράστηκε ζητώντας την βοήθεια του Απόλλωνος. Για να σταματήσει λοιπόν η συμφορά θα πρέπει να στείλετε την Χρυσίδα στον πατέρα της». Θύμωσε ο Αγαμέμνων και ζήτησε από τους άλλους άρχηγους να του δώσουν από ένα μεγάλο δώρο. Αυτό όμως προκάλεσε το θυμό του Αχιλλέως και πάνω στο μάλωμά τους ο Αγαμέμνων του ζήτησε την δική του αιχμάλωτη, την όμορφη Βρισηίδα. Ο Αχιλλεύς τράβηξε το σπαθί του, αλλά μπήκε στην μέση η θεά Ήρα που τους αγαπούσε και τους δύο. Ο Αχιλλεύς σταμάτησε, αλλά όρκίστηκε να πάρει πιά να πολεμά τους Τρῶες ακόμα και αν τον παρακαλούσαν οι Έλληνες, και γύρισε στην σκηνή του. Ο Αγαμέμνων έστειλε την Χρυσίδα στον πατέρα της και δύο κήρυκες στην σκηνή του Αχιλλέως για να πάρουν την Βρισηίδα. Ο Αχιλλεύς πήγε στην θάλασσα και κλαίγοντας παρακάλεσε την μητέρα του, την θεά Θέτιδα, να μεσολαβήσει στους θεούς του Ολύμπου.

Ο Αχιλλεύς, στην σκηνή του, έχοντας παρά το πλευρό του τον Όδυσσεα και τον Διομήδη, παρακολουθεί γεμάτος όργη, την άρπαγή της Βρισηίδος από τον Έρμη, που συνοδεύεται από έναν κήρυκα.

ΡΑΥΩΔΙΑ Β

Η Θέτις έπεισε τον Δία να βοηθήσει τον Αχιλλέα και αυτός κάλεσε τον φτερωτό Όνειρο να πάν στον Αγαμέμνονα την ώρα που κοιμόταν και να του πη την άλλη μέρα να επιτεθῇ στους Τρῶες. Αυτός παρασύρθηκε από τον Όνειρο, αλλά θέλησε στην αρχή να δοκιμάσει τους Έλληνες. Τους είπε ότι μετά από 9 ολόκληρα χρόνια αποφάσισε να γυρίσουν στην πατρί-

ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

δα τους. Είχε όμως πεί στους άρχηγούς τους, όταν αυτοί θα πηγαίνουν προς τα καράβια, να τους γυρίσουν πίσω και να τους δώσουν θάρρος, να επιτεθούν στην Τροία. Όταν λοιπόν οι Έλληνες τρέχανε προς τα καράβια τους, η Αθηνά πικραμένη πολύ από αυτή την απόφαση, στάθηκε στο πλευρό του Όδυσσεώς και τον βοήθησε να συγκρατήσει τους Έλληνες και μαζί με τον βασιλιά της Πύλου, Νέστορα να τους γυρίσει πίσω. Οι Έλληνες άρματώθηκαν και ξεχύθηκαν προς την Τροία. Οι Τρῶες που τους είδαν άνοιξαν τις βαριές πύλες της Τροίας και με έπικεφαλῆς τους τον άρχηγό τους Έκτορα ξεχύθηκαν να χτυπηθούν μαζί τους. Και ο Δίας καιρόταν από την κορυφή του Ολύμπου, γιατί έφτασε η ώρα να τιμωρήσει τους Έλληνες.

ΡΑΥΩΔΙΑ Γ

Μπροστά από τους Τρῶες πήγαινε ο Πάρης. Μόλις τον είδε ο Μενέλαος, όρμησε εναντίον του και αυτός έτρεξε να κρυφτῇ πίσω από τους άλλους. Τόν είδε ο Έκτορας που τους ντρόπιασε και βγήκε μπροστά και φώναξε στον Μενέλαο ζητώντας του να μονομαχήσουν ο Μενέλαος με τον Πάρη. Αν κέρδιζε ο Μενέλαος θα έπαιρνε την Ωραία Ελένη, αλλιώς θα έφευγαν. Οι δύο στρατοί άφησαν τα δπια κάτω και κήρυκες έφεραν κριάρια που τα θυσίασαν στους θεούς. Η Ελένη με τον Πρίαμο παρακολουθούσε από τα τείχη της Τροίας. Ο Πάρης πέταξε το άκόντιό του αλλά αυτό καρφώθηκε στην άσπίδα του Μενέλαου. Ο Μενέλαος ζήτησε την βοήθεια του Διός και πέταξε και αυτός το δικό του κοντάρι που τρύπησε την άσπίδα του Πάρη και του έβγαλε την κοιλιά του. Αυτό τον θύμωσε και τραβώντας το σπαθί του χτύπησε με δύναμη την περικεφαλαία του Πάρη. Αυτό έσπασε και τότε άρπαξε την ίδια την περικεφαλαία και τον τραβούσε προς το μέρος των Αχαιών. Η θεά Αφροδίτη, που ήταν με το μέρος του Πάρη, έκοψε το λουρί της περικεφαλαίας, για να μη πνιγῇ και με ένα σύννεφο τον πήρε μακριά. Ο Αγαμέμνων φώναξε στους Τρῶες ότι ο Μενέλαος νίκησε και πρέπει να του παραδώσουν την Ελένη.

Η Ελένη συζητά, στο ένδιαίτημά της, με τον Αλέξανδρο.

ΡΑΥΩΔΙΑ Δ

Ο Ζεύς κάλεσε στο χρυσό του παλάτι στον Όλυμπο όλους τους θεούς και τους ρώτησε μήπως είναι φρόνιμο να δώσουν την Ωραία Ελένη στον Μενέλαο και να φύγουν οι Αχαιοί. Όμως θύμωσε η Ήρα και του είπε ότι δεν ξεπλύθηκε η μεγάλη ντροπή και του ζήτησε να στείλη την Αθηνά και να κάνει τους Τρῶες να παραβούν τον όρκο τους και να ξαναρχισῇ ο πόλεμος με τους Αχαιούς. Η Αθηνά πήρε την μορφή του Λαοδόκου, άντρειωμένου μαχητή των Τρῶων και γυρνώντας στον Πάνδαρο, τον πιά άνόητο από τους πολεμάρχους των Τρῶων, τον προέτρεψε να σκοτώσει τον Μενέλαο. Αυτός πέταξε ένα βέλος όμως η Αθηνά του έκοψε την τρομερή δύναμη και απλά τρύπησε τον θώρακα του Μενέλαου. Ο Αγαμέμνων τον πήρε στην άγκαλιά του και φώναξε τον Μαχάονα να τον γιατρέψῃ. Όμως η πληγή δεν ήταν βαθειά. Ο Αγαμέμνων έδωσε διαταγή να επιτεθούν στους Τρῶες, και άρχισε μία άγρια μάχη.

Οι Αχαιοί φορούν τα όπλα τους, λίγο πριν την μάχη.

ΡΑΥΩΔΙΑ Ε

Δύο πολεμιστές της Τροίας, ο Φηγέας και ο Ίδαϊος, όρμησαν να σκοτώσουν τον Διομήδη. Αυτός τους απέφυγε και σκότωσε τον Φηγέα και έτρεψε σε φυγή τον Ίδαϊο. Τους πήρε την άμαξα και συνέχισε λυσσασμέ-

νος νά πολεμᾷ τούς Τρῶες. Ὁ Πάνδαρος τόν κτυπάει μέ ἓνα βέλος στὸν ἀριστερό ὦμο. Αὐτὸς φωνάζει τὸν φίλο του Σθέναλο καὶ συνεχίζει τὴν μάχη. Τρέχουν νά τὸν βοηθήσουν ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ Αἴας, ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Ἰδομενεύς. Ὁ Αἰνεΐας καὶ ὁ Πάνδαρος ἀποφασίζουν νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον του. Τούς βλέπει ὁ Διομήδης καὶ στέκεται καὶ τούς περιμένει. Ὁ Πάνδαρος πετάει τὸ κοντάρι του, πού τρυπάει τὴν ἀσπίδα τοῦ Διομήδους ἀλλὰ δὲν τὸν πληγώνει. Τινάζει ὁ Διομήδης τὸ ἀκόντιό του καὶ καρφώνεται στὸ κεφάλι τοῦ Πάνδαρου. Ἀρπάζει μία πέτρα καὶ κτυπάει μέ δύναμη τὸ πόδι τοῦ Αἰνεΐας, πού προσπαθοῦσε νά προστατέψῃ τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Πάνδαρου. Ἡ Ἀφροδίτη προσπαθεῖ νά προστατέψῃ τὸν γιό της Αἰνεΐα καὶ τὸ βέλος, πού στέλνει ὁ Διομήδης, τὴν κτυπᾷ στὸ χέρι. Μαζί μέ τὸν Ἄρη, πού πολεμοῦσε μέ τούς Τρῶες καὶ πληγώθηκε καὶ αὐτός, γυρίζουν στὸν Ὀλυμπο γιὰ νά γιατρέψουν τίς πληγές τους.

Ἡ Ἀφροδίτη κρατᾷ τὸν τραυματισμένο Αἰνεΐα, μετά ἀπὸ τὸ κτύπημα τοῦ Διομήδους.

ΠΑΥΣΙΑ 2

Ὁ μάντις Ἑλένος, πῆρε παράμερα τὸν ἀδερφό του Ἑκτορα καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ βοηθᾷ τούς Ἕλληνες καὶ γι' αὐτὸ θά ἦταν καλὸ νά ἀνέβουν στὴν ἀκρόπολή τους καὶ νά τῆς τάξουν 12 μοσχάρια, γιὰ νά τούς βοηθήσῃ. Αὐτὸς γύρισε στὸ παλάτι καὶ ζήτησε ἀπὸ τὴν μητέρα του Ἑκάβη, νά πάρῃ τὸν καλύτερο πέπλο της καὶ μαζί μέ τίς ἄλλες γερόντισσες νά τὸν προσφέρῃ στὸ βωμὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Αὐτὴ πῆγε καὶ ὑποσχέθηκε καὶ 12 χρυσὰ μοσχάρια ἂν τούς βοηθοῦσε. Ὅμως ἡ Ἀθηνᾶ δὲν συγκινήθηκε. Ὁ Ἑκτωρ γύρισε στὸ παλάτι καὶ βρῆκε τὸν Πάρη μαζί μέ τὴν Ἑλένη καὶ τὸν μάλωσε στέλνοντάς τον πίσω στὴν μάχη. Μετά πῆγε στὴ γυναῖκα του Ἀνδρομάχη καὶ πῆρε στὴν ἀγκαλιά του τὸ μωρό του τὸν Ἀστυάνακτα. Ζήτησε ἀπὸ τὸν Δία καὶ τούς ἄλλους θεούς, νά ἀφήσουν τὸν γιό του νά μεγαλώσῃ καὶ νά γίνῃ τὸ ἴδιο μαχητὴς μέ αὐτόν. Πῆρε τὸν Πάρη καὶ μαζί βγήκαν πάλι στὸν πόλεμο.

ΠΑΥΣΙΑ Η

Βλέποντας οἱ Τρῶες τὰ δύο ἀδελφία μαζί πῆραν θάρρος καὶ ὤρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀχαιῶν. Ὁρμησε νά τούς βοηθήσῃ ἡ Ἀθηνᾶ, ἀλλὰ τὴν σταμάτησε ὁ Ἀπόλλων καὶ τῆς πρότεινε νά βάλουν τὸν Ἑκτορα νά μονομαχήσῃ μέ ἓναν ἀπὸ τούς Ἀχαιούς. Τὴν ἀπόφαση αὐτὴ τὴν μάντις Ἑλένος καὶ τὴν εἶπε στὸν Ἑκτορα. Αὐτὸς βγήκε καὶ πρότεινε στοὺς Ἀχαιούς νά κτυπηθῇ μέ τὸν καλύτερό τους. Ἄν τὸν σκότωναν θά ἦταν περὶ φανοὶ οἱ Ἀχαιοί, γιατί σκότωσαν τὸν βασιλιὰ τῆς Τροίας. Ἄν ὅμως νικούσε ὁ ἴδιος, οἱ Ἀχαιοὶ θά ἐφευγαν. Τὸν ἀκούσαν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ σώπασαν. Βγήκε λοιπὸν μπροστὰ ὁ θεϊκὸς Διομήδης γιὰ νά κτυπηθῇ. Τὸν ἀκολούθησαν ὁ Αἴας, ὁ Ἰδομενεύς, ὁ Εὐρύπυλος, ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἀποφάσισαν νά ρίξουν κλῆρο καὶ αὐτὸς ἐπείσε στὸν Αἴαντα. Σήκωσε τὸ κοντάρι του καὶ τὴν βαριά του ἀσπίδα καὶ πῆγε πρὸς τὸν Ἑκτορα. Τίναξε αὐτὸς τὸ κοντάρι του, πού κτύπησε στὴν ἀσπίδα τοῦ Αἴαντος στὴ μέση καὶ πέρασε τὰ ἐπτά δέρματα, σταματώντας στὸ τελευταῖο. Πέταξε καὶ ὁ Αἴας τὸ κοντάρι του, πού τρύπησε τὴν ἀσπίδα, ἀλλὰ δὲν τὸν σκότωσε. Τραβᾶνε τὰ σπαθιά τους, πού

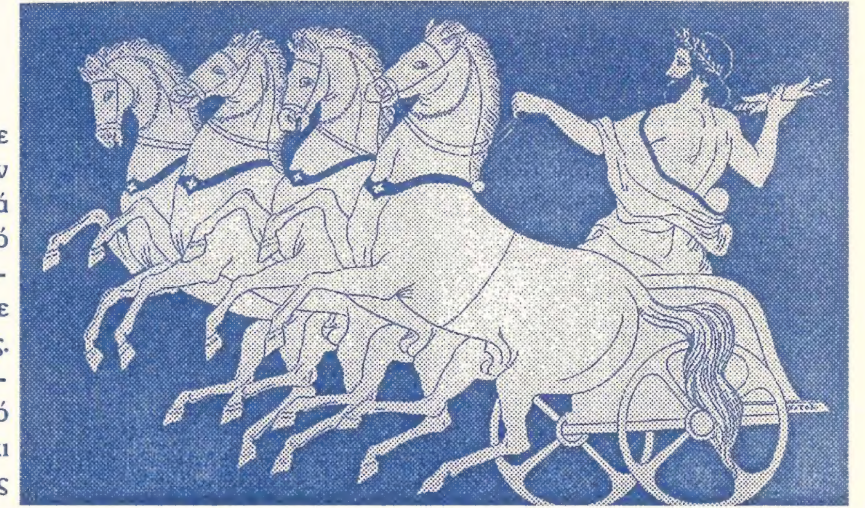

Ὁ ἀγὼνας τοῦ Αἴαντος μέ τὸν Ἑκτορα

ὅμως σπᾶνε πάνω στὶς ἀσπίδες. Πετᾶει μία μεγάλη πέτρα ὁ Ἑκτωρ, πού βροντᾷ στὴν ἀσπίδα τοῦ Αἴαντα. Πετᾶει μία καὶ ὁ Αἴαντας, πού τὸν γκρεμίζει ἀνάσκελα. Ὅμως σπκώνεται γρήγορα. Ἀρχισε νά σκοτεινιάζῃ καὶ δύο κήρυκες, ἓνας Ἀχαιὸς καὶ ἓνας Τρῶας, τούς ζητᾶνε νά σταματήσουν τὴν μονομαχία καὶ νά θάψουν τούς νεκρούς.

ΠΑΥΣΙΑ Θ

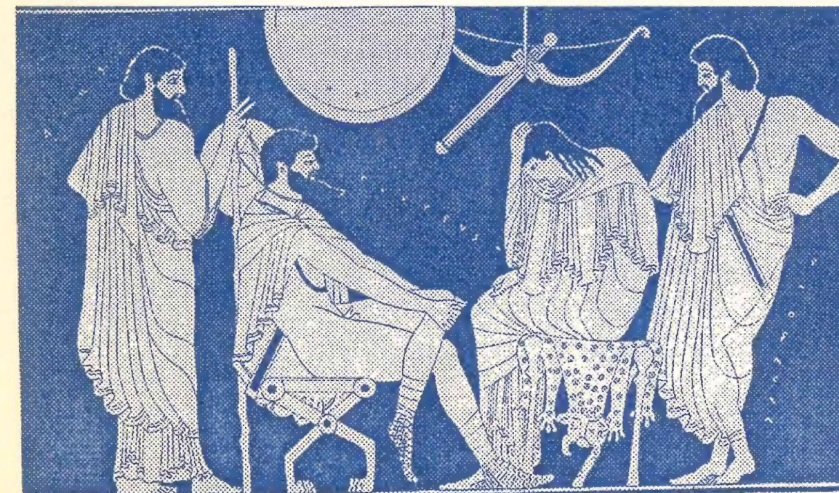
Στὴν αὐγὴ τῆς μέρας ὁ Ζεὺς κάλεσε τούς ἄλλους θεούς καὶ τούς εἶπε ὅτι, ἂν κάποιος ἀνακατευόταν στὸν πόλεμο, θά τὸν γκρεμίζε στα Τάρταρα. Ἐξεψε τὸ ἄρμα του μέ τὰ ἄλογα μέ τὰ χάλκινα πόδια καὶ τίς χρυσές χαῖτες καὶ τὸ ὀδήγησε σὲ ἓνα σύννεφο πάνω ἀπὸ τούς Ἀχαιούς. Ἡ μάχη ξεκίνησε τὸ ἴδιο ἄγρια καὶ σκληρὴ μέ τὴν προηγούμενη μέρα. Κατὰ τὸ μεσημέρι ὁ Ζεὺς ρίχνει ἓνα ἀστροπελέκι πρὸς τὴν μεριά τῶν Ἀχαιῶν καὶ τούς ἀναγκάζει νά ὀπισθοχωρήσουν. Ὁ γέρο-Νέστωρ μένει πίσω καὶ ὁ γενναῖος Διομήδης τρέχει καὶ τὸν ἀνεβάζει στὸ ἄρμα του. Ξεκύνονται καὶ οἱ δύο πρὸς τὸν Ἑκτορα. Οἱ Τρῶες φοβοῦνται καὶ γυρίζουν πρὸς τὴν πόλη τους καὶ ὁ Ζεὺς μέ δύο ἀστροπελέκια ἀναγκάζει τὸν Διομήδη νά γυρίσῃ πίσω. Ἡ Ἥρα μπαίνει στὴ σκέψη τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τὸν προτρέπει νά δώσῃ θάρρος στοὺς πολεμιστές. Ὁ Ζεὺς ὅμως, δίνει δύναμη στοὺς Τρῶες, περνοῦν τὰ χαντάκια πού εἶχαν σκάψει οἱ Ἀχαιοὶ καὶ φτάνουν στὰ πλοῖα τους. Ἡ Ἀθηνᾶ προσπαθεῖ νά τούς βοηθήσῃ, μὰ ὁ Ζεὺς στέλνει τὴν Ἴριδα καὶ τὴν εἰδοποιεῖ νά κάτῃ φρόνιμα. Νυχτώνει καὶ οἱ Τρῶες ἀποσύρονται, ἀλλὰ δὲν γυρνοῦν στὴν πόλη τους, μόνο κατασκηνώνουν στὸν κάμπο καὶ περιμένουν τὸν πρωὶ γιὰ νά κατατροπώσουν τούς Ἀχαιούς.

Ὁ Ζεὺς ἐξαπολύει κεραυνὸ καὶ σώζει τούς Τρῶες.

ΠΑΥΣΙΑ Ι

Ὁ Ἀγαμέμνων καλεῖ τούς Ἀχαιούς στὴ σκηνή του καὶ τούς προτείνει νά φύγουν. Ὅμως ὁ Διομήδης ἀποφασίζει νά μείνῃ. Ἐπεμβαίνει ὁ σοφὸς γέρο-Νέστωρ καὶ λέει στὸν Ἀγαμέμνονα ὅτι ὅλα ἄλλαξαν ἀπὸ τὴν στιγμή πού φέρθηκε ἄδικα στὸν Ἀχιλλέα, μία καὶ ὁ Ἑκτωρ δὲν φοβᾶται πιά κανέναν. Συμφώνησε καὶ ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ἀποφάσισε νά στείλῃ πίσω τὴν Βρισιίδα μέ πλούσια δῶρα. Ἀκόμα ἂν θέλῃ νά τὸν κἀν γαμπρό του. Ἔστειλαν λοιπὸν τὸν Φοῖνικα, τὸν Ὀδυσσεά, τὸν Αἴαντα καὶ δύο-τρεις ἄκόμα. Βρῆκαν τὸν Ἀχιλλέα στὴ σκηνή νά παίξῃ κιθάρα καὶ νά τραγουδᾷ μαζί μέ τὸν Πάτροκλο. Ὁ γλυκομίλητος Ὀδυσσεύς τοῦ εἶπε ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων μετανόησε πικρά, πού φέρθηκε ἄδικα καὶ τοῦ ἔστειλε πολλὰ δῶρα μαζί μέ τὴν ἀγάπη του. Ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ ἀπάντησε ὅτι, ὅταν αὐτὸς πολεμοῦσε τούς Τρῶες, ὁ Ἀγαμέμνων καθόταν στὰ καράβια του καὶ δεχόταν τὰ δῶρα πού τοῦ ἔφερνε. Ἦταν ὅμως τόσο ἐγωιστής καὶ ἀχόρταγος πού θέλησε νά τοῦ πάρῃ τὴν Βρισιίδα. Δὲν τὸν ἔχει ἀνάγκη, γιατί ἔχει δικά του δῶρα. Καὶ ἂν τούς νικήσουν οἱ Τρῶες, αὐτοὶ φταῖνε καὶ θά πληρώσουν. Γύρισαν λοιπὸν στὴ σκηνή τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἀπελπισμένοι τοῦ εἶπαν τὰ ἀσχημα νέα. Μίλησε ὁ ἀνδρεῖος Διομήδης καὶ εἶπε ὅτι δὲν πειράζει καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἔχουν καρδιά καὶ ὄπλα νά πολεμήσουν τὸν Ἑκτορα.

Ὁ Αἴας, ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Διομήδης προσπαθοῦν νά πείσουν τὸν Ἀχιλλέα νά πολεμήσῃ τούς Τρῶες.

ΡΑΨΩΔΙΑ Κ

Ὁ Ἀγαμέμνων ἔμεινε ξάγρυπνος καί φοβόταν μήπως τούς ἐπιτεθοῦν οἱ Τρῶες τήν νύκτα. Φωνάζει λοιπόν τούς ἄλλους ἀρχηγούς καί τούς μιλάει γιά τούς φόβους του. Ὁ σοφός Νέστωρ, ὁ βασιλιάς τῆς Πύλου πρότεινε νά πάν κάποιος κρυφά στό στρατόπεδο τῶν Τρώων καί νά μάθῃ τί θέλουν νά κάνουν. Ὁ Διομήδης ζήτησε νά εἶναι ὁ ἕνας καί διάλεξε τόν Ὀδυσσεύα νά τόν ἀκολουθήσῃ. Ὁ Ἔκτωρ εἶχε καί αὐτός τήν ἴδια ἰδέα καί ἔστειλε τόν Δόλωνα στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. Στόν δρόμο συνάντησε τόν Διομήδη καί τόν Ὀδυσσεύα πού τόν ἐπιασαν αἰχμάλωτο καί τρέμοντας τούς εἶπε ὅλη τήν ἀλήθεια. Ὁ Διομήδης τόν σκότωσε καί προχώρησε στό στρατόπεδο τῶν Θρακῶν. Τούς σκότωσε ὅλους, μία καί κοιμόντουσαν βαθιά καί χωρίς σκοπούς. Ἀρπαξαν τό ἀμάξι τοῦ βασιλιά τους, Ρήσου καί γύρισαν πίσω, ὅπου τούς ὑποδέχτηκαν μέ ἕνα πλοῦσιο τραπέζι. Ἡ πράξη τους αὐτή ἔδωσε θάρρος στούς Ἀχαιούς καί ὁ Ἔκτωρ πού ἀγαποῦσε τόν Ρῆσο ὀρκίσθηκε νά πάρῃ ἐκδίκηση.

Τό στρατόπεδο τῶν κοιμισμένων Θρακῶν. Ὁ Ὀδυσσεύς, συνοδευόμενος ἀπό τόν Διομήδη, ἀρπάζει τά ἄλλα τοῦ Ρήσου.

ΡΑΨΩΔΙΑ Λ

Μέ τήν καινούρια μέρα ἄρχισαν τήν ἐπίθεση οἱ Ἀχαιοί. Μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ἀγαμέμνονα μπῆκαν πρῶτοι στό στρατόπεδο τῶν Τρώων σκορπίζοντας τόν πανικό. Ὁ Δίας προφύλαξε τόν Ἔκτορα καί ἔστειλε τήν Ἴριδα νά τοῦ πῇ νά μείνῃ πιο πίσω καί νά ἐπιτεθῇ ὅταν δεῖ τόν βασιλιά τῶν Ἀτρειδῶν νά τραυματίζεται. Μία λόγχη κτύπησε τόν Ἀγαμέμνονα κάτω ἀπό τόν ἀγκῶνα καί αὐτός γύρισε στά πλοῖα γιά νά φροντίσῃ τήν πληγή του. Τότε ὁ Ἔκτωρ ἔδωσε θάρρος στούς πολεμιστές του, πού ὀρμησαν στούς Ἀχαιούς καί τούς λύγισαν. Μόνο ὁ Πάρης καί ὁ Ὀδυσσεύς ἔμειναν στήν θέση τους. Ὁ Πάρης μέ ἕνα βέλος τραυματίζει στό πόδι τόν Διομήδη, πού ἀναγκάζεται νά γυρίσῃ καί αὐτός πίσω γιά νά φροντίσῃ τήν πληγή του. Ὁ Ὀδυσσεύς τόν σκεπάζει μέ τήν ἀσπίδα του γιά νά τόν προφυλάξῃ ἀπό τά βέλη καί τόν ἀνεβάξῃ στό ἀμάξι του. Ἐμεινε μόνος του ὁμως καί οἱ Τρῶες ἦταν πολλοί. Φωνάζει

Σύγκρουση Διομήδους καί ἑκτορος πάνω ἀπό τό σῶμα ἐνός Σκύθη Τοξότη

τούς συντρόφους του νά τόν βοηθήσουν. Ὁ Μενέλαος μέ τόν Αἴαντα πέφτουν μανιασμένοι ἐναντίον τῶν Τρώων καί καταφέρνουν νά τόν πάρουν ἀπό τά χέρια τους καί ὅλοι μαζί ὀπισθοχωροῦν πρὸς τά καράβια τους. Ὁ Ἀχιλλεύς πού παρακολουθοῦσε τήν μάχη ἀπό τήν πλώρη τοῦ καραβιοῦ του, ὅταν εἶδε τόν Μαχάονα πληγωμένο ἔστειλε τόν Πάτροκλο νά τόν δεῖ.

ΡΑΨΩΔΙΑ Μ

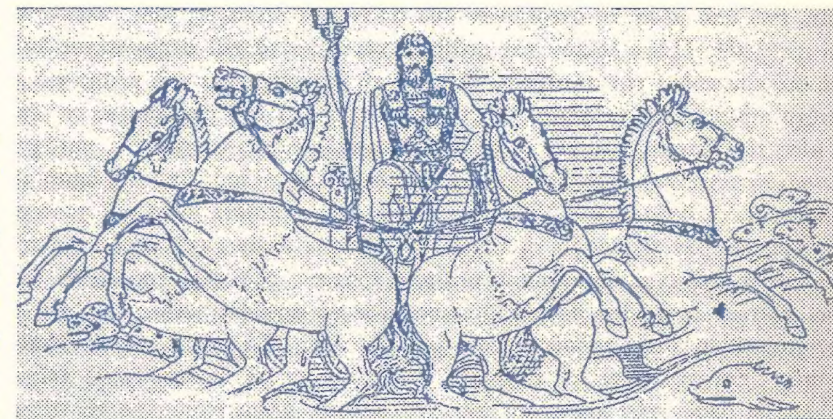
Οἱ Ἀχαιοί εἶχαν συγκεντρωθεῖ πίσω ἀπό τό χαντάκι, πού εἶχαν σκάψῃ μπροστά ἀπό τά πλοῖα τους καί χτυποῦσαν τούς Τρῶες μέ βέλη, ἀκόντια καί πέτρες. Ὁ Ἔκτωρ ἀκούγοντας τήν συμβουλή τοῦ Πολυδάμαντος διέταξε τούς Τρῶες νά ἀφήσουν τά ἄλογά τους καί νά προχωρήσουν πεζοί. Τούς χώρισε σέ πέντε τμήματα καί ὀρισε σέ κάθε τμήμα ἀπό ἕναν ἀρχηγό. Κατόρθωσαν νά φτάσουν μέχρι τά πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν. Ἐκεῖ πού ὁ Πολυδάμας πολεμοῦσε δίπλα στόν Ἔκτορα, εἶδε ἕναν αἰετό νά πετᾷ στόν οὐρανό. Μέ τά νύχια του κρατοῦσε ἕνα φίδι, πού τό ὀνόμαζαν δράκοντα καί συμβόλιζε τόν Δία. Τό φίδι δάγκωσε τόν αἰετό στό λαιμό, πού ἀφήνοντάς το πέταξε πρὸς τήν Ἴδη. Ὁ Πολυδάμας τόν θεώρησε κακό προμήνυμα καί εἶπε στόν Ἔκτορα νά μὴ προχωρήσουν πέρα ἀπό τά τείχη τῶν Ἀχαιῶν γιατί θά τούς βροῦν συμφορές. Ὅμως ὁ Ἔκτωρ δέν τόν ἀκουσε καί ὀρμησε πρῶτος στά τείχη τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ Ζεὺς ἔστειλε ἀπό τήν Ἴδη ἕνα σύν-

Οἱ Τρῶες βαδίζουν κατὰ τῶν Δαναῶν.

ΡΑΨΩΔΙΑ Ν

Σίγουρος ὁ Ζεὺς γιά τήν νίκη τῶν Τρώων ἔφυγε πρὸς τήν Θράκη. Βλέποντάς τον ὁ Ποσειδῶν νά φεύγει, ἀποφάσισε νά βοηθήσῃ τούς Ἀχαιούς, παίρνοντας τήν μορφή τοῦ μάντη Κάλχα. Ὁ Αἴαντας τόν κατάλαβε καί ἔδωσε θάρρος στούς πολεμιστές του. Ἀκολούθησε ὁ Ἀγαμέμνων καί σιγά-σιγά ὅλοι οἱ ἀρχηγοί. Ὁ Μενέλαος ἐπιτίθεται στόν Πείσανδρο, ἀπό τούς σημαντικότερους πολεμιστές τῶν Τρώων. Στήν ἀρχή χτυποῦνται μέ τά ἀκόντια καί στή συνέχεια μέ τά σπαθιά τους. Νικητής ἦταν ὁ Μενέλαος πού πῆρε τά ἄρματα τοῦ Πεισάνδρου καί τά ἔστειλε πίσω στό καράβι του. Ὁ Πολυδάμας μέ τόν Ἔκτορα εἶχαν προχωρήσει πολύ καί ἄρχισαν νά τούς κυκλώνουν οἱ Ἀχαιοί. Ὁ Ἔκτωρ γύρισε καί ἔφερε τούς πολεμιστές πού φύλαγαν τά ἄρματα.

Ὁ θεὸς Ποσειδῶν βγαίνει ἀπό τά κύματα μέ τό ἄρμα του

ΡΑΨΩΔΙΑ Ξ

Ὁ γέρο Νέστωρ βγῆκε ἀπό τήν σκηνή του καί εἶδε τούς Τρῶες νά κυνηγοῦν τούς Ἀχαιούς. Πλησίασε τόν Ἀγαμέμνονα, τόν Διομήδη καί τόν Ὀδυσσεύα πού ἦταν πληγωμένοι καί τούς εἶπε ὅτι πρέπει νά βροῦν κάτι γιά νά σταματήσουν τό μεγάλο κακό. Ὁ Ἀγαμέμνων τούς εἶπε νά περιμένουν τήν νύκτα, νά μποῦν στά καράβια καί νά φύγουν. Αὐτό θύμωσε τόν Ὀδυσσεύα, πού τόν κατηγόρησε γιά δειλία. Ἐπεμβαίνοντας ὁ Διομήδης εἶπε νά πάνε νά πολεμήσουν, παρόλο πού ἦταν πληγωμένοι. Μπῆκε στή συζήτηση ὁ Ποσειδῶν μέ τήν μορφή ἐνός γέρου καί τούς ἔδωσε θάρρος. Ἡ Ἥρα ἀποφάσισε νά κοιμίσει τόν Δία, γιά νά μὴ καταλάβῃ ὅτι οἱ Ἀχαιοί θά γυρνοῦσαν στή μάχη. Πῆρε τό καλύτερο πέπλο τῆς Ἀθηνᾶς, πλύθηκε μέ ἀμβροσία καί μεθυστικά ἀρώματα καί ζήτησε ἀπό τήν Ἀφροδίτη νά τήν κάνῃ πιο νέα. Μέ τήν βοήθεια τοῦ θεοῦ Ὑπνου, πῆγαν στό Δία καί τόν

Ἡ μεγαλόφθαλμη Ἥρα καλλοπίζεται γιά νά θέλῃ τόν Δία.

ἔριξαν σέ βαθύ ὕπνο. Ἐτρεξε τότε νά δώσῃ θάρρος στούς Ἀχαιούς. Ὁ Αἴας βρῆκε τόν Ἔκτορα καί ἀποφάσισαν νά χτυπηθοῦν. Ἀρπάζει μία μεγάλη πέτρα, χτυπάει τόν Ἔκτορα στό λαιμό καί αὐτός ξαπλώνει κάτω καί αἷμα τρέχει ἀπό τό στόμα του. Οἱ πολεμιστές τοῦ ρίχνουν δροσερό νερό καί συνέρχεται. Ὅμως οἱ Ἀχαιοί ἄρχισαν νά διώχνουν τούς Τρῶες. Ἡ Ἥρα γύρισε πίσω στόν Δία.

ΡΑΥΩΔΙΑ Δ

Οἱ Τρῶες πιστεύοντας ὅτι ὁ Ἑκτώρ ἦταν νεκρός, τρέμοντας ἀπὸ τὸν φόβο τοὺς ἔτρεξαν πίσω στὰ ἀμάξια τους. Ὅμως τότε ζύπνησε ὁ Ζεὺς. Ρίχνοντας μία ματιά πρὸς τὴν μεριά τῶν Τρῶων κατάλαβε τὸ παιχνίδι πού τοῦ ἔπαιξε ἡ Ἥρα. Τῆς εἶπε ὅτι θὰ καταστρέψῃ καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ ἐκείνην. Αὐτὴ δὲ μὴς κατηγόρησε τὸν Ποσειδῶνα ὅτι βοήθησε τοὺς Ἀχαιοὺς. Ὁ Ζεὺς τὴν ἔδωξε καὶ ζήτησε ἀπὸ τὴν Ἥρα νὰ πῇ τοῦ Ποσειδῶνος νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν στρατὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα νὰ βοηθήσῃ τὸν Ἑκτώρα. Ὁ Ἑκτώρ χάρηκε μὲ τὴν βοήθεια πού τοῦ πρόσφεραν οἱ θεοὶ καὶ μπαίνοντας μπροστὰ ἀπὸ τοὺς πολεμιστὲς τοῦ ὤρμησε ξανά στὴ μάχη. Οἱ Ἀχαιοὶ γύρισαν πίσω στὰ καράβια τους καὶ ἀποφάσισαν νὰ μὴν ἀφήσουν τοὺς Τρῶες νὰ φτάσουν κοντὰ τους καὶ νὰ τὰ κάψουν. Ὁ Ἑκτώρ, πού τὸν προστάτευε ὁ Ζεὺς πολεμοῦσε μπροστὰ - μπροστὰ καὶ ἔστειλε τοὺς συντρόφους του νὰ κάψουν τὰ καράβια. Ὅμως ὁ Αἴας πάνω στὸ καράβι σκότωνε μὲ τὰ βέλη του τὸν ἕναν μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς Τρῶες.

ΡΑΥΩΔΙΑ Π

Τὴν ὥρα πού ὁ Αἴας δὲν ἄφηνε τοὺς Τρῶες νὰ κάψουν τὰ καράβια, ὁ Πάτροκλος, μὲ δάκρυα στὰ μάτια παρακαλοῦσε τὸν Ἀχιλλεὺς νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἕλληνες. Ὁ Ἀχιλλεὺς, πού τὸν ἀγαποῦσε, τοῦ εἶπε νὰ φορέσῃ τὴν πανοπλία του καὶ νὰ πᾶν νὰ πεῖ στοὺς Ἀχαιοὺς νὰ τοῦ στείλουν πίσω τὴν Βρισηίδα μαζί μὲ δῶρα καὶ τότε θὰ τοὺς βοηθήσῃ. Στὸ μεταξύ τελείωσαν οἱ σαῖτες τοῦ Αἴαντος καὶ ἐμπόδιζε τοὺς Τρῶες μὲ τὸ κοντάρι του. Ὁ Ἑκτώρ τοῦ τό ἔσπασε καὶ αὐτὸς ἀναγκάστηκε νὰ πᾶν σὲ ἄλλο καράβι. Οἱ Ἀχαιοὶ μούδιασαν βλέποντας τὸ καράβι νὰ τυλίγεται στὶς φλόγες. Μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Ἀχιλλεὺς, ὁ Πάτροκλος φόρεσε τὴν πανοπλία καὶ ὤρμησε μαζί μὲ τοὺς Μυρμιδόνες ἐναντίον τῶν Τρῶων. Αὐτοὶ βλέποντας τὴν ἀστραφτερὴ πανοπλία πίστεψαν ὅτι ἔρχεται ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ἕνας φόβος τοὺς κυρίεψε. Ὅλοι ἄρχισαν νὰ φεύγουν. Ὁ Πάτροκλος ξέχασε τὴν συμβουλὴ τοῦ Ἀχιλλεὺς, πού τοῦ εἶπε νὰ μὴν ἐμπλακῇ στὸν πόλεμο καὶ προσπάθησε νὰ φτάσῃ τὸν Ἑκτώρα, γιὰ νὰ τὸν σκοτώσῃ. Ὅμως ἐκείνη τὴν στιγμή βοήθησε ὁ Ἀπόλλων τοὺς Τρῶες. Ὁ Πάτροκλος πετώντας μία πέτρα πρὸς τὸν Ἑκτώρα, ἄφησε τὴν περικεφαλαία του νὰ

τοῦ πέσῃ ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ὁ Ἑκτώρ βλέποντας πὼς δὲν ἦταν ὁ Ἀχιλλεὺς, γύρισε μὲ τὴν

λόγχη του καὶ τρύπησε τὸ κορμί του πέρα ὡς πέρα. Πεθαίνοντας ὁ Πάτροκλος τοῦ εἶπε ὅτι πλησιάζει καὶ ἡ δική του ὥρα τοῦ θανάτου καὶ θὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Ἀχιλλεὺς.

ΡΑΥΩΔΙΑ Ρ

Ὅταν ὁ Μενέλαος εἶδε τοὺς Τρῶες νὰ σκοτώνουν τὸν Πάτροκλο ἔτρεξε προσπαθώντας νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ πάρουν τὰ ἄρματα τοῦ νεκροῦ, πού ἦταν τοῦ Ἀχιλλεὺς. Φώναξε τὸν Αἴαντα γιὰ βοήθεια, μὰ ὥσπου νὰ φτάσουν κοντὰ στὸν νεκρό, ὁ Ἑκτώρ τὰ εἶχε βγάλει καὶ προσπάθησε νὰ κόψῃ τὸ κεφάλι τοῦ Πατρόκλου. Δὲν πρόλαβε καὶ ζήτησε ἀπὸ τοὺς Τρῶες νὰ φυλᾶνε τὸ νεκρὸ σῶμα, μέχρι νὰ φορέσῃ τὰ ἄρματα τοῦ

Οἱ Τρῶες προσπαθοῦν νὰ κάψουν τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν.

Ὁ Αἴας μεταφέρει τὸ σῶμα τοῦ Πατρόκλου, συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν Βρισηίδα, τὴν Τεκμησσα καὶ τὸ πάνοπλο εἶδωλο τοῦ Πατρόκλου

Ἀχιλλεὺς. Γύρω ἀπὸ τὸ νεκρὸ σῶμα ἔγινε μία πολὺ μεγάλη μάχη. Ὁ Ἑκτώρ φορῶντας τὰ ἄρματα τοῦ Ἀχιλλεὺς μπῆκε στὴν μάχη. Καὶ ὁ Αἴας στέλνει τὸν Ἀντίλοχο στὸν Ἀχιλλεὺς, νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Πατρόκλου. Οἱ Ἀχαιοὶ κατόρθωσαν καὶ πῆραν τὸν νεκρὸ Πάτροκλο καὶ τὸν ἔφεραν πίσω στὰ καράβια τους.

ΡΑΥΩΔΙΑ Σ

Ὁ Ἀντίλοχος ἔφτασε στὰ καράβια τοῦ Ἀχιλλεὺς καὶ τοῦ ἔφερε μὲ δάκρυα στὰ μάτια τὸ πικρὸ μαντάτο. Ὁ Πάτροκλος ἦταν νεκρὸς καὶ ὁ Ἑκτώρ φορεῖ τὰ ἄρματά του. Ὁ Ἀχιλλεὺς ξέσπασε σὲ θρήνο καὶ τὰ

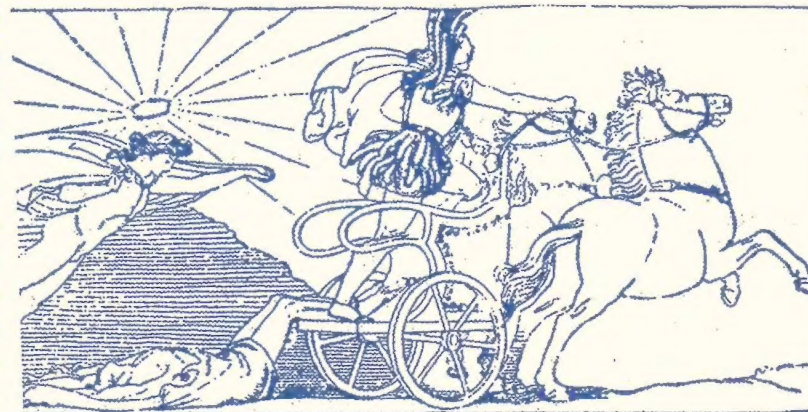

Ἡ Θέτις δέχεται τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλλεὺς ἀπὸ τὸν Ἥφαιστο

βογκπτά του ἔφτασαν στὸν οὐρανό. Τὰ ἄκουσε ἡ μάνα του, ἡ θεὰ Θέτις, καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Τῆς εἶπε λοιπὸν αὐτὸς ὅτι θὰ σκοτώσῃ τὸν Ἑκτώρα καὶ θὰ πάρῃ ἐκδίκηση γιὰ τὸν ἀκριβὸ τοῦ φίλου. Αὐτὴ τοῦ ζήτησε νὰ περιμένῃ γιὰ νὰ πᾶν στὸν Ἥφαιστο νὰ τοῦ φτιάξῃ καινούρια ἄρματα καὶ νὰ τοῦ τὰ φέρῃ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωί. Στὸ μεταξύ οἱ Τρῶες κυνηγώντας τοὺς Ἀχαιοὺς ἔφτασαν στὰ καράβια τους. Τρεῖς φορές ἄρπαξε ὁ Ἑκτώρ τὰ πόδια τοῦ Πατρόκλου μὰ τρεῖς φορές τὸν πῆραν πίσω οἱ Ἀχαιοί. Ἡ Ἥρα μὲ σπαραγμὸ ἔστειλε τὴν Ἥρα νὰ πεῖ τοῦ Ἀχιλλεὺς νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Καὶ μία καὶ δὲν ἔχει ἄρματα, ἄς πᾶι στὸ καντάκι νὰ φωνάξῃ δυνατὰ νὰ τὸν ἀκούσουν οἱ Τρῶες. Μὲ τὴν πρώτη κραυγὴ γύρισαν οἱ Τρῶες καὶ μὲ τὴν δευτέρη ὁ φόβος φώλιασε στὶς καρδιές τους. Ὁ Πολυδάμας συμβούλεψε τὸν Ἑκτώρα νὰ σταματήσουν τὴν σφαγὴ καὶ νὰ γυρίσουν στὴν Τροία. Ὅμως ὁ Ἑκτώρ δὲν τὸν ἄκουσε καὶ περίμενε τὸ ἄλλο ξημέρωμα γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν μάχη. Μὲ τὸ πρῶτο φῶς τῆς αὐγῆς ὁ Ἥφαιστος ἔδωσε τὰ ἄρματα τοῦ Ἀχιλλεὺς στὴν Θέτιδα καὶ ἐκείνη ἔτρεξε νὰ τὰ δώσῃ στὸν γιό της.

ΡΑΥΩΔΙΑ Τ

Ἡ Θέτις βρῆκε τὸν Ἀχιλλεὺς νὰ χύνῃ πικρὰ δάκρυα πάνω ἀπὸ τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Πατρόκλου. Ὅταν τὴν εἶδε σηκώθηκε, πῆγε στὴν ἀκρογιαλιά καὶ φώναξε τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἀχαιῶν. Εἶπε τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅτι ἡ φαρμακερὴ διχόνοια εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νὰ κερδίσουν οἱ Τρῶες καὶ νὰ χάσῃ τὸν καλύτερό του φίλο. Ὁ Ἀγαμέμνων τοῦ ἀπάντησε ὅτι τὸν τύφλωσε ὁ Ζεὺς καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ διορθώσῃ τὸ κακὸ πού τοῦ ἔκανε. Ὁ Ἀχιλλεὺς ζήτησε νὰ ξεχυθοῦν στὴ μάχη. Ὅμως ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ εἶπε νὰ μὴ βιαστοῦν, ἄς πάρουν δύναμη τρώγοντας καὶ πίνοντας καὶ ἔχουν καιρὸ γιὰ νὰ χτυπήσουν τοὺς Τρῶες. Οἱ φίλοι τοῦ Ἀγαμέμνονος ἔφεραν στὸν Ἀχιλλεὺς τὰ δῶρα του μαζί μὲ τὴν Βρισηίδα. Ἀκολούθησαν τὰ δῶρα καὶ τῶν ἄλλων βασιλιάδων. Ὁ Ζεὺς βλέποντας τὸν σπαραγμὸ τοῦ Ἀχιλλεὺς ἔστειλε τὴν Ἀθηνᾶ νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Ὅταν κόρτασαν οἱ Ἀχαιοί, ὁ Ἀχιλλεὺς σηκώθηκε καὶ φόρεσε τὰ ἄρματά του. Τὸν χάλκινο θώρακα, τίς κνημίδες, τὴν περικεφαλαία, τὴν πελώρια ἀσπίδα του καὶ τὸ κοντάρι, δῶρο τοῦ πατέρα του· τόσο βαρὺ πού κανεὶς ἄλλος δὲν μπορούσε νὰ τὸ σηκώσῃ. Ἀνέβηκε στὸ ἄρμα του, μὲ τὰ δύο ἀθάνατα ἄλογα καὶ ἦταν ἑτοιμὸς νὰ ξεχυθῇ καὶ νὰ κάψῃ τὴν Τροία.

Ὁ Ἀχιλλεὺς σέρνει τὸν Ἑκτώρα

ΡΑΥΩΔΙΑ Υ

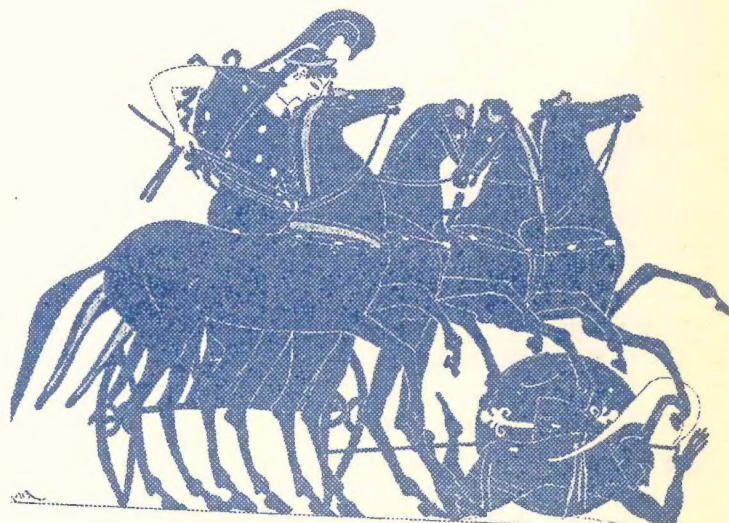
Ο Ζεύς κάλεσε τούς θεούς του Όλύμπου και τούς είπε ότι τούς αφήνει ελεύθερους να βοηθήσουν όποιον ήθελαν. Η Ήρα, η Αθηνά, ο Ποσειδών, ο Έρμης και ο Ήφαιστος αγαπούσαν τούς Αχαιούς. Τούς Τρώες ο Άρης, ο Απόλλων και η Αφροδίτη. Ο Απόλλων πλησίασε τόν Αινεία και του είπε ότι θά τόν βοηθήσει να σκοτώσει τόν Αχιλλέα. Πετάνει τό κοντάρι έναντίον του μέ τρομερή δύναμη, αυτό κτυπάει στήν άσπίδα αλλά δέν τήν τρυπάει. Ο Ποσειδών πού είδε τόν άνισο άγώνα λυπήθηκε τόν γιό της Αφροδίτης και αποφάσισε να τόν βοηθήσει. Όταν ο Αχιλλεύς όρμησε έναντίον του μέ τό σπαθί του, του έριξε σκοτάδι στά μάτια και έδιωξε μακριά τόν Αινεία. Ο Αχιλλεύς συνέχισε σκοτώνοντας γενναία παλληκάρια τών Τρώων. Ο Έκτωρ τίναξε τήν λόγχη του πρós τό μέρος του Αχιλλέως, μά η Αθηνά έκοψε τήν όρμή της. Ο Αχιλλεύς όρμησε τραβώντας τό σπαθί του. Όμως ο Απόλλων πήρε τόν Έκτορα μακριά.

Σύγκρουση Αχιλλέως και Έκτορος, παρουσία της Αθηνάς και του Απόλλωνος

ΡΑΥΩΔΙΑ Φ

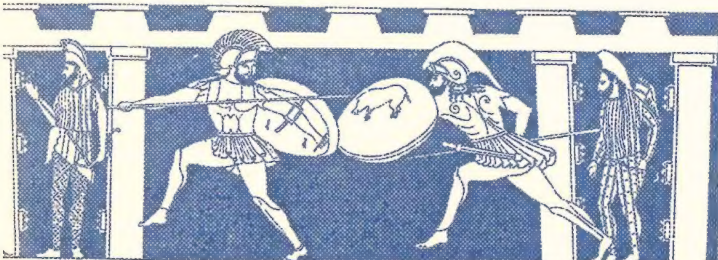
Ο στρατός τών Τρώων χωρίστηκε σε δύο μέρη. Άλλοι έτρεχαν πρós τήν πόλη και άλλοι πρós τόν ποταμό Ξάνθο. Αυτούς τούς κυνηγούσε ο Αχιλλεύς και τούς σκότωνε. Πολλοί από αυτούς για να γλιτώσουν, έπεφταν στά νερά του ποταμού και πνίγονταν. Τά νερά του ποταμού κοκκίνισαν από τό πολύ αίμα και ο ποταμός μίλησε στον Αχιλλέα και τόν συμβούλεψε να φύγη. Ο Αχιλλεύς τόν αγνόησε και αυτός σήκωσε πελώρια κύματα, πού τόν ανάγκασαν να φύγη από τό ποτάμι. Η Ήρα έστειλε τόν Ήφαιστο, πού έριξε φωτιά, πού κόκχασε τά νερά και έκαψε τά δέντρα στις όχθες του, καταλαγιάζοντας τήν όρμή του. Ο Άρης θύμωσε μέ τήν Ήρα και χύμψε να τήν σκοτώσει. Μπήκε στήν μέση η Αθηνά και ο Άρης της έστειλε ένα βέλος πού κτύπησε στήν άσπίδα της. Η Αθηνά του πέταξε μία πέτρα πού τόν κτύπησε στον λαιμό και τόν γκρέμισε. Η Αφροδίτη τράβηξε τόν Άρη και η Αθηνά τήν κτύπησε μέ τό κοντάρι στό χέρι. Ο Ζεύς γέλαγε και χαιρόταν μέ τούς τσακωμούς τών θεών. Ο Αχιλλεύς ήταν έτοιμος να μπη μέσα στήν Τροία, όταν ο Αγώνωρ αποφάσισε να τόν σταματήσει. Έριξε τό δόρυ του στον Αχιλλέα αλλά τόν πέτυχε στήν περικνημίδα και όταν αυτός ήταν έτοιμος να τόν σκοτώσει, τόν έσωσε ο Απόλλων τυλίγοντάς τον σε ένα σύννεφο. Παίρνοντας τήν μορφή του, άρχισε να τρέχει μακριά από τά τείχη και ο Αχιλλεύς τόν κυνήγησε, δίνοντας τήν εύκαιρία στους Τρώες να σωθούν.

Μάχη ανάμεσα σε Θεούς. Η Αθηνά μάχεται έναντίον του Άρεως.

ΡΑΥΩΔΙΑ Χ

Μόνο ο Έκτωρ είχε μείνει έξω από τήν πύλη γιατί είχε αποφασίσει να άναμετρηθί με τόν Αχιλλέα. Ο πατέρας του Πρίαμος και η μητέρα του Έκαθη τόν παρακαλούσαν πάνω από τά τείχη να μπη μέσα. Όμως αυτός ντρεπόταν. Όταν όμως πλησίασε ο Αχιλλεύς, φοβήθηκε τόσο πολύ, πού άρχισε να τρέχει. Αφού έκανε τρεις φορές τόν γύρο τών τοιχών, κουράστηκε και σταμάτησε να αντιμετώπιση τόν Αχιλλέα. Αυτός του πέταξε τό κοντάρι του, όμως ο Έκτωρ τό απέφυγε και τίναξε τό δικό του, πού κτύπησε

Ο Αχιλλεύς καταδιώκει τόν Έκτορα κοντά στα τείχη της Τροίας, πού φυλάσσονται από τοξότες.

τόν Αχιλλέα στήν μέση της άσπίδος. Τράβηξε τό σπαθί του και όρμησε έναντίον του Αχιλλέως. Τό κτύπημα τό δέχθηκε η άσπίδα και τό σπαθί του Αχιλλέως κώθηκε στον λαιμό του Έκτορος. Ο Αχιλλεύς του είπε ότι οι Αχαιοί θα κτίσουν λαμπρό μνημα για τόν Πατρόκλο, ενώ τό δικό του σώμα θα τό φάνε τά σκυλιά. Ο Αχιλλεύς τόν γύμνωσε και πέρασε λουριά από τίς φτέρνες του. Τόν έδεσε πίσω από τό άρμα του και τόν τράβηξε μέσα στον στρατό τών Αχαιών.

ΡΑΥΩΔΙΑ Ψ

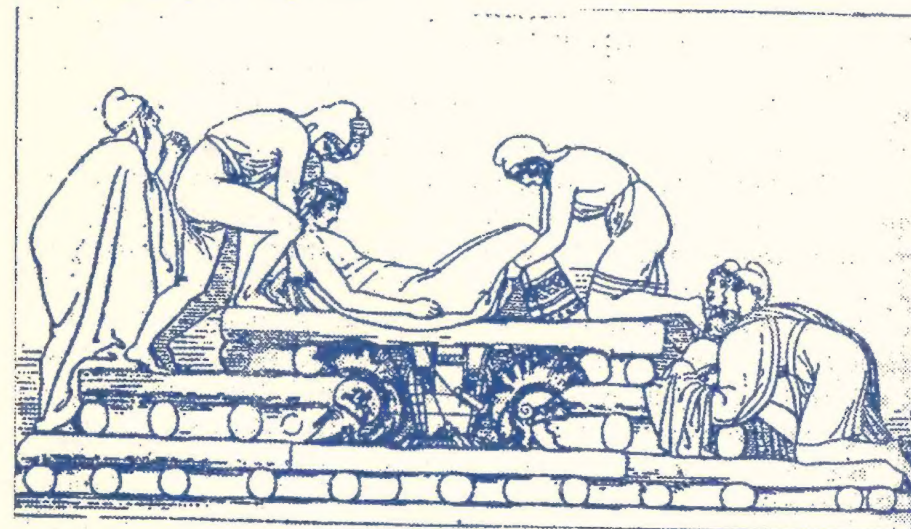
Γυρνώντας στο στρατόπεδο τών Αχαιών ο Αχιλλεύς έβαλε τούς Μυρμιδόνες να κλάψουν τόν Πατρόκλο και στήν συνέχεια να δειπνήσουν. Τό άλλο πρωί συγκεντρώθηκαν όλοι γύρω από έναν μεγάλο σωρό από ξύλα. Ο Αχιλλεύς πήρε στήν άγκαλιά του τόν Πατρόκλο και τόν άκούμπησε πάνω σε αυτά. Έκοψε τά ξανθά μαλλιά του και τά άκούμπησε στά χέρια του νεκρού φίλου του. Έβαλε φωτιά στά ξύλα και έκλαιγε κάνοντας κύκλους γύρω από τήν φωτιά. Στο τέλος άποκαωμένος κοιμήθηκε. Όταν ξύπνησε, έσβησε τήν θράκα με κρασί και έβαλε τήν στάχτη και τά όστια μέσα σε μία χρυσή στάμνα, πού τήν έβαλε στήν σκηνή του. Στο μέρος της φωτιάς έκτισε ένα μεγάλο μνημείο και όρισε άγώνες. Στήν άρματοδρομία κέρδισε ο Διομήδης, στήν γρονθομαχία ο Έπειός, στήν πάλη ήρθαν ισόπαλοι ο Όδυσσεύς με τόν Αϊαντα της Σαλαμίνος, στον δρόμο ο Όδυσσεύς και τέλος στήν κονταρομαχία μοιράστηκαν τό βραβείο ο Διομήδης και ο Αϊας ο Τελαμώνιος.

Θρήνος για τόν θάνατο του Πατρόκλου. Η Βρισηΐς, ο Νεοπτόλεμος, ο Φοίνιξ και ο Αύτομέδων πενθούν, από κοινοί, για τόν θάνατο του Πατρόκλου.

ΡΑΥΩΔΙΑ Ω

Είχε πέσει η νύκτα και ο Αχιλλεύς δέν μπορούσε να κοιμηθί. Έσερνε τό πτώμα του Έκτορος γύρω από τόν τάφο του Πατρόκλου. Ο Ζεύς αποφάσισε να στείλν τόν Πρίαμο να ζητήσει τό νεκρό του γιου του και τήν Θέτιδα να πη στον Αχιλλέα να δεχθί τά δώρα. Ο Πρίαμος φόρτωσε σε μία άμαξα διαλεκτά δώρα και ξεκίνησε για τό στρατόπεδο τών Αχαιών. Ο Έρμης πού τόν συνόδευε, έκλεισε τά μάτια τών φρουρών με γλυκό ύπνο και έτσι αυτός έφτασε στήν σκηνή του Αχιλλέως. Έπεσε γονατιστός στα πόδια του και του φίλησε τά χέρια. Έκλαψαν και οι δύο μαζί και ο Αχιλλεύς του ζήτησε να μείνν στήν σκηνή του να ξεκουραστή μέχρι τό πρωί και μετά να πάρν τόν Έκτορα και να φύγη. Τό πρωί οι δούλες έπλυναν και στολίσαν τόν Έκτορα. Αφού τόν σκέπασαν με έναν καθαρό χιτώνα, τόν πήρε ο Πρίαμος και γύρισε στήν Τροία. Έννέα μερόνυχτα τόν έκλαιγαν και τό δέκατο τόν έθαψαν. Έσβησαν τήν φωτιά με κρασί και έκλεισαν τά όστια σε μία χρυσή λάρνακα.

Ταφή Έκτορος

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Η συντροφιά των Φίλων των Αρχαίων Ελληνικών Ονομάτων καταγγέλλει δημόσια την συνεχιζόμενη τά τελευταία 1800 χρόνια, πολιτική μίσους και φθοράς εις βάρος της πανάρχαιας πατρώας κληρονομιάς των Ελλήνων.

Σας προτείνει να υιοθετήσετε και να προβάλλετε στο περιβάλλον σας ένα αρχαίο ελληνικό όνομα. Κάντε ένα δώρο στην ωριμότητά σας: τό αξίζετε! Μέχρι σήμερα έχουν τολμήσει 1.800 συμπατριώτες μας και 300 έλλη- νόψυχοι του εξωτερικού.

Η ονοματοδοσία είναι μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, γι' αυτό μας αφορά άμεσα. Πάρτε την στά χέρια σας και μεταβιβάστε την στα παιδιά σας.

Κάντε την ατομική σας αντίσταση, οι συλλογικοί αγώνες κατά κανόνα προδίδονται. Η υιοθέτηση ενός Αρχαίου Έλ- ληνικού Ονόματος είναι μία αντίσταση χαμηλών τόνων, αλλά υψηλών προδιαγραφών, σās ταιριάζει.

Τό θέμα της ονοματοδοσίας είναι σοβαρότερο από την επιστροφή των μαρμάρων, οι λέξεις αντέχουν στο χρόνο περισσότερο από τά μάρμαρα και τώρα πού δέν ισχύουν απαγορευτικές διατάξεις, ή επανελληνισή της ονοματο- δοσίας μας είναι αποκλειστικά μία δική ΣΑΣ προσωπική υπόθεση.

Η επανελληνισή της ονοματοδοσίας θά αποτελέσει ένα συνδετικό κρίκο μέ τό αποκομμένο μακρινό παρελ- θόν και έναν άθραυστο έλαστικό ιμάντα συνοχής των άπανταχού έλληνοψύχων.

Η λεξιπενία έχει επιβληθεί και στην ονοματοδοσία μας: Γιάννης, Γιώργος, Κώστας, Βασίλης, Απόστολος, ονομάζεται τό 80% των Ελλήνων. Διαλέξτε, υιοθετήστε, τιμήστε και προβάλλετε στο περιβάλλον σας, ένα εϋηχο, νοηματικό ελληνικό όνομα από τά 16.000 πού έχουν καταγραφεί. Είναι δική σας προσωπική υπόθεση.

Αν μās τό γνωρίσετε θά σās προσφέρουμε τό άργυρό σήμα της διεθνούς συντροφιάς μας.

Η άποψη ότι ή ονοματοδοσία πραγματοποιείται μόνο κατά τό ιερό μυστήριο του βαπτίσματος δέν θεμελιώνεται σε κανένα Αποστολικό ή Συνοδικό κανόνα.

Γεώργιος Σωτηρίου - Διαγόρας

Αρχαία Ελληνικά ονόματα θά βρείτε στην παρακάτω ιστοσελίδα:

<http://users.hellasnet.gr/tilefos>

ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑΤΑΙ

Ποσειδωνιάται τοίς εν τῷ Τυρρηνικῷ κόλπῳ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἑλλήσιν οὖσιν ἐκβαρβαρῶσθαι Τυρρηνοῖς ἢ Ρωμαίοις γεγόναι καὶ τήν τε φωνήν μεταβεβληγέσθαι, τά τε πολλὰ τῶν ἐπιτηδεύματων, ἄγειν δὲ μίαν τινά αὐτοῦ τῶν ἐορτῶν τῶν Ἑλλήνων ἔτι καὶ νῦν, ἐν ᾗ συνιόντες ἀναμνησκονται τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τε καὶ νομίμων, ἀπολοφύραμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ δακρύσαντες ἀπέρχονται.

Ἀθήναιος

Τήν γλῶσσα τήν ελληνική
οἱ Ποσειδωνιάται ἐξέχασαν
τόσους αἰῶνας ἀνακατευμένοι μέ Τυρρηνοῦς,
καί μέ Λατίνους, κι ἄλλους ξένους.
Τό μόνο πού τοὺς ἔμενε προγονικό,
ἦταν μία ελληνική γιορτή,
μέ τελετές ὠραίες,
μέ λύρες καί μέ αὐλοῦς,
μέ ἀγῶνας καί στεφάνους.

Κι εἶχαν συνήθεια πρὸς τό τέλος τῆς γιορτῆς
τά παλαιά τοὺς ἔθιμα νά διηγούνται,
καί τά ελληνικά ὀνόματα νά ξαναλένε,
πού μόλις πιά τά καταλάμβαναν ὀλίγοι.

Καί πάντα μελαγχολικά τελείων' ἡ γιορτή τοὺς.
Γιατί θυμούνται πού κι αὐτοὶ ἦσαν Ἑλληνες
ἕναν καιρό καί τώρα
πῶς ἐξέπεσαν, πῶς ἔγιναν,
νά ζοῦν καί νά ὀμιλοῦν βαρβαρικά βγαλμένοι
-ὦ συμφορά!- ἀπ' τόν Ἑλληνισμό.

Κ. Καβάφης

ΤΟ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
ΥΠΟΕΤΗΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ
ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΣΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ
ΝΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕΤΕ
ΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΝΟΜΑ
ΤΙΜΩΝΤΑΣ ΤΟ
ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΟΠΩΣ ΔΙΑΔΩΣΕΤΕ
ΑΥΤΟ ΣΤΟΥΣ ΑΠΟΓΟΝΟΥΣ ΣΑΣ

ΚΑΘΕ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙΟ ΚΑΙ ΙΣΗΜΕΡΙΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΕΤΟΜ ΧΩΡΟ ΤΟΥ
ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΣΕΙΣ

ΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ
ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΤΗΛΕΦΩΝΗΣΟΥΝ
010.52.37.543 & 010.75.12.156

ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Φέρνοντας στο φῶς μυθολογικά πρόσωπα και ὀνόματα και συσχετίζοντάς τα ἀκολουθώντας τό γενεαλογικό τους δένδρο ὅπως αὐτό φαίνεται ἀπό τήν μυθολογία των Ελλήνων, ἀποσυμβολίζοντας ὅλα αὐτά κατόπιν ἰκνηλατεῖται ἡ «προῖστορία» καί οἱ «ρίζες».

Ἄς δοῦμε λοιπόν τήν ἱστορία τήν πολύ παλιὰ τῆς Εὐρώπης, ξεκινώντας ἀπό τό γενεαλογικό της δένδρο:

Κάποτε τήν νύμφη Μελία ἐρωτεύτηκε ὁ θεός ποταμός Ἴναχος. Τό δένδρο πού ἔχει τό ὄνομά της, ἡ μελιά, ἔχει τήν ιδιότητα νά τραβᾷ τόν κεραυνό καί τό βρίσκουμε κοντά σέ ποτάμια.

Ἡ Μελία καί ὁ ποταμός Ἴναχος γέννησαν δύο παιδιά:

α) Τόν Φορωνέα, πού τό ὄνομά του εἶναι Ἰσχυρῆς: ἐορτή ἀνοξιάτικης φωτιάς καί σημαίνει Φορωνεύς: φορέας τιμήματος (ἀγορές-ἐμπόριο).

Ὁ Φορωνεύς γιά πρώτη φορά χρησιμοποίησε στήν γῆ τήν φωτιά πού τοῦ ἔδωσε ὁ Προμηθεύς.

Ἰδρυσσε ἐπίσης τήν πρώτη πόλη «παζάρι», τό Ἄργος ἢ Φορωνικό καί ἐκεῖ καθιέρωσε τήν λατρεία τῆς Ἥρας (συμβολίζει τήν ψυχή τοῦ κόσμου).

Υἱοί τοῦ Φορωνέως ἦταν ὁ Πελασγός, γνωστός μας γιά τήν καταγωγή των Ελλήνων, ὁ Ἴασος καί ὁ Ἀγνήνωρ, πού μοιράστηκαν τήν Πελοπόννησο ὅπως ἡ Κρόνια ἐξουσία μοιράστηκε στόν Δία, Ποσειδῶνα καί Ἄδν.

β) Τήν Ἰώ: ἔως-flow-flora-Αὐγή-Ἰέρεια τῆς Ἥρας

Ἡ Ἥρα καταδιώκει τήν Ἰώ ὅταν τήν ἐρωτεύεται ὁ Δίας. Τήν φυλάει τό τέρας Ἄργος, τό ὅποιο σκο- τώνει ὁ Ἑρμῆς κατ' ἐντολή τοῦ Διός. Μετά στέλνει ἡ Ἥρα μία ἀλογόμυγα, πού κυνηγᾷ τήν Ἰώ, πού

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟ ΔΕΝΔΡΟ ΕΥΡΩΠΗΣ

Νύμφη Μελία + Θεός ποταμός Ἴναχος

Φορωνεύς

Υἱοί αὐτοῦ

Πελασγός

Ἴασος

Ἀγνήνωρ

(Μοιράστηκαν τήν Πελοπόννησο)

Ἰώ (ἔως - Flow - Flora - Αὐγή) + Δίας

Ἐπαφος (Ἄπης), θυγατέρα Λιβύη

Λιβύη + Ποσειδῶν

Ἀγνήνωρ (μετανάστης βασιλεὺς Τύρου), Βῆλος

Ἀγνήνωρ + Τηλέφασσα (Ἀγριόπην)

Κάδμος,

Φοίνικας,

Θάσος,

Κίλικας,

Φινέας

Εὐρώπη + Δίας

Κρήτες: Μίνως, Ραδάμανθυς, Σαρπηδών

Μίνως (βασιλεὺς Κρήτης) + Πασιφάν (θυγ. Ἠλίου)

Ακάλη, Ἀριάδνη, Ἀνδρόγεως, Κατρέως, Γλαῦκος, Φαῖδρα

Ποσειδῶν + Πασιφάν

Μινώταυρος

μεταμορφωμένη σέ ἀγελάδα κατατρεχάμενη ἀπό μανία γυρίζει ἀσταμάτητα ὅλο τὸν κόσμο.

Ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Αἰσχύλο στὴν τραγωδία του «Προμηθεὺς Δεσμώτης» ὅταν στὴν φάση αὐτὴ ἡ Ἰὼ συνάντησε τὸν Προμηθεά δεμένο στὸν Καύκασο, τοῦ ἐμπιστεύτηκε τὰ βάσανά της καὶ ἐκεῖνος σάν προφῆτης τῆς εἶπε αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἔγινε ἀργότερα. Ὅτι τὰ βάσανά της θὰ τελειώνουν στὴν Αἴγυπτο.

Στὸν Νεῖλο ἡ Ἰὼ παίρνει τὴν ἀνθρώπινη μορφή της καὶ ἀφοῦ παντρεύεται τὸν Τηλέγοντο γεννᾷ τὸν Ἐπαφο, τέκνο τοῦ Διός.

Ὁ Ἐπαφος ἔγινε ὁ βασιλεὺς Ἀπὶς τῆς Αἰγύπτου ὁ ὁποῖος γέννησε τὴν Λιβύη.

Ἡ Λιβύη γέννησε ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα τὸν Ἀγνήνορα καὶ τὸν δίδυμο ἀδελφὸ του Βῆλο.

Ὁ Ἀγνήνωρ μετανάστευσε στὴν Γῆ Χανναάν καὶ ἔγινε βασιλεὺς τῆς Τύρου.

Ἐπανερχόμεστε γιὰ λίγο ξανά στὴν Ἰὼ πού στό Ἄργος λατρεύτηκε ἡ ἀγελάδα σεληνοθεά Ἰὼ ἡ τρίμορφη Παρθένα (Ν. Σελήνη) - Νύμφη (Πανσέληνος) - Γριά (χάση), μέ ἀντίστοιχα χρώματα τὸ ἄσπρο, τὸ μενεξελί ἢ ἴον, πού σημαίνει μενεξές καὶ τὸ μαῦρο.

Ἡ Ἰὼ ἦταν ἡ Σελήνη πού ἔφερνε βροχή. Οἱ ἱερείες της καλοῦσαν «Ἰώ! Ἰώ!» καλῶντας γιὰ βροχή πού θυμίζει ἔντονα τὸ «Aum Aum» ἄλλων θρησκείων.

Ξανά στὸν Ἀγνήνορα λοιπὸν τὸν βασιλεῖα τῆς Τύρου πού παντρεύεται τὴν Τηλέφασσα ἢ Ἀγριόπη καὶ γεννοῦν πέντε ἀγόρια, τὸν Κάδμο, τὸν Φοῖνικα, τὸν Θάσο, τὸν Κίλικα καὶ τὸν Φινέα, ἰδρυτές τῶν ἀντιστοίχων φυλῶν καὶ μία κόρη, τὴν πανέμορφη Εὐρώπη.

Τὴν Εὐρώπη ἐρωτεύεται ὁ Δίας (deus= ἡμέρα). Πάλι ἐρχόμεστε σέ ἐπαφή μέ τὸ φῶς, τὸν πατέρα τῶν θεῶν, καὶ τὸ θεϊκό σέ ὁρατὴν ἐκφανσὴ του, ὅπως ἡ ἡμέρα. Μεταμορφωμένος σέ ἄσπρο ταῦρο ἀφοῦ τὴν ξεμύαλισε μέ παιχνίδια, ἡ Εὐρώπη τὸν καβαλίκευσε, πέρασε στὰ κέρατά του σύμβολα ἰσχύος, ἀνοιξιὰτικο στεφάνι λουλουδιῶν καὶ ὁ Δίας τὴν

μετέφερε στὴν Κρήτη ὅπου γεννοῦν τοὺς μετέπειτα κριτές τοῦ Ἄδην, τὸν Μίνωα, τὸν Ραδάμανθυ καὶ τὸν Σαρπηδόνα.

Στὴν μυκηναϊκὴ Μιδέα ὑπάρχουν ὀκτὼ χυτὲς πλάκες ἀπὸ γυαλί μέ σχετικὴ ἀπεικόνιση ἱέρειας-Σελήνης νά καβαλικεύει θριαμβευτικὰ τὸν Ἥλιο-Ταῦρο.

Στὰ κρητικὰ καὶ κορινθιακὰ, Εὐρώπη θὰ πῇ καὶ Ἐλῶς (ἱπᾶ): Ἑλλήν: Ἑλένη: Σελήνη.

Στὴν Ἱστορία ὁ μῦθος ἴσως νά μεταφράζεται ὡς κατάληψη τῆς Κρήτης ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες ἢ καὶ ἐκστρατεία τῶν Κρητῶν στὴν Φοινίκη.

Ἀπόγονοι Εὐρώπης-Διός. Πού ἐγκαταστάθηκαν.

Ἡ Εὐρώπη γέννησε ἀπὸ τὸν θεὸ τῶν ἀνθρώπων, τὸν Δία, τρεῖς γιούς: τὸν Μίνωα, τὸν Ραδάμανθυ καὶ τὸν Σαρπηδόνα, στὴν Κρήτη.

Ὅταν ἐνηλικιώθηκαν διεκδίκησαν καὶ οἱ τρεῖς τὸν θρόνο τῆς Κρήτης.

Ὁ Μίνωας καυχήθηκε ὅτι οἱ θεοὶ θὰ ἔδειχναν τὴν προτίμησή τους σέ αὐτὸν γιὰ νά γίνῃ ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης.

Πράγματι ὁ Ποσειδῶν τοῦ ἔστειλε μέσα ἀπὸ τὴν θάλασσα ἕναν ἄσπρο ταῦρο.

Ὁ Μίνωας ἔγινε βασιλεὺς πράγματι στὴν Κρήτη. Δέν θυσιάσε ὅμως τὸν ἄσπρο ταῦρο, ὅπως ἔπρεπε, στὸν Ποσειδῶνα, ἀλλὰ τὸν κράτησε στὰ ἀνάκτορα τῆς Κνωσοῦ.

Γιὰ τὴν ἀλαζονία του καὶ τὴν ἀνεπιμότητα τοῦ στὸν Ποσειδῶνα ὁ Μίνωας, ἂν καὶ ἔγινε βασιλεὺς τῆς Κρήτης, τιμωρήθηκε ἀργότερα ἐξ αἰτίας τοῦ δώρου πού κράτησε γιὰ τὸν ἑαυτοῦ.

Ὅταν παντρεύτηκε τὴν Πασιφάν ἢ Περσιίδα - ἐδῶ βλέπουμε τίς φυλετικές προσμίξεις - Περσιίδα εἶναι αὐτὴ πού κατάγεται ἀπὸ τὴν Περσία, θυγατέρα ἐπίσης θεοῦ, τοῦ θεοῦ Ἥλιου καὶ τῆς νύμφης Κρήτης, ἡ Πασιφάν

ἐρωτεύεται τὸν ἄσπρο ταῦρο πού χάρισε ὁ Ποσειδῶν στὸν Μίνωα. Θεϊκό σημάδι ἰσχύος καὶ καρπὸς τους ἦταν ὁ περιβόητος Μινώταυρος, πού ταλαιπώρησε καὶ τὸν Μίνωα ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἀθηναίους.

Ἀπὸ τὸν Μίνωα, ἡ Πασιφάν γέννησε τὴν Ἀκάλη, τὴν Ἀριάδνη, τὸν Ἀνδρόγεω, τὸν Κατρέα, τὸν Γλαῦκο καὶ τὴν Φαῖδρα.

Ὁ ἄλλος γιὸς τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Διός, ὁ Ραδάμανθυς, ἦταν νομοθέτης στὴν Κρήτη καὶ μετὰ τὸν φυσικὸ του θάνατο ἔγινε Κριτὴς στὸν Ἄδην, ὅπου παντρεύτηκε τὴν πεθαμένη μητέρα τοῦ Ἡρακλέους, τὴν Ἀλκμήνη στὰ Ἠλύσια Πεδία.

Καὶ ὁ τρίτος γιὸς τῆς Εὐρώπης ὁ Σαρπηδῶν ἰδρύει πόλεις στὴν Λυκία, Μ. Ἀσία, Λυδία καὶ Καρία. Ἡ Μίλητος, κατὰ τὸν μῦθο, ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Σαρπηδόνα πρὸς τιμὴν ἐνός ὁμορφου ἀγοριοῦ τῆς Κρήτης, τοῦ Μίλητου, σημεῖο ἐρωτικῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ Μίνωος καὶ τοῦ Σαρπηδόνος καὶ αἰτία φυγῆς τοῦ Σαρπηδόνος ἀπὸ τὴν Κρήτη.

Μίλητος θὰ πῇ μίλτειος: αὐτὸς πού ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ μίνιου καθὼς καὶ Φοῖνιξ θὰ πῇ ἐρυθρός.

Οἱ Κρητὲς ὅπως φαίνεται καὶ στίς τοιχογραφίες τῶν ἀρχαίων ἀνακτόρων, εἶχαν πῖο κοκκινωπὸ χρῶμα ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους Ἑλλήνες καθὼς καὶ φυλὲς τίς Μ. Ἀσίας καταγόμενες ἀπὸ τοὺς Κρητὲς ἐν μέρει οἱ Λύκιοι, οἱ Κάρες καὶ οἱ Πουρεσάτι δηλαδὴ οἱ Φιλισταῖοι πού σημαίνει κόκκινοι ἄνθρωποι.

Βλέπουμε ὅτι ἡ γενιά τῆς Εὐρώπης ὄχι μόνο εἶναι θεϊκὴ ἀπ' εὐθείας μάλιστα ἀπὸ τὸν πατέρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, τὸν Δία, ταυτόσημο μέ τὴν ἡμέρα, (deus) ἀλλὰ ἔχει νά κάνῃ μέ μυθολογικὲς μορφές πού ἔχουν σχέση μέ τὸ φῶς, τὴν Ἀνοιξή (Ἰὼ) καὶ τὴν χρῆση τῆς φωτιᾶς καὶ τῆς λογικῆς (Φορωνεύς).

Κυρίως ἡ ἔνωση τῆς Εὐρώπης μέ τὸν Δία, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῆς προγόνου τῆς Ἰούς μέ αὐτὸν φανερῶναι τὴν θεϊκὴ καταγωγή καὶ ἀξία της. Ὁ παππούς τῆς Εὐρώπης ἐπίσης ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Ποσειδῶν, κυρίαρχος τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς θετικῆς διαμόρφωσής τους.

Θεῖο γένος πού ἀπὸ τίς ὀνομασίες τῶν ζευγαριῶν πού ἐνώνονται, βλέπουμε κατὰ κάποιον τρόπο ἱστορικά, τίς τοπικὲς καὶ φυλετικὲς προσμίξεις: Λιβύη, Φοινίκη, Γῆ Χανναάν, Μ. Ἀσία, Κιλικία, Θάσος, Κρήτη πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἔνωση τῆς Εὐρώπης μέ τὸν Δία. Ἡ μετάβαση τοῦ ἀπογόνου τῆς Σαρπηδόνα, στὴν Λυδία, Καρία, Μ. Ἀσία καὶ Λυκία, δείχνουν τίς ἐπιδράσεις καὶ τὰ φῶτα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, πού φώτισαν Δύση καὶ Ἀνατολή, ὅπως ἀντιλαμβάνονταν τὰ ὅρια τότε πού γεννήθηκαν οἱ μῦθοι.

Ὁ Μῦθος

τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Εὐρώπης Κάδμου στὴν Θῆβα

Ὁ ἀδελφός τῆς Εὐρώπης Κάδμος, ὅταν ὁ ἄσπρος ταῦρος Δίας τὴν ἄρπαξε, προσπαθώντας νά τὴν βρῇ, συμβουλευέται τοὺς Δελφούς καὶ ἰδρύει τὴν Θῆβα ἐκεῖ πού ἡ ἱερὴ ἀγελάδα του σωριάζεται.

Στὴν Θῆβα ὁ Κάδμος, στὴν Κασταλία Πηγὴ τοῦ Ἄρν, σκοτώνει τὸ φίδι τῆς πηγῆς. Ἀπὸ τὰ σπαρμένα δόντια τοῦ φιδιοῦ γεννιοῦνται οἱ Σπαρτοί, οἱ ὁποῖοι ἀλληλοσκοτώνονται ὅλοι ἐκτός ἀπὸ πέντε καὶ ὁ Κάδμος καταδικάζεται νά εἶναι ἐφ' ὅρου ζωῆς δοῦ-λος τοῦ Ἄρεως. Παρ' ὅλα αὐτὰ σέ ὀκτὼ χρόνια ἐξιλεώθηκε γιὰ τὸν θάνατο τοῦ φιδιοῦ καὶ ὁ Ἄρης τοῦ ἔδωσε γιὰ σύζυγο τὴν κόρη του ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτη, τὴν Ἀρμονία.

Γιὰ πρώτη φορά οἱ Ὀλύμπιοι παρακάθησαν σέ γάμο θνητοῦ καὶ ἡ Δήμητρα ἐξασφάλισε πλούσια συγκομιδὴ στό βασίλειο τῶν Θηβῶν, ὅπου βασίλευσε ὁ Κάδμος πλαιγιάζοντας κατὰ τὸν πανηγυρισμὸ τοῦ γάμου μέ τὸν Ἰασίονα σέ χωράφι ὀργωμένο τρεῖς φορές.

Στὰ γεράματά τους ὁ Ἄρης τοὺς μεταμόρφωσε σέ φίδια, ἀφοῦ πέθαναν καὶ ἐνταφιάστηκαν στὴν Ἰλλυρία καὶ σάν φίδια μέ γαλάζιες βούλες μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὸν Δία στὰ νησιά τῶν Μακάρων.

Στὴν Ἰλλυρία, ὅπου εἶχαν μεταναστεύσει ὁ Κάδμος καὶ ἡ Ἀρμονία, τοὺς διαδέχθηκε ὁ τελευταῖος γιὸς τους, ὁ Ἰλλυριός.

Πολίτου Σέβη

ΟΝΟΜΑΣΙΑ: Ἡ λέξη Ὑμηττός εἶναι πανάρχαιη, ὅπως καί ἡ ἄλλη (πιθανή) ὀνομασία του Ὑμησσός. Οἱ λέξεις πού λήγουν σέ -σος -σός καί -τός ἔχουν προέλευση πελασγική, ὅπως Ἰλισός (ἀρχ. Εἰλισσός), Κηφισός (ἀρχ. Κηφισσός), Παρνασσός, Βριλησσός (ἀρχ. ὄνομ. τῆς Πεντέλης), Ταφιασσός, Λυκαβηττός, Ἀρδηττός, Γαργηττός κ.λπ.

Ἡ λέξη Ὑμηττός, πιθανόν νά προέρχεται ἀπό τήν πελασγική λέξη Οὔματ ἢ Ὑμητ, πού ἡ ἐτυμολογία τῆς εἶναι πολύ δύσκολο, ἂν ὅχι ἀδύνατο, νά καθοριστῇ. Κατά μία ἐκδοχή σημαίνει σκληρός, τραχύς, βραχώδης τόπος.

Ἐπίσης τόν Ὑμηττό, κυρίως τό βόρειο τμήμα του, μέχρι πρὶν λίγα χρόνια τόν ἔλεγαν καί Τρελλό. Για τίς ὀνομασίες αὐτές ὑπάρχουν πολλές ἐκδοχές, μέ πῶς σοβαρές τίς παρακάτω:

α. Ἡ λέξη Ὑμηττός προέρχεται ἀπό τό θύμος (κοιν. Θυμάρι), πού ἔγινε σιγά-σιγά θυμέτ-Ὑμέτ-Ὑμηττός. Οἱ ἀρχαῖοι (Θεόφραστος) ὀνόμασαν θύμους, τά φρύγανα πού ἀφθονοῦσαν στόν Ὑμηττό, καί πού μέ τό δυνατό ἄρωμά τους ἔκαναν τίς μέλισσες νά στροβιλίζονται σάν μεθυσμένες (ἀπό τό θυμός=διάθεση τῆς ψυχῆς). Ἀπό αὐτό τό φαινόμενο τῆς «τρέλλας» τῶν μελισσῶν ὀνομάσθηκε καί τό βουνό Τρελλός. Γιά τήν ἐξήγηση ὅμως αὐτή, καθώς καί γιά τήν ταύτιση τῶν δύο ὀνομασιῶν τοῦ βουνοῦ, δέν γίνεται πουθενά μνεῖα στά ἀρχαῖα κείμενα.

β. Οἱ παλαιοί κάτοικοι τῆς Ν. Ἰταλίας (Μεγάλη Ἑλλάδα) πρόφεραν τήν λέξη Ὑμηττός Ὑματτος πού ἀπό παραφθορά ἔγινε Μάττος. Ἀργότερα οἱ Φράγκοι τῶν Ἀθηνῶν ἐρμήνευσαν τόν Ὑμηττό-Μάττο στούς ντόπιους, σάν Τρελλό.

γ. Ὁ Ὑμηττός μεταφράστηκε στά χρόνια τῆς Φραγκοκρατίας Μόντε Ἰμέττο καί ἀπό παραφθορά λεγόταν Μόντε Μάττο, πού κατά σύμπτωση σημαίνει Τρελλό βουνό, ὀνομασία πού διατηρήθηκε. Τό πιθανότερο εἶναι ὅτι δέν ἔγινε καμμία παραφθορά τῆς λέξεως, ἀλλά ἡ ὀνομασία Τρελλός προϋπῆρχε, γι' αὐτό καί οἱ Φράγκοι τόν εἶπαν καί μέ τά δύο ὀνόματά του, δηλαδή Μόντε Ἰμέττο καί Μόντε Μάττο.

δ. Μία εὐκόλη καί πολύ διαδεδομένη ἐξήγηση εἶναι ὅτι τό Τρελλός προέρχεται ἀπό τήν ὀνομασία Tre-slong= πολύ μακρὺς,

πού ἔδωσαν οἱ Γάλλοι γιατί δέν γνώριζαν τήν λέξη Ὑμηττός. Αὐτό δέν εὐσταθεῖ καθόλου, γιατί ἡ ὀνομασία Τρελλός προϋπῆρχε, αἰῶνες πρὶν.

ε. Τόν Ὑμηττό τόν χρησιμοποιοῦσαν καί ἀπό τήν ἀρχαιότητα γιά μετεωρολογικό βαρόμετρο, δηλαδή βλέποντας τήν κορυφή του, προέβλεπαν τί καιρό θά κάνη, (Θεόφραστος: «Περὶ σημείων, ὑδάτων καί πνευμάτων» Γ 43), γι' αὐτό καί εἶχαν «τοποθετήσει» στόν Ὑμηττό βωμούς τοῦ ὀμβρίου Διός καί τοῦ προοπίου Ἀπόλλωνος. Ἐπειδὴ ὅμως, παρά τίς προβλέψεις, ἀρκετές φορές παρουσιάζονται καιρικές ἀνωμαλίες, ὀνόμασαν μέ τόν καιρό, τό βόρειο Ὑμηττό Τρελλό (τόν νότιο Ὑμηττό τόν ἔλεγαν Μαυροβούνι). Μᾶλλον αὐτὴ εἶναι καί ἡ πῶς πιθανή ἐκδοχή.

Γιά τίς γλωσσολογικές παρερμηνεῖες τοῦ Ὑμηττοῦ ὑπάρχουν σχετικά ἄρθρα στό περιοδικό «Ἐκδρομικά» τόν Νοέμ. τοῦ 1935 (ἄρθρο Πρ. Κοτζιά) καί τόν Δεκ. τοῦ 1935 σελ. 307 (ἀπάντηση Μ. Σωτηρίου), καθώς ἐπίσης στό βιβλίο τοῦ Δ. Σουρμελῆ «Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν» Β' ἐκδοση 1853 σελ. 70, στό βιβλίο τοῦ Δ. Καμπούρογλου «Τοπωνυμικά παράδοξα» 1920 σελ. 50-54 καί στό βιβλίο τοῦ Γ. Σακκά «Μιλοῦν τά βουνά μας» 1973 σελ. 138-139.

Ὁ ὀνομαστός Τοῦρκος περιηγητής τοῦ 17ου αἰῶνος, Ἐβλιά Τσελεμπί, πού διέσχισε ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα (ἀπό τό 1667), ἀναφέρει τόν Ὑμηττό μόνο Ντελή Νταγ δηλαδή Τρελλό βουνό. Μία θαυμάσια περιγραφή τοῦ Ἐβλιά Τσελεμπί γιά τόν Ὑμηττό ἔχει δημοσιεύσει ἡ ἐφημερίδα «Καθημερινή» τήν 28-8-1949 σέ μετάφραση καί διασκευή Κ. Μπίρη (ὑπάρχει καί βιβλίο «Τά Ἀττικά τοῦ Ἐβλιά Τσελεμπί» τοῦ Κ. Μπίρη, Ἀθῆναι 1959 σκ. 20x26,5 σελ. 76).

Σέ ἓνα τούρκικο Ταπί (ἐπίσημος κτηματικός τίτλος) τοῦ 1761 τῆς Μονῆς Πετράκη, ἐμφανίζεται ὁ μισός Ὑμηττός σάν Ντελή Νταγ (Τρελλοβούνι) καί ὁ μισός σάν Καρά Νταγ (Μαυροβούνι).

Ὁ Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ Ἰγνάπιος τό 1772 ἀναφέρει ὅτι ὁ Ὑμηττός λεγόταν καί Τηλεβούνι ἢ Τρελλοβούνι. Ὁ Δαυινὴλ Φιλίππιδης, στήν «Νεωτερικὴ Γεωγραφία» του τό 1791 τόν ἀναφέρει Ὑμηττό καί Τηλεβούνι. Τόν ἀναφέρει ἀκόμα καί Κεκρόπιο, ὀνομασία

πού δέν ἀναφέρεται ὅμως πουθενά ἄλλοῦ (Κεκρόπιο λεγόταν ὁ τάφος τοῦ Κέκροπος, Κεκροπία ἦταν ἡ ἀρχική ὀνομασία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καί Κεκροπὶς ἦταν μία ἀπὸ τίς δέκα φυλές τῆς Ἀττικῆς). Σέ ἓνα σιγίλλιο (ἐκκλησιαστικό ἔγγραφο) τοῦ 1792, πού ὑπογράφει ὁ Πατριάρχης Νεόφυτος ἀναφέρεται ὁ Ὑμηττός ὡς Ὑμήττειον ὄρος. Σέ ἓνα ἔγγραφο τοῦ 1793 «Μοιρασιά τοῦ Κουρσαλά μέ λαχνούς» (Κουρσαλάς εἶναι τό σημερινό Κορωπὶ), ἀναφέρεται ὁ Ὑμηττός σάν Τρελλός καί Μαῦρο βουνό.

Κάποια ἐποχὴ ὀνόμαζαν οἱ ξένοι περιηγητές τό Μαυροβούνι, κυρίως τήν ἀνατολική του πλευρά, καί Λαμπροβούνι (Ὁ Spon καί ὁ Wheler τό 1675, ὁ Chandler τό 1764, ὁ Hobhouse τό 1810 κ.τ.λ.), μᾶλλον ἀπὸ τό τότε κοντινὸ χωριὸ Λαμπρικά.

Σήμερα ἔχει ἐπικρατήσει μόνο ἡ ἀρχαία ὀνομασία του, Ὑμηττός, αὐτὴ πού ἀναφέρει καί ὁ Πausanias: «ὄρη δὲ Ἀθηναίους ἐστὶ... καί Ὑμηττός ὃς φύει νομάς μελίσσαις ἐπιτηδειοτάτας πλὴν τῶν ἀλαζώνων...».

ΑΡΧΑΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ-ΙΣΤΟΡΙΑ: Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει (ΣΤ, 1075) ὅτι στόν Ὑμηττό καί γύρω ἀπὸ αὐτόν ὑπῆρχαν ἀρκετοὶ πελασγικοὶ οἰκισμοὶ καί δῆμοι, ὅπως ὁ Σφηττός, ἡ Κίκυνα, ἡ Αἰξωνή, οἱ Σκυρίδες, ἡ Πῆρα κ.λπ.

Ὁ ὀνομαστός περιηγητής Pausanias ἀναφέρει στά Ἀττικά του (32,2) ὅτι στόν Ὑμηττό ὑπῆρχε ἄγαλμα τοῦ Ὑμηττίου Διός, καθώς καί βωμοὶ τοῦ ὀμβρίου Διός καί τοῦ προοπίου Ἀπόλλωνος, πλὴν ὅμως κανένα ἱκνός τους δέν βρέθηκε: «Ἐν Ὑμηττῷ δὲ ἄγαλμά ἐστιν Ὑμηττίου Διός, βωμοὶ δὲ καί ὀμβρίου Διός καί Ἀπόλλωνος εἰσὶ προοπίου». Ἀντίθετα βρέθηκαν ἱκνη ἀπὸ ἀρκετοὺς ναοὺς, πού ἦταν κτισμένοι στά χαμηλά, ὅπως εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης ἢ τῆς Δήμητρος κοντά στήν Μονή Καισαριανῆς, ὁ ναὸς τοῦ Διός πιθανῶς στήν θέση τῆς σημερινῆς Μονῆς Ἀστερίου, ἐρείπια ἀγνώστου ναοῦ, ἴσως τοῦ Ἀπόλλωνος, στήν ἀνατολική πλευρά, δίπλα ἀπὸ τήν ἐκκλησία τοῦ Προφήτου Ἡλίου, στό ὁμώνυμο ὕψωμα, στό ὁποῖο ὑπάρχουν καί ἀρχαῖες κολόνες (πεσμένες) πρὸς τήν πλευρά τοῦ Σέσι.

Στό Κακόρεμα (παλ. Κακόρρευμα), κοντά στόν Καρέα, ὅπου καί τά σημερινὰ λατομεῖα, ὑπῆρχαν καί στήν ἀρχαιότητα λατομεῖα μαρμάρου, κατά πολύ παλαιότερα ἀπὸ αὐτὰ τῆς Πεντέλης. Ὅταν κατά τό 570 π.Χ. ἄρχισε ἡ ἐκμετάλλευση τῶν λατομεῶν τῆς Πεντέλης, σταμάτησαν τά λατομεῖα τοῦ Ὑμηττοῦ καί ξαναλειτούργησαν κατά τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους.

(Περὶ περισσότερες πληροφορίες γιά τό ἄγαλμα καί τοὺς βωμούς καθώς καί γιά τήν ἀρχαία ἱστορία τοῦ Ὑμηττοῦ ὑπάρχουν στό βιβλίο τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν - Pausanias Ἑλλάδος Περιήγησις - Ἀττικά, σκόλια Ν. Παπακατζί - Ἀθῆναι 1974 σελ. 416-417).

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Ὁ Ὑμηττός βρίσκεται στήν Στερεά Ἑλλάδα καί συγκεκριμένα στόν Ν. Ἀττικῆς, σέ ἀπόσταση 7,5 χιλ. (Πλ. Συντάγματος - κορυφή Εὐζωνας - εὐθεία γραμμὴ) Α-ΝΑ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐκτείνεται ἀπὸ τόν Χολαργό, Ἀγία Παρασκευὴ καί Γλυκὰ Νερά βόρεια, μέχρι τήν Βοῦλα καί Βάρη νότια, χωρίζει δὲ τό λεκανοπέδιο τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τήν πεδιάδα τῶν Μεσογείων.

ΕΚΤΑΣΗ: Μέ βάση τήν ἰσοῦψῃ (ὕψομετρικὴ) καμπύλη τῶν 600 μ. ὁ κύριος ὄγκος τοῦ βουνοῦ (βόρειος Ὑμηττός) ἔχει μῆκος 9 χιλ. πλάτος, 3 χιλ. καί περίμετρο 30 περίπου χιλ. Σύμφωνα μέ τήν καμπύλη τῶν 400 μ. ὁ Ὑμηττός ἔχει μῆκος 15 χιλ., πλάτος 5 χιλ. καί περίμετρο περίπου 57 χιλ.

Οἱ πραγματικὲς ὅμως διαστάσεις τοῦ βουνοῦ, δηλαδή ἀπὸ ἐκεῖ πού ἀρχίζει ἡ κλίση τῶν πλαγιῶν του εἶναι: μέγιστο μῆκος 20 χιλ. (βόρειος Ὑμηττός 12 χιλ. - νότιος Ὑμηττός 8 χιλ.), μέγιστο πλάτος 6 χιλ. καί περίμετρο 65 περίπου χιλ.

ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ: Ὁ Ὑμηττός ἀνήκει ἀπὸ γεωλογικὴ ἀποψη στήν Ἀττικοκυκλαδικὴ ζώνη καί τά πετρώματά του, πού εἶναι μεταμορφωμένα παλαιὰ ἱζήματα, χαρακτηρίζονται γιά τήν κρυσταλλικότητά τους. Περιέχουν ἀσβεστόλιθους, μαρμαρυγιακοὺς σχιστόλιθους, (ἀθηναϊκὸ σχιστόλιθο καί σχιστόλιθο Καισαριανῆς) καί μεγάλες μᾶζες μαρμάρου (κατώτερο καί ἀνώτερο μάρμαρο).

Ἀνάλυση τῆς γεωλογικῆς δομῆς τοῦ Ὑμηττοῦ ἔχει γίνει ἀπὸ τόν Ἰ. Δοανίδη, σέ ἓνα ἀπὸ τά ἄρθρα του πού δημοσίευσε τό περιοδικό «Τό βουνό» μέ τίτλο «Ἡ μορφή τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς» (Ἰούλιος 1934, σελ. 203-204).

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ: Ὁ Ὑμηττός εἶναι ἓνα ἀπλό μακρόστενο βουνό, μιά ράχη μόνο ὁ κύριος ὄγκος του, καί μέ ἀπότομες πλαγιές, χαρακτηριστικὸ τῶν βουνῶν πού ἀπέχουν λίγο ἀπὸ τήν θάλασσα. Ὑψώνεται μόνος του στήν γύρω περιοχή καί χωρίζεται σέ δύο τμήματα, τό βόρειο πού ἔχει διεύθυνση ΒΒΑ-ΝΝΔ πού εἶναι καί τό μεγαλύτερο καί ψηλότερο, γι' αὐτό οἱ ἀρχαῖοι τό ἔλεγαν Μέγαν Ὑμηττόν (σῆμ. Εὐζωνας) καί τόν νότιο, πού ἔχει διεύθυνση Β-Ν καί εἶναι πολύ χαμηλότερο καί κατάξερο καί τόν ἔλεγαν Ἐλάσσονα ἢ Ἀνυδρον Ὑμηττόν (σήμερα Μαυροβούνι).

Τά δύο τμήματα χωρίζονται καθαρά μέ τό διάσελο Σταυρός (παλ. Πιρναρικός λαιμός ἢ ἐπάνω Πιρναρὴ), ὕψ. 454 μ., ἀνάμεσα στόν Προφ. Ἡλία καί τό Μαυροβούνι. Ἀπὸ τό σημεῖο αὐτό ἀρχίζουν καί τά δύο μεγάλα ρέματα Πιρναρὴ καί Ντοῦκα.

Ἡ ἀνατολική πλευρά, πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Μεσογείων, πού ἔχει δύο μεγάλες ρεματιές, τῆς Χαλιδούς (παλ. Τηγανίου) καὶ τῆς Ντούκας, εἶναι ἀρκετά ἀπότομη, ἡ δὲ δυτική, τὸ ἴδιο ἀπότομη, πρὸς τὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἀθηνῶν αὐλακώνεται ἀπὸ μία μεγάλη χαράδρα τὸ Κακόρεμα καὶ ἀρκετές ἀπότομες ρεματιές, ὅπως εἶναι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (ἀρχ. Ἰλισός), τῆς Καισαριανῆς (ἀρχ. Ἡριδανός) τοῦ Καρέα, ἡ Σαρίνα, ἡ Βαμβακιά, ἡ Γκαλμπένη, ἡ Πιρναρή, τοῦ Βαρελά καὶ τὸ Λυκόρεμα.

Κατὰ τὸν Ἰ. Σαρρή, οὔτε ὁ ποταμὸς Ἰλισὸς οὔτε καὶ ὁ Ἡριδανὸς πηγάζουν ἀπὸ τὸν Ὑμηττό, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ Τουρκοβούνια (ὁ Ἰλισός). Σχετικὸ ἄρθρο ἔχει δημοσιευθῇ στὸ περιοδικὸ «*Τὸ Βουνό*» τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1938 (σελ. 2-4) μὲ τίτλο «*Ἀπὸ ποῦ πηγάζει ὁ Ἰλισός*».

Ἡ κύρια, μακρόστενη, κορυφογραμμὴ τοῦ Ὑμηττοῦ ἔχει ἀρκετές δολίνες (καρστικά βυθίσματα), πού ἔχουν μάλιστα καὶ τὴν χαρακτηριστικὴ ὀνομασία Γούπατα. Τό κυριώτερο ὅμως γνώρισμα τοῦ Ὑμηττοῦ εἶναι τὰ πολλὰ σπήλαια καὶ βάραθρα πού ἔχει (πάνω ἀπὸ 50), ἀποτέλεσμα τῆς φύσεως καὶ τῆς ποιότητος τῶν πετρωμάτων του.

Κορυφή: Εὐζωνας ὑψ. 1.026,37 μ. Σέ ἐφημερίδες τοῦ 1956 ἀναφέρεται ὅτι ἡ κορυφή τοῦ Ὑμηττοῦ εἶχε μικρύνει κατὰ 7 περίπου μέτρα ὅταν τελείωσαν τὰ ἔργα ἐπεκτάσεως τοῦ δρόμου καὶ διευθετήσεως τῆς κορυφῆς πού προοριζόταν γιὰ τουριστικὴ ἀξιοποίηση. Ὁ Μ. Παρασκευαΐδης σ' ἓνα ὥραϊο ἄρθρο γιὰ τὸν Ὑμηττό, πού δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα Καθημερινὴ τῆς 29-7-1956, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς πρώτης ἀναβάσεως λεωφορείων στὴν κορυφή, ἀναφέρει νέο ὑψόμετρο τοῦ Ὑμηττοῦ 1.020 μ. Οἱ ἐπίσημοι ὅμως τελευταῖοι χάρτες τῆς ΓΥΣ (1973) καὶ ΕΣΥΕ (1963) ἐξακολουθοῦν νὰ ἀναγράφουν τὸ παλιὸ ὑψόμετρο. Σήμερα υπάρχουν, ἀπὸ τὸ 1959, σέ ὅλη τὴν κορυφογραμμὴ τοῦ Ὑμηττοῦ ἐγκαταστάσεις τῆς Ἀεροπορίας.

Χαμηλές κορυφές: Δασωμένη ἡ Κιάφα Ντρίζα ὑψ. 644 μ., Κορακοβούνι ὑψ. 728 μ., Μαυροβούνι ὑψ. 774 μ., Προφήτης Ἡλίας ὑψ. 660 μ., Στρώμα ὑψ. 708 μ. καὶ Στραβὸς Ἀετός ὑψ. 627 μ., (Στραβαετός ἢ Ἀετός).

Σημείωση: α. Κορακοβούνι (παλ. Λιθάρη ἢ Βράχος τοῦ Κόρακα) λέγεται στὴν πραγματικότητα ἓνας λόφος, ὑψ. 363 μ., πάνω ἀπὸ τὸ ἐρημοκλήσι τῆς Ἀγίας Ἐλεούσας τοῦ Χολαργοῦ, ἀλλὰ ἔχει επικρατήσει νὰ λέγεται Κορακοβούνι τὸ ὑπερκείμενο τοῦ λόφου αὐτοῦ ἀνώνυμο ὄψωμα, πού ἔχει δύο κύριες κορυφές μὲ ὑψ. 728 μ. καὶ 693 μ.

β. Τὴν κορυφὴ τοῦ Προφ. Ἡλίου ὁ γερμανικὸς χάρτης τοῦ Κ. Α. Kaupert (1882) τὴν ἀναφέρει Zeze. Μᾶλλον ἀναφέρεται στὸ διπλανὸ Μαυροβούνι (στά νότια) πού ἀλβανικά λέγεται Mali Zeze ἢ στὸ διπλανὸ Σέσι (στά δυτικά) τὸ ὁποῖο ὅμως γράφεται ἀλβανικά Sheshi καὶ σημαίνει ἐπίπεδο μέρος.

Οἱ χωρὶς ἀπότομες ἐξάρσεις ὁμαλές κορυφές καὶ ράχες τοῦ Ὑμηττοῦ θεωροῦνται ὑπόδειγμα ἀρμονίας καὶ αἰσθητικῆς τελειότητος. Ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ αὐστηρὴ δωρικὴ γραμμὴ τοῦ Ὑμηττοῦ, μαζί μὲ τὸ λιπὸ καὶ ἀρμονικὸ ἀέτωμα τῆς Πεντέλης, ἦταν ἡ αἰτία γιὰ τὴν δημιουργία τῶν κλασσικῶν ἀρχιτεκτονικῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἀθήνας. Γιὰ τὴν αἰσθητικὴ ὁμορφία του Ὑμηττοῦ ἔχει δημοσιευθῇ σχετικὸ ἄρθρο τοῦ Χ. Γιαννουλόπουλου στὸ περιοδικὸ «*Ἀττικός*» τοῦ Ἰουλίου-Αὐγούστου τοῦ 1956.

ΥΔΡΟΛΟΓΙΑ: Ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως καὶ τῆς διατάξεως τῶν πετρωμάτων τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ κυρίως τοῦ κρυσταλλικοῦ σχιστολίθου, δέν υπάρχουν πηγὰς νερά. Πηγές υπάρχουν μόνο στὰ χαμηλά καὶ συγκεκριμένα στίς περιοχές Καισαριανῆς-Καρέα, ὅπου υπάρχουν καὶ ἀσβεστολιθικά πετρώματα. Σέ γενικὲς γραμμές, πηγές δημιουργοῦνται στὸ σημεῖο ἐπαφῆς δύο διαφορετικῶν σέ ποιότητα πετρωμάτων, ἐνὸς ὑδροφόρου, ὅπως εἶναι ὁ ἀσβεστόλιθος καὶ ἐνὸς ὕδατοστεγνοῦς, ὅπως εἶναι ὁ σχιστόλιθος.

Πιὸ γνωστὲς πηγὴ εἶναι τῆς Γαλοπούλας (παλ. Καλοπούλα - ἀρχ. Κυλλοῦ Πήρα), πού ἐξύμνησε ὁ Λατίνος ποιητὴς Ὁβίδιος (*ἔρωτικὴ τέχνη III*, στ. 687-694), γιατί πιστευόταν ὅτι τὸ νερὸ τῆς χάριζε εὐτοκία καὶ γονιμότητα (*Λαογραφία*, Ν. Πολίτη τόμος ΣΤ - 1918), τῆς Μονῆς Καισαριανῆς (παλ. Κριοῦ Κεφαλῇ) τῶν Μονῶν Ἀστερίου καὶ Καρέα, τῆς Ἀναλήψεως (ἀγίασμα), τοῦ Προφήτη Ἡλίου (πηγάδι) κ.τ.λ.

ΠΑΝΙΔΑ: Ἐξ αἰτίας τῆς ἐπεκτάσεως τῶν οἰκισμῶν, τῶν πολλῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ὀρεινῶν δρόμων, στὸν Ὑμηττό υπάρχουν μόνο ἀλεποῦδες, λαγοί, πετροπέρδικες, κοτσύφια, καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη μικρῶν πουλιῶν.

ΧΛΩΡΙΔΑ-ΒΛΑΣΤΗΣΗ: Ἐπειδὴ ὁ Ὑμηττός δέν ἔχει πολλὰ πηγὰς νερά, υπάρχουν μόνο λίγα δάση καὶ μεγάλα πεῦκα (*Pinus Halepensis*) στίς ὑδροφόρες περιοχές τῆς Καισαριανῆς, τοῦ Ἀστερίου, τοῦ Καρέα καὶ τῆς Ἡλιουπόλεως. Ἐκτός ἀπὸ τὴν χαλέπιο πεύκη, υπάρχουν ἀκόμη λεῦκες, πλατάνια, κυπαρίσσια, κέδροι, σχῖνα, κουμαριές, θυμάρια καὶ ἀρκετὰ ἀγριολούλουδα ἀπὸ τὰ ὁποῖα, τρία εἶδη εἶναι ἐνδημικά.

Ἄν καὶ τὰ ὀνομαστά δάση ἀπὸ πεῦκα καὶ μεγάλα πουρνάρια δέν υπάρχουν σήμερα, σέ πολλὰ σημεῖα τους εἶναι ἀδιάβατα π.χ. σχεδόν ὅλο τὸ Κορακοβούνι καὶ τὸ ὄψωμα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Κυνηγοῦ, τὸ ὄψωμα τοῦ Προφήτη Ἡλίου, ὅλη ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ νοτίου Ὑμηττοῦ ἀπὸ Πιρναρὴ μέχρι ἐρημοκλήσι Προφήτη Ἡλίου κ.τ.λ.

ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ: Ἀπὸ ἀποψη κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ἡ περιοχὴ τοῦ Ὑμηττοῦ δέν διαφέρει

καὶ πολὺ ἀπὸ αὐτὴν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅσον ἀφορᾷ στίς βροχοπτώσεις (μέσο ἐτήσιο ὕψος βροχῆς 50 ἐκ.) καὶ τίς χιονοπτώσεις (μέση ἐτήσια 4 ἡμέρες). Οἱ ἄνεμοι εἶναι τοὺς περισσότερους μῆνες βόρειοι καὶ ΒΑ καὶ τοὺς ὑπόλοιπους νότιοι καὶ ΝΔ. σσ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ: Ἡ Φιλοδοσικὴ ἔνωση Ἀθηνῶν (ΦΕΑ), μετὰ ἀπὸ σκληρὲς προσπάθειες ἀρκετῶν ἐτῶν, κατάφερε νὰ ἀναμορφώσῃ τὸν κατεστραμμένο ἀπὸ τὰ λατομεῖα, τίς πυργκαγιές καὶ τὴν ὑλοτομία τῆς Κατοκῆς βόρειο καὶ δυτικὸ Ὑμηττό, φυτεύοντας τελικὰ 2.000.000 πεῦκα καὶ ἄλλα δένδρα, ὅπως κέδρους, κυπαρίσσια, ἀμυγδαλιές κ.τ.λ., κυρίως στὴν περιοχὴ τῆς Μονῆς Καισαριανῆς, πού ἔχει χαρακτηριστεῖ «*Αἰσθητικὸ Δάσος*», μὲ Προεδρικὸ Διάταγμα τοῦ 1974.

Στὴν ἀναδασωτικὴ αὐτὴ προσπάθεια βοήθησαν κατὰ καιροὺς καὶ ὅλα τὰ Φυσιολατρικὰ Σωματεῖα, καθὼς καὶ ἡ Διεύθυνση Ἀναδασώσεως τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

Στὴν περιοχὴ τῆς Μονῆς Καισαριανῆς ὑπάρχει καὶ τὸ Πειραματικὸ Κέντρο Ἑλληνικῆς Χλωρίδας (τὸ πρῶτο φυτώριο, τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας, δημιουργήθηκε τὸ 1910), πού εἶναι ἓνας βοτανικὸς κήπος μὲ διάφορα ἑλληνικὰ ἀγριολούλουδα καὶ θάμνους.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει ἀρχίσει νὰ οἰκοπεδοποιῆται σέ ἐπικίνδυνο βαθμὸ ὅλη ἡ ΒΔ πλευρὰ τοῦ Ὑμηττοῦ ἀπὸ Ἀγία Παρασκευὴ μέχρι Παπάγου, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴ χιλιάδων πεύκων.

Σχετικὰ δημοσιεύματα υπάρχουν στὸ περιοδικὸ «*Τὸ βουνό*» Σεπτεμβρίου 1945, ἄρθρο τοῦ Ἀ. Στεφάνου μὲ τίτλο «*Πένθιμες σελίδες ἀπὸ τὸ πράσινο τῆς Ἀττικῆς*», τὴν ἐφημερίδα «*Ριζοσπάστης*» τῆς 28-2-1979, καὶ στὰ περιοδικὰ «*Ταξιδεύοντας*» Ὀκτωβρίου 1980 καὶ «*Φύση καὶ Ζωή*» τεύχος 45 - Χειμῶνας 1982.

ΣΠΗΛΑΙΑ-ΒΑΡΑΘΡΑ: Ὁ Ὑμηττός ἔχει πάρα πολλὰ σπήλαια καὶ βάραθρα, μὲ πιὸ ἐνδιαφέροντα τὰ παρακάτω (ἀπὸ Β πρὸς Ν): Στὸ χάρτη σημειώνονται μὲ τὸν αὐξαντὰ ἀριθμὸ τοῦ βιβλίου καὶ μὲ τὴν ἔνδειξη Σ ἢ Β ἂν εἶναι σπήλαιο ἢ βάραθρο π.χ. Σ1, Β2 κ.τ.λ.

1. Λεονταρίου σπήλαιο (ΑΣΜ 91). Βρίσκεται σέ ὕψος 540 μ. περίπου, ΒΑ - Α τῆς κορυφῆς 693 μ. τοῦ Ὑψώματος Κορακοβούνι τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ σέ ἀπόσταση 500 μ. ἀπὸ αὐτὴν. Ἀπὸ τὸ διάσελο μεταξὺ τῶν δύο κορυφῶν 728 μ. καὶ 693 μ., σηματοδεδειγμένο μονοπάτι ὁδηγεῖ στὴν μικρὴ εἴσοδο τῆς σπηλιάς στὴν ρίζα ἐνός βράχου ἀνάμεσα στίς πολλὲς ἀγριελιές τῆς περιοχῆς.

Τὸ σπήλαιο ἔχει ὕψος γύρω στὰ 10 μ., μῆκος

(βάθος) 50 μ. καὶ πλάτος 20 μ., παρουσιάζει δὲ δύο μεγάλες σταλαγματικὲς σειρές καθὼς καὶ ἓναν ὀμπρελοειδῆ σχηματισμὸ ἀπὸ τοὺς λίγους στὸν ἑλληνικὸ κῶρο.

Ἐχει πάρει τὴν ὀνομασίαν Λεοντάρη, σύμφωνα μὲ ἓναν παλιὸ θρύλο, ἀπὸ ἓνα φοβερὸ λιοντάρη πού ἔμενε στὴν σπηλιά καὶ προξενοῦσε μεγάλες καταστροφές στίς γύρω περιοχές. Τὸ λιοντάρη αὐτό, σύμφωνα πάντα μὲ τὸν θρύλο, τὸ σκότωσε ὁ Ἅγιος Νικόλαος καὶ τὸ μαρμάρωσε μπροστὰ στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Κάντζας. Ἐνα τεράστιο (1,40x0,70μ. καὶ ὕψος 1,50 μ.) μαρμάρينو ἄγαλμα λεονταριοῦ (πιθανῶς τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος), βρίσκεται σήμερα μπροστὰ στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, δίπλα στὸ μεγάλο σταθμὸ τῆς ΔΕΗ (στάση Καμπά-Κάντζα), στὴν θέση πού ἦταν γιὰ πολλὲς ἑκατονταετηρίδες θαμμένο (ἀπὸ τὸ 1966 μέχρι καὶ τὸ 1969 ἦταν στὸ προαύλιο τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν).

Ἀνάλυση τοῦ θρύλου τοῦ Λεονταριοῦ κάνουν ὁ Δ. Καμπούρογλου στὸ βιβλίο του «*Ὁ Ἀναδρομάρχης τῆς Ἀττικῆς*» σελίδες 51-52 - Ἀθήνα 1920 καὶ ὁ Κ. Ρωμαῖος στὸ λαογραφικὸ βιβλίο του «*Τὸ Ἀθάνατο Νερό*» σελ. 170-173 - Ἀθῆναι 1973, στὸ κεφάλαιο «*Τὸ Λεοντάρη τοῦ Ὑμηττοῦ*». Ὑπάρχει ἀκόμα καὶ τὸ βιβλίο «*Τὸ Λεοντάρη τῆς Κάντζας Ἀττικῆς*» τοῦ Χρ. Ἐνισλείδου (Στρατοκόπου), Ἀθῆναι 1973, ὅπου ἐξετάζεται τὸ Λεοντάρη καὶ ἡ περιοχὴ του ἀπὸ ἀρχαιολογικὴ-ἱστορικὴ ἀποψη.

Τὸ σπήλαιο τοῦ Λεονταριοῦ περιγράφεται ἀναλυτικὰ στὸ Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας (ΕΣΕ) τεύχος 1 τοῦ 1979 (ἄρθρο Λ. Χατζηλαζαρίδη μὲ τίτλο «*Καρστικά φαινόμενα τοῦ Κορακοβουνίου Ὑμηττοῦ*».

2. Κορακοβουνίου βάραθρο (ΑΣΜ 492). Βρίσκεται σέ ὕψος 750 μ. περίπου, ΝΔ τῆς κορυφῆς 693 μ. τοῦ Ὑψώματος Κορακοβούνι τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ σέ ἀπόσταση 350 μ. ἀπὸ αὐτὴν. Ἐχει σχεδόν κατακόρυφο βάθος 29 μ. Ἀναφέρεται στὸ Δελτίο τῆς ΕΣΕ τεύχος 1 τοῦ 1979.

3. Κορακοβουνίου σπήλαιο (ΑΣΜ 6573). Βρίσκεται σέ ὕψος 650 μ. περίπου, Ν-ΝΔ τῆς κορυφῆς 728 μ. τοῦ Ὑψώματος Κορακοβούνι τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ στὴν βορινὴ πλευρὰ τῆς πρώτης βράχινης κορφούλας πού βρίσκουμε, μετὰ τὸ διάσελο Ἀστερίου καὶ τὸ κτίριο τοῦ ΟΤΕ πηγαινόντας γιὰ τὴν κορυφὴ 728 μ.

Εἶναι μία ἀπλὴ σπηλιά 5x5 μ. χωρὶς τίποτε τὸ ἰδιαίτερο. Ἀναφέρεται στὸ Δελτίο τῆς ΕΣΕ τεύχος 1 τοῦ 1979.

Τήν Γιδσοπηλιά καί τά δύο βάραθρα τοῦ «Πύργου» περιγράφει ὁ Ἱ. Πετρόχειλος σέ ἓνα, ἀρκετά ἀσαφές ὡς πρός τήν ἀκριβή θέσιν τῶν ἀναφερομένων σπηλαίων, φυλλάδιο (ἔκδοση 1592;) μέ τίτλο «Σπηλαιολογικά ἔρευναι στήν ΝΑ ἀπό τό Κακόρεμα Ράχη τοῦ Ὑμηττοῦ».

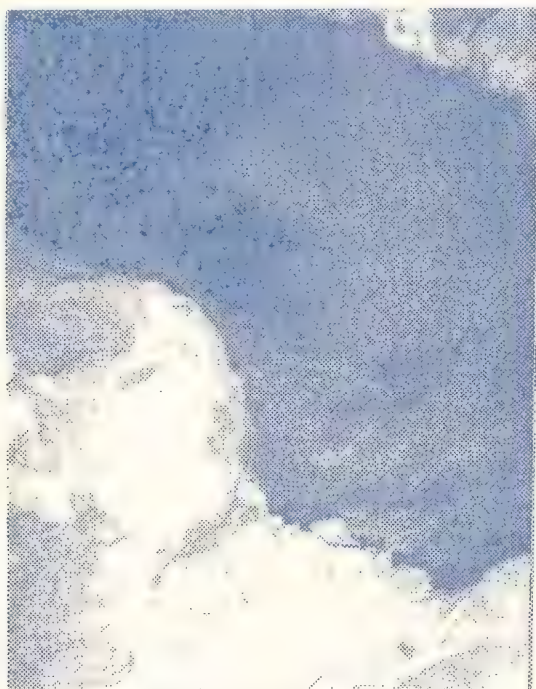
Στό φυλλάδιο αὐτό περιγράφονται καί μερικά ἀκόμα σχίσματα καί διακλάσεις τῆς περιοχῆς. Τά περισσότερα ὅμως ἴσως ἔχουν κλείσει ἀπό τήν διάνοισιν τῶν ὀρεινῶν δρόμων πού διασχίζουν τόν βόρειο Ὑμηττό, καθώς καί ἀπό τίς ἐργασίες γιά τήν ἀναδάσωση τῆς περιοχῆς.

10. Μπίμπηση σπήλαιο: Βρίσκεται σέ ὑψ. 550 μ. περίπου στόν δυτικό Ὑμηττό, στήν ἀρχή τῆς χαράδρας Σαρίνα, στήν τοποθεσία Τρύπιος Βράχος. Ἡ σπηλιά πῆρε τήν ὀνομασία ἀπό κάποιον Μπίμπη, πού τήν χρησιμοποίησε γιά κρησφύγετο.

Ἀποτελεῖται ἀπό δύο θαλάμους διαστάσεων 18x5 μ. καί 12x5 μ. ἀντίστοιχα καί μέ ὑψη γύρω στά 3-5 μ. Τίς δύο αἰθουσες τίς χωρίζει ἓνας τοῖχος, στόν ὁποῖο παλαιότερα ὑπῆρχαν σταλακτιτικοί σχηματισμοί καί πού σήμερα ἔχουν καταστραφεῖ.

Τό σπήλαιο πού εἶναι ὁρατό ἀπό μεγάλη ἀπόσταση καί δεσπόζει ὅλης τῆς γύρω περιοχῆς δέν παρουσιάζει σήμερα κανένα ἐνδιαφέρον.

11. Προφήτη Ἡλία βάραθρο (ΑΣΜ 341). Βρίσκεται σέ ὑψ. 560 μ., Β-ΒΑ ἀπό τό διάσελο Σταυρός (ὑψ. 454 μ.), πού ἐνώνει τόν βόρειο μέ τόν νοτιό Ὑμηττό, καί σέ ἀπόσταση περίπου 280 μ. νότια

Εἰσοδος σπηλιάς Προφήτη Ἡλία

τῆς κορυφῆς Προφήτης Ἡλίας, στήν ἄκρη τῆς συστάδος τῶν πεύκων. Ἔχει κατακόρυφο βάθος 26 μ. καί ἐξερευνήθηκε τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1947. Τό βάραθρο περιγράφεται στήν ἐπετηρίδα τοῦ ΕΟΣ «Τό βουνό» ἔτους 1947-48 (σελίδες 51-53).

12. Προφήτη Ἡλία σπήλαιο (ΑΣΜ 342). Βρίσκεται σέ ὑψ. 600 μ., Ν-ΝΑ τῆς κορυφῆς Προφήτης Ἡλίας τοῦ Ὑμηττοῦ καί ΒΑ ἀπό τό διάσελο Σταυρός, σέ ἀπόσταση περίπου 600 μ. πάνω ἀπό χαρακτηριστικά βράχια. Εἶναι πολυδαίδαλο, μέ ὑψη ἀπό 0,80 ἕως 2,50 μ. καί ἐξερευνήθηκε στίς 24-8-1947 ἀπό τήν σπηλαιολογική ὁμάδα τοῦ ΕΟΣ Ἀθηνῶν. Περιγράφεται στήν ἐπετηρίδα τοῦ ΕΟΣ «Τό βουνό» ἔτους 1947-48 (σελίδες 49-50).

13. Προφήτη Ἡλία σχίσμα-βάραθρο. Βρίσκεται σέ ὑψ. 560 μ. περίπου, ΝΔ τῆς κορυφῆς Προφήτης Ἡλίας τοῦ Ὑμηττοῦ καί στό μέσο περίπου τῆς ἀποστάσεως διάσελο Σταυρός - ἐκκλησιά Προφήτης Ἡλίας, στήν ρίζα τῶν χαρακτηριστικῶν βράχων. Ἡ εἰσοδος τοῦ βάραθρου εἶναι ἓνα στενό καί δυσεύρετο σχίσμα, πού πέφτει σχεδόν κατακόρυφα 26 μ. Στό τέλος του συνεχίζει μέ δύο πλάγια στενότερα δαιδαλώδη σχίσματα. Ἡ σπηλαιολογική ὁμάδα τοῦ ΕΟΣ Ἀθηνῶν, πού τό ἐξερεύνησε τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1935, δέν κατόρθωσε νά φθάσῃ στό τέλος του.

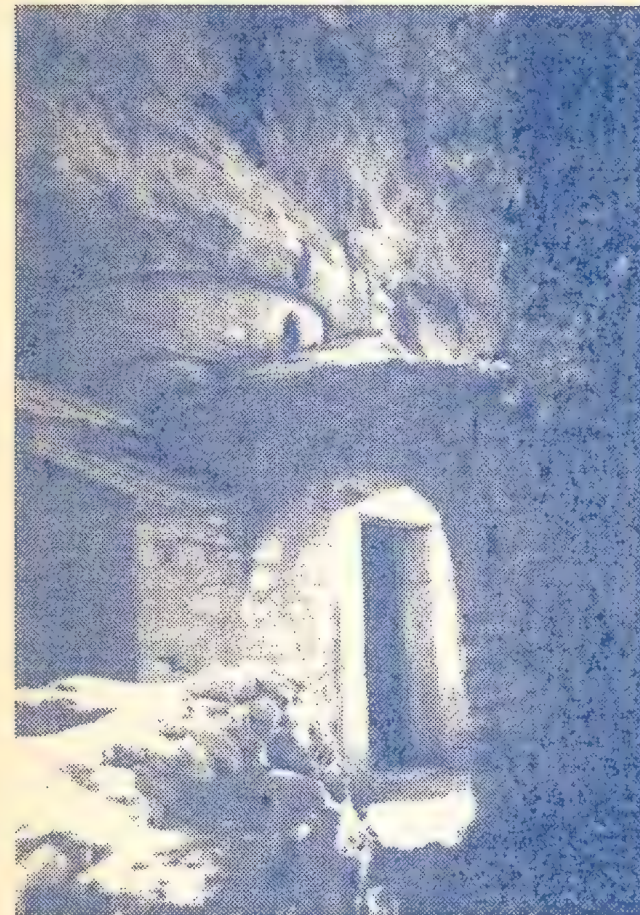
Περιγράφεται στήν ἐπετηρίδα τοῦ ΕΟΣ «Τό βουνό» ἔτους 1946 (σελίδες 104-106).

14. Θρακιά Σταυροῦ (ΑΣΜ 30). Βρίσκεται στόν Ὑμηττό σέ ὑψ. 400 μ. περίπου, σέ ἀπόσταση 10 λεπτῶν ἀπό τό διάσελο Σταυρός καί 80-90 μ. ἀριστερά ἀπό τό μονοπάτι πού ἔρχεται ἀπό τά Σούρμενα (θέση Γύρισμα) καί ἀνεβαίνει μέσα ἀπό τήν ρεματιά στό Σταυρό, στήν ρίζα βράχου λίγο μετά τά ἀμφιθεατρικά βράχια τῆς Πιρναρῆς.

Ἔχει μορφή φυσικοῦ πηγαδιοῦ καί τό στόμιό του ἔχει ἑλλειπτική περίμετρο 5-10 μ. Μετά ἀπό κατακόρυφο βάθος 32 μ., ὑπάρχει καταπορικὸς πλάγιος θάλαμος διαστάσεων 40x45 μ. περίπου. Τό βάραθρο ἔχει συνολικό βάθος 50 μ. Ἐξερευνήθηκε τήν 12-11-1939 ἀπό τήν σπηλαιολογική ὁμάδα τοῦ ΕΟΣ Ἀθηνῶν καί περιγράφεται στήν ἐπετηρίδα τοῦ ΕΟΣ «Τό βουνό» ἔτους 1946 (σελίδες 114-115). Στό Ἡμερολόγιο τοῦ Ὀδοπορικοῦ Συνδέσμου ἔτους 1925 (σελ. 45) πρωτοαναφέρεται ἡ Θρακιά Σταυροῦ.

Σημείωση: Στό περιοδικό «Περιγηγική» τοῦ Ἀπριλίου 1965 περιγράφεται ἀπό τόν Ἱ. Ἰωάννου τό βάραθρο Χαβούζα Γύρισμα τοῦ Ὑμηττοῦ μέ ΑΣΜ 2985, χωρίς ὅμως νά προσδιορίζεται ἀκριβῶς ἡ θέση του.

Ἀπό τήν μελέτη τῶν διαφορῶν στοιχείων τοῦ βάραθρου, καθώς καί ἀπό τό σχέδιο τομῆς του, βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι πρόκειται γιά τήν Θρακιά Σταυροῦ. Ἐπί τὸ ἴδιο βάραθρο, ἡ Θρακιά Σταυροῦ, ἔχει δύο ΑΣΜ (30 καί 2985).

Τό ἐκκλησάκι στήν εἰσοδο τῆς Σπηλιάς Νταβέλη

Ὁ συντάκτης τοῦ ἀρθροῦ ὀνομάζει τό διάσελο Σταυρός Γύρισμα. Αὐτό εἶναι λάθος, γιατί ἡ θέση Γύρισμα εἶναι πρὶν ἀπὸ τήν εἰσοδο τῆς ρεματιᾶς τῆς Πιρναρῆς. Γύρισμα λεγόταν ἡ μεγάλη στροφή, πού ἔκανε στήν τοποθεσία Σούρμενα ὁ παλιὸς δρόμος Ἀθηνῶν - Γλυφάδος - Βουλιαγμένης.

Τό διάσελο Σταυρός (ὑπάρχει ἓνα σιδερένιος σταυρός ἐκεῖ) λεγόταν παλαιότερα Πιρναρικός λαιμός κατὰ Lepsius, ἢ ἐπάνω Πιρναρῆ, ἀλλὰ ποτέ Γύρισμα. Ὑπῆρχε μόνο τό τοπωνύμιο Ἀπογύρισμα λίγο πρὶν τόν Σταυρό, καί κάτω ἀπὸ τό λεγόμενο «ἀμφιθέατρο» τῆς Πιρναρῆς.

15. Σταυροῦ μικρὸ βάραθρο (ΑΣΜ 17). Βρίσκεται σέ ὑψ. 440 μ., σέ ἀπόσταση 40 μ. ἀπὸ τό διάσελο Σταυρός τοῦ Ὑμηττοῦ, στήν ἀρχή τῆς ρεματιᾶς τῆς Ντούκας. Ἔχει συνολικό βάθος, σχεδόν κατακόρυφο, 14 μ. πού στό τέλος του ἔχει πλάτος 4 μ. Ἐξερευνήθηκε τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1949 καί περιγράφεται στό Δελτίο τῆς ΕΣΕ τόμος 1, 1950-52. Γιά πρώτη φορά ἀναφέρεται στήν ἐπετηρίδα τοῦ ΕΟΣ «Τό βουνό» ἔτους 1946 (σελ. 113).

16. Νταβέλη Σταυροῦ σπήλαιο (ΑΣΜ 14). Βρίσκεται σέ ὑψ. 420 μ. καί σέ ἀπόσταση 250 μ. δυτικά τοῦ διασέλου Σταυρός, στήν βόρεια πλαγιά τοῦ ὑψώματος 507 μ. τοῦ νοτίου Ὑμηττοῦ καί 20 μ. ψηλότερα ἀπὸ τήν κοίτη τῆς μεγάλης ρεματιᾶς Πιρναρῆς.

Τό σπήλαιο ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο διακλάσεις καί ἔχει μέγιστο μῆκος 17 μ. καί πλάτος 14 μ. Πῆρε μᾶλλον τήν ὀνομασία του ἀπὸ τόν λήσταρχο Νταβέλη καί ἦταν ἴσως ἓνα ἀπὸ τά πολλὰ κρησφύγετά του. Σέ ἓνα βράχο κοντά στό σπήλαιο, εἶναι σκαλισμένο τό ὄνομα Νταβέλης. Ὁ χάρτης τῆς ΓΥΣ ἀναφέρει τό ὕψωμα 507 Νταβέλη.

17. Μαυροβουνιοῦ Μεγάλη Σπηλιά (ΑΣΜ 2982). Βρίσκεται σέ ὑψ. 520 μ. περίπου, λίγα λεπτά μετά τό ὕψωμα 507 μ. καί δεξιά τοῦ μονοπατιοῦ πού ἀπὸ τό διάσελο Σταυρός ὁδηγεῖ στό Μαυροβούνι τοῦ Ὑμηττοῦ, δίπλα ἀπὸ τήν Τρύπια Σπηλιά - Φυσικὴ γέφυρα. Εἶναι ὁρατὴ ἀπὸ μακριά.

Εἶναι μία μεγάλη σέ μέγεθος σπηλιά, χωρίς τίποτε τό ἰδιαίτερο καί χρησιμοποιεῖται γιά στάνη. Ἔχει θολωτό ἄνοιγμα γύρω στά 19x7 μ. καί συνολικό βάθος περίπου 30 μ. Περιγράφεται στό περιοδικό «Περιγηγική» τόν Ὀκτώβριο 1967 (ἄρθρο Ἱ. Ἰωάννου).

19. Τρύπια Σπηλιά - Φυσικὴ γέφυρα Μαυροβουνιοῦ (ΑΣΜ 2981). Βρίσκεται σέ ὑψ. 520 μ. περίπου, λίγα λεπτά μετά τό ὕψωμα 507 μ. καί στά δεξιά τοῦ μονοπατιοῦ, πού ἀπὸ τό διάσελο Σταυρός ὁδηγεῖ στό Μαυροβούνι τοῦ Ὑμηττοῦ, δίπλα ἀπὸ τήν Μεγάλη Σπηλιά καί στά χαρακτηριστικά βράχια τῆς περιοχῆς. Εἶναι ὁρατὴ καί ἀπὸ τό ρέμα Πιρναρῆ, ἀνεβαίνοντας καί ἀπὸ τήν κοιλάδα Σέσι. Εἶναι μία ἀπὸ τίς λίγες φυσικὲς γέφυρες, πού ὑπάρχουν στήν Ἑλλάδα.

Τό ἄνοιγμά της στήν βάση εἶναι 10 μ., τό ὕψος της 20 μ. καί ὁ διάδρομος τῆς γέφυρας 5x2 μ. Κάποτε ἦταν μεγάλη σπηλιά 58x20 μ. περίπου, πού γκρεμίστηκε τό πάνω μέρος τῆς ὀροφῆς της, πού ἦταν σέ ὕψος γύρω στά 30 μ. καί ἔτσι ἡ εἰσοδος της ἔγινε μία μεγάλη φυσικὴ πέτρινη γέφυρα. Στά τοιχώματα τοῦ παλιοῦ μεγάλου σπηλαίου ὑπάρχουν 6 μικρὲς σπηλιές.

Ἡ φυσικὴ αὐτὴ γέφυρα περιγράφεται ἀναλυτικὰ ἀπὸ τόν Ἱ. Ἰωάννου στό περιοδικό «Περιγηγική» τόν Δεκέμβριο τοῦ 1965.

20. Μαυροβουνιοῦ μεγάλο βάραθρο ἢ Παρεξήγηση (ΑΣΜ 27). Βρίσκεται σέ ὑψ. 590 μ. στήν βόρεια πλευρά τοῦ Μαυροβουνιοῦ, πολὺ κοντά καί στά ἀριστερά τοῦ μονοπατιοῦ πού ὁδηγεῖ ἀπὸ τό διάσελο Σταυρός στήν κορυφή Μαυροβούνι τοῦ Ὑμηττοῦ καί 150 μ. περίπου πάνω ἀπὸ τά χαρακτηριστικά κάθετα βράχια τῆς Ντούκας.

Ἡ εἰσοδος τοῦ βάραθρου εἶναι ἓνα πολὺ στενό καί δυσεύρετο βαθύτατο σχίσμα. Μετά ἀπὸ κατακόρυφο βάθος 53 μ., ἓνα στενὸ πέρασμα, ὁδηγεῖ σέ ἓνα μεγάλο, ἀρκετά καταπορικὸ θάλαμο, πού στό τέλος του τό ὕψος τῆς ὀροφῆς του εἶναι 30 μ. Ἔχει

συνολικό βάθος 115 μ. Δεν έχει καθόλου σταλακτιτικούς σχηματισμούς.

Ανακαλύφθηκε στις 21-9-1935 και μετά από συνεχείς επισκέψεις τό 1937-39 ολοκληρώθηκε η εξερεύνησή του στις 1 και 2 Ιουνίου 1946 από την σπηλαιολογική ομάδα του ΕΟΣ Αθηνών. Αναλυτική περιγραφή του βάραθρου Μαυροβουνιού έχει δημοσιευθεί στην έπετηρίδα του ΕΟΣ «Τό βουνό» έτους 1946 (σελ. 106-113).

21. Μαυροβουνιού μικρό σπηλαιοβάραθρο (ΑΣΜ 330). Βρίσκεται σε ύψ. 710 μ. περίπου ΒΔ της κορυφής Μαυροβούνι του Ύμντιου, σχεδόν πάνω στο μονοπάτι που έρχεται από τό διάσελο Σταυρός. Αποτελείται από ένα θολωτό ευρύχωρο θάλαμο, του οποίου ένα κομμάτι της όροφής γκρεμίστηκε και σχηματίστηκε η είσοδος του σπηλαίου.

Έχει βάθος 6-7 μ. και από τό στόμιό του βγαίνει ένα ρεύμα αέρος (όπως και σε πολλά σπηλαιοβάραθρα) γι' αυτό και λέγεται και «Τρύπα του αέρα». αναφέρεται στην έπετηρίδα του ΕΟΣ «Τό βουνό» έτους 1946 (σελ. 116).

22. Μπτρομάρα σπήλαιο (ΑΣΜ 331). Βρίσκεται σε ύψ. 580 μ. περίπου, στην βόρεια πλευρά της κορυφής Στρώμα του Ύμντιου και σε απόσταση 300 μ. Δ-ΝΔ του διασέλου 622 μ. που χωρίζει τό Μαυροβούνι από τό Στρώμα. Η είσοδος της σπηλιάς, που σήμερα μάλλον έχει σκεπαστεί από την πολύ πυκνή βλάστηση της περιοχής, είναι μία πολύ στενή σχισμή στο έδαφος, που αφού κατηφορίσει 3-4 μ. ανοίγεται και σχηματίζει ένα μικρό θάλαμο.

Χρησίμευε γιά κρησφύγετο του Άρβανίτη καπετάνιου Μπτρομάρα. Έξερευνήθηκε από την σπηλαιολογική ομάδα του ΕΟΣ Αθηνών την 28-1-1934 και αναφέρεται στο περιοδικό «Τό βουνό» του Απριλίου του 1935.

23. Προφήτη Ήλία σπηλαιοβάραθρο αρ. 1 (ΑΣΜ 3509). Βρίσκεται στην Τερψιθέα Άνω Γλυφάδας, σε ύψ. 200 μ. περίπου, στους πρόποδες του Ύμντιου, και δεξιά από τό μονοπάτι που πηγαίνει στο έξωκλήσι του Προφήτη Ήλία, λίγο χαμηλότερα από χαρακτηριστικά βράχια. Η είσοδος του σπηλαιοβάραθρου είναι ένα άνοιγμα 80x60 εκ. στά επίπεδα βράχια της επιφανείας του εδάφους.

Τό σπηλαιοβάραθρο έχει κατα-

κόρυφο βάθος 28 μ. και ό πυθμένας του είναι μία μεγάλη αίθουσα 49x 21 μ., μέ μέγιστο ύψος 36 μ. Μία σειρά σταλαγμιτών στο κέντρο του θαλάμου ύψους μέχρι 12 μ., τό χωρίζει σε δύο σχεδόν τμήματα. Τά τοιχώματά του είναι καταστόλιστα από σταλακτιτικά παραπετάσματα και σταλακτίτες μήκους 6 μ.

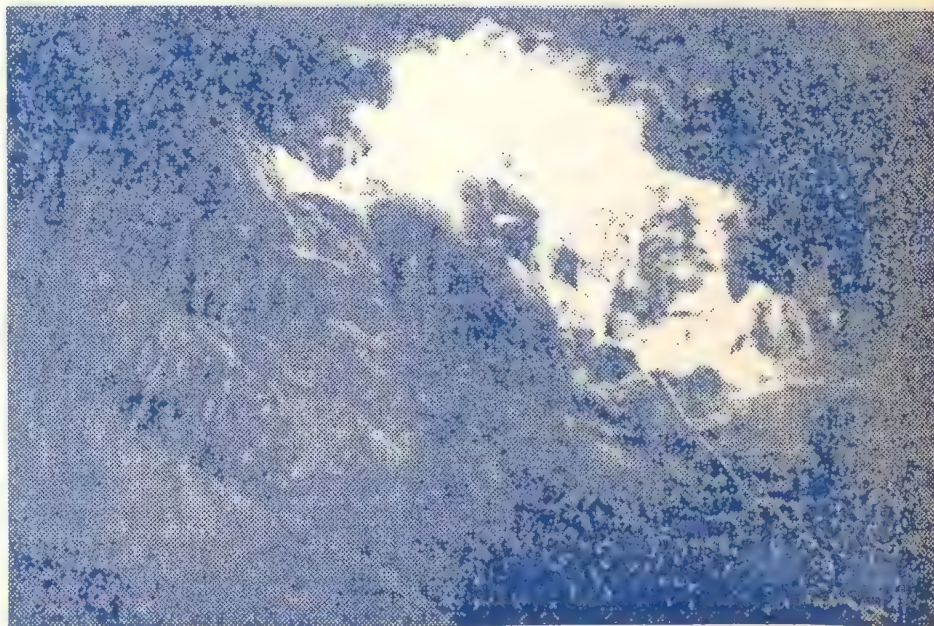
Προσφέρεται γιά τουριστική αξιοποίηση. Περιγράφεται αναλυτικά στο περιοδικό «Επίκαιρα» τό 1969 (σε μία σειρά άρθρων της ΆΑ. Πετροχείλου μέ τίτλο «Τά σπήλαια της Άττικής») και στο Δελτίο της ΕΣΕ τεύχος 1 του 1970 (άρθρο Ι. Ιωάννου).

24. Προφήτη Ήλία σπηλαιοβάραθρο αρ. 2 (ΑΣΜ 3510). Βρίσκεται στην Τερψιθέα άνω Γλυφάδας σε ύψ. 365 μ. περίπου, στην δυτική πλευρά της κορυφής Δασωμένη Ύμντιου, και σε απόσταση 7 μ. ΝΑ από τό έξωκλήσι του Προφήτη Ήλία.

Η είσοδος του 2,50x1 μ. είναι φραγμένη από όγκολίθους. Έχει κατακόρυφο βάθος 7,50 μ. και δεξιά του (νότια) ένα κατηφορικό θάλαμο 14x5 μ. και ύψος μέχρι 6 μ. Στο άριστερό του μέρος υπάρχει διάδρομος 16x1,50 μ., όπου καταλήγει και η δεύτερη είσοδος του σπηλαιοβάραθρου. σ

Στό βάραθρο βρέθηκαν πάρα πολλές εικόνες, πεταμένες από τό διπλανό έρημοκλήσι. Περιγράφεται αναλυτικά στο Δελτίο της ΕΣΕ τεύχος 1 του 1970 (άρθρο Ι. Ιωάννου).

25. Κακαβούλας ή Κακοβούλας σπήλαιο (ΑΣΜ 102). Βρίσκεται σε ύψ. 280 μ. στην νότιο πλαγιά του λόφου Κακαβούλα (ύψ. 412 μ.), που είναι τό ΝΑ άντέρεισμα της κορυφής Στραβαειτός του Ύμντιου.

Είσοδος σπηλαίου Αρχιδάμου

Η είσοδος του σπηλαίου είναι ένα άνοιγμα στην επιφάνεια του εδάφους και «βλέπει» (στά νότια) την μέση ακριβώς του κόλπου της Βάρκιζας. Μία πώση μέρους της όροφής, που έξωτερικά εμφανίζεται σαν ένα βούλιαγμα μέ διάμετρο 8 μ., δημιούργησε δύο εισόδους.

Τό σπήλαιο αποτελείται από ένα μεγάλο κατηφορικό θάλαμο 26x16 μ. περίπου και ύψος γύρω στά 8 μ. και σχεδόν στο κέντρο του ύψώνονται πέντε μεγάλες σταλακτιτικές κολόνες, που οι τρεις τους συγκρατούν τον πεσμένο όγκόλιθο της όροφής. Ένας δεύτερος θάλαμος 15x3 μ. στο βάθος του σπηλαίου καταλήγει σε στενό κατηφορικό έλικοειδές λαγούμι (σαλίγκαρο) μήκους 24 μ., που τελικά καταλήγει σε ένα μικρό θάλαμο 4x5 μ. και ύψους 2,50 μ. Τό συνολικό βάθος (ύψομετρικά) του σπηλαίου είναι 33 μ.

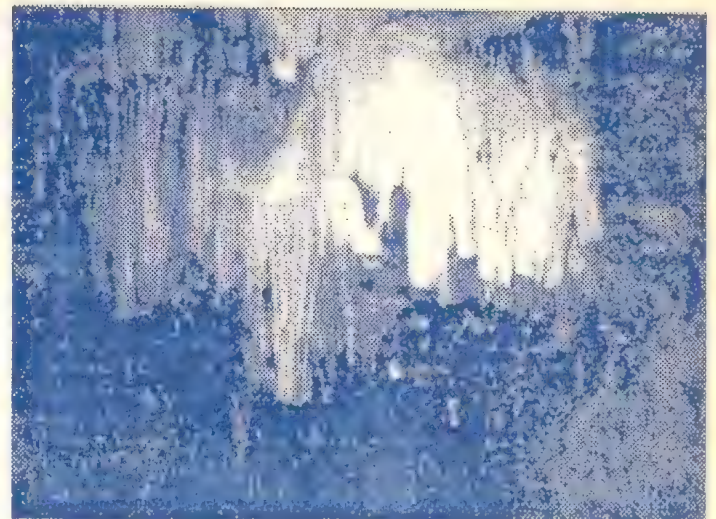
Πρωτοεξερευνήθηκε τό 1933 και περιγράφεται αναλυτικά στο περιοδικό «Έκδρομικά» τόν Αύγ.-Σεπτ. 1933, καθώς και στην έπετηρίδα του ΕΟΣ «Τό βουνό» έτους 1947-48 (σελίδες 45-48).

Στό άρθρο των «Έκδρομικών» του Ι. Καφαμπέλη, ό όποιος έκανε και την πρώτη χαρτογράφησή του, αναφέρεται ότι τό σπήλαιο ήταν γνωστό στους χωρικούς σαν Σπηλιά της συκιάς.

26. Θρακιά Συκιάς Βάρης (ΑΣΜ 338). Βρίσκεται σε ύψ. 300 μ. περίπου, στην νότια πλευρά του όροπέδιου «Κρεβάτι» του Ύμντιου, στην αρχή του ξερορέματος, που καταλήγει στην Βάρη, λίγο μετά από τό νέο νεκροταφείο Βούλας, μέσα σ' ένα τεράστιο περιφραγμένο κώρο. Ό δρόμος, που από την Άνω Βούλα (θέση Κρεμαστός Λαγός) πηγαίνει στην στρατιωτική βάση πάνω στο όροπέδιο, περνάει 25 μ. άριστερά από τό βάραθρο. Είναι σε απόσταση 500 μ. περίπου ΒΔ του σπηλαίου Νυμφόληπτου, δίπλα στά μοναδικά πεύκα της περιοχής και πρίν την μεγάλη κολόνα της ΔΕΗ.

Τό βάραθρο είναι ένα φυσικό πηγάδι μέ άνοιγμα 25x21 μ. περίπου, που ό ανώμαλος πυθμένας του είναι σε βάθος γύρω στά 20 μ. και έχει διαστάσεις 54x25 μ. Στο τέλος του κατηφορικού δαπέδου και στά πλάγια υπάρχει μία μικρή απόφυση, που σήμερα έχει κλείσει από πέτρες και χώματα.

Έχει πάρει την όνομασία Συκιά από την μεγάλη άγριοσυκιά που έχει φυτρώσει στον πυθμένα του και Θρακιά λέγεται τό φυσικό πηγάδι (βάραθρο) στην Λαυρεωτική και στον Ύμντιό. Στά τοιχώματά του υπάρχουν δύο μεγάλοι σταλακτιτικοί σχηματισμοί (καταρράκτες).

Έσωτερικό σπηλαίου Αρχέδαμου

Περιγράφεται αναλυτικά στην έπετηρίδα του ΕΟΣ «Τό βουνό» έτους 1947-48 (σελ. 37-39) και στο περιοδ. «Περιγητική» τόν Ιούν. 1965 (άρθρο Ι. Ιωάννου).

27. Νυμφόληπτου (ή Αρχέδημου) σπήλαιο (ΑΣΜ 89). Βρίσκεται σε ύψ. 270 μ. στο ΝΑ άντέρεισμα του όροπέδιου «Κρεβάτι» του Ύμντιου και βόρεια της Βάρης (5 χιλ. χωματόδρομος από την Σχολή Ευελπίδων), πάνω σε λόφο ύψ. 290 μ. Η καλύτερη προσπέλαση γιά τό σπήλαιο είναι από την Άνω Βούλα (θέση Κρεμαστός Λαγός), γιατί απέχει περίπου 600 μ. από τόν δρόμο (από την μεγάλη κολόνα της ΔΕΗ), που οδηγεί στην στρατιωτική βάση πάνω στο όροπέδιο και λίγο μετά τό νέο νεκροταφείο Βούλας.

Τό σπήλαιο έχει μεγάλη αρχαιολογική αξία, γιατί είναι ίσως τό μοναδικό στην Ελλάδα που έχει σκαλισμένα αγάλματα (ανάγλυφα) στο έσωτερικό του. Ό γλύπτης Αρχέδημος από την Θήρα (Θηραίος), έγκαστάσθηκε στο σπήλαιο τόν 5ο π.Χ. αιώνα και τό μετέτρεψε σε τόπο λατρείας κυρίως των Νυμφών αλλά και του Απόλλωνος και του Πανός.

Σκάλισε πάνω στους σταλακτιτικούς όγκους του σπηλαίου μία καθισμένη θεότητα, βωμό, θέσεις γιά διάφορα άναθήματα, άρκετές έπιγραφές, καθώς και τόν έαυτό του νά κρατά στο ένα χέρι τό σφυρί και στο άλλο την σμίλη. Κατά τις έρευνες, που έκανε η Άμερικανική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών τό 1902, βρέθηκαν πάνω από 1.000 πήλινα λυχνάρια μέ πλούσιο ανάγλυφο διάκοσμο, καθώς και διάφορες άναθηματικές λίθινες έπιγραφές του 4ου π.Χ. αιώνα (ή λατρεία των Νυμφών στο σπήλαιο συνεχίστηκε μέχρι τό 150 π.Χ.). Τά περισσότερα εύρηματα βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών. Περιγραφή και άνάλυση των εύρημάτων και των έπιγραφών του σπηλαίου, έχει δημοσιευθεί στο περιοδικό ΠΑΝ τόν

Μάρτιο του 1935 καθώς και στο βιβλίο της Έκδοσης Ἀθηνῶν - Παιδαγωγικῆς Ἑλλάδος περιλήψεις - Ἀττικά - Σχολ. Ν. Παπακατζίη - Ἀθῆναι 1974 (σελ. 399).

Ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου εἶναι ἓνα ἀνοιγμα 5x2 μ. στήν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους, ἀπ' ὅπου μισοκεταστραμμένα σκαλοπάτια, λαξευμένα στὸν βράχο ἀπὸ τὸν Ἀρχέδημο, ὁδηγοῦν στὸ ἐσωτερικὸ του, πού εἶναι ἓνας μεγάλος καταπορικὸς θάλαμος μὲ διαστάσεις περίπου 23x26 μ. καὶ ὕψος γύρω στὰ 10 μ. Ἕνας ὀγκώδης σταλακτιτικὸς τοῖχος τὸ χωρίζει σχεδὸν σὲ δύο τμήματα. Στὸ τέλος τοῦ μικρότερου τμήματος ὑπῆρχε μέχρι πρὶν λίγα χρόνια μικρὴ πηγή.

Τὸ σπήλαιο ἔχει λεπτατηθῇ καὶ σκαφτῇ ὁλόκληρο ἀπὸ ἀρχαιοκάπηλους, ὅπως καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ σπήλαια τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ γενικὰ τῆς Ἀττικῆς.

Περιγραφές τοῦ σπηλαίου ἔχουν δημοσιευθῇ στὸ περιοδικὸ «Περιγητική» τὸν Ἀπρίλιο 1962 (ἄρθρο Ἰ. Ἰωάννου), στὸ περιοδικὸ «Ἐπίκαιρα» τὸ 1969 (σὲ μία σειρά ἀρθρῶν τῆς Ἀ. Πετροκεῖλου μὲ τίτλο «Τὰ σπήλαια τῆς Ἀττικῆς»), στὸν σπηλαιολογικὸ ὁδηγὸ τῆς Ἑλλάδος πού ἐξέδωσε ἡ ΒΡ τὸ 1972, στήν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» τῆς 8-6-1980 καὶ στὸ *Νεώτερον Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν ΗΛΙΟΥ* τόμος ΙΖ σελ. 517 (τὸ ἀναφέρει στὸ λῆμμα Πάνειον, γιατί κάνει τὸ μεγάλο λάθος νὰ τοποθετῇ τὸ σπήλαιο τοῦ Νυμφόληπτου στὸ βουνὸ Πάνειο ἀντὶ τὸν Ὑμηττό).

Σημείωση: Μερικὰ σπήλαια καὶ θάρατρα ἔχουν καταστραφεῖ, εἴτε ἀπὸ τὴν διάνοιξη τῶν ὀρεινῶν δρόμων τοῦ Ὑμηττοῦ, ὅπως π.χ. τὸ μικρὸ θάρατρο Ἀστερίου, εἴτε ἀπὸ τὰ λατομεῖα, ὅπως π.χ. τὸ σπήλαιο τῶν Γλυκῶν Νερῶν (ΑΣΜ 3833), τὸ σπήλαιο τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Καρέα (ΑΣΜ 4485), ἴσως τὸ σπηλαιοθάρατρο Κρητικὸ (ΑΣΜ 1068) κ.τ.λ.

Ἐπίσης γιὰ μερικὰ σπήλαια τοῦ Ὑμηττοῦ εἶναι τόσο ἀσφαλὲς ἡ περιγραφή τους ὥστε στῆκε ἀδύνατο νὰ προσδιοριστοῦν, ὅπως π.χ. δύο μεγάλα σπήλαια 90 μ. καὶ 45 μ. καθὼς καὶ ἓνα θάρατρο 23 μ. πού ἀναφέρονται στὸ Δελτίο τῆς ΕΣΕ τεύχος 5-6 τοῦ 1954.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ-ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Ὅλα τὰ μοναστήρια τοῦ Ὑμηττοῦ βρίσκονται στήν δυτικὴ πλευρὰ του καὶ πρὸ ὀνομαστό εἶναι τὸ μοναστήρι τῆς Καισαριανῆς, πού βρίσκεται σὲ ὕψ. 350 μ. καὶ εἶναι ἀφιερῶμένο στὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Κτίστηκε (πιθανῶς) τὸν ἐνδέκατο αἰῶνα καὶ ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καὶ πλουσιότερα μοναστήρια τῆς Ἀττικῆς, καθὼς καὶ ἀξιόλογο πνευματικὸ κέντρο.

Ὁ Τούρκος περιηγητὴς τοῦ 17ου αἰῶνος Ἐβλιᾶ Τσελεμπί, πού ἐπισκέφθηκε τὸν Ὑμηττό, ἀναφέρει ὅτι εἶχε 300 μοναχοὺς καὶ τὸ ὀνομάζει μοναστήρι

τῆς Κριοκεφαλῆς (Κότσ-μπασί ἢ Κοτζά-μπασί) ἀπὸ τὴν μαρμαρινὴ κεφαλὴ τοῦ κριοῦ, πού εἶχε στήν πλούσια πηγὴ του, καὶ πού ὑπάρχει ἀκόμα καὶ σήμε-ρα, ἀλλὰ ἀρκετὰ φθαρμένη. Στὸ πίσω μέρος τῆς πλά-κας μὲ τὸν κριό ὑπῆρχε ἀνάγλυφο μὲ τὴν θεὰ Ρέα ἢ Κυβέλη, καθὼς καὶ διάφορες ἐπιγραφές ρωμαϊκῶν χρόνων (περιοδικὸ «ΠΑΝ» Ἰαν.-Φεβρ. 1948 ἄρθρο τοῦ Κ. Μπίρη γιὰ τὸν Ἐβλιᾶ Τσελεμπί καὶ βιβλίο «Ξένοι ταξιδιώτες στήν Ἑλλάδα» τοῦ Κ. Σιμόπουλου τόμ. Α, σελ. 596).

Τὸ μοναστήρι διαλύθηκε τὸ 1850 καὶ μέχρι τὸ 1890 χρησιμοποιοῦντο γιὰ παραθερισμὸ πλουσιῶν ἀθηναϊκῶν οἰκογενειῶν. Ἀργότερα ἐρμώθηκε σχεδὸν ὁλόκληρο καὶ σήμε-ρα ἔχει ἀναστηλωθῇ, μαζί μὲ τὰ βοηθητικὰ κτίσματά του, μὲ τὴν φροντίδα τῆς Φιλοδασικῆς Ἐνώσεως Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας (βιβλίο «Τὸ χρονικὸ τῆς Καισαριανῆς» ἐκδ. Φ.Ε.Α. - Ἀθῆναι 1974).

Γιὰ τὴν ὀνομασία τῆς Μονῆς ὑπάρχουν πολλές ἐκδοχές, ὅπως π.χ. ὅτι πῆρε τὴν ὀνομασία αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἔπαυλη τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἢ ἀπὸ κάποιον ἡγούμενο Καίσαριον, ἢ ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, πού μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴν Καισάρεια, ἢ ἀπὸ τὴν κόρη ἑνὸς βασιλιᾶ τῆς Ἑλενσίνας, τοῦ Σαίσαρος ἢ ἀπὸ κάποια ἀφιερῶτρια Συριγιανή κ.τ.λ. Τὸ πρὸ πιθανὸ εἶναι ὅτι ἡ λέξη Καισαριανὴ εἶναι κάποιο ἐπίθετο, πού ἔχει δώσει ὁ λαὸς στήν Παναγία (ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Sibthorp τὸ 1795 τὴν ἀναφέρει Στεργιανὴ ἐνῶ ὁ Hamilton, τὸ 1916, Συριανή).

Γιὰ τὴν μονὴ Καισαριανῆς ὑπάρχει πλούσια βιβλιογραφία. Σάν πρὸ χαρακτηριστικὰ βιβλία μποροῦμε νὰ ἀναφέρουμε τοῦ J. Arnott Hamilton «The Church of Kaisariani in Attica» - Aberdeden 1916, τοῦ Α. Παπαγιαννόπουλου - Παλαιοῦ «Καισαριανή» Ἀθῆναι 1940 καὶ 1956 καὶ τῆς Καίτης Ἀργυροπούλου «Mount Hymettus and the Kaisariani Monastery», Ἀθῆναι 1962. Ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ ἄρθρα τοῦ Δ. Καμπούρογλου στὸ βιβλίο του «Ὁ Ἀναδρομάρχης τῆς Ἀττικῆς» 1920, τοῦ Ἀ. Παναυλῆ στὸ περιοδικὸ «Ἐκδρομικά» τὸν Νοέμβριο τοῦ 1934 καὶ τῆς Πόπης Ζώρα στὸ περιοδικὸ «Ὁ Ἀττικός» Ἰούλιος 1950.

Μετά τὴν Μονὴ Καισαριανῆς καὶ πάνω στὸν δρόμο, πού ὁδηγεῖ στήν κορυφὴ τοῦ Ὑμηττοῦ, σὲ ὕψ. 55 μ., ὑπάρχει τὸ μισοερειπωμένο μοναστήρι τῶν Ἀρχαγγέλων ἢ Ταξιάρχων, γνωστὸ σάν Μονὴ Ἀστερίου πού ἱδρύθηκε, πιθανῶς, τὸν πέμπτο αἰῶνα ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο Ἀστέριο. Ἡ ἐκδοχὴ ὅτι τὴν ὀνομασία του τὴν ὀφείλει στὸν Ὅσιο Λουκά ἀπὸ τὸ Στεῖρι τῆς Βοιωτίας (πού ἀπὸ παραφθορὰ ἐγίνε Ἀστέρι), πού μόνασε στήν περιοχή, δὲν φαίνεται πιθανή

γιατί ὁ Ὅσιος Λουκάς καταγόταν ἀπὸ τὴν Αἴγινα καὶ γεννήθηκε στοὺς Δελφούς (παλ. Καστορία) τὸ 896 καὶ μόνασε τὸν περισσότερο καιρὸ στήν Πελοπόννησο καὶ τὴν Βοιωτία ὅπου ἱδρυσε κοντὰ στὸ χωριὸ Στεῖρι τὸ περίφημο ὁμώνυμο μοναστήρι.

Σχετικὰ ἄρθρα ἔχουν δημοσιευθῇ στὸ περιοδικὸ «Ἀττικός» Αὐγ. 1950, στὸ περιοδικὸ «Ταξι-δεύοντας» Ὀκτώβ. 1978, στὸ περιοδικὸ «Ἱστορία» Φεβρ. 1983 καὶ στὶς ἐγκυκλοπαίδειες ΥΔΡΙΑ τόμος 11 σελ. 264 καὶ ΗΛΙΟΣ (νέα ἐκδοση) τόμος ΙΓ σελ. 547.

Σὲ ὕψ. 368 μ. βρίσκεται τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τοῦ ἐπονομαζομένου «Καρέα» ἢ Καρέως κατὰ τὰ Σιγίλλια (ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα), στὸν ὁμώνυμο συνοικισμό, πού πρωτοἱδρύθηκε κατὰ τὸ 1550 ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Ἀθηνῶν, Λαυρέντιο. Ἡ προέλευση τῆς ὀνομασίας Καρέα δὲν εἶναι γνωστὴ, πιθανῶς νὰ εἶναι παραφθορὰ τῆς λέξεως καρυά (καρυδιά) ἢ τῆς λέξεως Καράς (ὑπῆρχε μεγάλο ὁμώνυμο κτῆμα κοντὰ στήν περιοχή), ἢ τῆς «Καρέας πύλης» τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ 1676 ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἦταν ὁ ἱεροφίλοςοφος Πετράκης (Πέτρος Παπασταμάτης) ἀπὸ τὴν Δημητσάνα, ὁ ὀνομαζόμενος Παρθένιος. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Πετράκη, τὸ 1686, οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς Καρέα ἐγκαταστάθηκαν σιγά-σιγά στὸ μετόχι τῆς πού ἦταν ἡ Μονὴ τῶν Ἀγίων Ἀσωμάτων Ταξιάρχων «Κουκουπούλη» πού ὀνομάστηκε ἀπὸ τότε Μονὴ Πετράκη. Μετὰ τὴν ἀνακαίνιση, πού ἐγίνε τὸ 1971 λειτουργεῖ σάν γυναικεῖο μοναστήρι.

Γιὰ τὴν Μονὴ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου «Καρέα» ἔχει ἐκδοθῇ τὸ 1973 ὁμώνυμο βιβλίο τοῦ Γ. Λαδᾶ. Περιγράφεται ἐπίσης καὶ στὸ βιβλίο τοῦ Δ. Καμπούρογλου «Ὁ Ἀναδρομάρχης τῆς Ἀττικῆς» 1920, καθὼς καὶ στὸ περιοδικὸ «Ἀττικός» τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1950 (ἄρθρο Π. Ζώρα).

Στὰ σύνορα Χολαργοῦ-Παπάγου καὶ σὲ ὕψ. 263 μ. εἶναι τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Δὲν εἶναι γνωστὸ τὸ ἔτος ἱδρύσεώς του (ἴσως ἔχει ἱδρυθῇ τὸ 12ο αἰῶνα). Τὸ καθολικὸ του χρονολογεῖται ἀπὸ τὸν 13ο αἰῶνα. Τελευταῖος ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ, πρὶν νὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν Μονὴ Πετράκη, ἦταν ὁ Γεννάδιος τὸ 1703. Στὸ ἓνα ἄκρο τοῦ περιβόλου του σώζεται ἀμυντικὸς κυ-

Μονὴ Ἀστερίου

λινδρικός πύργος. Ἡ Μονὴ ἀνακαινίστηκε τὸ 1971 καὶ λειτουργεῖ ἀπὸ τότε σάν γυναικεῖο μοναστήρι (περιοδικὸ «Ἀττικός» Σεπτ. 1950 καὶ Δελτίο τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας Χολαργοῦ Ἰαν. 1982).

Στὸ βόρειο ἄκρο τοῦ Ὑμηττοῦ, σὲ ὕψ. 331 μ. βρίσκεται τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τοῦ ὀνομαζόμενου Κυνηγοῦ, πού ἱδρύθηκε τὸ 1185. Τὴν ὀνομασία του τὴν ὀφείλει, κατὰ μία ἐκδοχὴ, σὲ ἓναν ἡγούμενό του, τὸν Βασίλειο Κυνηγό.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σχεδὸν ὑπῆρξε καὶ διδασκαλεῖο, ὅπου διδασκόταν ἡ Φιλοσοφία ὅπως καὶ στὰ μοναστήρια Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου καὶ Ἀστερίου, μετὰ τὸ κλείσιμο τῶν Φιλοσοφικῶν Σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ κάποιον αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς πῆρε πιθανότατα καὶ τὴν ὀνομασία Μονὴ τῶν Φιλοσόφων.

Ἐπὶ αἰῶνες τὸ μοναστήρι ἦταν ἐρειπωμένο, ἀλλὰ τὸ 1946 ἀναστηλώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία καὶ τὸ 1969 ξαναἱδρύθηκε σάν μετόχι τῆς Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Κλειστῶν Φυλῆς. Τὸ 1975 ἀνασυστάθηκε σάν γυναικεῖο κοινοβιακὸ μοναστήρι.

Σχετικὰ δημοσιεύματα στὸ περιοδικὸ «Ἑλληνικὸ Ὑπαίθρο» Ἰουλ.-Αὐγ. 1949 στὸ περιοδ. «Ἀττικός» Ὀκτ.-Νοέμβ. 1950, στὸ βιβλίο τοῦ Χρ. Ἐνισλείδου (Στρατοκόπου) «Ἀττικά-Ι» 1955 καὶ στὸ βιβλίο «Τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος» τοῦ Σ. Κοκκίνη 1978.

Στὸ Ὑμηττό ὑπάρχουν καὶ πολλές ἐκκλησίες καὶ ἐρημοκλήσια, ὅπως εἶναι τῆς Ἀγίας Ἐλεούσας, ὕψ. 274 μ., στοὺς πρόποδες τοῦ Κορακοβουνιοῦ, τῆς Ἀναλήψεως ὕψ. 397 μ., τοῦ Ἀγ. Μάρκου (ἐρειπ.) καὶ τῶν Ταξιάρχων ὕψ. 371 μ. στήν περιοχή τῆς Μονῆς Καισαριανῆς, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου «Κουταλά» ὕψ. 275 μ. μεταξύ τῆς Καισαριανῆς καὶ τοῦ Καρέα, τοῦ Προφ. Ἡλίας ὕψ. 363 μ. στήν Τερψιθέα Γλυφάδας, τοῦ Προφ. Ἡλίας ὕψ. 508 μ. στήν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ ὁμώνυμου ὑψώματος, τῆς Ἀγίας Τριάδος, τοῦ Ἀγίου Νεκταρίου κ.τ.λ.

ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ: Στὸν Ὑμηττό ὑπάρχουν οἱ παρακάτω περιοχές, πού χρησιμοποιοῦντο ἢ χρησιμοποιοῦνται ἀκόμα ἀπὸ τοὺς ἀναρριχητὲς γιὰ τὴν ἐξάσκησή τους στὸ βράχο.

1. Οί απότομοι βράχοι, πού βρίσκονται στο διάσελο, πάνω από την Μονή Άστερίου, απέναντι από τις εγκαταστάσεις του ΟΤΕ και δεξιά του μονοπατιού, πού κατηφορίζει προς την Παιανία. Στίς ὀρθοπλαγιές αυτές έγιναν στίς 29-3-1953 εκπαιδευτικές αναρριχητικές διαδρομές 3ου και 4ου βαθμού δυσκολίας (περιοδ. «Τό βουνό» Μάιος 1953).

2. Ένα συγκρότημα βράχων στο Κακόρεμα με πολλές ενδιαφέρουσες και αριθμημένες διαδρομές. Έκεϊ γιά πολλά χρόνια, από τις 27 Μαΐου 1956, λειτούργησε σχολή βράχου της ΕΟΦ, του «Πεζοπορικού» και του ΕΟΣ (περιοδ. «Τό βουνό» Ιούλ. 1956 και Ιαν. 1957, περιοδ. «Ο Άττικός» Απρίλ. 1957 και περιοδ. «Φυσιολατρικοί Όρίζοντες» Ιαν.-Μάρτ. 1960).

Σήμερα τά βράχια αυτά έχουν καταστραφῆ από τό ἐκεῖ λατομεῖο. Υπάρχουν ὅμως καί ἄλλες ὀρθοπλαγιές στο Κακόρεμα, ἀλλά εἶναι δύσκολη ἡ προσπάθεια στή βάση τους, ἐξ αἰτίας τῶν ἐργασιῶν τοῦ λατομείου.

3. Τά χαρακτηριστικά ἀπότομα μικρά βράχια πάνω ἀπό τήν Μονή Καρέα (νότια) καί δίπλα ἀπό τό μονοπάτι πού ὁδηγεῖ στό Σέσι καί τόν Προφ. Ἡλία.

Στίς μικρές αυτές ὀρθοπλαγιές λειτούργησε ἀπό τις 4 Ἰανουαρίου 1953 σχολή βράχου, κυρίως τῆς ΕΟΦ (περιοδ. «Ἑλληνικό Ὑπαιθρο» Ιαν.-Μάρτ. 1971 τεῦχος 253 σελ. 19).

4. Ἡ τοποθεσία «Τρύπιος Βράχος» στήν ἀρχή τῆς χαράδρας Σαρίνα καί στίς ἀριστερά τοῦ δασικοῦ δρόμου τοῦ Καρέα - Ἀγ. Μαρίνας. Στίς ὀρθοπλαγιές πού βρίσκονται ἀριστερά καί δεξιά τῆς ἐκεῖ σπηλιάς τοῦ Μπίμπηση, λειτούργησε γιά πολλά χρόνια σχολή βράχου τοῦ ΕΟΣ Ἀθηνῶν, τοῦ ΣΕΟ, τῆς ΕΟΦ καί ἄλλων Συλλόγων (Διμηνιαῖο Ἐνημερωτικό Δελτίο ΕΟΣ Ἀθηνῶν Μάιος-Ἰούνιος 1976 καί Ἰούλιος-Αὐγουστος 1976).

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ-ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ: Ἡ ἀνάβαση ἀκριβῶς στήν κορυφή τοῦ Ὑμπτου, καθώς καί σέ ὅλη σχεδόν τήν κύρια κορυφογραμμή του, ὅπου πηγαίνει δρόμος, εἶναι ἀπαγορευμένη γιατί υπάρχουν στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Μποροῦν ὅμως νά γίνουν οἱ παρακάτω ἐνδιαφέρουσες διαδρομές:

1. Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου Χολαργοῦ - ἐρημοκλήσι Ἀγίας Ἐλεούσας - βορινή πλαγιά κορυφῆς 693 μ., - σπήλαιο Λοεντάρι - κορυφή Κορακοβούνη 728 μ. - διάσελο Ἀστερίου (ΟΤΕ) 647 μ. - Μονή Ἀστερίου - μεγάλο βάραθρο Ἀστερίου - Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου σέ 3 ὥρες περίπου.

2. Μονή Καισαριανῆς - Ἀνάληψη - πηγὴ πλαγιάς - σχεδόν κορυφογραμμή - Εὐζωνας - βόρεια

κόψη χαράδρας Κακόρεμα - Ἅγιος Γεώργιος Κουταλάς - ἐρημοκλήσια Ταξιαρχῶν καί Ἀγίου Μάρκου - Μονή Καισαριανῆς σέ 3 ὥρες περίπου.

3. Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Καρέα - βόρεια πλευρά ρεματιάς Καρέα - Γιδσοπηλιά - Ράχη - ρέμα Χαλιδούς - ἀρχαῖες κολόνες - Προφήτης Ἡλίας (κορυφή καί ἐκκλησία) - κοιλάδα Σέσι - ἰσώματα - Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Καρέα σέ 5 ὥρες περίπου.

4. Σούρμενα (θέση Γύρισμα) - ρεματιά Πιρναρῆς - διάσελο Σταυρός 454 μ. - ὕψωμα 507 μ. - Τρύπια σπηλιά - κορυφή Μαυροβούνι - διάσελο 622 μ. - κορυφή Στρώμα - κορυφή Δασωμένη - ἐρημοκλήσι Προφ. Ἡλίας - Σούρμενα σέ 6 ὥρες περίπου.

5. Τό πέρασμα τοῦ Ὑμπτου: Μοναστήρι Ἀγίου Ἰωάννου Κυνηγοῦ - Κορακοβούνη - κορυφογραμμή Εὐζωνα - Ράχη - Ἰσώμα - Σέσι - Σταυρός - Μαυροβούνι - Στρώμα - Δασωμένη - Στραβαετός - ὀροπέδιο Κρεββάτι - σπήλαιο Νυμφόληπτου - Βάρη σέ 12 ὥρες περίπου.

Γιά τίς παλιές διαδρομές τοῦ Ὑμπτου καθώς καί γιά τά περίφημα 7 μονοπάτια τοῦ Γάσπαρη ἔχουν δημοσιευθῆ σχετικά ἄρθρα τοῦ Δ. Καμπούρογλου στό περιοδικό «Ἐκδρομικά» τόν Σεπτέμβριο 1931 καί τοῦ Ἰ. Σαρρή στό περιοδικό «Τό βουνό» τόν Ἰούνιο 1935.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΑΒΑΣΕΩΝ: Δέν υπάρχουν ἱστορικές μαρτυρίες γιά τό πότε κατὰ τήν ἀρχαιότητα ἀνέβηκαν γιά πρώτη φορά στήν κορυφή τοῦ Ὑμπτου. Ἴσως οἱ λατόμοι τῶν ἀρχαίων λατομείων, γύρω στό 600 π.Χ. νά ἀνέβαιναν στήν κορυφή. Ὅπωςδήποτε ὅμως εἶχαν ἀνέβει στήν κορυφή οἱ μοναχοί τῆς Μονῆς Ἀστερίου κατὰ τόν 5ο αἰῶνα. Ὁ ἀκαδημαϊκός Δ. Καμπούρογλου σέ ἓνα ἄρθρο του μέ τίτλο «Εἰς τήν κορυφήν τοῦ Ὑμπτου», πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Ἐκδρομικά» τόν Μάιο τοῦ 1932 ἀναφέρει γιά μία ἀνάβαση τό 1183 τοῦ τελευταίου Μητροπολίτη Ἀθηνῶν (πρίν τόν ἐρχομό τῶν Φράγκων τό 1205) Μιχαήλ Ἀκομινάτου, πού ἔγινε μέσῳ τῶν μοναστηρίων Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου καί Ἀστερίου.

Στό περιοδικό «Ἑλληνικό Ὑπαιθρο» τοῦ Φεβρ.-Μαρτ. 1947 υπάρχει ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίο «Βλέμματα ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου καί τῆς ἑλληνικῆς τοπογραφίας» μετάφραση Ἰ. Περβάνογλου, Λειψία 1885, ὅπου περιγράφεται ἡ ἀνάβαση στήν κορυφή τοῦ Ὑμπτου τῆς Σκωτσέζας Ἀγνῆς Σμίθ, συγγραφέως τοῦ βιβλίου, πού ἐκδόθηκε στήν Ἀγγλική τό 1883 καί ἀποτελεῖτο ἀπό 232 σελίδες. Στό βιβλίο αὐτό φαίνεται ὅτι ἡ Σμίθ εἶχε ἐπισκεφθῆ ἀρκετά ὄρεϊνά μέρη τῆς τότε Ἑλλάδος.

Στίς 25 Μαρτίου 1925 ἔγιναν στόν Ὑμπτό οἱ πρῶτοι ὄρειβατικοί ἀγῶνες, πού διοργάνωσε ὁ Ὀδοιπορικός Σύνδεσμος (ὑπαγόταν τότε στό ΣΕΓΑΣ) ἀπό τήν Ἀνάληψη στόν Εὐζωνα.

ΔΙΑΦΟΡΑ: Ὁ Ὑμπτός ἦταν ὀνομαστός καί ἀπό τήν ἀρχαιότητα γιά τό μέλι του, γι' αὐτό οἱ ἀρχαῖοι τόν ἔλεγαν μελισσόβοτο καί εὐβότανο.

Ἀρκετοί περιηγητές, πού ἐπισκέφθηκαν τόν Ὑμπτό ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀναφέρονται μέ θαυμασμό γιά τήν ποιότητα τοῦ μελιοῦ του, ὁ δέ Γερμανός R. Lubenau τό 1589 ὑποστήριξε ὅτι ἡ μακροζωία τῶν Ἀθηναίων ὀφειλόταν στό καλό νερό καί μέλι τοῦ Ὑμπτου.

Ὁ Γάλλος περιηγητής Spon τό 1675 θά ἀφιερῶσιν δύο σελίδες ἀπό τίς περιγραφές του γιά τό περίφημο μέλι τοῦ Ὑμπτου. Τό ἴδιο κάνει καί ὁ Τοῦρκος περιηγητής Ἐβλιὰ Τσελεμπή τήν ἴδια ἐποχὴ περίπου.

Ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας στήν Θεσσαλονίκη τό 1797, F. Beaujour, πού περιηγήθηκε ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα καί μελέτησε τήν οἰκονομική ζωή καί ἐξέλιξη τῆς χώρας μας, ἀναφέρει ὅτι τά μοναστήρια τοῦ Ὑμπτου εἶχαν 3.000 μελίσσια καί ἡ Μονή Πεντέλης μέ τά μετόχια τῆς 3.200, ἔβγαζαν δέ 360.000 λίτρα μέλι καί 24.000 λίτρα κερί («Ξένοι ταξιδιώτες στήν Ἑλλάδα», τοῦ Κ. Σιμόπουλου, τόμ. Α, - 4η ἐκδ. σελ. 423, 596, 696 καί τόμ. Β. - 3η ἐκδ. σελ. 699 - Ἀθῆναι 1981).

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ ΘΕΑ: Ἀπό τήν κορυφή τοῦ Ὑμπτου μπορούμε νά δοῦμε, ὅταν υπάρχει διαύγεια στήν ἀτμόσφαιρα:

- βόρεια: τήν Πεντέλη.
- ἀνατολικά: τήν Ὀχνη.
- νοτιοανατολικά: τό Πάνειο καί τήν Μερέντα.
- νοτιοδυτικά: τό Δίδυμο, τήν Τραπεζώνα, τό Ἀραχναῖο καί τόν Πάρνωνα.
- δυτικά: τήν Ζήρεια καί τά Γεράνεια.
- βορειοδυτικά: τόν Πατέρα, τόν Κηθαῖωνα, τόν Ἑλικῶνα, τόν Παρνασσό καί τήν Πάστρα.
- σχεδόν βόρεια: τήν Πάρνηθα.

ΜΕΛΕΤΕΣ: Σκεπτικά μέ τόν Ὑμπτό ἔχουν δημοσιευθῆ, ἐκτός αὐτῶν πού ἀναφέρονται μέσα στό κείμενο καί οἱ παρακάτω μελέτες καί βιβλία:

ΚΟΝΤΕΡΗΣ ΘΕΟΔ.: Ὑμπτός. Ἀπό τό βιβλίο «Ἐρευνα καί ὁδὸς τῆς Ἀττικῆς» 1935.

ΣΑΚΚΑΣ ΓΕΩΡΓ.: Ὑμπτός. Ἀπό τό βιβλίο «Μιλοῦν τά βουνά μας» Ἀθῆναι 1973.

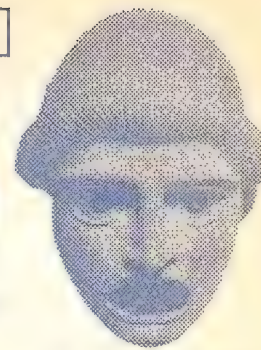
ΣΦΗΚΑΣ ΓΕΩΡΓ.: Ὑμπτός. Περιοδικό «Ἐνημερωτικό Δελτίο ΕΟΣ Ἀθηνῶν» Σεπτ.-Ὀκτ. 1980.

Ἡ παρούσα μελέτη ἔχει δημοσιευθῆ σέ συνέχειες, στό περιοδικό τοῦ ΕΟΣ Ἀθηνῶν «Βουνά» τεῦχος 2-3-4-5 Αὐγ. 82 - Φεβρ. 83.

ΧΑΡΤΕΣ: Γιά τόν Ὑμπτό υπάρχουν οἱ ἐξῆς ἀξιόλογοι χάρτες: - Αὐτοκρατορικοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου - χάρτ. K.A. Kaupert: Athen - Hymettos - ἐκδ. 1882 καί Vari - ἐκδ. 1885. Κλ. 1:25.000. - Ὑπουργείου Οἰκισμοῦ: ἐκδ. 1945 - ἀνατ. 1956 Κλ. 1:12.500. - Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ: ἐκδ. 1973 Κλ. 1:50.000.

ΑΓΩΓΗ

ΛΟΓΟΥ

ΤΜΗΜΑ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΟΡΘΟΦΩΝΙΑΣ
ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
Η ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ
ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΤΕΛΟΣ ΠΙΑ ΣΤΟ ΒΡΑΧΝΙΑΣΜΑ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΨΤΕ ΤΙΣ ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΣΑΣ
ΧΟΡΔΕΣ - ΑΠΟΚΤΗΣΤΕ ΦΩΝΗ
ΜΕ ΟΓΚΟ - ΕΝΤΑΣΗ - ΔΙΑΥΓΕΙΑ

Τά μαθήματα εἶναι ἀπαραίτητα γιά ὀμιλητές, πολιτικούς, δικηγόρους, εκπαιδευτικούς ὁλῶν τῶν βαθμίδων, νηπιαγωγούς, ξεναγούς, στελέχη ἐπιχειρήσεων, δημοσιογράφους, ἐκφωνητές, ἡθοποιούς, ὑποψηφίους Δραματικῶν Σχολῶν, τραγουδιστές, ἀλλά καί γιά ὅλους ὅσους θέλουν νά βελτιώσουν τόν λόγον τους!

ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΤΕ ΤΗΝ ΕΚΕΨΗ ΕΑΣ,
ΕΚΦΡΑΣΤΕ ΤΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΕΑΣ
ΑΡΘΡΩΣΤΕ ΤΕΛΕΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΤΕ!

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΙ
ΑΝΑΠΝΟΗ
ΔΙΑΦΡΑΓΜΑΤΙΚΗ
ΟΡΘΟΦΩΝΙΑ
ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΗ
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ
ΜΝΗΜΗΣ
ΜΕ ΤΟΝ ΗΘΟΠΟΙΟ - ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΗ
ΡΑΔΑΜΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ, ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 & Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΔΟΗΝΑΙ
ΕΠΙΚΗΤΟΥ 1 ΚΑΙ ΠΑΡΙΣΤΕΛΟΥΣ ΠΑΓΚΡΑΤΙ (ΕΥΤΥΧΙΔΟΥ 16, ΕΝΑΝΤΙ ΑΛΕΟΥΣ)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: 52.37.543 - 75.12.156

Η ΒΙΟΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η γνώση των λειτουργιών της φύσεως, της ανθρωπίνης ψυχής και της παγκοσμίου ζωής δεν δύναται νά προκύψει μέσω έρευνας, πού συντελείται μέ την βοήθεια των ανθρωπίνων αισθήσεων. Μόνον διά της μύσεως, μπορεί νά αποκαλύπτεται ή νά γίνεται αντιληπτή μέ την παρατήρηση, διά μέσου των δυνάμεων και των ικανοτήτων, πού έκδηλώνει ή ανθρώπινη ψυχή.

Άλλά γιά νά φθάση κάποιος μέχρι την μύση, μέχρι τόν Διδάσκαλο, είναι ανάγκη, νά υποσθί μία προπαρασκευή, μία μεταβολή, ιδίως του συναισθηματικού μέρους του είναι του. 'Η βιοθεωρία, την οποία θά εφαρμόση γιά νά είναι αποτελεσματική ή προσπάθειά του, πρέπει νά στηρίζεται επί μιās κοσμοθεωρίας προσιτής στην ανθρώπινη αντίληψη. Αυτό δημιούργησε ή αρχαία έλληνική σκέψη μέ την διαμόρφωση του συστήματος της έλληνικής φιλοσοφίας, ή οποία έκτός από την θεωρία της γνώσεως, περιελάμβανε μία κοσμοθεωρία, ή οποία είχε απορρεύσει από τις αποκαλύψεις των μυστηρίων, πού λειτουργούσαν τότε, και μία βιοθεωρία και ήθική στηριζόμενη σε αυτή την κοσμοθεωρία.

Η βιοθεωρία και ήθική της έλληνικής φιλοσοφίας, παλαιότερα, δεν είχαν διατυπωθεί συστηματικά στα συγγράματα των τότε φιλοσόφων, διότι και στην Πυθαγόρειο και στην Πλατωνική σχολή και ύπ' αυτού άκόμα του Σωκράτους, διδάσκονταν προφορικά στους έσωτερικούς άκροατές. Πρώτος περί τούτων συστηματικά έγραψε ο Άριστοτέλης. Άλλά ή έλληνική βιοθεωρία και ήθική, διατυπώθηκαν συστηματικότερα από τους Στωικούς.

Σέ περίληψη ή έλληνική κοσμοθεωρία, ή βασισμένη στην Όρφική και Πυθαγόρειο διδασκαλία, δέχεται δύο πρώτα αίτια της δημιουργίας ή δημιουργικές αρχές, εκ των οποίων παρήχθησαν τά άτομα της ύλης, τά φυσικά σώματα και οί ατομικές ψυχές.

Οί αρχές αυτές ονομάσθηκαν κατά διαφορετικό τρόπο υπό των διαφόρων φιλοσόφων. Η μία, ή οποία είναι συνεχής, δεν φέρει βάρος, δηλαδή δεν διακρίνεται σε άτομα, και πληροί τό πᾶν, ονομάσθηκε Συνεχής Ουσία, ένεργητική ή πλαστική ουσία (τό ποιοῦν), μονάδα, πῦρ, αἰθέρας, πέμπτο στοιχείο, είδος, νοῦς, Θεός και Λόγος.

Η δέ άλλη, κατανεμημένη σε άτομα ή διαιρετή ουσία, ονομάσθηκε Μεριστή Ουσία, άόριστη δυάδα, παθητική αρχή (τό πάσχον) της δημιουργίας, ὕλη κ.ά.

Τά ὕλικά σώματα και οί ψυχές αποτελοῦνται εκ της Μεριστής οὐσίας, δηλαδή της άορίστου δυάδος, τά άτομα της οποίας συγκροτεῖ και διαμορφώνει σε μορφές ή πρώτη των δημιουργικών οὐσιῶν, ή Συνεχής, ή οποία πληροί τό πᾶν, διατρέχει όλόκληρη την φύση και ὑπάρχει μέσα σε όλα τά δημιουργήματα της. Αυτή είναι ή πλαστική δύναμη της φύσεως και αυτή προσδιορίζει τις ιδιότητες, τις οποίες εμφανίζουν τά δημιουργήματα αυτά, καθώς και τόν τρόπο της εμφάνισεως και λειτουργίας τους, είτε αυτά είναι ὕλικά σώματα, είτε ἔμψυχα ὄντα.

Κατά συνέπεια ή οὐσία της μονάδος, του Λόγου, αποτελεί και την αρχή της ζωής. Είναι τό Έν, τό πάνσοφο ἄρρητο Έν. Η ανθρώπινη σοφία συνίσταται στή γνώση αυτού.

Η ένότητα και άρμονία, πού παρατηρεῖται στή φύση οφείλεται στο ένιαίο και συνεχές αυτής της οὐσίας. Ο δέ φυσικός νόμος απορρέει εκ της φύσεως της Συνεχοῦς Οὐσίας, εκ του Λόγου τούτου, ο οποίος εξαναγκάζει τά πάντα νά ἀκο-λουθοῦν τό ὑπό των νόμων αυτού προδιγεγραμ-μένο, σχέδιο.

Ως εκ τούτου καμία δυσαρμονία, κανένα κακό δεν ὑπάρχει στην φύση και κατά φύση. Τά πάντα είναι συναρτημένα και επιδροῦν μεταξύ τους, αναπτυσσόμενα ὑπό τό κράτος ἀδη-ρίτου και κατευθυνόμενης ανάγκης προς κάποιο σκοπό. Από αυτό ή Μονάδα ονομάσθηκε και ανάγκη, ἀδράστεια, δικαιοσύνη και εἰμαρμένη.

Εξ αίτίας της ένότητας της φύσεως και του φυσικού νόμου της συνδέσεως των δημιουργμάτων μεταξύ τους, όλα πλέκονται προς ἄλληλα και όλα είναι προς ἄλληλα οἰκεία λόγω της ένότητας του χώρου, στον οποίο εὑρίσκονται και της οὐσίας από την οποία αποτελοῦνται.

Η μεταξύ των ὄντων σύνδεση αυτή είναι ὡς εκ τούτου ιερή και τίποτα στή φύση δεν είναι ξένο προς τά ἄλλα, διότι ο κόσμος είναι ένας εξ πάντων και ένας Θεός, ένας Λόγος ὑπάρχει διά πάντων, και μία οὐσία, ένας νόμος και μία λογική κοινή γιά όλα τά ἔμψυχα και λογικά ὄντα.

Ενεκα της κοινότητας αυτής πᾶσα μεταβολή επερχόμενη σε ένα οποιοδήποτε κτίσμα ή μέρος της φύσεως, έχει τόν αντίκτυπό της στα συνεχόμενα προς αυτό ἄλλα μέρη της φύσεως. Αυτό δημιουργεί μεταξύ των ὄντων μία ἄλληλεγγύη, εξ αίτίας της οποίας κάθε ένα από αυτά είναι ανάγκη νά ένεργῇ κατά τρόπο πού νά μή βλάπτει, αλλά νά προάγει τά ἄλλα. Ένεργώντας έτσι κάθε λογικό ὄν καθίσταται ἐργάτης και συνεργός των συμβαινόντων στην φύση.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ

Γενικότερα ή Φύση, τό Σύμπαν, εμφανίζεται ὡς κάποιο ένιαίο σύνολο, τό οποίο φέρει έντός του τόν Θεόν ή Λόγον και συνεπῶς ὡς ένας οργανισμός, ένα τεράστιο και ἄπειρο στήν έκταση και τις δυνάμεις Όν, του οποίου μέλη αποτελοῦν όλα τά ὄντα στην φύση.

Γιά την σύσταση των πραγμάτων και των ζωικών μορφῶν στην φύση απαιτεῖται ἀπαραιτήτως ή συμβολή και συλλειτουργία και των δύο δημιουργικών οὐσιῶν. Ένεκα της Συνεχοῦς και Μεριστής Οὐσίας, ή έξωτερική μορφή των ὄντων, ή λειτουργία τους και ο έσωτερικός αυτών Λόγος βρίσκονται σε στενότετη σχέση και ἄλληλουχία. Η δέ έκφραση, σύνθεση και λειτουργία της μορφῆς είναι συγχρόνως και πραγματοποίηση του σκοπού του ὄντος, καθ' ὅσον ο ίδιος λόγος τά προσδιορίζει και τά δύο. Έπειδή δέ κατά τόν φυσικό νόμο και μέ την ὠθηση του έσωτερικού νόμου της οὐσίας τους όλα τά ὄντα τείνουν προς πάντοτε ανώτερους σκοπούς, εξελίσσονται προς ανώτερες ὕλικές και πνευματικές μορφές και ο Κόσμος άκόμη, ὡς σύνολο, ανυψώνεται διαρκῶς σε ανώτερα επίπεδα. Όσο δέ περισσότερο εξελίσσονται τά ὄντα και πραγματοποιοῦνται οί εκάστοτε ανώτερες μορφές τους, κατά τόσο ή ὕλη ὑποχωρεῖ και ο Λόγος αποκτᾷ περισσότερη επικράτηση. Σκοπός επομένως, προς τόν οποίο κατευθύνονται τά ὄντα είναι ή ἀπαλλαγῇ τους από την ὕλη, ή ἀπεργασία του καθαρου Λόγου και ή πλήρης πνευματοποίηση αυτών.

Όλα τά λογικά ὄντα στή φύση, σε οποιάδήποτε πνευματική βαθμίδα και ἂν βρίσκονται, αποτελοῦν μία λογική κοινωνία, της οποίας τά μέλη συνδέονται ἄρρηκτα προς ἄλληλα και συνεπῶς είναι ἄλληλεγγυα προς κοινή πρόοδο. Και στους ανθρώπους ή κοινωνικότητα και ή ἄλληλεγγύη είναι απότοκος της λογικής τους ιδιότητας και της ανάγκης της πνευματικής τους ανάπτυξεως και του πορισμοῦ των αναγκαίων του βίου.

Επί κεφαλῆς της κοινωνίας των λογικών ὄντων εὑρίσκονται οί Θεοί οί οποίοι είναι λογικά ὄντα ὑπερίτερας πνευματικής βαθμίδος της ανθρωπίνης καταστάσεως, είναι ὄντα φύσεως και δυνάμεως τελειότερας και ὑπερίτερας της ανθρωπίνης σοφίας, μαρτυρόμενα και ἀθάνατα. Έχουν πλήρη και ἄλλοτε ἄλλοτε λογικό, ἀναλλοίωτον εὐθιδικίαν, τοῦτον διαρκῶς τόν καθαρό και ἐλεύθερον αἶθερα των μεσοπλανητικῶν διαστημάτων, είναι εὐδαιμόνα και κυβερνοῦν μέ δικαιοσύνη τόν πνευματικό κόσμο, καθοδηγώντας τούς ανθρώπους διά των χρηστηρίων, των ὀνείρων και των ἐμπνεύσεων.

Μεταξύ ανθρώπων και Θεῶν ὑπάρχει μία ἱεραρχία πνευματικῶν ὀντοτήτων, διαδοχικῶς τελειότερων, καθ' ὅσον πλησιάζουν περισσότερο προς την κατάσταση των Θεῶν.

Ο άνθρωπος είναι και αυτός λογικό ὄν, πού αποτελεί μέλος της κοινωνίας των λογικών ὄντων, της ίδιας μέν οὐσίας μετά των Θεῶν ἄλλά πολύ ὑποδεστέρας οργανικής φύσεως και δυνάμεως. Έχει περιορισμένες πνευματικές δυνάμεις, ἀνάλογες προς τά αισθητήρια ὄργανα, πού διαθέτει. Αποτελεῖται δέ εκ της ψυχῆς, ή οποία και ἀποτελεῖ τό κύριο μέρος της ὑποστάσεώς του, τό ἡγεμονικό, και του σώματος, πού ὑπόκειται στο νόμο της φθορᾶς και του θανάτου, γι' αυτό και ο ἄνθρωπος είναι θνητός. Ὑπόκειται δέ κατά τό διάστημα της ζωῆς του στή Μοίρα, την οποία προσδιορίζουν γιά τόν κάθε ένα οί Θεοί.

Μετά θάνατον, δηλαδή τόν ἀποχωρισμό από του ὕλικου σώματος, ή ψυχή ἐπιβιοῖ και ἀναζεῖ και πάλι σε ἄλλα σώματα, ἀποκτώντας μέ αυτόν τόν τρόπο κάθε φορά νέες πνευματικές δυνάμεις και βαίνοντας προοδευτικῶς στην ὁδό της εξέλιξεως. Εάν διά του συγκεντρουμένου μέ αυτόν τόν τρόπο, πνευματικοῦ κεφαλαίου, κατορθώσει νά ἐξαγνισθῇ, νά γνωρίση τόν ἑαυτό του ο ἄνθρωπος και νά του φανερωθῇ ή θεία δύναμη πού ὑπάρχει μέσα του, σώζεται από των βασάνων της ἐπιγείου ζωῆς και λυτρώνεται. Όπότε, όταν ἀποχωρισθῇ του γνίνου σώματος, καθίσταται ἀθάνατος, ἄμβροτος Θεός, παραμένοντας στον ἐλεύθερον αἶθερα.

Η σχέση πού συνδέει τόν ἄνθρωπο προς τούς Θεούς είναι σχέση ὡς προς ἡγεμόνες και προστάτες. Η αγάπη προς τούς Θεούς ἀπαιτεῖ νά ὑπακούουμε στον καθολικό νόμο της φύσεως, ἐφ' ὅσον τό ἐπιτρέπει ή ανθρώπινη ἀδυναμία μας.

Ο άνθρωπος ἐπικοινωνεῖ προς τούς Θεούς διά της προσευχῆς και διά των ὑπό της Έλληνικής θρησκείας ἐφαρμοζομένων ἱεροτελεστιῶν. Ἄν δέν είναι ἄγνός και ζεῖ κατά φύση, δέχεται εκ των Θεῶν μόνο ἐμπνεύσεις και ὄχι διδασκαλίες. Η δέ καλλιέργεια και ἐξέλιξη των ανθρωπίνων δυνάμεων και ικανοτήτων φέρει την ανθρώπινη ψυχή σε ένωση μέ τό Θεῖον διά της ἐκστάσεως.

«Συζῆν Θεοῖς» είναι τό παράγγελμα της Στωικής Φιλοσοφίας. Ο ἄνθρωπος πρέπει νά φαντάζεται τόν ἑαυτό του πάντοτε ἐνώπιον των Θεῶν, ἀπέναντι των οποίων πρέπει νά τρέφει εὐγνωμοσύνη, ἐπειδή παρέχουν όλα τά ἀγαθά προς τούς ανθρώπους. Πρέπει επίσης νά ἐπιδεικνύη την ψυχή του πράττουσα ὅ,τι είναι σύμφωνο προς τούς νόμους της φύσεως του Θείου

Λόγου, και νά ἔχῃ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν πορεία τῆς φύσεως, καὶ τὴν τάξη καὶ δικαιοσύνη πού ἐπικρατεῖ σέ αὐτήν.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ἔχῃ πάντοτε ὑπ' ὄψιν του, ὅτι εἶναι μέλος τοῦ συστήματος τῆς κοινωνίας τῶν λογικῶν ὄντων, ὅτι ἡ ιδιότητά του ὡς λογικοῦ ὄντος ἀπαιτεῖ τὴν ζωὴ μέσα στὴν κοινωνία, ὅτι βούλημα τῆς φύσεως εἶναι νά συνδέωνται ὅλα τὰ λογικά ὄντα πρὸς ἀλλήλα δι' ἀλληλεγγύης καὶ ἀγάπης, νά βοηθοῦνται, νά ὠφελοῦνται καὶ ὄχι νά βλάπτονται μεταξύ τους.

Ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ κάθε λογικό ὄν, βιωτικές καὶ ἠθικές ἀρχές εἶναι οἱ ἴδιες πρὸς τίς ἀρχές, τοὺς νόμους δηλαδή, ὁλόκληρης τῆς φύσεως. Ἡ δὲ πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους συμφωνία τῆς ζωῆς καὶ τῆς διαγωγῆς ἀποτελεῖ συμφωνία πρὸς τὸν Λόγο, ὁ ὁποῖος θρῖσκεται στὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ συνόλου τῆς φύσεως. Διότι ὁ ἀνθρώπινος Λόγος εἶναι μόριο τοῦ Θεοῦ Λόγου, συγγενῆς καὶ ὁμοειδῆς πρὸς αὐτόν. Σκοπὸς ἄρα τοῦ βίου εἶναι ἡ ρύθμισή του σύμφωνα μέ τὸν Λόγο αὐτό, δηλαδή μέ τὸν φυσικό νόμο.

Κατὰ τοὺς Στωικούς ἐντὸς μας φέρουμε τὸν δαίμονα, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ μας, συγγενῆς καὶ ὁμοειδῆς πρὸς αὐτόν πού διοικεῖ ὅλο τὸν Κόσμο. Ὁ δαίμων αὐτός προσδιορίζει καὶ τίς λειτουργίες τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς σέ ὅλες τίς λεπτομέρειες καὶ τίς ἐκδηλώσεις της. Κατὰ συνέπεια, ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ νόμου, τὸν δαίμονα του εἶναι ἀνάγκη νά ἀκολουθεῖ ὁ ἀνθρώπος, γιὰ νά ζῇ ἐνάρετα, καὶ ἐπίσης πρέπει νά σκέπτεται πρὸς τίς ὑπαγορεύσεις αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ του δαίμονος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ λογικό καὶ θεῖο μέρος τοῦ εἶναι μας.

Ἐάν ὑφίσταται αὐτὴ ἡ συμφωνία, τότε ὁ ἄνθρωπος ζεῖ φυσιολογικά, δηλαδή ἐνάρετα. Ἐφ' ὅσον ὁμως παραβλέπει τίς ὑπαγορεύσεις τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ ἀγεται ὑπὸ τοῦ ἀλόγου καὶ κακοδαίμονος μέρους τοῦ εἶναι του, ζεῖ μέ πάθος καὶ ἄρα ὄχι σύμφωνα μέ τὴν φύση.

Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι τὰ ἐκδηλούμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πάθη εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μὴ συμφωνίας τῶν συναισθημάτων καὶ σκέψεων τους πρὸς τὴν φυσικὴ τάξη καὶ τὸν ἐσωτερικό τους δαίμονα.

Πρὸς ἐπίτευξη τῆς συμφωνίας μέ τὸν δαίμονα πού ὑπάρχει ἐντὸς μας, δέν ἀρκεῖ ἡ γνώση τῆς θείας τάξεως στὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλεύθερη ἀπόφαση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν μεταβολὴ τῆς γνώσεως αὐτῆς σέ πράξη.

Ὁ ἄνθρωπος, προικισμένος ἀπὸ τὴν φύση του, μέ ἐλεύθερη βούληση, δύναται σύμφωνα μέ αὐτὴ

νά ἀκολουθεῖ ἢ νά παραβαίνει τίς ὑπαγορεύσεις τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ του δαίμονος. Ἀντιθέτως τὰ κατώτερα αὐτοῦ ὄντα, ἐπειδὴ στεροῦνται λογικοῦ καὶ ἐλευθέρας βουλήσεως, ἐνεργοῦν σύμφωνα μέ τὸν νόμο πού τὰ χαρακτηρίζει, ὁ ὁποῖος ἐκδηλώνεται ὡς ἐνστικτο.

Ἀλλὰ ἐάν ὁ ἄνθρωπος κατανοεῖ καλῶς αὐτὰ πού συμβαίνουν στὴ φύση, ἀποκτᾷ τέλεια γνώση καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀποκτᾷ δηλαδή τὴν αὐτογνωσίαν καὶ τότε ταυτίζει τὴν βούλησή του ἐλεύθερα μέ τὴν βούληση τῆς δημιουργοῦ Θεότητος, ἡ ὁποία διέπει τὸν σύμπαντα κόσμον ὡς φυσικός νόμος.

Ἡ γνώση τότε τοῦ ἑαυτοῦ μας συγχρόνως μέ τὴν γνώση τῆς ἀληθοῦς φύσεως καὶ τάξεως τοῦ παντός, ἐπιφέρει τὸν ἔλεγο καὶ τὴν νέκρωση τῶν κατωτέρων ὁρμῶν μας καὶ τὴν ἐφαρμογὴ βίου ἀναλόγου πρὸς τίς ἐνέργειες τοῦ Λόγου του Παντός.

Αὕτη εἶναι κατὰ τὴν ἐλληνικὴ σκέψη ἡ πραγματικὴ σοφία καὶ ὁ ὕψιστος καὶ μοναδικὸς σκοπός, πρὸς τὸν ὁποῖο πρέπει νά κατευθύνεται ὁ ἄνθρωπος, πού καθίσταται καὶ εὐδαίμων διὰ τῆς ἐπιτεύξεώς τοῦ σκοποῦ του. Ἡ εὐδαιμονία του ἐγκτεται στὴν πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ πού ὑπάρχει ἐντὸς του καὶ στίς πράξεις πού ἀπαιτεῖ ἡ φύση ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο.

Διὰ δὲ τῆς ἐπερχομένης μεταβολῆς στὸ ἐσωτερικό εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς πραγματώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σκοποῦ, δημιουργεῖται ὁ νέος ἀνθρώπινος τύπος, ὁ ἀληθὴς ἀνθρώπος, ὁ σοφός.

Ἐχομε τὴν ἀντίληψη, ὅτι ἡ ἐκτεθεῖσα κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία, ἀποτέλεσμα τῆς ἐλληνικῆς σκέψεως καὶ ἐμπνεύσεως, μελετημένη, ὅσον ἀφορᾷ στίς λεπτομέρειές της, ἀπὸ τίς ἴδιες τίς πηγές τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, δύναται νά ἀποτελέσῃ πραγματικὸ φάρμακον γιὰ τὸν προσανατολισμὸ παντός ἀνθρώπου μέσα στὸ σκοτεινὸ καὶ πλήρη σκοπέλων ὠκεανὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀγνοίας καὶ νά προπαρασκευάσῃ τὸν ἐρευνητὴ γιὰ ἀνώτερες γνώσεις.

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΤΟ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ - ΗΛΙΑΚΟ ΔΡΟΜΟ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΧΝΑΡΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ. ΠΑΡΑΔΙΔΕΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΟΡΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΑ - ΒΑΣΙΣΜΕΝΑ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΕΠΙΣΗΣ ΕΙΔΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΓΓΕΛΙΑΣ ΤΩΝ ΟΡΦΙΚΩΝ ΥΜΝΩΝ.

πληροφορίες Ραδάμανθυς Ἀναστασάκης

Στουρνάρη 57 Ἀθήνα τηλ. 010. 52.37.543

Ἐπικτήτου 1 Παγκράτι τηλ. 010. 75.12.156

Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Εισήγηση τῆς κας Κατερίνας Π. Παναγοπούλου, Πρέσβευς τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸν Ἀθλητισμὸ, τὴν Ἀνοχή καὶ τὸ Εὐ Ἀγωνίζεσθαι στὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, στὴν Διεθνή Διάσκεψη τῆς UNESCO «Ἡ θέση τῆς γυναίκας στὴν Διοίκηση τοῦ Ἀθλητισμοῦ»

Μιλώντας γιὰ τὴν παρουσία τῆς γυναίκας στὸν Ἀθλητισμὸ, θὰ ἦταν ἐλλιπὴς ἡ ὁποια ἀναφορά στὸ θέμα, ἐάν δέν ἀρχίζε κανεὶς τὴν περιπλάνησή του, ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τῆς ἀρχαιότητας. Ἰδιαίτερα ἐμεῖς, οἱ γυναῖκες, ἔχομε περισσότερους καὶ σημαντικούς λόγους νά ἀναζητοῦμε τὸν ρόλο μας στὸν Ἀθλητισμὸ, ἐκκινώντας ἀπὸ πολὺ παλιὰ, σέ ἐποχές πού ἡ συμβολὴ τῶν γυναικῶν ἦταν παραδεδεγμένη καὶ σύμφυτη μέ κάθε ἀθλητικὴ δραστηριότητα.

Ἐπιτρέψτε μου, ἐδῶ, νά ὑπενθυμίσω μύθους, παραδόσεις καὶ ἱστορικὰ γεγονότα, πού ἐπιβεβαιώνουν τοῦ λόγου τὸ ἀληθές, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ μυθολογία τοῦ δωδεκάθεου!

Ἐκεῖ, ὅπου ἡ θεὰ Ἄρτεμις ἐκπροσωποῦσε μίαν ἀνθρώπινη δραστηριότητα, στίς νοηματικές παρυφές τοῦ Ἀθλητισμοῦ μέ τὸ σύγχρονο περιεχόμενό του, τὸ κυνήγι, πού ἀκόμη καὶ σήμερα θὰ μᾶς φαινόταν νά μὴ συνάδῃ μέ τὴν γυναικεία φύση.

Ἄν λοιπὸν ἀπὸ τίς καταβολές τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μυθολογίας ἔχομε μίαν τόσο χαρακτηριστικὴ γυναικεία μορφή, νά συνδυάζεται τόσο ἀρμονικά - τόσο ἡ μορφή, ὅσο καὶ τὸ ἔργο της - μέ τίς ἔννοιες τοῦ κάλλους καὶ τῆς σωματικῆς ρώμης, πού ἀλλοῦ θὰ μπορούσαμε νά ἀναζητήσουμε πειστικότερα τεκμήρια τῆς αὐτονόητης συνυπάρξεως Ἀθλητισμοῦ καὶ γυναίκας;

Καὶ ἂν τότε ἦταν αὐτὸ ὄχι ἀπλῶς ἀνεκτό, ἀλλὰ καὶ ἐγγενές στοιχεῖο ἐκείνου τοῦ πολιτισμοῦ, στὴν ἐποχὴ μας δέν θὰ ἔπρεπε νά συνομολογοῦμε ὅτι ὁ Ἀθλητισμὸς μειονεκτεῖ τουλάχιστον σέ αὐτὸ τὸ σημεῖο;

Ξεκίνησα, λοιπὸν, ἀπὸ τὴν μυθολογία τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ θὰ συνεχίσω, ἀξιοποιώντας τὰ ὅσα περιέχονται στὴν ἀξιόλογη ἐργασία δύο σημερινῶν γυναικῶν, τῆς κας Ἄννας Ρήζ καὶ τῆς κας Εἰρήνης Βαλλερᾶ-Ρίκερσον.

Στὸ βιβλίο τους, πού παρουσιάζουμε γιὰ πρώτη φορά σήμερα ἐδῶ, μέ τίτλο: «Ἀρχαῖες Ἑλληνίδες Ἀθλήτριες», οἱ κυρίες Ρήζ καὶ Βαλλερᾶ-Ρίκερσον

ἐπαναφέρουν στὴν ἐπιφάνεια πλευρές τῆς γυναικείας δραστηριότητος στὸν κῶρο τοῦ ἀθλητισμοῦ, πού πρέπει νά ἀπασχολήσουν τὴν Συνδιάσκεψή μας, ὡς δύναμη μνήμης. Ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοὺς Μινωῖτες καὶ τὰ Ταυροκαθάψια, μέ τὴν γυναῖκα καὶ πάλι παροῦσα καὶ μάλιστα ἐπιφορτισμένη μέ τὴν πλεον ριψοκίνδυνη εὐθύνη τοῦ ἄλματος ἀπαράμιλλης χάρις, πάνω ἀπὸ τὰ αἰκμηρὰ κέρατα καὶ τὴν πλάτη τοῦ ταύρου.

Ὅμως, ἐκεῖ πού ἡ γυναικεία παρουσία ἦταν ἐντυπωσιακή, ἦταν στοὺς Πανελλήνιους Ἀγῶνες. Δηλαδή στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες, ἀλλὰ καὶ στὰ Πύθια, τὰ Νέμεα καὶ τὰ Ἴσθμια.

Οἱ κυρίες Ρήζ καὶ Βαλλερᾶ-Ρίκερσον, στὸ βιβλίο τους, ἀναφέρουν:

«Πιστεύουμε πὼς οἱ γυναῖκες ἀγωνίζονται σέ ὅλους τοὺς Πανελλήνιους Ἀγῶνες καὶ πὼς στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες ἀγωνίζονταν στὰ Ἡράια, πού ἦσαν ἐορτές πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Ἥρας καὶ περιλάμβαναν ἀγῶνες δρόμου γιὰ κορίτσια. Τὰ Ἡράια ἐτελοῦντο πιθανῶς, τὴν ἴδια ἐποχὴ μέ τοὺς ἀντιστοίχους ἀνδρικούς ἀγῶνες. Πιστεύουμε, ἐπίσης, ὅτι μερικὲς γυναῖκες ἀγωνίζονταν, ὡς ἡνίοχοι αὐτές οἱ ἴδιες, σέ μερικούς ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ἀγῶνες. Ὅπως καὶ σήμερα, κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιο τίτλο "Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες" ὑπάρχουν ἀνδρικοὶ καὶ γυναικεῖοι ἀγῶνες, ἔτσι καὶ τότε ὑπῆρχαν χωριστοὶ ἀγῶνες γιὰ γυναῖκες».

Οἱ συγγραφεῖς εἰκονογραφοῦν τὴν σχετικὴ ἀναφορά στὸ βιβλίο τους, μέ δύο ἐνδεικτικὲς φωτογραφίες ἀθλητριῶν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς. Ἡ πρώτη εἰκονίζει ὀρεικάλκινο ἀγάλμα κοριτσιοῦ-δρομέα ἀπὸ τὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τῆς Ἀθήνας. Ἡ δεύτερη ὀρεικάλκινο ἀγάλμα κοριτσιοῦ-δρομέα ἀπὸ τὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.

Ἀλλὰ ἡ ἱστορία δέν σταματᾷ ἐδῶ!

Στὸ ἐν λόγω βιβλίο συμπεριλαμβάνονται οἱ ἱστορίες 25 γυναικῶν, οἱ ταυτότιπες τῶν ὁποίων ἐξακριβωμένα πιστοποιοῦν ὅτι ἦταν ὅλες νικήτριες

στους αγώνες! Η Κυνίσκα, η πρώτη γυναίκα που νίκησε σε άρματοδρομία στους Όλυμπιακούς Άγώνες, η Χλῶρις, η Άριστόκλεια, η Βερενίκη, η Βελιστίχη, η Εὐρυλεωνίς, η Έρμιόνη, η Τιμαρέτα, η Κασία Μνασιθέα και άλλες, περνάνε από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, σε μία διαδρομή μεγαλύτερη από δυόμιση χιλιάδες χρόνια, και φτάνουν μέχρι τις ημέρες μας συγκλονιστικά επίκαιρες.

Συμβολίζοντας πόσα έχουμε ακόμη να κάνουμε εμείς, οι απόγονοι εκείνου του πανανθρώπινου πολιτισμού, εμείς, οι μακρινές θυγατέρες εκείνων των γυναικών, για να ολοκληρώσουμε το νόημα του συγχρόνου Όλυμπισμού.

Κυρίες και Κύριοι Σύεδροι,

Η συμβολή της γυναίκας στην ιστορία του συγχρόνου Όλυμπισμού, χαρακτηρίζεται, από τα πρώτα κιόλας θέματα αναβίωσης του κινήματος με την σύγχρονη μορφή του, από δυσκολίες και προκαταλήψεις μεγάλου ιστορικού βάθους και σημαντικής έντασης. Δεν είναι ασφαλώς χωρίς ένδεικτική αναφορά το γεγονός ότι κατά τις πρώτες Όλυμπιάδες της νέας εποχής, οι γυναίκες ήταν παντελώς απύσες.

Άλλα ακόμη και αργότερα, όταν η αθλητική δραστηριότητα της γυναίκας έγινε προφανές πως δεν θα μπορούσε να ήταν απούσα από μία δραστηριότητα που διατεινόταν πως είχε, ως πρώτιστο σκοπό της, την ισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους, οι διακρίσεις ήταν πολλές και δυσβάστακτες. Βεβαίως, δεν είναι της αρμοδιότητας του σήμερα, να κρίνει με την επιφανειακότητα της επικαιρότητας παραδόσεις και εμπλοκές, που από την ιστορία έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα ανθεκτικές στον χρόνο.

Άκομη και στον 21ο αιώνα, όταν θρικόμαστε μπροστά σε απαγορεύσεις που αφορούν στις σχέσεις της γυναίκας με τον Άθλητισμό, οφείλουμε να είμαστε προσεκτικοί! Όχι για άλλους λόγους, αλλά για να κρατάμε ανοικτή την δυνατότητα των γυναικών, ακόμη και στις φτωχότερες και περισσότερο καθυστερημένες από κοινωνική άποψη χώρες του κόσμου, να αποκτήσουν κάποια στιγμή, στο έγγυς μέλλον, πρόσβαση στην μαγεία του Άθλητισμού.

Με τις πολιτικές ηγεςίες και τα συστήματα εξουσίας των χωρών αυτών οφείλουμε να δίνουμε αδιάκοπα την μάχη της πειθούς, απέναντι στον ιδιαίτερο ρόλο της γυναίκας στον Άθλητισμό. Οφείλουμε να αποκαλύπτουμε τις μεγάλες δυνατότητες της γυναικείας φύσεως, ως μητέρας της κάθε επομένης γενεάς, να προάγει και να συνταυτίζεται με την συνύπαρξη ανάμεσα στα Έθνη και την Ειρήνη.

Οφείλουμε να συμβάλουμε στην απομυθοποίηση της «ήσσοнос φυσικής δυνάμεως», που σχετίζεται με την ιδιαιτερότητα ακριβώς της γυναίκας, ως της ανεπαρκέστατης αιτίας που επιστρατεύεται για να δικαιολογήσει τις όποιες απαγορεύσεις και διακρίσεις επιβιώνουν και σήμερα σε βάρος των γυναικών. Και ακόμη, να διαγνώσουμε τα πραγματικά κίνητρα των απαγορεύσεων και των διακρίσεων αυτών, από περιοχή σε περιοχή, από χώρα σε χώρα, από θρησκεία σε θρησκεία, για να επινοήσουμε και τις μεθόδους που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην εγκατάλειψή τους.

Η γυναίκα προσέρχεται στον Άθλητισμό με απεριόριστη εμπιστοσύνη στο επαγγελλόμενο έργο του. Πόσες φορές δεν είδαμε στις παγκόσμιες αθλητικές θρόνες της εποχής μας, την μητέρα, την σύζυγο, την αδελφή ή την μικρή θυγατέρα να έρμηνεύουν με τα μάτια τους, με άπιστευτη πληρότητα, το νόημα του Όλυμπισμού! Τα ελάχιστα έναπομένοντα της ανδρικής επικυριαρχίας στον χώρο του Άθλητισμού, είναι βέβαιον, συγκλονίζονται ήδη συθέμελα από την επερχόμενη κατάρρευσή τους. Καμία δύναμη δεν φαίνεται ικανή να ανατρέψει την πορεία των πραγμάτων. Και εκείνο ίσως, που απομένει σε μας, είναι να βρούμε τους τρόπους και τις διαδικασίες, για να επισπεύσουμε το αναπόφευκτο: Την ισότιμη συμμετοχή και συμβολή της γυναίκας στο παγκόσμιο αθλητικό γίνεσθαι.

Κυρίες και Κύριοι Σύεδροι,

Με ιδιαίτερη ικανοποίηση θα ήθελα να υπογράμμισω πως έδω στην Ελλάδα, την χώρα-μητέρα του Όλυμπισμού, ο κεντρικός ρόλος της γυναίκας στα αθλητικά πράγματα είναι δεδομένος!

Άρκεϊ να αναλογισθί κανείς ότι γυναίκες ηγούνται ακόμη και των πλέον σημαντικών φορέων και οργανισμών, που είναι επιφορτισμένοι με την τεράστια ευθύνη της διοργάνωσης των Όλυμπιακών Αγώνων του 2004!

Άλλα επί πλέον, δεν είναι μόνο στο πλαίσιο αυτής της κορυφαίας αθλητικής διοργάνωσης, που η γυναίκα είναι παρούσα. Με χαρά οφείλω να επισημάνω πως στην Ελλάδα πολλοί φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έχουν τεθεί υπό την ηγεία γυναικών. Άνάμεσά τους και η εκπροσώπηση της χώρας μου στον Άθλητισμό, την Άνοχή και το Εὐ Άγωνίζεσθαι, που έχει ανατεθεί στην όμιλουσα, πράγμα, που φυσικά με τιμā ιδιαίτερος.

Βεβαίως, η ισοτιμία των δύο φύλων δεν είναι κατοχυρωμένη. Η συντριπτική παρουσία του ανδρικού στοιχείου στο σύνολο σχεδόν των αθλητικών σωματείων, πρωτοβάθμιων, δευτεροβάθμιων και των Όμοσπονδιών ανά Άθλημα, αποδεικνύει ότι πολλά πρέπει ακόμη να γίνουν σε αυτό το πεδίο.

Δέν είναι ασφαλώς χωρίς σημασία το γεγονός ότι παρ' όλο που τα τελευταία χρόνια έχουν πολλά αλλάξει, ακόμη και στο άμιγως αγωνιστικό πεδίο του Άθλητισμού, οι γυναίκες μειονεκτούν. Οι επιτυχίες τους προβάλλονται λιγότερο και, μερικές φορές, ως επιτεύγματα δευτέρας κατηγορίας. Αυτό ίσως εξηγεί σε σημαντικό βαθμό γιατί μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό αθλητική δραστηριότητα οι γυναίκες αναρριχώνται πολύ πιο δύσκολα σε υπεύθυνες θέσεις των οργανισμών διοικήσεως των αθλητικών υποθέσεων.

Κυρίες και Κύριοι Σύεδροι,

Η αρχή λοιπόν θα μπορούσε να γίνει από αυτό ακριβώς το σημείο! Το δικαίωμα της γυναίκας σε μία ισότιμη προβολή των επιδόσεών της στο αγωνιστικό επίπεδο, θα μπορούσε πιστεύω να συμβάλει καθοριστικά για τις εξελίξεις στο μέλλον. Και επειδή κανένα δικαίωμα, ακόμη και το πιο δίκαιο και ώριμο, δεν χαρίζεται, ως αναλάβουμε εμείς, σήμερα έδω, την πρωτοβουλία να προσκαλέσουμε τις γυναίκες, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, να μπουν πιο ενεργά στον χώρο της αθλητικής δημοσιογραφίας.

Η συμβολή των γυναικών αθλητικογράφων και ραδιοτηλεοπτικών σχολιαστών, έφ' όσον ανταποκριθούν στην πρόσκλησή μας αυτήν, θα είναι διπλά σημαντική: Γιατί αυτή η συμβολή δεν θα κείται απλά στον χώρο του παραδοσιακού φεμινισμού και με μόνο σκοπό την άλωση μιας ακόμη δραστηριότητας, όπου επικυριαρχεί το ανδρικό στοιχείο.

Η κρισιμότερη διάστασή της θα ήταν να συμβάλει καταλυτικά η αθλητική δημοσιογραφία των γυναικών, στην προβολή εκείνων των αθλητριών, οι οποίες, μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό αγωνιστική δράση θα μπορούσαν να προσφέρουν πολλά στην διοίκηση των αθλητικών οργανισμών, εθνικών και διεθνών.

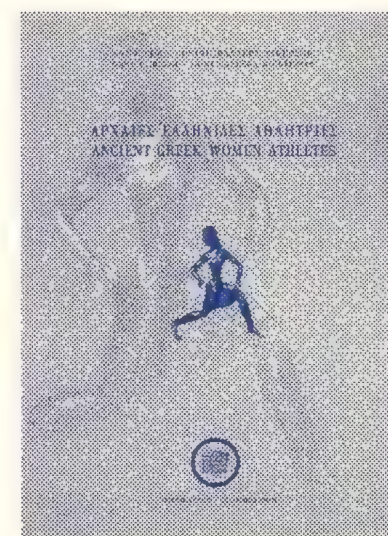
Με ιδιαίτερη ώστόσο προσοχή και -προτείνω- με προτεραιότητα, θα πρέπει να ασχοληθούμε με την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών στο Όλυμπιακό Κίνημα. Γιατί, λυπούμαι να πω, οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στο πλαίσιο της Δ.Ο.Ε., αλλά και των επί μέρους Εθνικών Όλυμπιακών Επιτροπών, είναι χειρότερες από την εικόνα που υπάρχει στα άλλα πεδία των δραστηριοτήτων του Άθλητισμού.

Κατανοούμε ασφαλώς τους περιορισμούς και τις δυσκολίες που εκπνέζουν από την υπερεκατονταετή, ήδη, ιστορία του συγχρόνου Όλυμπιακού Κινήματος. Πράγμα που σε κάποιο βαθμό έρμηνεύει και την αργή προσαρμογή της Δ.Ο.Ε. στις εξελίξεις του σήμερα.

Η καινούργια ηγεία της Δ.Ο.Ε., υπό το βάρος της προσωπικότητας του κ. Ζάκ Ρόγκ, θα μπορούσε να προσφέρει πολλά σε αυτό το πεδίο. Και οι επόμενες γενιές θα τιμήσουν, όπως αρμόζει, τα πρόσωπα που θα παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο στις προσπάθειες αποκαταστάσεως της ισοτιμίας, μεταξύ γυναικών και ανδρών, στο παγκόσμιο κίνημα του Όλυμπισμού.

Προκειμένου να διευκολύνουμε τις προσπάθειες της νέας ηγείας της Δ.Ο.Ε. στο εν λόγω πεδίο, επιτρέψτε μου να καταθέσω στο συνέδριό μας την πρόταση ιδρύσεως στο πλαίσιο της UNESCO, μιας καινούργιας Μη Κυβερνητικής Οργανώσεως, επιφορτισμένης ακριβώς με το καθήκον να επιδιώξει την εγκαθίδρυση της ισοτιμίας των δύο φύλων στον χώρο του Άθλητισμού, τόσο σε ό,τι αφορά στις διοικήσεις των άμιγως αγωνιστικών αθλητικών δραστηριοτήτων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, όσο και σε ό,τι αφορά στο Διεθνές Όλυμπιακό Κίνημα.

Σας εύχαριστώ για την προσοχή σας.

ANNA PHZ - E. ΒΑΛΛΕΡΑ
ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ
ΑΘΛΗΤΡΙΕΣ
ANCIENT GREEK WOMEN ATHLETES

Τό βιβλίο τεκμηριώνει την συμμετοχή των γυναικών της Αρχαίας Ελλάδος στον κόσμο του αθλητισμού, σε αγώνες και έορτές. Στόχος μας είναι να προσφέρουμε ένα ακόμη κομμάτι στην συνολική ανασκευή της ιστορικής εικόνας των γυναικών, ως ατόμων με ικανότητες, ανεξάρτητη σκέψη και πολύτιμη συνεισφορά στην κοινωνία.

17 EURO

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

‘Αφ’ ότου άρχισα νά σκέπτομαι -καί δυστυχώς οί περιστάσεις μέ ανάγκασαν νά σκέπτομαι από πολύ μικρή ηλικία - δέν πέρασε νύκτα, χωρίς νά όνειρευθώ στόν ύπνο μου. Άσφαλώς ή ιδιοσυγκρασία μου είναι τέτοια, ώστε νά δικαιολογούνται τά καθημερινά αυτά όνειρα, τά όποια άλλοτε μέν καθιστούν έφιαλτικόν τόν ύπνο μου, άλλοτε δέ μοϋ δίδουν τήν ψευδαίσθηση ότι πλέω σέ ώκεανούς εύτυχίας.

‘Ότι δέ τέτοια όνειροπόλος υπήρξε και εξακολουθεϊ νά είναι ή ψυχική μου κατάσταση, προδίδεται από τό θάρρος, μέ τό όποιο άντιμετώπισα πάντοτε τίς άντιξοότητες, μέ τίς όποιες είναι γεμάτη ή ζωή μου.Πράγματι, όσες φορές είχα νά άντιμετωπίσω δύσκολα ή και δυσάρεστα γεγονότα, πάντοτε τά υπέμενα μέ φιλοσοφική έγκαρτέρηση και πάντοτε πίστευα ότι μετά τήν θύελλα θά προέβαλλε ή ήρις, προάγγελος τής αιθρίας.

Επίσης, όσες φορές οί οικείοι μου προέβαλλαν υπερβολικές και κατά τό φαινόμενο ανυπέρβλητες αξιώσεις, μία ήταν πάντοτε ή απάντησή μου: «Εύκολα!». Στεναχωρούντο, άγανακτούσαν, ειρωνεύοντο, γελοΰσαν μέ τήν «εύκολη» αυτήν απάντησή μου, αλλά δέν περνούσε πολύ χρόνος και όλοι έπείθοντο ότι τό «εύκολο» έγινετο πραγματικότητας και όλες οί επιθυμίες τους μέ τήν πάροδο του χρόνου εκπληρώνονταν πλήρως.

Όταν άργότερα ασχολήθηκα μέ οικονομολογικές μελέτες και ένεπλάκην σέ οικονομικούς συλλογισμούς, πείσθηκα ότι και στά οικονομικά ζητήματα όπως και σέ αυτούς τούς άτέγκτους αριθμούς, οί όποιοι σάν Γενναίοι ήρακλείς και πειθήνιοι Δορυφόροι τά πλαισιώνουν, μεγάλην επίδραση άσκει τό «αίσθημα» και πολλές φορές και ή «τύχη».

«Απατώνται», γράφει στην Πολιτική του Οικονομία, ό διακεκριμένος γάλλος οικονομολόγος Charles Gide, «όσοι νομίζουν ότι τά οικονομικά ζητήματα, διότι είναι ζητήματα αριθμών, δέν είναι επιδεκτικά αλλοιώσεων. Και τά οικονομικά ζητήματα χειρίζονται άνθρωποι, οί όποιοι έχουν αδυναμίες, πάθη, αισθήματα και τήν επίδραση όλων αυτών των συναισθημάτων τήν υφίστανται και τά οικονομικά ζητήματα και έπομένως και οί αριθμοί».

Ήταν λοιπόν πολύ φυσικό όλα αυτά νά επιδράσουν επί του χαρακτήρος μου, νά αναπτύξουν τήν φαντασία μου και νά με έξαναγκάσουν νά αγαπήσω τά άποφθέγματα, τά γνωμικά, τίς παροιμίες, τίς παραβολές, τούς μύθους. Παρ’ όλο τό φαινομενικώς μυθώδες τους, έβρισκα σέ όλα αυτά κάποια ύποκρυπτόμενη εύγλωττη συναρμολόγηση νοημάτων ισχυρής συναισθηματικής διεγέρσεως, έκφραζομένη θαυμάσια συμπεπικνωμένη φιλοσοφία πολλών αιώνων σέ απαλό και εύχαρη τόνο, και πίσω από όλα αυτά άντίκριζα πάντοτε μεγάλες και βαρυσήμαντες αλήθειες.

Έτσι επιδόθηκα στην μελέτη τής «μυθολογίας» έν γένει, τής «γεωργικής μυθολογίας» ιδιαιτέρως, όπως τό περιεχόμενό τους διαμορφώθηκε και διαπλάσθηκε από τήν ασύλληπτη έλληνική φαντασία και τό καταπλήsson για τίς ώραιές και τολμη-ρές έπινοήσεις του άθάνατο έλληνικό πνεϋμα.

Παρασυρόμενος από τήν μελέτη αυτή και προχωρώντας και περισσότερο, κατέληξα στην άποψη νά γράψω τήν «Μυθολογία τής Γεωργίας», καθ’ όσον άλλως τε, ως τουλάχιστον έγώ γνωρίζω, δέν υπάρχει άνάλογον έργον, τό όποϊον νά συγκεντρώνη όλα τά έδω και εκεί διασκορπισμένα σχετικά θέματα.

Επί είκοσι όλόκληρα χρόνια έργάσθηκα μέ επιμονή, ύπομονή, έγκαρτέρηση, ένθουσιασμό, φαντισμό και αυτοπεποίθηση, στην έρευνα και μελέτη όλων πηγών γινόμενι κάτοχος, ως και στην συγκέντρωση, τακτοποίηση, κατάρτιση και σύνθεση όλων των στοιχείων εκείνων, τά όποια, άφου έκτυπωθούν σέ περισσότερους τόμους, θά δικαιολογήσουν όπωσδήποτε τόν τίτλο «Μυθολογία τής Γεωργίας», τόν όποϊον θά φέρη ή πολυετής έργασία μου.

‘Ας μή σπεύσουν οί κριτικοί νά βροϋν σφάλματα, νά άσκήσουν κριτική και νά έξαγγείλουν επικρίσεις για τήν έργασία μου.. ‘Ας σεβαστούν τήν πολυετή επίμοχθη προσπάθειά μου και άς αποβλέψουν στην πρόθεσή μου. ‘Ας μοϋ συγχωρήσουν άκόμη και τό αίσθημα κάποιας εύαρέστου ικανοποίησης. Κάποιος φιλόσοφος έλεγε κάποτε: «Εκτιμούμε τά πράγματα άνάλογα μέ τούς κόπους πού καταβάλουμε, μέ τά έμπόδια πού συναντούμε και μέ τούς κινδύνους πού διατρέχουμε για νά τά άποκτήσουμε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ν. ΛΕΤΣΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ‘Όταν πρωτοεμφανίσθηκε ό άνθρωπος επί τής γής, δύο κυρίως ήθικά συναισθήματα μίλησαν στην ψυχή μου: τό συναισθημα τής κοινωνικότητας και τό συναισθημα τής θρησκείας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΣ

2. ‘Η προϊστορία, ή έθνογραφία, ή ιστορία, οί μελέτες προανθρωπικών κοινωνικών μορφών και ή πείρα απέδειξαν, ότι ή κοινωνικότης του ανθρώπου είναι γεγονός άναμφισβήτητο. ‘Η υπόθεση του Hobbes¹ και του Rousseau² περί προκοινωνικής φυσικής καταστάσεως των ανθρώπων, οί όποιοι ζούσαν μοναχική ζωή και πολεμούσαν όλοι έναντίον όλων, και περί συμβατικής κοινωνίας, ή όποια καθιδρύθη διά κοινωνικού συμβολαίου, απέκρούσθη, και πρό άκόμη τής γενέσεως τής κοινωνιολογικής επιστήμης, ως άστήρικτος μύθος.

‘Η εξέταση άλλωστε τής ζωής των σημερινών αγρίων, οί όποιοι υπενθυμίζουν τήν πρωτόγονη ανθρωπότητα, βεβαιώνει τόν ανωτέρω ισχυρισμό. Οί περιπλανώμενες όρδες των Βλακφέλλους³ τής Αυστραλίας, των Βουσμάνων⁴ τής Αφρικής, των Φουεγιανών⁵ τής Πολυνησίας είναι βεβαίως μικρές και άσταθείς ομάδες, αποτελούν έν τούτοις ομάδες αποτελούμενες από οικογένειες. ‘Υπάρχουν, έξ άλλου, κάποιοι λαοί, όπως οί Έσκιμώοι⁶, οί όποιοι άγνοούν τί είναι ό πόλεμος και στεροϋνται λέξεως για νά ονομάσουν τήν μάστιγα αυτήν.

Φαίνεται λοιπόν ως δυνατόν ότι οί πρωτόγονοι άνθρωποι ούτε άλληλοφονεύοντο, ούτε άλληλοετρώγοντο, παρ’ ό,τι διακηρύττει ό Hobbes, προβάλλων τόν άφορισμό ότι ό άνθρωπος ήταν λύκος για τόν άνθρωπο: «Homo homini lupus». Στην Γαλλία, τουλάχιστον, ή έξερεύνηση των αρχαιοτάτων σπηλαίων τής έποχής του μαμμούθ⁶, όπου βρήκαν υπερμεγέθεις σωρούς όστων ζώων, οϋδέποτε επέτρεψε τήν διαπίστωση τής ανθρωποφαγίας. ‘Εν πάση περιπτώσει, τό βέβαιον είναι ότι σέ ιστορικές εποχές ό ένδοιασμός (scrupule) του αίματος έκδηλούται μετά μοναδικής έντάσεως σέ όρισμένους όμίλους, ένωμένους διά των δεσμών κοινής καταγωγής, πραγματικής ή ύποθετικής, σέ οικογένειες, πατρίες, φυλές, άποικίες. ‘Ο φόνος, και ό άκούσιος, ενός μέλους τής οικογενείας ή τής πατριάς αποτελεί άμάρτημα δυσεξιλαστήριον. Έτσι πρέπει νά έρμηνευθί και ή έντολή του Δεκαλόγου: «ού φονεύσεις».

‘Ο άνθρωπος λοιπόν ούτε στην άγρια ούτε στην βάρβαρη έποχή έζησε ποτέ μοναχικό βίον· άνθρωπος δέ ό όποϊος ζούσε μόνος του, θεωρείται κάτι άνύπαρκτον και άκατανόητον.

Οί όρμώμενοι από τήν φυσιοκρατία κοινωνιολόγοι έπεχείρησαν νά έμφανίσουν τήν κοινωνία των ανθρώπων ως άπλή προέκταση τής κοινωνίας των ζώων, προεκτείνοντες τήν έπιστημονικώς άσαφή έννοια του ένστίκτου των ζώων και στην σφαίρα των ανθρωπίνων κοινωνιών ή πιστοποιούντες άντιθέτως τήν ύπαρξη ανθρωπίνων ιδιοτήτων στά ζώα.

Είναι βεβαίως αληθές, ότι και στά ζώα, παρατηρείται ή κοινωνικότης. Τά άνώτερα π.χ. ζώα, για νά περιορισθώμε εις αυτά, υπακούουν τουλάχιστον εις τόν ένδιάσμόν του αίματος, άφου, έκτός σπανιωτάτων περιπτώσεων δέν τρώγουν τά νεογνά τους και δέν άλληλοτρώγονται. Έάν υπήρχαν ζώα στερημένα του ένδοιασμού του αίματος του είδους, θά άλληλοετρώγοντο και δέν θά μπορούσαν νά σχηματίσουν είδος. Παρ’ όλα όμως αυτά, ό ανωτέρω ισχυρισμός των φυσιοκρατών δέν φαίνεται νά εύσταθί, άφου άλλωστε τά συμπεράσματα, στά όποια καταλήγουν αυτοί, δέν είναι ικανοποιητικά.

‘Ικανοποιητικώτερη είναι ή άποψη του Νεοκαντιανισμού⁷, ότι ή κοινωνία των ανθρώπων υφίσταται εκεί όπου ό σύνδεσμος δέν είναι άπλώς φυσικός, αλλά στηρίζεται επί συνδετικού νοήματος. Τό «νόημα», ξένον προς κάθε φυσικόν σύνδεσμον, διέπει άποκλειστικώς τίς κοινωνικές μορφές και τήν ιστορία, ή όποια άποκαλύπτεται από αυτές.

Κοινωνία λοιπόν υφίσταται μόνο μεταξύ των ανθρώπων και έμφανίζεται όταν τά μέλη αυτής συνδεθούν υπό νοήματος πεπληρωμένης βουλήσεως. Και αυτός ό οικογενειακός σύνδεσμος, ό όποϊος κατ’ αρχάς είναι φυσικός και διέπεται υπό βιολογικών νόμων, έμφανίζεται υπό μορφή κοινωικού συνδέσμου, όταν υπό του δικαίου, τής ήθικής κ.λπ. δοθούν στην ύπόστασή του νοήματα, τά όποια δέν ύπαγορεύονται άπαραιτήτως υπό τής φύσεως.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

‘Αδυνατών ό πρωτόγονος άνθρωπος νά εξηγήση τά καταπληκτικά, για τήν νηπιώδη πνευματική του κατάσταση, φυσικά φαινόμενα· κατεχόμενος υπό θαυμασμού αλλά και πτοήσεως προς των άσυγκρατήτων όρμών και των έναλλασσομένων έκρήξεων των φυσικών δυνάμεων· φανταζόμενος

μυστηριώδη τήν προέλευση τῶν μεγαλείων τῆς φύσεως καί διαισθανόμενος τήν ὑπαρξη ἀνωτέρας δυνάμεως, δεσπόζουσα ἐπὶ τοῦ σύμπαντος καί ρυθμίζουσα τὰ τῆς λειτουργίας καί κινήσεως αὐτοῦ ἐπιθυμῶν, τέλος τήν συνδρομή κάποιας ἀνώτερης καί ἀσύλληπτης δυνάμεως πρὸς πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν καί ἐπιδιωξεῶν του, ἀναγνώρισε τήν ἀνάγκη νά προσδώσῃ ἀνώτερον κύρος στήν ὑπερφυσική καί μυστηριώδη αὐτὴν δύναμη. Τὰ συναισθήματα αὐτά: κατάπληξη, σεβασμό, δέος, μυστήριο, ἐλπίς, ὁδήγησαν στήν γένεση τῆς θρησκείας.

Εἴτε παραδεχθοῦμε τήν θρησκεία «ὡς τὴν πίστιν εἰς πνευματώδη ὄντα», ὡς παραδέχεται ὁ μέγας ἀγγλος ἐθνογράφος Taylor⁸, εἴτε ὡς «δύναμιν τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον, ἀνεξαρτήτως τῶν αἰσθήσεων καί τοῦ λογικοῦ, θέτει τὸν ἄνθρωπον εἰς κατάστασιν νά καταστήσῃ τὸ ἄπειρον», ὡς διατείνεται ὁ Law Lüller, εἴτε, τέλος, ὡς «σύνολον ἐνδοιασμῶν, οἵτινες θέτουν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀσκήσιν τῶν δυνάμεων μας», ὡς προτείνει ὁ S. Reinach⁹, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι εἶναι δύσκολος ὁ ἀκριβὴς καθορισμός τῆς θρησκείας, διότι ἡ λέξη εἶναι πολὺ παλαιά, ἀφοῦ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐγεννήθη ταυτοχρόνως μέ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Τόσον εἶναι τοῦτο ἀληθές, ὥστε συνήθως, στήν κοινή γλῶσσα, συγχέονται ἡ θρησκεία καί ἡ μυθολογία. Ὄταν π.χ. μιᾶμε περὶ θρησκείας τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων, ἀναγκαστικῶς ἐμφανίζεται ἡ εἰκόνα τῶν χαριεστάτων μύθων, τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ποιητὲς διηγοῦνται διὰ τοὺς θεούς, τίς θεές καί τοὺς ἥρωές τους. Ἡ σύγχυση αὐτή, δικαιολογούμενη ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι στήν βάση κάθε μυθολογίας ὑπάρχει θρησκεία, παρατηρεῖται σέ ὅλους τοὺς λαούς, μέ μόνη τὴν διαφορὰ ὅτι οἱ σχετικοὶ μῦθοι τοὺς εἶναι χονδροειδεῖς καί ἀκατέρ-γαστοι καί δέν διακρίνονται γιὰ τὴν χάρη καί τὸ λεπτὸ πνεῦμα τῶν ἀναλόγων ἐλληνικῶν μύθων.

Ἡ μυθολογία εἶναι σύνολο ἱστοριῶν, οἱ ὁποῖες δέν ἐξελίχθησαν, ἀλλὰ ἐπενεώθησαν, συνετέθησαν καί ἀγλαΐσθησαν γιὰ νά τέρψουν. Τὰ πρόσωπά τους ἐκφεύγουν τοῦ ἐλέγχου πάσης θετικῆς ἱστορίας. Ἡ θρησκεία ἐμφανίζεται μόνη τῆς στήν πρώτη γραμμή, ὡς αἶσθημα, καί ἡ ἐκδήλωσις τοῦ αἰσθήματος τούτου γίνεται μέ πράξεις ἰδιαίτερης φύσεως, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν τίς θρησκευτικὰς τελετές.

Ὅπως στήν μυθολογία, ἔτσι καί στήν θρησκεία

τῶν ἀρχαίων, πρέπει νά ἀποφεύγεται ἡ συσχέτιση μέ τὴν ἱστορία, ἐκτός μόνο ὅταν πρόκειται περὶ χρονολογικῆς ἀνασκοπήσεως ἱεροτελεστιῶν καί ἐθίμων.

Ἡ ἴδια σύγχυση μυθολογίας καί θρησκείας ἐμφανίζεται καί στὸν ἐπιχειροῦντα νά γράψῃ περὶ τῆς μυθολογίας τῆς γεωργίας, τόσον τῶν Ἑλλήνων, ὅσον καί τῶν ἄλλων ἀρχαίων λαῶν.

Δεδομένου μάλιστα ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ζοῦσαν φυσι-κώτερον βίον ἀπὸ τοὺς συγχρόνους, καί ὅτι ἡ γεωργία ἀποτελοῦσε τὴν κυριωτέραν ἀπασχόλησιν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅπως ἀποτελεῖ καί σήμερα ἀπὸ τοὺς πρωτόγονους λαούς, ἀφοῦ ἡ βιομηχανικὴ ἐξέλιξις ἀποτελεῖ γνώρισμα τῆς ἐκπολιτιστικῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος, μπορεῖ κανεὶς βασίμως νά ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἡ μυθολογία καί ἡ θρησκεία τῶν ἀρχαίων λαῶν περιστρέφονται κυρίως καί κατ' ἐξοχὴν περὶ τὴν ἀσκήσιν τοῦ γεωργικοῦ ἐπαγγέλματος.

Βεβαίως, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὀμήρου καί τοῦ Ἡσιόδου, οἱ ποιητὲς ἐργάσθησαν νά ἐξωραΐσουν τοὺς μύθους τοῦ παρελθόντος, οἱ μυθογράφοι νά τοὺς συναρμόσουν, οἱ φιλόσοφοι νά τοὺς ἐξηγήσουν καί νά τοὺς καταλύσουν. Τὸ βάθος ὅμως τῆς μυθολογίας καί τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων εἶναι παλαιότερον τῆς φιλολογίας, ἀποκαλυπτόμενο σέ ἐμᾶς διὰ τῶν ἔργων τῆς πρωτογόνου τέχνης καί διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν θρησκευτικῶν συνηθειῶν, τῶν ἱεροτελεστιῶν, ἡ ἐπιβίωσις τῶν ὁποίων ἔδωσε γένεσιν σέ νέους μύθους. Τοῦτο ἐγένετο παντοῦ, πρὸ πάντων ὅμως στήν Ἑλλάδα, διότι οἱ Ἕλληνες, περίεργοι καί ἐπινοητικοί, θέλησαν νά ἐξηγήσουν διὰ τερπνῶν μύθων τίς θρησκευτικὰς συνηθείας, τίς ὁποῖες δέν κατανοοῦσαν πλέον.

ΑΝΙΜΙΣΜΟΣ

Οἱ κύριοι παράγοντες τῶν θρησκείων καί τῶν μυθολογιῶν ὑπῆρξαν ἀφ' ἑνός ὁ ἀνιμισμός καί ἀφ' ἑτέρου τὰ ταμπού.

Ὁ ἀνιμισμός ἢ ἡ ψυχολατρεία ἀποτελεῖ τὴν μεταβατικὴν βαθμίδα ἀπὸ τὴν πρωτόγονη φιλοσοφία στήν θρησκεία, ὅταν αὐτὴ περιορίζετο στήν ἀντίληψιν ὑπάρξεως δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι διηύθυναν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος, ὁρμώμενος κυρίως ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῶν νεκρῶν στὰ ὄνειρά του, παρεδέχετο ὅτι ἡ δύναμις ἢ ὁποία κινεῖ τοὺς ζωντανούς οργανισμούς, ἡ ψυχὴ, ἢ τὸ πνεῦμα, δέν ἐκμη

δενίζεται μετὰ τὸν θάνατό τους, ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ νά ζῇ, μεταβάλλουσα ἀπλῶς κατάστασιν. Προχωρῶντας δέ περαιτέρω, παρεδέχετο, ὅτι, ὅπως τὸ πνεῦμα δέν διατηρεῖ πλέον τὴν ζωοποιὸν δύναμιν, ἔτσι καί τὰ ἀνόργανα ὄντα ἢ εἶχαν ἄλλοτε τὴν δύναμιν αὐτὴν ἢ τὴν ἀποκτοῦν κατὰ καιρούς· ἐπὶ πλεον, πίστευε ὅτι καί τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἐμψυχοῦνται ὑπὸ τῶν πνευ-μάτων, π.χ. ὅτι ἡ ἀστραπή, ὁ ἄνεμος κ.λπ. εἶναι ἐκδη-λώσεις ἐνεργείας τῶν πνευμάτων τῶν κατοικούντων ἐντός τους· καί τέλος, κατέληγε στὸ συμπέρασμα ὅτι ὅλη ἡ φύσις ἦταν πεπληρωμένη ὑπὸ πνευμάτων καί φαντασμάτων.

Τὰ πνεύματα αὐτὰ διακρίνονται σέ ἀγαθοποιὰ καί σέ κακοποιὰ. Πάντως αὐτὰ ἐθεωροῦντο ὡς θεότητες, πάνω ἀπὸ τίς ὁποῖες βρίσκονται ἄλλοι ὑπέρτατοι θεοί, καί ὅπως αὐτοί, ἔτσι καί ἐκεῖνες ἐθεωροῦντο, ὅτι ἐξευμενίζονται διὰ τῆς λατρείας.

Μέ τὸν ἀνιμισμὸ λοιπὸν δηλωνόνταν ἡ πρωτογενὴς δεισιδαιμονία, ἡ κοσμογονία τῶν πρωτογενῶν λαῶν καί ἡ πρωτογενὴς θρησκεία. Κυρίως ὅμως ὁ ἀνιμισμὸς πρέπει νά θεωρηθῇ ὡς στάδιο προηγούμενον τῆς θρησκείας, ὡς ὁ πρόδρομος ἢ ἡ βάση αὐτῆς.

ΦΕΤΙΧΙΣΜΟΣ

Ἰδιαίτερη κατάστασις ἢ μᾶλλον ἀνάπτυξις τοῦ ἀνιμισμοῦ ὑπῆρξε ὁ φετιχισμός, ὡς ὀνομάζεται ἡ λατρεία τῶν φετίχ, τῶν ἀψύχων δηλαδὴ ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται φορεῖς τοῦ προγονικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖο καθίσταται προστατευτικὸν πνεῦμα ἀτόμου, ομάδος ἢ φυλῆς. Ὁ De Bross¹⁰ μάλιστα πιστεύει, ὅτι ἡ λατρεία τῶν φετίχ ὑπῆρξε ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν θρησκείων, παραβάλλει πρὸς τὰ φετίχ τῶν μαύρων τοὺς ἱερούς λίθους τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Αἰγύπτου καί θεωρεῖ τὸν φετιχισμό ὡς τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν λατρεία τῶν εἰδώλων.

ΤΑΜΠΟΥ

Ἀπόρροια τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνιμισμοῦ ἐκδηλουμένης πανεμψυχώσεως ὑπῆρξε ἡ ἐννοια περὶ τῶν ταμπού. Ἡ σέ πρόσωπα δηλαδὴ ἢ πράγματα ἐνυπάρχουσα μυστηριώδους δύναμις, ἡ ὁποία προέρχεται εἴτε ἐκ συγγενείας αὐτῶν μετὰ τῶν θεῶν ἢ τῶν πνευμάτων, εἴτε ἐξ ἐπαφῆς μετὰ ἰσχυροῦ ὄντος ἢ πράγματος, τὰ καθιστᾷ ταμπού, δηλαδὴ «ἀπαγορευμένα», «ἱερά», «ἐπικίνδυνα» ἢ «ἀκάθαρτα», καί πρέπει νά τὰ

μεταχειριζόμεθα μέ ἰδιάζουσα προσοχὴ καί προφύλαξιν καί σύμφωνα πρὸς ὀρισμένους κανόνες, ἐάν δέν θέλουμεν νά ριψοκινδυνεύσουμε. Ὁ φόβος αὐτὸς τῶν ταμπού ἐπέβαλλε καί ἐξακολουθεῖ νά ἐπιβάλλη στοὺς φυσιολατρικούς λαούς πλῆθος δεσμῶν καί περιορισμῶν, οἱ ὁποῖοι μόνο σταδιακὰ χαλαρώνουν, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ὁ πολιτισμὸς καί δημιουργεῖται ὑψηλότερα παράστασις γιὰ τὸν θεό.

ΤΟΤΕΜΙΣΜΟΣ

Ἐκτός τοῦ ἀνιμισμοῦ καί τῶν ταμπού, ὑπάρχουν καί ἄλλοι δύο παράγοντες τῶν θρησκείων καί τῶν μυθολογιῶν, οἱ ὁποῖοι, ἂν καί ἐμφανίσθησαν λίγο ἀργότερα, ἐν τούτοις ἐπέδρασαν κατὰ τὸν ἴδιον γενικὸ τρόπο. Πρόκειται περὶ τοῦ τοτεμισμού καί τῆς μαγείας.

Τοτεμισμὸς εἶναι τὸ σύνολο διαφορῶν ἐθίμων, δοξασιῶν καί τελετῶν, συγκεντρουμένων γύρω ἀπὸ τὸ τοτέμ, τὸ ὁποῖο σημαίνει τὸ ζῶον, τὸ φυτό, ἢ σπανιώτερα τὸ ὀρυκτὸ ἢ τὸ οὐράνιο σῶμα, στὸ ὁποῖο ἡ πατρία ἀναγνωρίζει ἕναν προστάτη, ἕναν κοινὸν πρόγονον τῶν ζωντανῶν σήμερον ὄντων τοῦ αὐτοῦ εἶδους καί τῶν μελῶν τῆς πατρίδος καί ἕνα σημεῖο συγκεντρώσεως. Μέ τὰ τοτέμ, πιστεύουν τὰ μέλη κάποιας φυλῆς ἢ πατρίδος, ὅτι εἶναι συνδεδεμένα διὰ θρησκευτικῶν ἢ καί εὐρύτερα μαγικῶν δεσμῶν, ἐπιδίδουν πρὸς αὐτὰ ἰδιαίτερον σεβασμὸν καί τὰ θεωροῦν ὡς προστάτες ἐαυτῶν καί τῆς πατρίδος. Τὰ μέλη αὐτὰ, οἰκιοποιούμενα τὸ ὄνομα τοῦ σχετικοῦ ζώου, φυτοῦ ἢ ἄλλου εἶδους τοῦ τοτέμ, ἀνάγουν τὴν καταγωγὴ τῆς φυλῆς ἢ τῆς πατρίδος εἰς αὐτό, φροντίζουν κάθε ἀντιπρόσωπο τοῦ εἶδους τοῦ τοτέμ καί πιστεύουν, ὅτι διατελοῦν ὑπὸ τὴν προστασίᾳ αὐτοῦ ἐναντίον πάσης προσβολῆς καί ἄλλων κινδύνων.

Ὁ τοτεμισμὸς, ἀναγνωρισμένος ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτὸ στήν Εὐρώπῃ ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ 18ου αἰῶνος ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν παρατηρήσει ἀπὸ τοὺς Ἰνδιάνους τῆς Β. Ἀμερικῆς γενικώτε-ρη καί ἀκριβέστερη μορφή τῆς λατρείας τῶν δένδρων καί τῶν ζώων, δέν εἶναι κάτι νέο. Προερχόμενος ἐκ τοῦ ἀνιμισμοῦ, ἐξαπλώθηκε ὅπου καί ὅσον καί αὐτός. Τὸν συναντοῦμε παντοῦ, ἂν ὅχι σέ καθα-ρὴ κατάστασις καί ἄνευ μίξεως μέ νεώτερες θρησκευτικές ἀντιλήψεις, τουλάχιστον σέ κατάστασις ἐπιβιώσεων. Οἱ θρησκείες τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συρίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἰταλίας καί τῆς Γαλατίας εἶναι ἐμποτισμένες ἀπὸ τὸν τοτεμισμὸν.

Πάμπολλα ἴχνη ἐγκατέλειπε ὁ τοτεμισμὸς στήν Ἑλλάδα. Ὑπάρχουν ἐν πρώτοις ζῶα οἰκεία πρὸς

τούς θεούς, τά ὅποια σέ ἀρχαιότερη ἐποχή ἦσαν αὐτά τά ἴδια θεοί, ὡς ὁ ἀετός τοῦ Διός, ἡ γλαύξ τῆς Ἀθηνᾶς, τό ἐλάφι τῆς Ἀρτέμιδος, τό δελφίνι τοῦ Ποσειδῶνος, ἡ περιστέρα τῆς Ἀφροδίτης κ.λπ. Τό ἱερό ζῶον, σύν τῷ χρόνῳ, κατέστη ὁ ἀκόλουθος τοῦ θεοῦ, ἀλλά καί ὁ ἐχθρός του ἢ καί τό θῦμα του.

Ἡ ἐλληνική, ἐξ ἄλλου, μυθολογία γνωρίζει πάμπολλες παραδόσεις θεῶν ἢ ἡρώων μεταμορφωθέντων σέ ζῶα, φυτά ἢ λίθους. Πρόκειται περί τῶν λεγομένων μεταμορφώσεων, οἱ ὁποῖες εἶναι θρησκευτικοῦ περιεχομένου, καί περί τῶν ὁποίων γίνεται εὐρύτερη μνεία κατωτέρω. Ἔτσι, κατά τήν παράδοση ὁ Ζεὺς λαμβάνει τήν μορφή κύκνου γιά νά ἀποπλανήσῃ τήν Λήδαν. Ὁ μῦθος αὐτός γεννήθηκε σέ ἓνα σύνολο φυλῶν, οἱ ὁποῖες εἶχαν τόν κύκνο ὡς τοτέμ, τοῦ ἀπέδιδαν ἱερόν χαρακτήρα καί παρεδέχοντο ὅτι ἓνας θεῖος κύκνος μπορεῖ νά εἶναι ὁ πατέρας ἑνός ἀνθρωπίνου τέκνου.

ΜΑΓΕΙΑ

Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας εἶναι ἡ ἱστορία τῆς προοδευτικῆς ἐκλαϊκεύσεως, ἡ ὁποία εἶναι ἀκόμη ἀσυμπλήρωτη. Κατ' ἀρχήν ὁλόκληρη ἡ ἀτμόσφαιρα θεωρεῖται σάν κεκορεσμένη ἀνιμισμοῦ· παντοῦ αἰωροῦνται ἐπικίνδυνα πνεύματα, ἐάν ὄχι κακοποιά κατ' ἀρχήν, τά ὅποια βαρύνουν ἐπὶ τῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου καί τήν παραλύουν. Ἡ ἐπιλογή τῶν ταμποῦ ὑπῆρξε ἡ πρώτη πρόοδος, ἀλλά αὐτή δέν εἶναι ἡ μόνη. Ἡ ἀνθρωπότης δέν ἔμεινε παθητική ἐνώπιον πολυαρίθμων πνευματικῶν δυνάμεων, ὑπό τῶν ὁποίων νόμιζε ὅτι περιβάλλεται. Γιά νά ἐνεργήσῃ ἐναντίον αὐτῶν, γιά νά τίς δαμάσῃ καί νά τίς ὑποτάξῃ ἐπὶ τέλους, βρῆκε βοήθεια σέ κάποια ψευδῆ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἐν τούτοις εἶναι ἡ μητέρα ὅλων τῶν ἀληθινῶν ἐπιστημῶν, τήν μαγείαν.

Ἡ μαγεία εἶναι ἡ στρατηγική τοῦ ἀνιμισμοῦ. Χάρις σέ αὐτήν ὁ ἀνθρώπος ἐνεργεῖ τήν ἐπίθεση κατά τῶν πνευμάτων ἢ μᾶλλον γίνεται ὁ ἀρχηγός τῆς ὀρχήστρας στήν μεγάλη συναυλία τῶν πνευμάτων, τά ὅποια βομβοῦν στά αὐτιά του. Γιά νά προκαλέσῃ π.χ. τήν βροχή, ρίχνει νερό· δίνει ἔτσι τό παράδειγμα, διατάσσει καί πιστεύει ὅτι θά εἰσακουσθῇ.

Ἀπό τήν στιγμή πού ἡ μαγεία ἐγίνε ἐπάγγελμα, ἀναγκαῖος θεσμός τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, ἔπρεπε ὁ μάγος νά σοφισθῇ ὅπως νά παραγματοποιήσῃ εὐτυχῇ ἀποτελέσματα, τά ὅποια θά ἐπέφεραν τήν ἀναγνώριση καί τόν σεβασμό τῆς δυνάμεώς του· ὁ ἀγύρτης ἐγίνε ἀστρολόγος, ἱατρός, μεταλλουργός

καί, ὅπως ὁ ἀστρολόγος καί ὁ ἀλχημιστής τοῦ μεσαίωνος, προσπαθοῦσε καί πετύχαινε νά αὐξάνῃ τό ἀνθρώπινο κεφάλαιο τῶν ὠφελίμων ἀνακαλύψεων, οἱ ὁποῖες ὅμως κατέληγαν νά καταστήσουν τόν ἴδιον ἀνωφελῆ. Πράγματι, ὅλες οἱ μεγάλες ἀνακαλύψεις τῆς πρωτογόνου ἀνθρωπότητας, συμπεριλαμβανομένης καί αὐτῆς τῆς φωτιᾶς, ἔπρεπε νά γίνουν ὑπό τήν προστασία τῆς θρησκείας καί ὑπό τήν ἀκούραστον ὑπηρεσία τῆς μαγείας. Βεβαίως ἡ μαγεία δέν πέτυχε παντοῦ τά ἴδια ἀποτελέσματα· ἀπαιτεῖτο κατάλληλο ἔδαφος· ἀλλά ἐάν ὑφίσταται σήμερα στίς πολιτισμένες χῶρες μόνον σέ κατάσταση ἐπιβώσεως, ἀκριβῶς ὅπως ὁ τοτεμισμός, ἐν τούτοις στήν μαγεία καί τόν τοτεμισμό ὁ νεώτερος κόσμος ὀφείλει τά στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ του.

ΑΝΘΡΩΠΟΦΟΡΜΙΣΜΟΣ

Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ὁμήρου ἡ ἐλληνική θρησκεία χαρακτηρίζεται ἀπό τόν ἀνθρωπομορφισμό. Οἱ θεοί ἔχουν ἀνθρώπινη μορφή καί ἐπικοινωνοῦν φιλικά μέ τούς θνητούς. Ἐξοργιζόμενοι δέν εἶναι ἀδυσώπητοι· ὑπεράνθρωποι δέν εἶναι τερατώδεις. Οἱ διηγήσεις, τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν ἀντικείμενο, τούς παρουσιάζουν μέ ἀγαθοποιό καί κοινωνικό χαρακτήρα. Βεβαίως ὑπάρχουν καί ἐξαιρέσεις, ἀλλά αὐτές εἶναι κληρονομιά ἑνός μακρινοῦ παρελθόντος.

Οἱ ἀνθρωπόμορφοι αὐτοί θεοί τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι αὐτές οἱ ἴδιες οἱ δυνάμεις τῆς φύσεως θεοποιημένες. Λαός, ὅπως ὁ Ἑλληνικός, ζῶν βίον φυσικό, ὑπό διαυγῆ καί καθαρό οὐρανό, ὁ ὁποῖος ὅμως ἐξαπέλυε ἐνίοτε τίς φοβερώτερες τῶν καταιγίδων, καί ἐπὶ γῆς, ἡ ὁποία ἐνεφάνιζε ὅλες τίς παραλλαγές τῆς φυτικῆς παραγωγῆς στήν ζωηρότερη ἀντίθεση, ἦταν ἐπόμενο νά θεοποιησῇ τήν φύση καί νά δῇ στίς διαφόρους ἐκδηλώσεις της τήν ὑπαρξη ἀνωτέρων μυστηριωδῶν δυνάμεων, στίς ὁποῖες ἀπέδιδε τό κύρος τῆς θεότητας. Ὅταν π.χ. συνήρχετο ὁ Ζεὺς μέ τήν Δήμητρα καί προκαλοῦσε τήν γέννηση τῆς Περσεφόνης, ἐπρόκειτο περί συμβολικῆς παραστάσεως τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων (ὁ Ζεὺς ἔθεωρεῖτο ὁ ὑετώδης θεός) ἐπὶ τῆς γῆς (ἡ ὁποία προσωποιεῖτο στήν θεά Δήμητρα), γιά νά δημιουργηθῇ ἡ φυτική βλάστηση καί ἀναπτυχθῇ ἡ φυτική παραγωγή (ἐκπροσωπούμενες ὑπό τῆς Περσεφόνης). Ἡ ἀπαγωγή, ἐξ ἄλλου, τῆς Κόρης ὑπό τοῦ Πλούτωνος καί ἡ ἐξέλιξη τοῦ θείου δράματος τῆς λύπης καί τῆς

ὀργῆς τῆς Δήμητρος μέ τίς τρομακτικές συνέπειες τῆς ἐξαφανίσεως κάθε βλαστήσεως ἀπό τήν γῆ, τό ὅποιο κατέληξε στήν ἐξιλέωση τῆς θεᾶς μέ τήν τακτοποίηση τῆς ζωῆς τῆς Περσεφόνης, κατά τήν ἐπιταγή τοῦ πατρός ἀνδρῶν τε καί θεῶν, εἶναι ποιητική ἀναπαράσταση τοῦ βιολογικοῦ κύκλου τοῦ σίτου, ὁ ὁποῖος θάπτεται κατά τό φθινόπωρο στό ἔδαφος (ἀπαγωγή τῆς Περσεφόνης) γιά νά βλαστήσῃ καί καρποφορήσῃ τήν ἐπομένη ἀνοιξη (ἐπάνοδος τῆς Κόρης στούς κόλπους τῆς θείας Μητρὸς της).

ΔΕΝΔΡΟΛΑΤΡΕΙΑ

Ἡ δενδρολατρεία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὡς ἐκδηλώθηκε αὐτή κατά τούς ἱστορικούς χρόνους, καθὼς καί τῶν ἄλλων λαῶν, ὑπῆρξε ἄραγε λείψανο παλαιότερου καί ἀπομεμακρυσμένου ἀνιμισμοῦ καί τοτεμισμοῦ, ἡ ἀποτέλεσμα τῆς καθολικῆς ἀναγνώρισεως τῶν πολλαπλῶν καί ἀναμφισβητήτων ὑπηρεσιῶν, τίς ὁποῖες τόσον ἀφειδῶς καί πλουσιοπάροχα προσφέρει τό φυτικό βασίλειο στόν ἀνθρώπο;

Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα τοῦτο δέν εἶναι εὐκόλη. Δέν ὑπάρχει καμμία βεβαίως ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπιβίωση τοῦ ἀνιμισμοῦ καί τοῦ τοτεμισμοῦ συνετέλεσε σοβαρότατα στήν ἀνάπτυξη τῆς δενδρολατρείας κατά τούς ἱστορικούς χρόνους. Ἔτσι, παρεδέχοντο οἱ ἀρχαῖοι ὅτι τά δένδρα ἔχουν ψυχὴ ἢ ὅτι σέ αὐτά κατοικοῦν νύμφες, οἱ ὁποῖες ἔχουν συνδεμένη τήν ζωὴ τους μέ τήν ὑπαρξη τῶν δένδρων· ὅτι τά ἔτσι ἐννοούμενα πνεύματα τῶν δένδρων εἶναι ἀγαθοποιά ἢ κακοποιά, ἐδηλώνοντας στούς ἀνθρώπους, ἀναλόγους διαθέσεις· ὅτι ἀκριβῶς γιά τόν λόγο αὐτό ἐπιβάλλετο σεβασμός πρὸς τά ἀγαθοποιά πνεύματα καί ἐξευμενισμός τῶν κακοποιῶν πνευμάτων· ὅτι, τέλος, στίς ἀντιλήψεις αὐτές ὀφείλαν τίς ἐξηγήσεις τους οἱ πολυπληθεῖς ἐκεῖνοι μῦθοι, οἱ πλήρεις περιέργων καί θελκτικῶν διηγήσεων, οἱ ὁποῖες εἶχαν σάν ἀντικείμενο τήν ἐκδήλωση τῶν σχέσεων τῶν στά διάφορα δένδρα πνευμάτων πρὸς τούς ἀνθρώπους.

Κανεῖς ὅμως δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητήσῃ ὅτι καί ἡ σύν τῷ χρόνῳ ἀναγνώριση τῶν πολλῶν καί πολιτικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν δένδρων στούς ἀνθρώπους συνετέλεσε σοβαρότατα στήν ἀνάπτυξη τέτοιας ἀγάπης πρὸς τά δένδρα, ὥστε νά φθάσῃ αὐτὴ σέ βαθμὸ ἀληθινῆς λατρείας.

Στούς καρπούς πολλῶν δένδρων, ἐκτός τῆς θήρας, κατέφυγε ἀρχικά ὁ ἀνθρώπος γιά νά ἱκανοποιήσῃ τήν ἀνάγκη τῆς διατροφῆς του ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα ἐξακολουθεῖ ἡ χρησιμοποίηση τῶν καρπῶν τῶν δένδρων γιά τήν διατροφή τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε ὡς ἓνα ἐκ τῶν γνωρισμάτων τοῦ πολιτισμοῦ κάποιας χώρας νά θεωρῆται καί ἡ ποσότης καί ἡ ποιότης τῶν καταναλισκομένων ὀπωρῶν.

Τούς κορμούς καί τά κλαδιά τῶν δένδρων χρησιμοποίησε ὁ πρωτόγονος ἀνθρώπος γιά τήν κατασκευή τῆς πρώτης καλύβας του, ἐξακολουθεῖ δέ μέχρι σήμερα νά ἀποτελῇ ἡ ἐκ τῶν δένδρων ξυλεία ἀπαραίτητο ὑλικό τῆς οἰκοδομῆς.

Τά φύλλα τῶν δένδρων (ἐκτῶν τῶν δερμάτων τῶν θηραμάτων) τά χρησιμοποίησε ὁ πρωτόγονος ἀνθρώπος γιά τήν κάλυψη ὀρισμένων μελῶν τοῦ σώματός του, ἀπὸ τό φυτικό δέ βασίλειο, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, προέρχονται οἱ πρώτες ὕλες, ἀπὸ τίς ὁποῖες κατασκευάζονται ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον, οἱ ἐνδυμασίες τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου.

Στό φυτικό βασίλειο κατέφευγε ὁ πρωτόγονος ἀνθρώπος γιά νά ἀντλήσῃ τά μέσα τῆς ὑπερασπίσεώς του κατά τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν, ἐξακολουθεῖ δέ σέ πολλές περιπτώσεις νά τό χρησιμοποιοῖ ἀναλόγως μέχρι σήμερα.

Καί αὐτὴ ἡ μαγεία, ἡ τόσο προσφιλὴς ἀπὸ τούς ἀρχαίους στά διάφορα βότανα καί στά κλαδιά καί τούς καρπούς τῶν δένδρων κατέφευγε γιά νά ἀντλήσῃ τά μέσα τῆς ἐπιτυχίας της, ἐξακολουθοῦν δέ ἀκόμη καί σήμερα νά καταφεύγουν στά ἴδια μέσα οἱ διάφοροι ἀγύρτες γιά νά κατασκευάσουν τά ἀναγκαῖα φίλτρα, μέ τά ὅποια ἱκανοποιοῦν τήν εὐπιστία τῶν ἀπλοϊκῶν δεισιδαιμόνων. Οἱ μαγικές ράβδοι προήρχοντο ἀπὸ κλάδους δένδρων, κλώνους δέ δάφνης ἔφερναν οἱ μάντις ἱερεῖς τοῦ Ἀπόλλωνος καί ἡ Πυθία. Τά βότανα τῆς Θεσσαλίας ἀποτελοῦσαν τά συστατικά τῶν φίλτρων τῶν Θεσσαλῶν μαγισσῶν.

Στά δάση ἀποδίδετο ἡ εὐεργετικὴ πτώση τῶν βροχῶν, ἡ ματαίωση τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων καταστροφῶν, ὁ συγκερασμός τοῦ κλίματος καί οἱ μετέπειτα συνέπειες τῆς γεωργικῆς εὐφορίας καί τῆς ἀνθρωπίνης υἱείας.

Τέλος, δέν λογαριάζονται μικρότερης σημασίας ἡ αἰσθητικὴ σημασία τῶν δένδρων καί δασῶν καθὼς καί ἡ ἱκανοποίηση τῆς ὁράσεως καί τῆς ὀσφρήσεως, μέ τήν μεγαλοπρέπεια τῆς δασικῆς ἐπιβολῆς καί τόν πλοῦτο τῶν ἐκ τῶν λουλουδιῶν ἀρωμάτων.

Ἀτέρμων λοιπὸν ὁρμαθὸς ἐντυπώσεων καί καταστάσεων ὁδήγησε τούς ἀρχαίους νά ἀναγάγουν τήν

πρός τὰ δένδρα ἀγάπη τους σέ βαθμό πραγματικής λατρείας καί στήν δημιουργία τῆς δενδρολατρείας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν γνωρισμάτων τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, διότι ἡ δενδρολατρεία, ἂν θέλουμε νά κυριολεκτήσουμε δέν ὑπῆρξε εἰδολατρεία. Ἐάν τήν ἀπογυμνώσουμε ἀπό ὁρισμένες ἐντυπωσιακές τελετουργίες, οἱ ὁποῖες ἄλλωστε ἐμφανίζονται σέ ὅλες τίς θρησκείες, ἡ δενδρολατρεία ἀποτελεῖ τήν ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης πρὸς τό ὕψιστο δῶρο τοῦ οὐρανοῦ καί ὑπερτάτου ὄντος, ἡ παρουσία, τοῦ ὁποίου μᾶς ὑπενθυμίζεται μέ τό μεγαλεῖο τῶν δένδρων καί τῶν δασῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τόν ἐπιβλητικό ναό τοῦ μεγάλου, τοῦ Ἀληθοῦς, τοῦ Ἀγαθοῦ, τοῦ Ὁραίου καί τοῦ Ὁφελίμου.

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Ὅπως στήν ἀρχαία μυθολογία καί θρησκεία, ἐπιστεῦετο ὁ ἀνθρωπομορφισμός, ἔτσι ἦσαν παραδεκτές καί οἱ μεταμορφώσεις. Κάτ' οὐσίαν πρόκειται περὶ ἐπιβιώσεων τοῦ ἀνιμισμοῦ καί τοῦ τοτεμισμού, οἱ ὁποῖοι ἐνεφανίσθησαν ὑπὸ μορφή χαριεστάτων μύθων μεταμορφώσεων θεῶν, νυμφῶν καί ἡρώων σέ διάφορα φυτὰ καί ζῶα. Ἀσφαλῶς τὰ φυτὰ αὐτά καί τὰ ζῶα, σέ κάποια μακρινή ἐποχή ὑπῆρξαν τὰ τοτέμ διαφόρων πατριῶν καί κατέληξαν ἀργότερα νά θεωρηθοῦν τὰ ἱερά φυτὰ τῶν προσωποποιηθέντων θεῶν, νυμφῶν καί ἡρώων, στὰ ὁποῖα αὐτοὶ μεταμορφώθηκαν.

Καί ἔχουμε πάμπολλες παραδόσεις τέτοιων μεταμορφώσεων. Ἔτσι, π.χ. ἀπὸ τό αἷμα τοῦ Ἀδωνίδος¹³ βλάστησε τό ρόδον (Βίωνος¹⁴ Α', 65-66) ἢ ἡ ἀνεμώνη (Οφιδ.¹⁵ Metam. X 735). Ἀπὸ τόν Ὑάκινθον¹⁶ ὁ ὑάκινθος (Οφιδ. Metam. X 162 κέξ. Σχολ. Νικάδρ.¹⁷ Θηρ. 902 Φιλοστρ.¹⁸ Εἰκ. Α'. 24) ἐκ τοῦ Ὀρφέως¹⁹ τό θαυμάσιο βοτάνι κιθάρα (Ψευτοπούταρχ.²⁰ Π. Ποταμ. γ', 4) ἀπὸ τό αἷμα τοῦ φονευθέντος γίγαντος τό μῶλυ (Πτολεμ. Ἡφαιστ.²¹ δ'. σ. 190,18 Westermann) ἀπὸ τό αἷμα τοῦ μεγάλου μάρτυρος Προμηθέως²² δεσμώτου γεννιέται τό ἀκόνιτον (Auson.²³ idy11 XII de hist. 10) ἀπὸ τίς σταγόνες τοῦ αἵματος τοῦ Οὐρανοῦ²⁴ γεννήθηκαν οἱ Μελίες νύμφες, πού προσωποποιοῦν τήν μελία, κατὰ τόν Ἡσίοδον²⁵ (Θεογ. 187) ἡ ροιά μυθολογεῖτο ὅτι βλάστησε ἀπὸ τό αἷμα τοῦ Διονύσου²⁶ (Κλημ. Ἀλεξ.²⁷ Προτρεπτ. Β, 19 σ. 16 Petter), τὰ ἱα ἀπὸ τόν Ἄττι²⁸ (Αποβ.²⁹ adv. nat. Υ. 5), δένδρα ἐπίσης ἀπὸ τόν Γηρυόνη³⁰ (Τζέτζ³¹ Χιλ Δ', 355-6, 686 κέξ).

Οἱ δοξασίες αὐτές καί πολλές ἄλλες παρόμοιες ὀφείλονται στό ὅτι τό αἷμα ἐθεωρεῖτο ὡς ἔδρα τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἐπιστεῦετο ὅτι δέν χάνεται ἀλλά

μπορεῖ νά μεταδοθῇ καί σέ ἄλλο ὀργανικό ὄν. Παρόμοιες ἄλλωστε ἀντιλήψεις (περὶ ψυχῆς) ἐμφανίζονται καί στήν Παλαιά Διαθήκη:

«Ἡ γάρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ ἐγὼ δέδωκα αὐτό ἡμῖν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· τό γάρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς ἐξιλάσεται» (Λευϊτικόν, ΙΖ', 11),

«Πρόσεχε ἰσχυρῶς τοῦ μή φαγεῖν αἷμα, ὅτι τό αἷμα αὐτοῦ ψυχὴ». (Δευτερονόμιον ΙΒ', 23).

Συναφῆς πρὸς τήν ἀνωτέρω δοξασία εἶναι καί ἡ βλάστηση δένδρων ἐπάνω σέ τάφους, τὰ ὁποῖα ὑποτίθενται ὅτι περικλείουν τήν ψυχὴ τοῦ θαμμένου νεκροῦ. Πολλοὶ δὲ εἶναι οἱ σχετικοὶ μῦθοι. Ἔτσι, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ αὐτοκτονήσαντος Μενοικέως³², ἐλέγετο ὅτι βλάστησε ροιά (Πausan. IX. 25, 1), καθὼς καί ἐπὶ τοῦ Ἑτεοκλέους (Φιλοστρ. Εἰκ. Β', 29) ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀμύκου³³, ροδοδάφνη (Πτολεμ. Ἡφαιστ. Ι', σ. 187, 24 Westermann) γνωστότατον ἐπίσης εἶναι τό ἐπεισόδιο, ἀπὸ τόν Βιργίλιο, τοῦ Αἰνείου ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Πολυδώρου³⁴.

Ἀνάλογες δοξασίες ὑφίστανται καί ἀπὸ τούς νεώτερους Ἕλληνες. Ἔτσι, τὰ δημοτικὰ ἐλληνικὰ τραγούδια ἀναφέρουν, ὅτι ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τάφου ἐραστῶν βλασταίνουν δύο δένδρα, τὰ ὁποῖα συμπλέκουν τὰ κλαδιά καί περιπτύσσονται μεταξύ του, διαλαλοῦντα ἔτσι ὅτι παντοτινὸς διατηρεῖται ὁ ἔρωτας τῶν νεκρῶν.

Ὁμοιότητα πρὸς τήν προκειμένην παράδοση παρουσιάζει ἡ παλαιὰ φραγική παράδοση κατὰ τήν ὁποία στήν μάχη τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου³⁶ μέ τούς Ἑθνικούς, οἱ νεκροὶ δέν ἦσαν ἀναγνωρίσιμοι· τήν ἐπομένη ὁμως ἡμέρα βλάστησε δίπλα στό κεφάλι, κάθε μέν Χριστιανοῦ λευκὸ ἄνθος, κάθε δὲ Ἑθνικοῦ **κράταιγον ὀξυάκανθα** (Bastian³⁷ der Mensch in der Geschichte, τ. Η σ. 352).

Ἀλλά, ἐκτός ἀπὸ τό αἷμα, καί ἀπὸ ἄλλες ἐκκρίσεις τοῦ σώματος, βλασταίνει ἡ γῆ πού τίς δέχεται, φυτὰ. Ἔτσι, κατὰ τούς ἀρχαίους μύθους, ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς Ἀφροδίτης βλάστησε ἡ ἀνεμώνη (Βίων, Εἰδύλλ. Α', 66-7), ἀπὸ τὰ σῖελα τοῦ Κέρβερου τό δηλητηριώδες βότανο **ἀκόνιτον** (βλ. τίς μαρτυρίες τῶν Pauly - Wissawa, Real-Encyclopad. τ. Ι. σ. 11881), καί ἀπὸ τό **γάλα τῆς Ἥρας** βλάστησε ὁ **κρίνος**.

Ἀνάλογη δοξασία ἐπικρατεῖ καί στοὺς νεώτερους Ἕλληνες. Ἔτσι, στίς Παραδόσεις τοῦ Ν. Πολίτου³⁸ (Μέρ. Α', ἀρ. 17), ἀναφέρεται, ὅτι κατὰ τήν ἄλωση τῶν Σερβίων, μέ τό τέχνασμα τοῦ ψευδοκαλογῆρου, «ἡ **βασίλοπούλα ἔπεσε ἀπὸ ψηλὰ ἀπὸ τό σπῖτι καὶ καθὼς ἔπεσε ἔσκασαν τὰ βυζιά της, καὶ ἔτρεξε γάλα πολὺ.**

Ἀπὸ αὐτὸ ἐφύτρωσε γαλόχορτο· καὶ ἀκόμη σήμερον ὅσες γυναῖκες θέλουν νά κάμουν γάλα ἄφθονο πηγαίνουν εἰς τό μέρος ἐκεῖνο, σταυροδένουν τὰ χέρια πίσω ἀπὸ τή ράχη των καὶ βόσκουν σάν προβατίνες, τό γαλόχορτο».

Ἡ πίστη ὅτι ὑπάρχουν βοτάνια πού μεταδίδουν ἄφθονο γάλα στίς θηλάζουσες μητέρες, εἶναι κοινῶς διαδεδομένη στὸν Ἑλληνικὸ Λαὸ καὶ θά ὀφείλεται σέ ἀνάλογες παραδόσεις.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ, ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ, ΓΝΩΜΙΚΑ

Ἡ γεωργικὴ ἀπασχόληση τῶν ἀρχαίων, ὡς κυριώτερο ἐπάγγελμα αὐτῶν, καὶ ἐπομένων ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία τῆς γεωργίας ἀπὸ τούς ἀρχαίους, ἦταν πολὺ φυσικὸ νά ἀπασχολήσουν ἰδιαιτέρως καὶ τίς ἀνεπτυγμένες τάξεις, ἀλλὰ κυρίως αὐτοὺς τούτους τούς γεωργούς περὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς γεωργίας, τῆς εὐλόγως ἀποκληθείσης μητρὸς τῶν τεχνῶν καί ἐπιστημῶν.

Ἐκ τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων, οἱ ὁποῖες ὑπῆρξαν τό καταστάλαγμα μακροχρονίου καὶ λελογισμένης πείρας, προήλθαν οἱ γεωργικὲς παροιμίαι, τὰ γεωργικὰ ἀποφθέγματα καὶ τὰ γεωργικὰ γνωμικά. Ἡ συμπεπικνωμένη αὐτὴ φιλοσοφία πολλῶν αἰώνων ἐπεκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν, τῶν ἐπιδρῶντων ἐπ' αὐτῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης λειτουργίας καὶ πορείας τῶν μέν ἢ τῶν δέ. Μέ ὅλη λοιπὸν τήν κάπως μυθολογικὴ προέλευση τῶν περὶ γεωργίας παροιμιῶν, ἀποφθεγμάτων καὶ γνωμικῶν, ἡ βαθύτερα σημασία αὐτῶν γιὰ τήν ἀσκήση τοῦ γεωργικοῦ ἐπαγγέλματος, λαμβανομένων βεβαίως ὑπ' ὄψη τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν παραλλαγῶν, εἶναι ἀναμφισβητήτου ἀξίας καὶ πολυτιμότητος.

Αὐτὸς ἐν περιλήψει εἶναι ὁ σκελετός τῆς ἐργασίας μου. Κύριον χαρακτηριστικὸ αὐτῆς εἶναι ἡ μυθολογία τῆς γεωργίας, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ὁ τίτλος. Καὶ κυριώτερα βάση τῆς ἐν λόγῳ μυθολογίας ἐλήφθη ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μυθολογία.

Δέν πρέπει βεβαίως νά λησμονῇται, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐν γένει μυθολογία εἶναι ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον

προϊὸν μεταφυτεύσεως στήν Ἑλλάδα διαφόρων παραδόσεων, δοξασιῶν καὶ προλήψεων ἀπὸ τήν Ἀσία καὶ τήν Ἀφρική. Καὶ ἦταν πολὺ φυσικὸ νά γίνῃ στήν παρούσα ἐργασία ἔστω καὶ περιληπτικὴ μνεία τῶν ξένων παραδόσεων. Δέν πρέπει ὁμως νά ἀγνοεῖται, ὅτι ἡ μεταφύτευση τῶν ξένων παραδόσεων, δοξασιῶν καὶ προλήψεων, στήν Ἑλλάδα, βρῆκε καταλληλότερους ἐδαφολογικοὺς καὶ κλιματολογικοὺς ὅρους, ὅχι μόνο γιὰ τήν πλήρη ἐπιτυχία τῆς μεταφυτεύσεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ τήν θαυμασιωτέρα ἐξέλιξη καὶ τελειοποίησίν της. Ἔτσι, οἱ ξένοι μῦθοι, ἀφοῦ ὑπέστησαν καὶ τήν ἐπίδραση τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, ἐνεφανίσθησαν ἀσυγκρίτως τερπνότεροι καὶ χαριέστεροι.

Ἀλλὰ ἂν ἡ ἀρχαία μυθολογία ἐμπλουτίσθῃ ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον ἀπὸ τήν ξένη μυθολογία, δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι καὶ αὐτοτελὴς ἐλληνικὴ μυθολογία ἀνεπτύχῃ στήν ἀρχαία Ἑλλάδα, καταπλήσσοις μέ την ἐπινοητικότητα, τήν χάρη καὶ τήν γοητεία, τίς ὁποῖες ἐμφανίζει καὶ προκαλεῖ³⁹.

Ἦταν λοιπὸν πολὺ φυσικὸ ἡ προτίμησή μου πρὸς τήν ἀρχαία μυθολογία, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καὶ ἡ βάση τῆς ἐργασίας μου.

Ἐπίσης, καὶ ἡ μυθολογία τῶν ξένων, ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, λαῶν ὑπῆρξε ἀντικείμενο ἀπασχολήσεώς μου, πάντοτε ὁμως ἐν συνδυασμῷ μέ τήν βασικὴ μου ἐργασία, τήν ἀρχαία ἐλληνικὴ μυθολογία.

Ἀλλὰ δέν μέ ἄφησε ἀδιάφορο καὶ ἡ νεωτέρα μυθολογία, ἡ ὁποία κυρίως παρουσιάζεται στήν λεγομένη λαογραφία, τόσο τῶν ἄλλων λαῶν, ὅσον, καὶ ἰδίως τοῦ δικοῦ μας. Δέν ὑπῆρξε τυχαία αὐτὴ ἡ ἐπέκτασή μου. ἡ συσχέτιση τῶν νεωτέρων παραδόσεων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τίς ἀνάλογες παραδόσεις τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, ἐκτός τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἔχει καὶ τήν μεγαλύτερη σημασία τῆς διακηρύξεως τῆς μεγάλης ἀλήθειας, ὅτι ἐνιαία καὶ ἀδιάσπαστη εἶναι ἡ ἀλυσίδα, ἡ ὁποία συνδέει τόν νεώτερο ἐλληνισμό πρὸς τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, τῶν συνδετικῶν κρίκων τῆς σφυρηλατουμένων ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου ἐλληνικοῦ πνεύματος, τό ὁποῖο δέν ἔπαυσε νά ἐμπνέῃ τούς εὐτυχεῖς κατοίκους τῆς ὡραίας αὐτῆς χώρας, ἡ ὁποία λέγεται ΕΛΛΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Hobbes (Thomas) αγγλος φιλόσοφος (1588-1679) σπουδάζας στην Όξφόρδη και γενόμενος παιδαγωγός στην οικία του κόμητος Cavendish, με τον οποίο συνταξίδευσε πολλές φορές στην Ιταλία και Γαλλία. Κατά τον Hobbes, υπάρχει μία γενική επιστήμη ή φιλοσοφία, επιδιώκουσα την γνώση των φαινομένων εκ των αιτίων αυτών ή των αιτίων εκ των αποτελεσμάτων αυτών και διαιρουμένη στην φιλοσοφία της φύσεως και στην φιλοσοφία της κοινωνίας και αυτή σέ ανθρωπολογία και πολιτειολογία.

2. Rousseau (Jean-Jacques), ονομαστός γάλλος συγγραφέας και φιλόσοφος (1712-1778), γεννηθείς στην Γενεύη. Μετά περιπετειώδη βίον εγκαθίσταται στο Παρίσι, όπου καθίσταται πασίγνωστος, ιδίως με τό έργο του «Λόγος περί των επιστημών και τεχνών», συμμετετασχών στον υπό της Ακαδημίας προκηρυχθέντα διαγωνισμό με θέμα: «*Αν αἱ πρόοδοι τῶν επιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν συνετέλεσαν νά διαφθείρῳσιν ἢ νά ἐξαγνίσῳσι τὰ ἦθη*» (1750). Αργότερα (1753) έγραψε δεύτερον «Λόγον περί της γενέσεως της ανισότητος των ανθρώπων», όπου τό πρώτον διακηρύττει τίς δημιουργικές του αρχές. Ο Rousseau υπήρξε ὁ άνθρωπος της φύσεως, ὁ ἐχθρός των κοινωνικών συνθηκών, καταφυγών με την υπηρέτριά του στην ἐξοχή, όπου «*μέ τόν ἑαυτόν του, τόν ἀγαπητόν σκύλον του, τήν γηραιάν γάταν του, τὰ πτηνά τοῦ δάσους, μέ ὁλόκληρον τήν φύσιν καί τόν ἀφθαστον δημιουργόν της, ἔγραψε τὰ ἀριστουργήματά του*». Κατά τόν Rousseau, ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει καλός καί ἡ κοινωνία τόν διαφθείρει· οἱ πρόδοι της ἐπιστήμης καί της τεχνικῆς ἐξαρχειώνουν τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου γιά νά σωθοῦμε, πρέπει νά ἐπανέλθουμε στην ἀπλή καί φυσική ζωή· ἡ φύση μόνον εἶναι καλή, καί ὁ θεός, μακράν των δογμάτων, εἶναι ὁ ἀγαθός πατέρας. Ἐπί των ἀρχῶν αὐτῶν στηρίζεται ἡ φιλοσοφία τοῦ Rousseau, ὁ ὁποῖος στηρίχθηκε ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος καί ὄχι ἐπὶ τοῦ λογικοῦ. Πάντως υπήρξε μεγαλοφυῖα θετική, ὄνειροπολοῦσα καί οἰκοδομοῦσα τόν νέον κόσμον. Κατά τόν Γκαίτε, «*μέ τόν Βολταῖρον ὁ παλαιός κόσμος τελειώνει, μέ τόν Ρουσσώ ὁ νέος κόσμος ἀρχίζει*».

3. Black fellows (= μαῦροι ἄνθρωποι), ἰθαγενεῖς της Αὐστραλίας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ζωγραφισμένο σῶμα, ζοῦν δέ νομαδική ζωή, ὁλότελα ξένοι πρὸς τήν ἰδέα ἐγγείου ἰδιοκτησίας, δύναται νά θεωρηθοῦν, ἂν καί μιγάδες, πρωτογενῆς ἀνθρώπινος τύπος (Encyclor. Britann. Τόμ. Β' σ. 954-955).

4. Βουσμάνοι (ὀλανδ. Bosjemans, ἀγγλ. Bshmen, δηλαδή ἄνθρωποι των δασῶν ἢ θάμνων), Ἀφρικανοί νομάδες στά σύνορα της ἀποικίας τοῦ Ἀκρωτηρίου της Καλής Ἑλπίδος. Οἱ Βουσμάνοι ἀνήκουν στόν Ὀττεντοτικό τύπο, τοῦ ὁποῖου εἶναι οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι, κατάτάσσονται δέ μεταξύ των κατωτέρων ἀνθρωπίνων εἰδῶν, θεωρούμενοι συγγενεῖς πρὸς τοὺς Πυγμαίους, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν στά δάση της Κεντρώας Ἀμερικῆς. Ζοῦν ὁμαδικῶς, ἀποζώντες κύριως ἀπό τήν θήρα, δέν πλένονται ποτέ καί λατρεύουν τήν ἐλευθερία τους, δυσκόλως ὑποτασσόμενοι καί ἀποκαλούμενοι γιά αὐτό «ἀναρχικοί της Ν. Ἀμερικῆς».

5. Φουεγιανοί ἢ Φουέγιοι (Fuégianos), ἰθαγενεῖς της Γῆς τοῦ Πυρός, ἡ ὁποία παλαιότερα ὀνομάζετο Φουεγία (Fuegia). Ἀναστήματος λίγο μικροτέρου τοῦ μέσου, οἱ Φουεγιανοί ἔχουν τό δέρμα χρώματος ἀρκετά ἀνοικτοῦ ἐρυθροφαιοῦ, τίς τρίχες μαῦρες, τραχεῖες καί ἀφθονες. Ἡ κεφαλή τους εἶναι πολύ ἀνεπτυγμένη, τό πρόσωπο εὐρύ, μέ δασεῖες ὀφρυς καί προεξέχοντα μῆλα των παρειῶν. Ἐχουν τοὺς ὀφθαλμούς φαιούς, τά χεῖλη ἀρκετά παχειά καί τά ὠραῖα δόντια. Εἶναι ἀξιοπερίεργον, ὅτι τά περισσότερα των χαρακτηριστικῶν τούτων, τά ὁποῖα τοὺς προσεγγίζουν πρὸς τοὺς μογγολικούς λαούς, εὐρίσκονται στοὺς Ἑσκιμῶους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν στό ἄλλο ἄκρο της Ἀμερικῆς. Δέρμα ἐνυδρίδος ἢ φώκας ἀποτελεῖ τήν συνήθη ἐνδυμασία των Φουεγιανῶν. Ζοῦν σέ καλύβες ἀποτελούμενες ἐκ κορμῶν δένδρων ἐνωμένων στην κορυφή καί καλυμμένων μέ κλαδιά. Γιά νά ἐξοικονομήσουν τήν τροφή τους, ἐπιδίδονται στην θήρα, τήν ἀλιεία, τήν συλλογή μαλακίων καί κάποιων ἄγριων φυτῶν. Οἱ Φουεγιανοί εἶναι ἡπίου χαρακτήρος, ἀλλά δέν εἶναι ὑποταγμένοι σέ κανέναν ἀρχηγό. Ἡ βιομηχανία τους εἶναι ἐκ των μᾶλλον πρωτογόνων ὅλα τά ἐργαλεῖα τους εἶναι κατασκευασμένα ἀπό λίθους ἢ κογχύλια· τά ὅπλα τους περιλαμβάνουν τήν σφενδόνη, τά καμάκια ἐξ ὀδοντωτῶν ὀστῶν καί ἐνίοτε τό τόξο. Οἱ Φουεγιανοί δέν παρουσιάζουν καμμία θρησκευτική ἐκδήλωση ἢ ἵχνη πίστεως γιά τήν μέλλουσα ζωή. Ἐν τούτοις, παραδέχονται καί φοβοῦνται μερικά ἀόρατα ὄντα, των ὁποῶν τήν παρουσία μόνο κατά τήν νύκτα αἰσθάνονται.

6. Ἑσκιμῶοι, κάτοικοι της βορείου ἀκτῆς της Ἀμερικῆς ὡς καί της Γροιλανδίας, των ἀρκτικῶν νήσων καί των ἀνατολικότερων παραλίων της Σιβηρίας. Οἱ Ἑσκιμῶοι, συγγενεῖς των Ἰνουί, αὐτοκαλοῦνται Ἀμπενάκι, δηλαδή οἱ τρώγοντες ὠμό κρέας. Τά μαλλιά τους εἶναι πυκνά καί μαῦρα, τά μῆλα των παρειῶν προεξέχουν, ἡ δέ μύτη εἶναι μικρή, οἱ ὀφθαλμοί μικροί, τό χρῶμα τοῦ δέματός κίτρινον ἀνοικτόν. Οἱ Ἑσκιμῶοι ἀνήκουν στην μογγολική φυλή, πολλοί δέ ἐξ αὐτῶν ἀνάγονται στην περίοδο της λίθινης ἐποχῆς. Μεταχειρίζονται ὀστᾶ καί ἐλεφαντόδοντα πρὸς κατασκευή των ἀγγείων τους, των ἀγγίστρων καί των αἰχμῶν τοῦ καμακίων τους. Ἡ γυναῖκα εὐρίσκεται σέ θέση κατώτερη καί αὐτῶν των κτηνῶν, σέ αὐτήν δέ ἀνατίθενται οἱ χονδροειδεῖς ἐργασίες. Οὐδεμία ἱεραρχία ὑπάρχει στοὺς Ἑσκιμῶους, κάθε δέ οἰκογενειάρχης εἶναι ἀπόλυτος κύριος στό σπίτι του. Ἐλάχιστα ἐνδιαφέρονται περί θρησκείας, πιστεύουν ὅμως σέ μέλλουσα ζωή καί στην ὕπαρξη ἀγαθῶν καί μοχθηρῶν πνευμάτων, λίγο ὅμως ἐνδιαφέρονται γιά τήν λατρεία τους. Καί οἱ περισσότεροι των δεχθέντων τόν χριστιανισμόν ἀδιαφοροῦν γιά τά διδάγματά του. Ἡ μόνη τους ἀσχολία εἶναι ἡ ἀλιεία φωκῶν καί θαλασσίων ἐλεφάντων, των ὁποῶν τό κρέας χρησιμοποιοῦν ὡς κύρια τροφή, τό πάχος ὡς φωτιστική ὕλη καί γιά τήν ἐπάλειψη τοῦ σώματος πρὸς προφύλαξη ἀπό τό ψύχος καί τό δέρμα πρὸς κατασκευή ἐνδυμάτων. Ἡ λαογραφία των Ἑσκιμῶων περιλαμβάνει μεγάλο ἀριθμό θρύλων, διαβιβαζομένων ἀπό γενεᾶς εἰς γενεάν.

7. Μαμούθ, ἐκλεῖψαν εἶδος τοῦ γένους ἐλέφας, της οἰκογενείας των ἐλεφαντιδῶν. Οἱ μαμούθ ἢ ἐλέφαντες οἱ πρωτογενεῖς (Elephas primigenius) ἦσαν γιγαντιαῖα ζῶα,

ὑψους ἄνω των 3 μέτρων, μέ τό σῶμα καλυμμένο ἀπό πυκνὸ καί μακρὸ ἐριώδες τρίχωμα. Οἱ χαυλιόδοντες τους εἶχαν μήκος 4 καί πλέον μέτρων, τό δέ βάρος τους ὑπερέβαινε τά 80 χιλιόγραμμα. Ζοῦσαν κατά τόν ἀνώτατο πλειοστάκινον εἰς Β. Ἀμερική, Εὐρώπη καί Β. Ἀσία, εἶναι δέ τά ζῶα αὐτά ἰδιαίτερως χαρακτηριστικά της περιόδου των παγετῶνων. Κατά τό 1807, ἀλιεῖς βρῆκαν στην Σιβηρία, κοντά στίς ἐκβολές τοῦ ποταμοῦ Λένα, ἐντός τοῦ παγωμένου πηλοῦ, τελείως διατηρούμενο ἄρτιο πτῶμα, φέρον δέρμα καί τρίχες. Ἐκτοτε ἀνεκαλύφθηκαν πολυάριθμα τέτοια πτῶματα στην Β. ἰδίως Σιβηρία, σέ τέτοια δέ καλή κατάσταση διατηρούμενα, ὥστε οἱ σάρκες τους ἐδόθησαν πρὸς τροφήν στοὺς σκύλους. Σκελετός Μαμούθ ἀνευρέθη καί στην Γαλικία.

8. Νεοκαντισμός, γενικός ὀρισμός διὰ τοῦ ὁποῖου δηλοῦται κίνηση πολυσυνθέτου φύσεως, ἀρξαμένη περί τά μέσα τοῦ 19 αἰῶνος ὑπέρ της ἐπιστροφῆς στην γενική περί γνώσεως θεωρία τοῦ γερμανοῦ φιλοσόφου Καντίου, διελθοῦσα διὰ πολλῶν φάσεων καί ποικιλοτρόπως ἐκδηλωθεῖσα.

9. Tylor (Edward Burnett), αγγλος ἐθνολόγος (1832-1917), διδάξας ἀνθρωπολογία στά Πανεπιστήμια της Όξφόρδης καί Ἀμπερντικ, ἐπισκεφθεῖς δέν τίς Ἠνωμένες Πολιτεῖς, τήν Κούβα καί τό Μεξικό, ἐξερεύνησε μετά τοῦ ἐθνολόγου Κρίστου τήν χώρα αὐτή. Συνέγραψε πολλά ἔργα, ἐκ των ὁποῶν τό ὑπό τόν τίτλο: «*Πρωτόγονος πολιτισμός, ἔρευνα περί της ἀναπτύξεως της μυθολογίας, της φιλοσοφίας της θρησκείας, της τέχνης καί των ἐθίμων*» κατέστη θεμελιώδες ἔργο της μυθολογίας.

10. Max Müller, γερμανὸς ἀνατολιστής, γλωσσολόγος καί μυθολόγος, σπουδάζας ἐβραϊκή, ἀραβική καί σανσκριτική γλῶσσα καί φιλοσοφία (1823-1900) καί διατελέσας καθηγητής στην Όξφόρδη. Συνέγραψε πολλά σοβαρώτατα ἔργα, γνωρίσας διὰ της τεραστίας του ἐργασίας στην Δύση τόν μέγα πολιτισμό της Ἀνατολῆς καί συντελέσας τά μέγιστα στην πρόοδο των γλωσσολογικῶν καί μυθολογικῶν ἐρευνῶν. Ὑπῆρξε υἱὸς τοῦ μεγάλου φιλέλληνας Γουλιέλμου Νύμμες, γερμανοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνθουσιασθεῖς ἐκ της ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως δημοσίευσε «*Τὰ ἐλληνικά ἄσματα*» (1821-24), σέ 5 βιβλία, καί μετέφρασε τά ὑπὸ τοῦ Φωριέλ συλλεγέντα ἐλληνικά δημῶδη ἄσματα, κινήσας διὰ των ἔργων του τούτων τήν συμπάθεια των Γερμανῶν ὑπέρ τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος των Ἑλλήνων. Κατά τίς ἐορτές γιά τήν συμπλήρωση ἑκατὸ ἐτῶν ἀπό τόν θάνατό του (1927), ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση ἀπέστειλε στην γενέτειρά του πόλη Ντεσσάου ἀναμνηστική πλάκα μέ τήν ἐπιγραφή:

ΓΟΥΛΙΕΛΜΩ ΜΥΛΛΕΡ
ΤΩ ΠΟΙΗΤΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΝ

Στήν ἴδια πόλη, κατά τό 1888, εἶχε ἐγερθῇ, ὁ ἀνδριάντας τοῦ ποιητοῦ, τό δέ ἀπαιτούμενο μάρμαρο τό εἶχε ἀποστείλῃ ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση.

11. Reinach (Salomon), γάλλος ἀρχαιολόγος, ἀσכולηθεῖς μέ μελέτες ἱστορικές καί ἀρχαιολογικές, διατελέσας μέλος της Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

καί συγγράφας πολλά ἐπιστημονικά ἔργα.

12. Charles de Bross, γάλλος δικαστικός καί λόγιος, συγγραφεὺς πολλῶν ἱστορικῶν καί κριτικῶν ἔργων (1709-1777), μὴ ἐγκαταλείψας, παρ' ὅλην τήν πλούσια συγγραφική παραγωγή του, τό δικαστικὸ στάδιο, στό ὁποῖο ἀνῆλθεν στά ἀνώτατα ἀξιώματα, γενόμενος τό 1756 πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου. Τό 1758 ἐγένετο μέλος της Ἀκαδημίας των Γραμμάτων, ἡ ὑποψηφιότης του ὅμως στην Γαλλική Ἀκαδημία ἀπερρίφθη λόγω ἀντιδράσεως τοῦ Βολταίρου. Ἐδημοσίευσε πολλά ἔργα, ἐκ των ὁποῶν στην «*Ἱστορίαν των πλόνων εἰς τὰς χώρας τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου*», γιά πρώτη φορά γίνεται χρῆση των γεωγραφικῶν ὀρων «Αὐστραλία» καί «Πολυνησία», καί τήν μελέτη «*Περὶ φετιχισμοῦ*».

13. Ἄδωνις, ὁ υἱὸς τοῦ πάππου του καί ὁ ἀδελφός της μητρὸς του, ὁ ὠραῖος ἐρωμένος της Ἀφροδίτης, περί τοῦ ὁποῖου εὐρύς λόγος γίνεται στά κεφάλαια «Ἀφροδίτη καί Ἄδωνις» καί «Μύρρα».

14. Βίων ὁ Συμρναῖος, βουκολικός ποιητής της Ἀλεξανδριανῆς ἐποχῆς. Κατά τι νεώτερος τοῦ Θεοκρίτου, ἐγένετο μιμητής αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ Ἐπιταφίου, τόν ὁποῖον ἔγραψεν ὁ Μόσχος ὑπέρ τοῦ διδασκάλου ἐν εἰδῇ ἐλεγείας, μαθαίνουμε, ὅτι ὁ ποιητής διατρίψας περισσότερο στην Σικελία, ἡ ὁποία ἦταν ἐστία βουκολικῆς ποιήσεως, ἀπέθανε ἐκεῖ δηλητηριασθεῖς ὑπὸ των ἐχθρῶν του. Ἐκ των ἔργων τοῦ Βίωνος περιῆλθε σέ ἐμᾶς κυρίως ὁ περιώνυμος «*Ἐπιτάφιος Ἀδωνίδος*» (ἐκ στίχ. 108), στόν ὁποῖο συχνά ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπωδός: «*αἰαὶ τήν Κυθερίαν ἀπώλετο καλὸς Ἀδωνις*». Τό ποίημα τοῦτο συνδέεται στενῶς πρὸς τίς «*Ἀδωνιάζουσες*» τοῦ Θεοκρίτου, διότι καί τά δύο τὰ ποιήματα ἀναφέρονται στην ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλάδελφου μετ' ἐξαιρετικῆς λαμπρότητος τελουμένη ἐορτή, τά «*Ἀδωνία*».

15. Ovidius (Publius Naso), λατίνος ποιητής (43 π.Χ. - 18 μ.Χ.). Καταγόμενος ἀπό πλούσια οἰκογένεια, ἐτυχε ἐπιμελεστάτης μορφώσεως, πρὸς τελειοποίησιν της ὁποίας ταξίδεψε πολλές φορές, ιδίως στίς ἐλληνικές χώρες. Ἄν καί ἐσχετιζέτο μέ τήν αὐτοκρατορική οἰκογένεια, ἐν τούτοις, γιά μὴ τελείως ἐξακριβωμένους λόγους, ἐξορίσθηκε ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου στοὺς Τόμους (νῦν Κωνσταντζα) τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ὅπου καί τελικῶς πέθανε. Τά κυριώτερα ἔργα του ὑπῆρξαν οἱ Heroides, 14 ὑποτιθέμενες ἐπιστολές ἡρώιδων πρὸς τοὺς ἐραστές τους, «*Amores*», ἐρωτικά ἐλεγεία σέ 3 βιβλία «*Ars amandi*» ἢ «*Ars amatoria*», ἔργο πραγματευόμενο τήν τέχνη καί τά τεχνάσματα των ἐραστῶν, «*Ledixalixa Vaxiki*», συλλογή συνταγῶν γιά τόν καλλωπισμό, «*Metamorphoses*», σέ 15 βιβλία, τό σπουδαιότερον των ἔργων του, ἀποτελοῦν σειρὰ ἐπεισοδίων ἀπό τήν ἐλληνική καί λατινική μυθολογία, «*Facte*», ποιητική ἐρμηνεία τοῦ ρωμαϊκοῦ ἡμερολογίου σέ 6 βιβλία, καί μερικά ἄλλα.

16. Ὑάκινθος, ὁ μεταμορφωθείς στό ὁμώνυμο ἄνθος ὠραῖος των Ἀμυκλῶν (της Λακεδαίμονος) νέος, τόν ὁποῖο ἐφόνευσε ὁ ἐραστής του Ἀπόλλων. Ἰδε ἰδιαιτερον περί «*Υακίνθου*» κεφάλαιο.

17. Νίκανδρος, γραμματικός, ποιητής καί ἱατρός τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος, γεννηθείς εἰς Κλάρων της Κολοφώνος καί

ἀκμάσας ἐπὶ βασιλέως τῆς Περγᾶμου Ἀττάλου τοῦ Ι΄. Ἐγγραψε τὰ «Θηριακά», περιέχοντα φάρμακα θεραπεύοντα τὰ δῆγματα τῶν ἰοβόλων ζώων καὶ «Ἀλεξιφάρμακα», ὑποδεικνύοντα τὰ ἀλεξιτήρια -τὰ ἀντίδοτα- τῆς τροφικῆς δηλητηρίασεως.

18. Φιλόστρατος, ἓνας ἐκ τῶν γνωστῶν τεσσάρων ἐκ Λήμνου ἀρχαίων συγγραφέων, στὸν ὁποῖο ὀφείλονται οἱ σωζόμενες σοφιστικὲς «Εἰκόνες».

19. Ὀρφεύς, ὁ πρὸς τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ζήσας περὶφημος ἐκ Θράκης ποιητῆς καὶ μουσικός μυθικός ἥρωας τῆς ἀρχαιότητος, γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται εὐρύς λόγος στὸ περὶ «Τοτεμσκοῦ» κεφάλαιο.

20. Τὸ περὶ ποταμῶν ἔργο τοῦ Πλουτάρχου ἀποδίδεται ὑπὸ πινῶν σὲ ἄλλον συγγραφέα, τὸν Ψευδοπλούταρχον.

21. Πτολεμαῖος ὁ Ἡφαιστῖωνος Ἀλεξανδρεὺς, προσαγορεύομενος Χέννος, περιπατητικός φιλόσοφος καὶ γραμματικός, ζήσας κατὰ Σουῖδαν περὶ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ Αἰ.μ.Χ. αἰῶνος. Συνέγραψε δρᾶμα μυθολογικὸ καὶ γραμματικὸ, τὸ ὁποῖο ἔφερε τὸν τίτλο «Σφίγξ», ἔπος «Ἀνθόμυρον», «Παράδοξον ἱστορίαν» καὶ «Καινὴν ἱστορίαν», ἐκ τῆς ὁποίας κυρίως εἶναι γνωστός. Τὸ τελευταῖο τοῦτο ἔργο του, διαπραγματευόμενο περὶ παντοίων μυθολογικῶν πραγμάτων καὶ περὶ ἀγνώστων ξένων μύθων, ἀποδοιμέων σὲ ἀγνωστούς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συγγραφεῖς, ἀποτελεῖτο ἀπὸ 6 βιβλία καὶ εἶναι παραδεδομένο σὲ ἐπιτομὴ ὑπὸ τοῦ Φωτίου.

22. Προμηθεύς, ἓνας ἐκ τῶν Τιτάνων, φερόμενος ὡς υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης (κατ' ἄλλους τῆς Θέμιδος ἢ τῆς Ἀσίας), ἀδελφός τοῦ Ἀτλαντος, τοῦ Μενoitίου καὶ τοῦ Ἐπιμηθέως καὶ πατέρας τοῦ Δευκαλίωνος (ἐκ τῆς Πανδώρας) καὶ τοῦ Ἑλλήνου (ἐκ τῆς Πύρρας).

Κατὰ τὸν Ἡσίοδον, ὅταν οἱ θεοὶ στήν Μηκῶνη (τὴν ἀργότερα ὀνομαζόμενη Σικυών) ἐκανόνιζαν τίς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀποδοτέες εἰς αὐτοὺς θυσίαι, ὁ Προμηθεύς ἀπάτησε τοὺς θεοὺς ἀποκρύψας τίς σάρκες ὑπὸ τὸ δέσμα καὶ καλύψας τὰ ὀστᾶ διὰ λευκοῦ λίπους, οὕτως ὥστε ἀπατηθεὶς ὁ Ζεὺς ἐξέλεξεν αὐτὰ ὡς κατὰ τὸ φαινόμενον καλλίτερο γιὰ τοὺς θεοὺς μέρος. Ὁ Ζεὺς βεβαίως ἐγνώριζε τὸν δόλον καὶ τὸν ἐπέτρεψε ἔχοντας κακὴ θέληση κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ τοὺς στέρησε τὴν φωτιά, τὴν ὁποία ὅμως ἄρπαξε ὁ Προμηθεύς καὶ ἀφοῦ ἔκρυψε μέσα σὲ κοῖλο νάρθηκα, τὸ παρέδωσε στοὺς ἀνθρώπους. Ὁργισθεὶς ὁ Ζεὺς ἐτιμώρησε τὸν ἄρπαγα, τὸν ἔδεσε στὸν Καῦκασο, μὲ -χρὶς ὅτου ἀπελευθερώθηκε ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐν συνεχείᾳ δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς Πανδώρας, ἡ ὁποία τοὺς προσκόμισε ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου.

Κατὰ τὸν Αἰσχύλο ὅμως, τοῦ ὁποίου σώζεται ἐκ σχετικῆς τριλογίας μόνο ἡ τραγωδία «Προμηθεὺς δεσμώτης», ὅταν οἱ Τιτᾶνες ἐτοιμάζοντο γιὰ τὸν πόλεμο τῶν θεῶν, ὁ Προμηθεύς, μαθὼς ἀπὸ τὴν μητέρα του Θέμιν, ὅτι μόνο διὰ δόλου θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ νίκη καὶ ματαίως προσπαθῆσας νὰ πείσῃ τοὺς ἄλλους Τιτᾶνες νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν βίαν καὶ νὰ περιορισθοῦν εἰς τὸν δόλον, ἐγίνε σύμμαχος τοῦ Διός, ὅστις νίκησας κατόπιν τῶν φρονίμων συμβουλῶν τοῦ Προμηθέως ἀνῆλθε καὶ ἐγκατεστάθῃ στὸν πατρικὸ θρόνο.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ζεὺς ἤθελε νὰ διευθετήσῃ ἄλλιώς τὰ τοῦ κόσμου, ἐξολοθρεῦν τὸ κτηνώδες τότε γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ δημιουργῶν νέον, ὁ Προμηθεύς ἔσωσε τοὺς ἀνθρώπους καὶ κλέψας τὸ πῦρ ἀπὸ τὸν Ἥφαιστον τὸ ἔφερε στοὺς προστατευομένους του, διδάξας συγχρόνως σὲ αὐτοὺς τὴν χρῆση του καὶ τίς ἐπιστήμες. Για νὰ τὸν ἐκδικηθῇ ὁ Ζεὺς, παρέδωσε τὸν Προμηθεῖα στὸν Ἥφαιστο καὶ τοὺς δούλους του Κράτος καὶ Βίαν, γιὰ νὰ τὸν καθλωσούν σὲ βράχο τοῦ Καυκάσου, ὅπου αἰτὸς ἔτρωγε τὸ διηνεκῶς ἀνανεούμενο ἥπαρ του (Εἰκ. 1). Ὁ Προμηθεύς ὑπέφερε καρτερικῶς καὶ ἐπὶ καιρὸν τὰ πάθη του, μέχρι ὅτου ὁ Ἡρακλῆς ἐλθὼν στὸν Καῦκασο καὶ φονεύσας τὸν αἰετὸν, ἀπελευθέρωσε τὸν μάρτυρα. Ἀκολουθῶς ὁ Προμηθεύς, φέρων ἑσᾶει, πρὸς ἀνάμνηση τοῦ ἁμαρτήματός του, σιδηρὸ δακτυλίδι στὸ χέρι του καὶ ἐκ λύγου στέφανο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἐπανῆλθε μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Διὸς στὸν Ὀλυμπο, ὅπου ἐξήσε ὡς σοφὸς σύμβουλος τῶν θεῶν.

Μεταγενέστεροι ποιητὲς ἀποδίδουν στὸν Προμηθεῖα καὶ τὴν δημιουργία τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐπλασε ἐκ πηλοῦ, χρησιμοποιοῦντας καὶ κάποιες ιδιότητες τῶν ζώων.

Κατὰ τὸν ἀείμνηστο ἱστορικὸ Παῦλον Καρολίδη, «ὁ Προμηθεύς, ὁ κατὰ τὸν μῦθον κλέψας τὸ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐν κοίλῳ νάρθηκι ἐνεγκὼν τὸν σπινθῆρα τοῦ πυρός καὶ μεταδούς αὐτὸν τοῖς ἀνθρώποις, εἶναι Θεὸς ἢ Τιτάν ἢ ἄνθρωπος (ἥρως), ἐκπροσωπῶν τὴν εὐρεσιν τοῦ πυρός καὶ τὰς ἐντεῦθεν παραχθείσας τέχνας εἶναι ὁ Προμηθεύς ἐκεῖνος, ἐξ οὗ, κατὰ τὸν Αἰσχύλον, “πᾶσαι τέχναι βροτοῖσι” καὶ ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ τὸ ὄνομα φαίνεται συγγενές πρὸς τὸ Σανσκριτικὸν *pramantha* (τεμάχιον ξύλου, ὅπερ τριβόμενον πρὸς ἕτερον τεμάχιον παράγει τὸ πῦρ). Ἐκ τῆς πρώτης, ταύτης ιδέας, τῆς ὑπολανθανούσης ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Προμηθέως, καὶ ἐν συναφείᾳ πρὸς ταύτην προῆλθεν ἡ δευτέρα. Κατὰ ταύτην, τὸ μὲν ἐκ τῆς παρετυμολογικῆς ἐρμηνείας τοῦ πρώτου ὀνόματος τοῦ θεοῦ ἢ τοῦ ἥρωος τοῦ πυρός, τοῦ προμανθέως (πρβλ. Ζεὺς Προμανθεύς) καὶ τῆς μεταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὸ Προμηθεύς (ἐκ τῆς ρ. προμηθεῖν, προμηθεῖσθαι), ἥτοι προνοητικός καὶ γενικώτερον νουνεχής, λογικός, τὸ δὲ ἐκ τῆς συμβολικῆς παραστάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ὡς πυρός θεοῦ, πυρός καὶ φωτός πνευματικοῦ, ὁ Προμηθεύς μετέστη λεληθότως ἀπὸ τῆς ιδιότητος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εὐρετοῦ τοῦ πυρός εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ μετέχοντος τῆς θείας ιδιότητος τοῦ νοεῖν καὶ ἐν νῷ πράσσειν, τοῦ μικροῦ θεοῦ τοῦ ἀγωνιζομένου ἐναντίον τοῦ μεγάλου θεοῦ Διὸς καὶ τῆς φύσεως. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐλληνικὴ ἔννοια καὶ μορφὴ τοῦ ἐν ἀρχῇ κοινοῦ, ὡς φαίνεται, παρὰ τοῦ Ἀρίους λαοῖς μύθου τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν εὐρεσιν τοῦ πυρός.

Ὁ Προμηθεύς, ὁ προκίσας τὸν ἀνθρωπινὸν μὲ τὸ οὐράνιον πῦρ, βασανίζεται δεινῶς καὶ ἀπαύστως, κατὰ μὲν τὸν Ἡσίοδον διότι “ἐρίζετο βουλὰς ὑπερμενεῖ Κρονίῳν”, κατὰ δὲ τὸν φιλοσοφοῦντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διότι, τὸ θεῖον ἐκεῖνο πῦρ, δημιουργοῦν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου, δημιουργεῖ τὸν αἰώνιον ἀγῶνα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐναντίον τῆς φύσεως, ἐν ᾧ ἀγῶνι ἴσῃται μὲν ὁ ἀνθρωπὸς τρόπαια μεγάλα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ἀλλ' ἀγωνίζεται

ἀπαύστως καὶ ἀτελευτήτως». (Ιστορ. τοῦ Ἑλλήν. Ἔθνους Κ. Παπαρρηγ. σημειώσεις Π. Καρολίδου σ. 9-10, ἐκδοσις Ἐλευθερουδάκη, Ἀθῆναι 1932).

23. Ausone (D. Magnus), λατίνος ποιητῆς τοῦ 4ου αἰῶνος, γεννήθηκε καὶ πέθανε στὸ Bordeaux. Ἦταν Χριστιανός, ἀλλὰ χριστιανὸς ἀρκετὰ χλιαρός. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἔργων ἔγραψε καὶ τὰ Ἰδῶμια, τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ ποίημα ἐπὶ τοῦ Moselle.

24. Οὐρανός, προσωποποίηση ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους τῆς ἀρχῆς τῆς δημιουργίας τῶν θεῶν. Γέννημα καὶ αὐτὸς ὅπως καὶ ἡ Gaia, τοῦ Ἐρέβους.

25. Ἡσίοδος, Ἑλλήν ποιητῆς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ζήσας μεταξὺ τοῦ 750-700 π.Χ. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πατρός του, λόγω φτώχειας μετοίκησε ἀπὸ τὴν αἰολικὴ Κύμη στὴν δυσχεῖμερο καὶ δύσθερον παρὰ τὸν Ἑλικῶνα βοιωτικὴ κώμη Ἀσκραν, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφός του Πέρσης, ἐρίζων γιὰ τὴν πατρικὴ κληρονομία, δωροδόκησε τοὺς δικαστές, ὁ Ἡσίοδος ἔλεγε πικρῶς τοὺς δωροφάγους δικαστὲς καὶ ἀναγκάσθηκε γιὰ τοῦτο νὰ μετοικήσῃ σὲ παραθαλάσσια πόλη. Λαβὼν μέρος σὲ ἐπιταφίους ἀγῶνες στὴν Χαλκίδα καὶ νικήσας μὲ ἓναν ὕμνο, ἔλαβε ὡς ἐπαθλὸν τρίποδα, τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσε στὴς Ἑλικωνιάδες Μοῦσες, διότι ἐνεπνεύσθη ὑπ' αὐτῶν τὴν ποιητικὴ σοφία καθ' ὃν χρόνον ἔβοσκε τὰ πρόβατα στὸν Ἑλικῶνα.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ὀμηρο, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωπεῖ τὸ ἥρωικὸ ἔπος, τὸ ἄδον τὰ κλέα τῶν ἡρώων, ὁ Ἡσίοδος ἐκπροσωπεῖ τὸ διδακτικὸν ἔπος, προσπαθῶν νὰ διδάξῃ παραγγέλματα βιοτικά, ἠθικά καὶ θρησκευτικά, γιὰ νὰ ἐξευγενισθῇ ἔτσι ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων ἢ ἀνακουφισθοῦν αὐτοὶ ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν. Γι' αὐτὸ ὁ Ἡσίοδος θεωρεῖται κατ' ἐξοχὴ θεοσεβῆς ποιητῆς. Μεταξὺ τῶν ἔργων του, τὰ γνησιώτερα καὶ τὰ σπουδαιότερα θεωροῦνται τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἔργα καὶ ἡμέραι» καὶ «Θεογονία».

26. Διόνυσος, ὁ γνωστός προστάτης θεὸς τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ οἴνου, ὁ νεώτερος, ἀλλὰ καὶ θυρυβωδέστερος θεὸς τοῦ ἐλληνικοῦ πανθέου.

27. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Τίτος Φάβιος), ὁ πρῶτος στὴν σειρά τῶν Ἀλεξανδρέων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀκμάσας μεταξὺ τοῦ 160-220 μ.Χ. Γεννηθεὶς ἀπὸ ἐθνικοὺς γονεῖς, σπούδασε πρῶτον τὴν ἐλληνικὴ φιλοσοφία, ἐπειτα δὲ ἀσπάσθηκε τὸν Χριστιανισμό. Ἐνδριατρίψας στὴν χριστιανικὴ διδασκαλία συνέβαλε οὐσιαστικῶς στὴν διάδοση τῆς νέας θρησκείας, γνωρίζων νὰ θέτῃ ὡς βάση τῆς φιλοσοφίας τὴν πίστη. Ἐγγραψε πολλὰ ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται: «Λόγος προτρεπτικός πρὸς Ἑλλήνας», «Παιδαγωγός» καὶ «Στρώματα» ἢ «Στρωματεῖς», ἀποτελοῦντα τριλογία.

28. Ἄττις, ὁ ἀτυχὴς φρύγιος ἥρως καὶ ἀγαπημένος τῆς μητρός τῶν θεῶν Κυβέλης.

Εἰκ. 1

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΤΛΑΣ

(Ἐξ ἀγγειογραφίας)

Σὲ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, κατὰ τὸν ἐπινοηθέντα ὑπὸ τοῦ Παρασίου καὶ ἐπικρατήσαντα τρόπο παραστάσεως, ὁ Προμηθεύς στέκεται ὀρθὸς καὶ κρατεῖται ἀπὸ τὰ χέρια μὲ κρίκους στὸν κάθετο βράχο, μπροστὰ του δὲ βρίσκεται ὁ αἰετὸς τρώγοντας τὸ δεξιὸν τοῦ στήθους.

κατὰ τὸν ἱερώνυμο, ἢ «Adversus nationes», κατὰ τὸ διασωθέν μοναδικὸ χειρόγραφο τοῦ 9' αἰῶνος.

30. Γηρυόνης, καλούμενος καὶ Γηρυονεύς καὶ Γηρυών (ἐκ τοῦ γηρύω=κράζω, φωνάζω), γίγας τρισώματος ἢ τρικέφαλος, υἱὸς τοῦ Χρυσάορος καὶ τῆς Ὠκεανίδος Καλλιρρόης, ἑγγονος τῆς Γοργόνης Μεδούσης, τὸ πρῶτον ἐμφανιζόμενος στὰ ποιήματα τοῦ Ἡσίοδου. Κατὰ τοῦ Γηρυόνου ἐξετέλεσε τὸν δέκατον ἄθλον τοῦ Ἡρακλῆς, τὸν θεωρούμενον ὡς μέγιστον (Εἰκ. 2 καὶ 3).

31. Τζέτζης (Ἰωάννης), βυζαντινὸς γραμματικός, ζήσας κατὰ τὸν 18' μ.Χ. αἰῶνα. Ἐγγραψε τὰ «Ἰλιακά», ἥτοι: «Τὰ πρὸ Ὀμήρου, Τὰ Ὀμήρου, Τὰ 26 μεθ' Ὀμήρου», τὴν «Βίβλον ἱστορικὴν», ὡς τὴν ἀποκαλεῖ ὁ ἴδιος, καὶ «Χιλιάδας», ὡς τὴν ὠνόμασε ὁ πρῶτος ἐκδότης τῆς, τὴν «Θεογονίαν» κ.τ.λ. Οἱ Χιλιάδες περιέχουν ὕλη μυθολογικὴ, ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ.

32. Μενοικεύς, υἱὸς τοῦ Κρέοντος, ὁ ὁποῖος μαθαίνοντας τὴν μαντεία τοῦ Τειρεσίου περὶ σωτηρίας τῶν Θηβῶν ἐκ τῆς πολιορκίας τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, θυσιάσθηκε ἐκούσιως, παρὰ τὴν θέληση τοῦ πατρός του, σώζοντας ἔτσι κατὰ τὸν μῦθο τὴν γενετείρα του.

Εἶναι γνωστός ὁ ἀνωτέρω ἄθλος τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ Γηρυόνης, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἐρυθείας, τρισώματος γίγαντας, ἔτρεφε τίς ἀγελάδες του μὲ τίς σάρκες τῶν ὑπηκόων του, ἐνῶ ἓνας σκύλος μὲ τρία κεφάλια, ὁ Ὁρθρος, φύλαγε τὴν ἀγέλη. Ὁ ἥρως Ἡρακλῆς φόνευσε τὸν τύραννο, τὸν σκύλο καὶ τὸν φύλακα τῆς ἀγέλης, τὴν ὁποία παρέλαβε καὶ τὴν ἔφερε μόνος του στὸν Εὐρυσθέα.

Οἱ μυθολόγοι διῴστανται ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνεία τοῦ μύθου αὐτοῦ. Ὁ Γηρυόνης παράγεται ἐκ τοῦ γῆρυς (φωνή, βοή) καὶ συνεπῶς εἶναι ὁ «μικρῶμενος», ὁ «γρυζών», ὁ «βοῶν»· ἐξ ἄλλου, κατὰ τὴν θεογονία τοῦ Ἡσιόδου (287-294), εἶναι υἱὸς τοῦ Χρυσάορος καὶ τῆς Καλλιρρόης. Ἀφοῦ δὲ ὁ Χρυσάωρ (μὲ τὸ χρυσοῦν ξίφος) εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς ἀστραπῆς, ἡ δὲ Καλλιρρόη, κόρη τοῦ Ὠκεανοῦ, εἰκόνα τῶν βροχερῶν ὑδάτων, ὁ τρισώματος Γηρυόνης θὰ εἶναι ἡ προσωποποίηση τῆς καταιγίδος ἢ τοῦ χειμῶνος, πού κρατεῖ τὰ λαμπρά χρώματα τῆς ἡμέρας ἢ τῆς ἀνοίξεως φυλακισμένα πέραν τῶν ὁρίων τῆς Γῆς καὶ ἔρχεται ὁ ἥλιος (ὁ ἡλιακός

Εικ. 2 - 'Ο Ηρακλής με τόν Γηρυόνην

ήρωας Ηρακλής) καί ἀπελευθερώνει αὐτά. Ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐρμηνεία αὐτὴν τοῦ Dechampe ἔρχεται ἡ τοῦ Breal (Hercule et Lacus), ἡ ὁποία προσκείμενη σέ αὐστηρότερη συσχέτιση τοῦ μύθου πρὸς ἀναλόγους τῆς βεδίκης μυθολογίας, διαβλέπει ἐδῶ τὴν πάλη τοῦ φωτεινοῦ θεοῦ κατὰ τοῦ δεσμεύοντος τὰ ὄμβρια ὕδατα δαίμονος τῶν νεφῶν. Κατὰ τὴν συσχέτιση αὕτη, ἡ λέξη Ὀρθρος, ἐπαναλαμβάνουσα τὸ βεδικό ὄνομα τοῦ Βρίτρα καί ἔχουσα τὴν σημασία τοῦ «λκαυγοῦς» στὴν ἐλληνική, ἐκφράζει τὴν ἰδέα τοῦ σκότους ἢ τοῦ νέφους, τὸ ὁποῖο ἀποκρύπτει τὸ οὐρανιο φῶς. Οἱ ἀγελάδες, οἱ ὁποῖες εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς πάλης, ὑπενθυμίζουν αὐτὲς τίς ὁποῖες ἐκλείψει ὁ Πανὶ καί φυλάττει ὁ ὄφις Ἀχί τῆς βεδίκης ποιήσεως, τὰ ὕδατα δηλὰ τὰ κλεισμένα ἐντὸς τοῦ νέφους. Ὁ «ἡερόεις σταθμός», πού κατὰ τὴν Θεογονία κατάγει τὴν νίκη του, εἶναι ἐπίσης ἀνάλογος πρὸς τὸ σπήλαιο, τὸ ὁποῖο χρησιμεύει ὡς φυλακή στίς ἀγελάδες του Βέδα.

Ἴσως καί οἱ δύο ἀνωτέρω ἐρμηνεῖες νά ἀληθεύουν, πάντως ὅμως γιὰ τοὺς Ἕλληνες φαίνεται μᾶλλον ἰδιάζουσα ἡ πρώτη. Ἐτσι, ἡ «ἡερόεις σταθμός» (ζοφερὴ μάνδρα) εἶναι αὕτη ἡ Δύση, στὴν ὁποία ἀπέρχονται καί ἐγκλείονται τὰ φωτεινά ποιμνία τοῦ Ἡλίου, ἡ Εὐρύθεια δέ, ἡ νῆσος ὅπου κατοικεῖ ὁ γίγας, ἐκφράζει τὴν ἰδέαν τῶν ὑπερύθρων πυρῶν τῆς δύσεως καί τῶν προφυρῶν χρωμάτων, τὰ ὁποῖα περιβάλλονται στὸν ὀρίζοντα τὰ νέφη τὰ φωτιζόμενα ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.

33. Ἐτεοκλῆς, υἱὸς τοῦ Οἰδίποδος καί τῆς Ἰοκάστης, ὑπερασπίσας τίς Θῆβες ἐναντίον τοῦ ἀδελφου του

ΕΙΚΟΝΑ 3. Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΚΑΙ Η ΑΓΕΛΗ ΤΟΥ ΓΗΡΥΟΝΟΥ

Κύπριον ἀνάγλυφον τοῦ Ἀθηναίου, κατὰ τὸν Ceccaldi, Manuments antiques de Cypre, pl. v (δὲ G. Perrot et C. Chipiez, Histoire de Part dans l'antiquité, 111, σ. 573 καί εἰκ. 387). — Ὁ θεός, ἀριστερά, καταλαμβάνει σχεδὸν ὁλόκληρο τὸ ὕψος τοῦ ἀναγλύφου, τὸ ὁποῖο εἶναι διηρημένο σέ δύο τμήματα. Στὸ ἄνω, ὁ σκύλος Ὀρθρος, φέρων τρεῖς κεφαλές καί ὀπλισμένος μέ δόρυ, ἀπειλεῖ τὸν Ἡρακλῆα στὸν κάτω, ἡ ἀγέλη τοῦ Γηρυόνου φεύγει, διωκόμενη ἀπὸ τὸν βοσκὸ Εὐρυτρίωνα, ὁ ὁποῖος στὸν ἀριστερὸ του βραχίονα κρατᾷ ὁλόκληρο δένδρον καί με ὕψωμένη τὴν δεξιὰ κάνει χειρονομία τρόμου.

(Histoire des Crees, par V. Duruy).

Πολυνεῖκους, τὸν ὁποῖον καί ἐφόνευσε σέ μονομαχία, πρὸ τῶν τειχῶν τῶν Θηβῶν, φονευθεὶς καί αὐτός (Εἰκ. 4).

34. Ἀμυκος, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καί τῆς Βιθυνίδος ἢ τῆς νύμφης Μελίας, Βασιλεὺς τῶν Βεβρύκων τῆς Βιθυνίας. Προκαλοῦσε τοὺς ναυτιλομένους πρὸς τὸν Πόντον νά πυγμαχοῦν μαζί του, πρὶν λάβουν νερό ἀπὸ τὴν πηγή. Νικοῦσε τοὺς πάντες· ὅταν ὅμως περνοῦσαν οἱ Ἀργοναῦτες, ὁ Πολυδεύκης τὸν νίκησε καί τὸν ἔδωσε σέ ἓνα δένδρον.

35. Πολύδωρος, ὁ μικρότερος υἱὸς τοῦ Πριάμου, μνημονευόμενος ἰδιαίτερος στὸ περί κρανείας κεφάλαιο.

36. Κάρολος ὁ Μέγας ἢ Καρ(ο)λομάγνος (742-814), βασιλεὺς τῶν Φράγκων καί αὐτοκράτωρ τοῦ γερμανορρωμαϊκοῦ κράτους. Ἀπεκλήθη Μέγας, διότι πράγματι κατέστη μέγας καί ὡς στρατηγὸς καί ὡς ἀναμορφωτής. Εἰσέβαλε ἐπανειλημμένως στὴν Ἰταλία, Σαξονία καί Ἰσπανία, διεξαγῶν νικηφόρους πολέμους, ὀνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Πάπα Λέοντα τὸν Γ' αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων, ἀνάγκασε τοὺς Σάξονες νά προσέλθουν στὸν Χριστιανισμό καί συνέλαβε τὸ μὴ τελικῶς πραγματοποιηθέν σχέδιο νά ἐνώση τὸ Βυζαντινὸ κράτος μετὰ τοῦ ἀνιδρυθέντος δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἐρχόμενος σέ γάμο μετὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκράτειρας Εἰρήνης. Ἐξ ἄλλου, κανόνισε ἐπωφελῶς τὰ τῆς ἐκκλησίας, προστάτευσε τὸ ἐμπόριο, τὴν βιομηχανία καί τὴν γεωργία, καθάρισε τὴν χώρα του ἀπὸ τὰ ἐλη, ἱδρυσε τὸ Ἀμβούργο, ἔκτισε ἀνάκτορα, ναοὺς, μονές καί ἄλλα

μεγαλοπρεπῆ κτίρια, καί μολονότι ἀγνοοῦσε γραφή, ἐνδιαφέρθηκε καί ἀγωνίσθηκε γιὰ τὴν πνευματικὴ μόρφωση τοῦ κράτους, ἱδρύσας σχολεῖα καί μέ πολλοὺς τρόπους ἐνισχύσας τὴν ἐκπαίδευση. Τέλος, συνέλαβε τὸ μέγα ἔργο νά ἐνώση μέ δῶρυγα τὸν Ρῆνο μέ τὸ Δούναβη καί τὴν Βόρειο Θάλασσα μέ τὸν Εὐξείνιο Πόντον. Ἡ μυθολογία, ἡ ποίηση καί ἡ τέχνη ἀντλήσαν πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ζωὴ καί τὴν δράση τοῦ πράγματι Μεγάλου ἀνδρός.

37. Bastian (Adolphe), ὀνομαστός γερμανὸς ἐθνολόγος (1826-1905). Ταξίδεψε γιὰ χρόνια στὴν Αὐστραλία, Ν. Ἀμερική, Μεξικὸ, Κίνα, Ἰνδία, Τουρκία, Αἴγυπτο, Ἀραβία, Ἰαπωνία κτλ. Διορίσθηκε καθηγητὴς τῆς Ἐθνολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου καί διευθυντὴς τοῦ Ἐθνολογικοῦ Μουσείου καί συνέγραψε πολλὰ ἐθνογραφικὰ ἔργα.

38. Πολίτης (Νικόλαος), φιλόλογος, λαογράφος καί καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1852-1921). Ἐπιδόθηκε στὴν μελέτη τῶν ἡθῶν καί ἐθίμων τῆς ἀρχαίας καί νέας Ἑλλάδος, ὡς καί ἄλλων ἐθνῶν, παροιμιῶν, ἀσμάτων, τοπογραφίων κτλ. Τὸ 1866 δημοσίευσε στὴν «Πανδώρα» τὸ πρῶτο ἐπιστημονικὸ του ἄρθρον «Περὶ λυκοκανθάρων». Τὸ 1882 διορίσθηκε ὑφηγητὴς τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο καί ἀκολούθως τμηματάρχης τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀνατεθέντος σέ αὐτόν καί τὸ ἔργο τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ δημοτικῶν σχολείων, στὰ ὁποῖα εἰσήγαγε πρῶτος τὴν διδασκαλία τῶν νέων ἐλλήνων. Τὸ 1890 διορίσθηκε καθηγητὴς τῆς μυθολογίας καί ἀρχαιολογίας στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο. Ἀπὸ τὸ 1899

ἄρχισε διὰ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Μαρασλῆ τὴν δημοσίευση τοῦ ἔργου «Μελέται περὶ τοῦ βίου καί τῆς γλώσσης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ», τοῦ ὁποῖου ἐξεδόθησαν δύο μέρη, τὸ περί Παροιμιῶν (τόμ. 4) καί τὸ περί «Παραδόσεων», τοῦ δευτέρου παραμείναντος ἡμιτελοῦς ἔνεκα διακοπῆς τῶν ἐκδόσεων τῆς βιβλιοθήκης Μαρασλῆ. Τὸ 1908 ἱδρυσε τὴν «Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία», διὰ τοῦ Δελτίου τῆς ὁποίας ὁργανώθηκε ἡ ἐν Ἑλλάδι λαογραφικὴ κίνησις. Μέ τὴν χορηγία τοῦ Ἀλ. Πάλλη προέβη στὴν ἐκδοσὴ τῶν «Ἐκλογῶν ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ». Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του διετέλεσε πρόεδρος τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Λαογραφικοῦ Ἀρχείου». Στὸν Πολίτη ἀνετέθη ἀπὸ τὴν Σύγκλητον τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὁ καταρτισμὸς τῆς «Ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας», παραρτήματος τῆς ἐτησίαις ἐπιστημονικῆς ἐπετηρίδος.

39. Σχετικῶς μέ τὴν ἐπίδραση ἐπὶ τῆς ζωῆς καί τοῦ βίου τοῦ Ἑλλήνος τοῦ περιβάλλοντος αὐτόν φυσικοῦ κόσμου, ἰδοὺ τί γράφει ὁ Παῦλος Καρολίδης στὴν εἰσαγωγὴν του κατὰ τὴν ἐκδοσὴ ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου «Ελευθερουδάκης» τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπὸ Κ. Παπαρηγοπούλου:

«Ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ ζῇ καί βιοτεύει ἔθνος τι, δημιουργεῖ καί ἀναπτύσσει καί προάγει τὸν ἱστορικὸν αὐτοῦ βίον, ἐπὶ δὲ τὸ κλίμα τοῦ τόπου καί ἡ περιβάλλουσα τὴν θεάν τούτου φύσις, ἔχει, ἐν τῇ ἀρχῇ μάλιστα καί τῇ γενέσει τοῦ εἰρημένου βίου, μεγίστην ῥοπήν καί ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸν χαρακτῆρα καί τὸν τρόπον τῆς ὅλης ἀναπτύξεως τοῦ βίου τούτου. Ὁ ἀήρ, ὁ οὐρανός, τὸ κλίμα, τὸ ἔδαφος, ἡ θέα τοῦ ὀρίζοντος, ἡ θέα τῆς θαλάσσης, ἡ θαλασσοπλοΐα, ἡ κατὰ γῆν ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους καί ἡ μετὰ ταύτης συνδεομένη ἐμπορία, καί ἡ βιομηχανία καί αἱ τέχναι αἱ βιομηχανικαί, πάντα ταῦτα ἀπὸ εὐθείας τε καί ἐμμέσως ἐπιδρῶσιν ἰσχυρῶς ἐπὶ τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν. Οἱ ὅροι τοῦ φυσικοῦ βίου καί τοῦ μετὰ τούτου κατὰ μικρὸν ἀναπτυσσομένου πνευματικοῦ βίου ὑπὸ οὐρανὸν εὐδίων καί φιλάνθρωπον καί ὑπὸ κλίμα εὐκράες ἐπὶ γῆς εὐφόρου καί ἡμέρου καί φιλανθρώπου τὴν θεάν, ποικιλλομένης διὰ τῆς ποικιλίας τῶν ὁρέων, τῶν κοιλάδων καί πεδιάδων καί περιβεχόμενης ὑπὸ θαλάσσης καί ὀρμων καί λιμένων καί τρόπως ἐπικοινωνίας πρὸς ἄλλας χώρας εὐμερούσας δὲν δύναται νά ᾧσιν οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς ὅρους βίου, ὃν διάγουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν τόποις στερουμένοις θαλάσσης ἢ καί ἐν ἀλιμένοις ἀκταῖς καί ἐν μονοτόνοις πεδιναῖς ἐκτάσεσι μὴ διαχωριζόμεναις ὑπὸ θαλασσῶν. Καὶ ἂν ἐπὶ μὴ παρακολουθήσῃ τις τὴν γεωγραφικὴν ἱστορίαν τοῦ Neumann τὴν ἐρμηνεύουσιν ἡμῖν τὴν γένεσιν τῶν Ἀττικῶν μύθων ἐκ τῆς φυσικῆς διαπλάσεως τῶν ἀκτῶν, τῶν λιμένων καί τῶν ὁρέων τῆς Ἀττικῆς, ἀδύνατον εἶναι νά ἀμφισβητήσῃ τὴν γενικὴν ἀρχὴν τῆς τοιαύτης θεωρίας. Ἀριστα δὲ περὶ τοιούτων λέγει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς (Περὶ Τέχνης, κεφ. XI, 5), μάρτυρα ἐπικαλούμενος τὸν Πλάτωνα: "Καὶ γὰρ ὁ Πλάτων φησὶ παγκάλως, ὅτι κατὰ τοὺς τοῦ οὐρανοῦ

τόπους καί τῶν ἡθῶν αἱ κράσεις... καὶ γὰρ τὰ ἡθῶν φησὶν ἐνδύεσθαι τοὺς τόπους καί τοῖς ἔθνεσιν ἀπὸ τῶν καθ' ἓνα".

«Κατὰ ταῦτα ὁ βαθμὸς καί ὁ τρόπος τῆς ἐπὶ τὴν γένεσιν καί ἀνάπτυξιν τοῦ ἰδιοφύου ἱστορικοῦ βίου λαοῦ πινος ῥοπῆς καί ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος φυσικοῦ κόσμου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς μείζονος ἢ ἐλάττονος προσεγγίσεως τοῦ λαοῦ τούτου πρὸς τὸν ἀρχέγονον φυσικὸν βίον καί πρὸς τὸν φυσικὸν κόσμον. Λαὸς ἔχων πρὸ αὐτοῦ μόνον τὴν φύσιν, οὐχὶ τὴν ἱστορίαν, οὐχὶ δηλονότι κόσμον πνευματικόν ἐκ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως προελθόντα, λαὸς ἰσάμενος ἐπὶ ἐδάφους φυσικοῦ παρθενιοῦ, μὴ παραλαβὼν καί μὴ κληρονομήσας ἀπὸ τῆς ἱστορίας καί τῶν παραδόσεων τοῦ παρελθόντος ἀντλήσεις καί προλήσεις πνευματικὰς καί ἡθῆ καί ἔθιμα δεσπόζοντα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπὸ εὐθείας ἀπὸ τῆς θέας καί τῆς αἰσθήσεως τοῦ πρὸ αὐτοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ἐμπνεόμενος κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις ταύτας τοῦ περιβάλλοντος αὐτόν φυσικοῦ κόσμου δημιουργεῖ τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ κόσμον. Καὶ ὅσῳ πλέον ὁ περὶ αὐτόν αἰσθητὸς κόσμος μετέχει τοῦ καλοῦ, τῆς ποικιλίας, τῆς ἁρμονίας καί τῆς ἐν ποικιλίᾳ ἐνότητος, τοσοῦτω περισσότερον ὁ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διαπλασσομένης κόσμος τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως τῆς φαντασίας καί τοῦ

Εικ. 4 - Μονομαχία μετὰ Ἐτεοκλέους καί Πολυνεῖκους

αίσθηματος είναι πλούσιος εἰς εἰκόνας παριστώσας καὶ εκπροσωπούσας τὸ κάλλος τῆς ποικιλίας καὶ ἁρμονίας ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ποιήσεως καὶ μυθολογίας. Καὶ δὲν εἶναι μὲν ἴσως ἐν πᾶσιν ἀκριβές τὸ ὑπὸ τινῶν ἡρθέν ὅτι σύμπασα ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία οὐδὲν ἄλλο κατὰ βάθος εἶναι ἢ αὐτὴ ἡ γεωγραφία τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν περιβαλλομένη πέπλον ποιητικόν καὶ μεταβάλλουσα τὰ φυσικά καὶ αἰσθητὰ ὑποκείμενα εἰς πρόσωπα ἠθικά καὶ ἰδεώδη καὶ δημιουργοῦσα κόσμον ἰδεώδη θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐμψυχούντων νοερῶς σύμπαντα τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἄλλ' ὅμως εἶναι ἀλληθέστατον ὅτι ἡ φυσικὴ διάπλασις τῆς ἑλληνικῆς γῆς μεγάλην εἶχε ροπήν ἐπὶ τὴν πνευματικὴν διάπλασιν τοῦ Ἑλληνος. Ἡ δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ αἰσθητικὴ καὶ πνευματικὴ ἰδιοφυῖα ἐποίησεν ὥστε ἐν τῇ μεταξύ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν φυσικοῦ κόσμου ἀμοιβαία ἐπαφῇ καὶ ἐπιδράσει πλήρης ἐπικρατεῖ ἁρμονία. Καὶ κατὰ ταῦτα ὁ οὐρανός, τὸ κλῆμα, ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος, οἱ ποταμοί, τὰ ρεῖθρα, αἱ λίμναι, τὰ ὄρη καὶ οἱ λόφοι, καὶ ὁ φωταυγής καὶ πλήρης ζωῆς, κάλλους καὶ ἀγαθότητος φιλομειδῆς ὀρίζων, τὸ ἡμερον καὶ φαιδρόν καὶ φιλάνθρωπον¹⁾ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ τῆς Ἑλλάδος εἰσὶ τὰ μεγάλα κεφάλαια τοῦ ἑλληνικοῦ ἱστορικοῦ βίου. Διότι ἐκ τῆς τοιαύτης μεταξύ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλληνος καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν φυσικοῦ κόσμου ἁρμονίας καὶ οἰκειότητος παρήχθη ἡ ἐλευθερία ἐκείνη τοῦ πνεύματος, ἡ δοῦσα εἰς τὸν πνευματικόν βίον τῆς Ἑλλάδος χαρακτῆρα ὅλως ἰδιοφυῖ. Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἀνθρώπων ἱστορικῶν γένει τοσοῦτο πιστῶς διετηρήθη ἡ μεταξύ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φύσεως ἁρμονία καὶ ἡ ἐκ ταύτης προερχομένη ἐλευθέρα κίνησις τοῦ πνεύματος ὅσον ἐν τῷ ἑλληνικῷ.

«Διότι οὐδεὶς λαός μετὰ τοσαύτης ἡρεμίας, ἐλευθερίας καὶ οἰκειότητος ἀπέβλεψε πρὸς τὴν φύσιν μεθ' ὅσης ὁ ἑλληνικός. Ἡ ἐλευθερία αὕτη, ἡ μετὰ γαλήνης πνεύματος καὶ ἐν ἰσορροπίᾳ καὶ ἁρμονίᾳ φαντασίας καὶ διανοίας ἀτενίζουσα πρὸς τὴν φύσιν ὑπὸ τὴν φαιδρὰν καὶ φιλάνθρωπον αὐτῆς ὄψιν, οὐδαμῶς πληροῦσαν τὴν φαντασίαν καὶ τὸ αἶσθημα φόβου καὶ τρόμου ἐκ τῆς μεγάλου τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἐμποιομένου ὡς παρὰ τοῖς πολλοῖς Ἀσιατικοῖς λαοῖς, ἀλλ' οὔτε μετὰ ψυχρᾶς μόνον σκέψεως καὶ ὑπερεντάσεως πασῶν τῶν φυσικῶν δυνάμεων παλαίουσα ψυχρῶς πρὸς τὸν κόσμον τὸν φυσικόν ὡς παρὰ τοῖς βορείοις λαοῖς, ἐποίησεν ὥστε μηδέποτε νὰ ταραχθῇ ἡ μεταξύ ποιήσεως καὶ ἱστορίας πραγματικὴ ἁρμονία, μηδέποτε ὁ κόσμος ὁ ἰδεώδης νὰ ὑποχωρῇ πρὸ τοῦ πραγματικοῦ, μηδέποτε τὸ πραγματικόν νὰ ἐξαφανίζεται πρὸ τοῦ φαντασιώδους. Οὐδέποτε ὁ Ἕλλην κατέλιπε τὸν χώρον τῆς ποιήσεως καὶ ἐν τῇ σαφεινότητι καὶ ἀκραιφνεστάτῃ ἀντιλήψει τοῦ πραγματικοῦ. Τὸ ἰδεώδες ὑπῆρξε πάντοτε ἡ κορωνίς, ἡ κορυφαία ἀκρότης τοῦ πραγματικοῦ ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ἐκφάνσει τῆς τούτου δυνάμεως. Τὸ ἀληθές καὶ τὸ καλόν, μετὰ τούτων δὲ καὶ τὸ ἀγαθόν (καλοκάκον), διετέλεσαν πάντοτε ἐν εἰρήνῃ πρὸς ἀλλήλα. Οὐδέποτε ἡ ἀληθὴς ἢ ὀθνεῖα ἐπιστήμη πλὴν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν κατέπνιξε τὴν φωνὴν τῆς ποιήσεως. Ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος παρήγαγεν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ, ἐν τῇ χώρᾳ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ζητουμένης σοφίας, τὴν φιλοσοφίαν ἣτοι τὴν μόνον προσήκουσαν τῷ ἀνθρώπῳ ὑψίστην ἀρετὴν τοῦ διηνεκῶς καὶ ἀπαύστως ἀγαπᾶν καὶ ζητεῖν τὴν σοφίαν καὶ

μηδέποτε ἐπαίρεσθαι ἐπὶ τῇ ἐκάστοτε κτωμένη σοφίᾳ καὶ δοκεῖν σοφόν εἶναι. Ὁ ὅρος δὲ αὐτός (ὁ τοῦ φιλοσοφεῖν) ἐκφράζων καὶ ἐρμηνεύων ἅμα μὲν τὴν ὑπερτάτην ἐλευθερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐν τῷ ζητεῖν καὶ ἐρευνᾶν, ἅμα δὲ καὶ τὸ ὅριον τοιαύτης ἐλευθερίας, ὑπῆρξε τύπος, εἰκὼν, κορωνίς καὶ σφραγὶς τῆς ἐν παντί ἐνεργείας τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος» (Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους Κ. Παπαρρηγοπούλου, εἰσαγωγή Π. Καρολίδου, σ. λδ' - λς', ἐκδόσεις Ἐλευθερουδάκη, Ἀθῆναι 1932).

¹⁾ Κατὰ τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρῆσιν τοῦ ὀνόματος. Δὲν πρόκειται περὶ ἠθικῆς χριστιανικῆς φιλανθρωπίας, ἀλλὰ περὶ φυσικῆς αἰσθητικῆς φιλανθρωπίας, τῆς τερπνῆς καὶ εὐεργετικῆς ἐπὶ τὴν αἴσθησιν ἐπιδράσεως τῆς φύσεως.

Προχωρῶντας ὁ Καρολίδης στὶς ἀντιλήψεις του αὐτές, θεωρεῖ ὅτι καὶ τὸ πολύσχημο μιᾶς χώρας ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἐξελιξεως τοῦ λαοῦ τῆς. Καὶ λέγει: «Ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι γεωγράφοι ἐξῆραν εὐλόγως τὸ "πολύσχημονεστάτης" τῶν ἡπείρων κατὰ Στράβωνα, τῆς Εὐρώπης, τῆς μάλιστα πασῶν εὐπορούσης θαλασσῶν, κόλπων καὶ λιμένων, χερσονήσων καὶ νήσων, δι' ὧν πάντων καὶ τὸ κλῆμα τῆς ἡπείρου ταύτης καθίσταται εὐκραές καὶ ὀρίζων πανταχοῦ ποικίλος καὶ ἡ θέα τερπνὴ καὶ ἡ συγκοινωνία εὐκολος καὶ συχνή, ὁ δὲ βίος ἀναπτύσσεται ἁρμονικῶς. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Εὐρώπη ἴσταται μεθ' ὑπεροχῆς ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἡπείρων ἐν τῷ βίῳ τῷ ἱστορικῷ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ, οὐχὶ κατὰ τὴν προτεραιότητα τοῦ χρόνου, ἣτις ἀνήκει πάντως εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον (ἐν Ἀφρικῇ), ἀλλὰ κατὰ τὸ ποῖόν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν, ἰδιοφυῖ, ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν οἰκούντων, εἰ καὶ ὁ τοπικὸς χωρισμός καὶ ἡ τοπικὴ διάκρισις ἀπὸ τῆς Ἀσίας ὑπῆρξεν οὐχὶ φυσικὴ, ἀλλὰ τεχνητὴ καὶ συμβατικὴ, ἐντεῦθεν δὲ καὶ αὐθαίρετος ὡς πρὸς τὰ σημεῖα τοῦ χωρισμοῦ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Στράβων (Β. 126) περὶ τῆς τοιαύτης ὑπεροχῆς: "Ὅτι πολυσχήμεν τε καὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνδρῶν εὐφυσστάτη καὶ πολιτειῶν καὶ ταῖς ἄλλαις πλεῖστον μεταδεδωκυῖα τῶν οἰκείων ἀγαθῶν". Ὡς πρὸς τὸ πολυσχῆμον τοῦτο μετὰ τὴν Εὐρώπην ἐρχεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γεωγραφίᾳ ἡ Ἀσία, ἐνῶ ἡ Λιβύη (ἡ Ἀφρικὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων) ἐξαιρεσυσμένης τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς παρὰ τὴν Μεσόγειον καλουμένην θάλασσαν ἐκτεινομένης (ἐνθα ἡ Αἴγυπτος, ἡ Κυρηναϊκὴ καὶ ἡ Καρχηδονία, χώραι πεπολιτισμέναι) μὴ διασχιζομένη καὶ μὴ διαβρεχομένη ἐκ τῶν ἐνδον ὑπὸ θαλασσῶν ἔμεινε μέχρι σήμερον ξένη πρὸς πολιτισμόν, ἡ δὲ Ἀσία ἡ μὴ ἀμοιροῦσα θαλασσῶν πνῶν μεσογείων ἐνιαχοῦ τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς μέσσην πινὰ ἔλαβε θέσιν μεταξύ τῶν δύο, ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ πολιτισμοῦ. (Στραβ. 121: "Ἡ μὲν οὖν Εὐρώπη πολυσχημονεστάτη πασῶν ἐστί, ἡ δὲ Λιβύη τὰ ἐναντία πέπονθεν, ἡ δὲ Ἀσία μέσση πῶς ἀμφοῖν ἔχει τὴν διάθεσιν"). Ἀλλ' ἐάν ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ πολυσχημονεστάτη καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἀρετὴν ἀνθρώπων εὐφυσστάτη τῶν ἡπείρων, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην ἡ Εὐρώπη τῆς Εὐρώπης, οὕτως εἰπεῖν, εἶναι ἡ Ἑλλάς ἔχουσα ἑκτασιν περιβρεχομένην ὑπὸ θαλασσῶν μείζονα πάσης ἄλλης χώρας εὐρωπαϊκῆς πολλαπλασίας κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιφανείας. Οὕτω σύμπασα ἡ Ἰβηρικὴ χερσονήσος (Ἰσπανία καὶ Πορτογαλία ὁμοῦ), ἔχουσα ἐπιφάνειαν 600 περίπου χιλιάδων τετραγῶν. χιλιομ. ἀπέναντι τῆς Πελοποννήσου, ἣτοι πέντε καὶ εἰκοσάκις μείζονα τῆς Πελοποννήσου, καὶ πλὴν τινος μικρᾶς ἐκτάσεως (μόλις τὸ

1/5 τῆς ὅλης περιμέτρου τῆς χερσονήσου ἀποτελούσης), περιβρεχομένη πᾶσα ὑπὸ θαλασσῶν, ἔχει ἑκτασιν παραλίας ἐλάσσονα ἢ ἡ Πελοπόννησος. Ἡ ἐντεῦθεν τῆς Πελοποννήσου ἡπειρος Ἑλλάς εἶναι καὶ αὐτὴ ἱκανῶς πολυσχήμεν. Ἀν δὲ ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν κόλπων καὶ τῶν λιμένων τῶν δυτικῶν ἰδίως ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὸ ἄλλος πλῆθος τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ἢ "ἑλληνικῇ" καλουμένη θαλάσση νήσων, ἐν ᾗ θαλάσση πλέων τις κατὰ μήκος καὶ πλάτος οὐδέποτε βλέπει ἐκ τοῦ ὀρίζοντος ἐξαφανιζομένην νήσόν τινα ἢ ἀκτὴν ἡπειρωτικὴν, καὶ ἂν ἀποβλέψωμεν πρὸς τὰς δυσμικὰς ἐκτάσεις τοῦ Σικελικοῦ πελάγους, ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ πολυσχιδεστάτη καὶ πολυσχημονεστάτη καὶ φιλανθρώπως παραλιακωτάτη καὶ διὰ ταῦτα πρὸς ἀρετὴν ἀνθρώπων καὶ γένεσιν πολιτειῶν καὶ πρὸς παραγωγὴν πολιτισμοῦ φυσικῶς εὐφυσστάτη χώρα τῆς Εὐρώπης ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς» (ἐνθ' ἄνωτ. σ. λζ' - λη').

Καὶ προσθέτει ὁ ἀείμνηστος Καρολίδης: «ἔχει καὶ ἡ Σκανδιναυκὴ χερσονήσος (ὡς καὶ ἡ ἑνακα τοῦ ψύχους οἰκητόρων σπανίζουσα Γροιλανδία) τοὺς περιφήμους ποιητικωτάτους κόλπους αὐτῆς (Fjorden), ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ ταῦτα ἀνεπτύχθη καὶ ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ πολιτισμός ἀρχαιότατος, καὶ διὰ τῆς ἀρετῆς ἀνδρῶν τῶν Σκανδιναυκῶν χωρῶν ἐπέδρασε τοσοῦτον ἐπὶ τὸν ἱστορικόν βίον τῆς Εὐρώπης ἐν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἰδίως ἐν τῷ μεσαίῳ παραγαγὼν τὴν τῶν γερμανικῶν λαῶν μυθολογίαν» (ἐνθ. ἄνωτ. σ. λη').

Εἰκ. 5. - Ο ΟΛΥΜΠΟΣ

Εἰς τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τοῦ αἰσλήεντος καὶ παλλαμποῦς πολυειράδος Ὀλύμπου, κέντρου τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπάσης τῆς Οἰκουμένης, ὁ ἀθάνατος ἐπικός ποιητὴς Ὀμηρος, μέ τὴν ζωρὰν φαντασίαν του, ἀνήγειρε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διός, ὁπόθεν ὁ ὑμνρεμέτης Ἀναξ ἐξηκόντιζεν εἰς τὴν γῆν τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς κεραυνούς του καὶ ὅπου εἶχε στήσει τὸν θρόνον του καὶ ἐκάλει εἰς συμβούλιον ἢ εἰς εὐωχίαν τοὺς ἄλλους Ὀλυμπίους θεούς, οἵτινες ἐντεῦθεν ἠδύναντο νὰ ἐποπτεύουν ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁλόκληρον τὴν Οἰκουμένην.

Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ

Ἐφ' ὅσον τὸ βασιλεῖον τῶν ἰδεῶν ἐμφανίζει οὐ μόνον συνάφειαν καὶ κοινωνίαν ἀλλὰ καὶ ἱεραρχίαν, αὐτομάτως τίθεται τὸ ἐρώτημα ποία εἶναι ἡ ὑψίστη ἐκ τῶν ἰδεῶν. Περὶ τοῦ προβλήματος τούτου σπανίως κάμνει ὁ Πλάτων λόγον εἰς τοὺς διαλόγους του. Μόνον εἰς τὴν «Πολιτείαν» (505 Α, ἕκτον βιβλίον, κεφάλαιον δέκατον ἕκτον κ.έ.) μᾶς παρέχει μὲ μεγάλην περίσκεψιν καὶ φειδῶ ἀποκαλύψεις περὶ μιᾶς ἰδέας, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον μάθημα: «Ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα μέγιστον μάθημα, χ δίκαια καὶ τᾶλλα προσχησάμενα χρήσιμα καὶ ὠφέλημα γίγνεται». (Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι μέγιστον μάθημα καὶ ὅταν ἀποκτήσουν μὲ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀναστροφὴν τὴν ὁλοκλήρωσιν των ἡ δικαιοσύνη καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ καθίστανται χρήσιμοι καὶ ὠφέλιμοι). Εἶναι τοποθετημένη τελευταία εἰς τὸ ἐσχάτον ὄριον τοῦ νοητοῦ τόπου καὶ μετὰ μεγάλης δυσκολίας γίνεται προσιτὴ εἰς τὴν ὄρασιν τῆς ψυχῆς: «Ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα καὶ μόλις ὁρᾶσθαι» (Πλ. Πολ. 517 Β). (Εἰς τὴν περιοχὴν εἰς ἣν φθάνει ἡ γνῶσις τελευταίαν θέσιν κατέχει ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εἶναι μετὰ μεγίστης δυσκολίας ὁρατὴ).

Διὰ τὰ κάμη προσιτὴν τὴν ὑψίστην ταύτην ἰδέαν εἰς τὴν νόησιν χρησιμοποιεῖ ὁ Πλάτων λαμπροτάτην παρομοίωσιν παραβάλλων ταύτην μὲ τὸν ἥλιον, ὅστις δὲν καθιστᾷ μόνον τὰ ὄντα ὁρατὰ διὰ τοῦ φωτός του, ἀλλὰ καὶ παρέχει εἰς αὐτὰ γένεσιν, αὐξησιν καὶ τροφήν: «Τὸν ἥλιον τοῖς ὀρωμένοις οὐ μόνον αἶμαι, τὴν ὁρᾶσθαι δύναμιν παρέχειν φῆσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν καὶ τὴν τροφήν, αὐ γένεσιν αὐτὸν ὄντα. Καὶ τοῖς γιγνώσκομένοις τοίνυν μὴ μόνον τὸ γιγνώσκεισθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι τε καὶ τὴν οὐσίαν ὑπὲρ ἐκείνου αὐτοῖς προσεῖναι, οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἐπὶ ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβεΐα καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος» (509 Β).

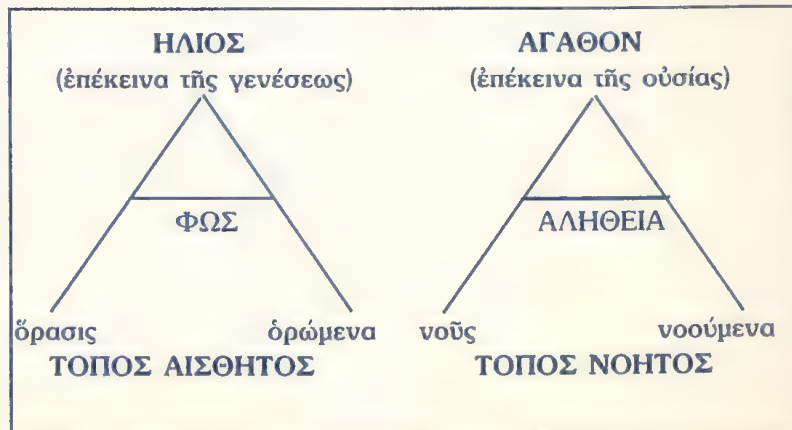
[Θὰ παραδεχθῆς,

νομίζω, ὅτι ὁ ἥλιος χαρίζει εἰς τὰ ὀρώμενα ἀντικείμενα ὄχι μόνον τὴν δύναμιν τῆς ὁρατότητος, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν καὶ τὴν τροφήν, ἂν καὶ ὁ ἴδιος δὲν εἶναι κάτι τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς (φθαρτῆς) γενέσεως.

Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχθῆς ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ χαρίζει εἰς τὰ ἀντικείμενα τὰ προσιτὰ εἰς τὴν γνῶσιν ὄχι μόνον τὸ ὅτι γίνονται γνωριστά, ἀλλὰ δίδει εἰς αὐτὰ καὶ τὸ εἶναι τὸ ὁποῖον ἔχουν καὶ τὴν οὐσίαν των, ἐνῶ τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶναι οὐσία, ἀλλὰ κρατεῖ ὑπέροχον θέσιν κείμενον περαιτέρω τῆς οὐσίας καὶ κατὰ τὴν πρωταρχικότητα καὶ τὴν δύναμιν]. Ὅτι εἶναι διὰ τὸν ὁρατὸν κόσμον ὁ ἥλιος, εἶναι διὰ τὸν νοητὸν κόσμον τὸ ἀγαθόν. Ὁ ἥλιος παρέχει εἰς τὰ ὄντα τὴν βάσιν διὰ τὴν γεννηθῆναι καὶ νὰ αὐξηθῶν ἐνῶ αὐτὸς δὲν ὑπόκειται εἰς γένεσιν, ἀλλὰ ἐμφανίζεται πάντοτε τέλειος, καὶ ὁλοκληρωμένος. Τὸν παραλληλισμὸν δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν ἐποπτικῶς διὰ τῶν δύο παρατιθέντων διαγραμμάτων.

Τὸ ἀγαθὸν δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ εἰς ἡθικολογικὴν σημασίαν. Ἀγαθὸς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν γλῶσσαν σημαίνει τὸν πλήρη δυνάμεως καὶ ἀνδρείας. Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα εἶναι ἡ ὑψίστη δυναμικὴ ἀρχή, ἣτις παρέχει τὴν δυνατότητα εἰς τὰ ὄντα νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ γίνωνται ἀντικείμενα τῆς γνώσεως. Εἶναι ἀρχὴ τοῦ «εἶναι» καὶ τοῦ «γιγνώσκεισθαι», ἀρχὴ ὄντολογικὴ συγχρόνως καὶ γνωσιολογικὴ. Ἐπειδὴ χαρακτηρίζεται ὡς ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἀληθείας ἵσταται πέραν τῆς οὐσίας καὶ γνώσεως «ἐπέκεινα τῆς οὐσίας». Λέγων ταῦτα ὁ Πλάτων θέτει τὴν ὑψίστην «ὑπερβατικὴν» ἀρχὴν πάσης ὑπάρξεως καὶ γνώσεως. Ὑψοῦται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ «ὑπερννοητοῦ» καὶ τοῦ «ὑπεραντικειμενικοῦ».

Ὑπεράνω καὶ πέραν οἵσδε ποτε ὑπάρξεως, οἵουδὴ ποτε πραγματικοῦ ἢ ἰδεώδους ἀντικειμένου, ὑπεράνω πάσης ἰδέας ἵσταται ὡς ὑπερβατικὴ ἀρχὴ τὸ ἀγαθόν. Τὴν ὑπερβατικότητα ταύτην ἐξαίρει ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων διὰ τοῦ

στόματος τοῦ Γλαῦκωνος, ὅστις ὅταν ἀκούῃ παρὰ τοῦ Σωκράτους ὅτι τὸ ἀγαθὸν κεῖται «ἐπέκεινα τῆς οὐσίας» λέγει: «Ἄπολλον, δαιμονίας ὑπὲρ βολῆς». (Μὲ τὸν Ἀπόλλωνα πρόκειται διὰ μίαν ὑπὲρ βολὴν δαιμονίαν, ἥτις διὰ μίαν ὑπέρβασιν τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς). Πράγματι, ἡ φαντασία μας δύναται κάπως νὰ φαντασθῇ τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ, τοῦ δικαίου καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Πᾶσα προσπάθεια ὅμως διὰ νὰ συλ-λάβωμεν τὴν ἀρχὴν ἣτις δίδει ὑπόστασιν καὶ κύρος εἰς τὰς ἰδέας ταύτας ναυαγεῖ. Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ μᾶς ὑψώνει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς λεγομένης «ἀρνητικῆς θεολογίας», ἣτις προσπαθεῖ νὰ νοήσῃ τὸ θεῖον ὄν ἀποδίδουσα εἰς τοῦτο ἀρνητικὰ χαρακτηριστικά.

Ἡ σύγχρονος ὑπαρξιακὴ φιλοσοφία χρησιμοποιεῖ σήμερον εἰς τὰς μεταφυσικὰς τῆς θεωρήσεως τὴν ἐννοίαν τῆς «ὑπερβάσεως» (τρανσκεντέντια), ἣτις δὲν εἶναι ἄλλο τί εἰμὶ τὸ πλατωνικὸν «ἐπέκεινα». Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ σπανίως ὁμιλεῖ ὁ Πλάτων. Εἰς τὴν ἐβδόμην ἐπιστολὴν του ἔκαμε λόγον πάλιν περὶ αὐτοῦ παρομοιάσας τοῦτο μὲ φῶς. Ἐπειτα ἀπὸ μεγάλην προπαρασκευὴν καὶ ἐπίπονον ἀνάβασιν: «Ἐξέλαμψε φρόνησις περὶ ἑκαστον καὶ νοῦς συντείνων ὅτι μάλιστα εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην». (Ἀναπηδᾷ σχετικῶς μὲ ἑκαστον ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον ἐρευνῶμεν ἢ λάμψις τῆς φρονήσεως καὶ τῆς κατανοήσεως μὲ τόσον μεγάλην ἐντασιν, ὥστε μόλις νὰ εἶναι ὑποφερτὴ ἐκ μέρους τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως).

Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ δηλοῖ ὁ Πλάτων εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν ὅτι οὐδὲν εἶχε γράψῃ ὁ ἴδιος σύγγραμμα, διότι δὲν δύναται τὸ ἀγαθὸν νὰ ἀνακοινωθῇ διὰ λεκτικῆς ἀνακοινώσεως, ἐφ' ὅσον εἶναι «ἄρρητον» καὶ ἀμετάδοτον διὰ τοῦ λόγου: «Οὐκ οὐκ ἐμὸν γε περὶ αὐτῶν ἔστιν σύγγραμμα οὐδὲ μήποτε γένηται ῥητὸν γὰρ οὐδαμῶς ἔστιν ὡς ἄλλα μαθήματα, ἀλλ' ἐκ πολλῆς συνουσίας γιγνομένης περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ τοῦ συζῆναι ἐξαίφνης, οἷον ἀπὸ πυρός πηδῆσαντος ἐξαφθῶν φῶς, ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενον αὐτὸ ἑαυτὸ ἤδη τρέφει» (341). (Περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐγὼ δὲν ἔχω γράψῃ κανὲν σύγγραμμα καὶ δὲν θὰ γράψω ποτὲ εἰς τὸ μέλλον· διότι δὲν δύναται νὰ ἀνακοινωθῇ διὰ λεκτικῆς ἐκφράσεως, ὅπως συμβαίνει σχετικῶς μὲ τὰ ἄλλα μαθήματα, ἀλλὰ κατόπιν μακροχρόνιου ἐνασχολήσεως ἀναφερομένης εἰς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῦ πράγματος, καὶ μακροχρόνιου μετ' αὐτοῦ σημειώσεως, αἰφνιδίως ὡς ἀπὸ πυρὸς τὸ ὁποῖον ξεπετιέται, ἀνάπτει φῶς καὶ παρουσιάζεται εἰς τὴν ψυχὴν καὶ μέσα εἰς αὐτὴν αὐξάνεται συντηρούμενον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του).

Οὕτω ὁ Πλάτων φθάνει εἰς τὰ σύνορα τοῦ «ἄρρητου» πρὸ τοῦ ὁποίου πᾶσα λεκτικὴ ἐκφώνησις ναυαγεῖ. Τὴν πλατωνικὴν ταύτην ἀντίληψιν τὴν ἐπαναλαμβάνουν κατόπιν ὁ Πλωτῖνος καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ δὲ Αὐγουστῖνος τὴν μεταδίδει εἰς τὸν κόσμον τῆς

Δύσεως. Τὸ ἀγαθὸν ἀποτελεῖ τὴν ἐσχάτην ἐνοποιητικὴν ἀρχὴν τοῦ συμπαντος καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας ταυτίζεται μὲ τὸ ἐν. Περὶ τούτου θέλει γίνῃ λόγος εἰς τὰ ἐπόμενα.

Μαθηματικὴ θεώρησις τῶν ἰδεῶν

Κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς φιλοσοφικῆς του ἐξελίξεως παρουσίασεν ὁ Πλάτων νέαν ἀντίληψιν περὶ ἰδεῶν στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἐρευνῶν τὰς ὁποίας εἶχε κάμει εἰς τὴν περιοχὴν τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Εἰς τὰ συγγράμματα τῆς γεροντικῆς του ἡλικίας συναντῶμεν ὀλίγας μόνον ἐνδείξεις περὶ τῆς νέας ἐκδοχῆς τῶν ἰδεῶν. Τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀντιλήψεις του ἐξέθετεν εἰς τὴν προφορικὴν του διδασκαλίαν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Δυνάμεθα ὅμως χρησιμοποιῶντες τὰ παρατηρήσεις τὰς ὁποίας ἔχει ἐκθέσει ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ δύο τελευταῖα βιβλία τῶν «Μετὰ τὰ φυσικά», καταπολεμῶν τὰς ἀριθμολογικὰς θεωρίας τοῦ διδασκάλου του, καὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει ὁ Ἀριστόξενος ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν «Περὶ ἀγαθοῦ» διάλεξιν τοῦ Πλάτωνος καθὼς καὶ εἰς τὰς μαρτυρίας τῶν σχολιαστῶν, νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς πλατωνικῆς «περὶ εἰδητικῶν ἀριθμῶν» θεωρίας.

Ὁ Πλάτων ὑπεστήριζεν ὅτι αἱ ἰδέαι εἶναι ἀριθμοί. Χαρακτηρίζων τὰς ἰδέας ὡς ἀριθμούς δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς γνωστούς μαθηματικούς ἀριθμούς διὰ τῶν ὁποίων ἐκτελοῦμεν λογιστικὰς πράξεις. Οἱ ἀριθμοὶ ὡς χαρακτηριστικὸν τῶν ἰδεῶν εἶναι ἄλλης φύσεως ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς μαθηματικούς καὶ διὰ τοῦτο καλοῦνται «εἰδηκοί». Ὡς πρὸς τοὺς κοινούς μαθηματικούς ἀριθμούς καθὼς καὶ διὰ τὰ γεωμετρικὰ σχήματα ἐδίδασκεν ὁ Πλάτων ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξουν ἰδέαι. Πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοὺς εἰδητικούς ὀνομάζουν οἱ ἀρχαῖοι σχολιασταὶ τοὺς μαθηματικούς ἀριθμούς «μοναδικούς», δηλαδὴ συγκεκριμένους ἐκ μονάδων. Ὡστε κατὰ τὴν ἀριθμολογικὴν ἀντίληψιν αἱ ἰδέαι εἶναι ἀριθμοὶ Πᾶν ὄν ὑπάρχει διότι κατὰ κάποιον τρόπον ἔχει μετοχὴν εἰς τὰς ἰδέας-ἀριθμούς. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ σύγκεινται, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἐκ δύο στοιχείων. Ταῦτα εἶναι τὸ «ἐν» καὶ ἡ «ἀόριστος δυάς». Ἀντὶ τοῦ ὅρου ἐν χρησιμοποιοῦν οἱ σχολιασταὶ τὸν ὄρον «πέρας», καὶ ἀντὶ τῆς ἀόριστου δυάδος τὰς ἐκφράσεις «τὸ μέγα καὶ μικρόν», καθὼς καὶ τὸ «ἄπειρον».

Κατὰ τὰς παλαιὰς μαρτυρίας, ὁ Πλάτων ἐδίδασκεν, ὅτι τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον ἐκ τοῦ ὁποίου συνίστανται αἱ ἰδέαι-ἀριθμοὶ (= εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ) εἶναι ἡ ἀόριστος δυάς ἢ τὸ μέγα καὶ μικρόν. Ἐπ' αὐτοῦ ἐνεργεῖ ὡς μορφοδοτικὸν στοιχεῖον τὸ ἐν, καὶ ἐκ τοῦ ἀκαθορίστου ὑλικοῦ παράγει

ἐν ὁρισμένον σύμπλεγμα, ὅπερ ἐμφανίζεται ὡς καθωρισμένη ἰδέα-ἀριθμός. Ὡστε εἰς τὸ σύμπαν ὁλόκληρον αἱ ὑψίσται ἀρχαὶ εἶναι τὸ ἐν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς (μέγα καὶ μικρόν). Ἐκ τούτων λαμβάνουν ὑπόστασιν αἱ ἰδέαι-ἀριθμοί. Κατὰ μετοχὴν δὲ πρὸς ταύτας ὑπάρχουν τὰ ὄντα. Τὰ μαθηματικά ἀντικείμενα κατέχουν μεσάζουσιν θέσιν μεταξύ τῶν ἰδεῶν-ἀριθμῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν ὄντων, διὰ τοῦτο δὲ καλοῦνται «μεταξύ». Ἐκαστον ὄν δὲν εἶναι ἀπομίμημα ἐνὸς μαθηματικοῦ ἀριθμοῦ, ὅπως ἐφρόνουν οἱ Πυθαγόρειοι, ἀλλ' ἐνὸς εἰδητικοῦ ἀριθμοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας ὑπάρχει διαφωνία ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐννοεῖ τοὺς εἰδητικούς ἀριθμούς ὁ Πλάτων. Ὁ Γάλλος Ρομπέν ὑποστηρίζει ὅτι οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ εἶναι σχήματα, συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα ἔχουν συγκροτηθῇ αἱ ἰδέαι. Διὰ τοῦτο τάσσει τὰς ἰδέας ὑπὸ τοὺς ἀριθμούς. Ἀλλ' ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι ρητὴ καὶ μᾶς ἀναγκάζει νὰ θέσωμεν τὰς ἰδέας εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ τοὺς ἀριθμούς, διότι εἰς τὰ ἀριστοτελικά κείμενα ἀναφέρονται αἱ ἰδέαι ἐν συνδυασμῷ μὲ τοὺς ἀριθμούς. Κατὰ τὸν Στέντσελ οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ δύνανται νὰ κατανοηθῶν μόνον ἂν συσχετισθῶν μὲ τὴν πλατωνικὴν περὶ διαιρέσεως θεωρίαν. Εἰς τὸν «Σοφιστήν» ὠμίλησεν ὁ Πλάτων περὶ ἱεραρχίας τῶν γενῶν, εἰς Μ ὑπάγονται αἱ ἰδέαι καὶ ἔδειξε πῶς διὰ τῆς μεθόδου τῆς διχοτομίας δυνάμεθα νὰ κατέλθωμεν ἀπὸ τὰ ὑψίστα γένη μέχρι τοῦ ἀτμήτου εἶδους. Κατὰ τὴν διαιρετικὴν ταύτην κατάβασιν εἰς ἕκαστον εἶδος ἀντιστοιχεῖ ὠρισμένη βαθμολογικὴ βαθμὶς, ἐκφραζομένη διὰ ὠρισμένου τακτικοῦ ἀριθμοῦ. Ὅταν, π.χ., διαιρῶμεν ἱεραρχικῶς τὰ ἰδεῶδη μεγέθη, τὸν ἀριθμὸν 1 θὰ δώσωμεν εἰς τὸ ἰδεῶδες γεωμετρικὸν σημεῖον, τὸν ἀριθμὸν 2 εἰς τὴν ἰδεῶδη γραμμὴν, τὸν ἀριθμὸν 3 εἰς τὸ ἰδεῶδες τρίγωνον, ὅπερ εἶναι τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον πάσης ἐπιφανείας, ὅπως δέχεται ὁ Πλάτων εἰς τὸν «Τίμαιον». Οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ λοιπὸν εἶναι τακτικοὶ ἀριθμοὶ ἐκφράζοντες τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ἰδεῶν εἰς τὴν διαιρετικὴν κλίμακα.

Ἡ ἀντίληψις αὕτη τοῦ Στέντσελ δὲν ἐγένετο ἀποδεκτή, διότι ἐρχεται εἰς σύγκρουσιν ὡς πρὸς ὠρισμένα τῆς σημεία μὲ τὰς γενικωτέρας ἀριθμολογικὰς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Ἀγγλος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου Ταϊήλор ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἐνασχόλησις τοῦ Πλάτωνος μὲ τὰ ἀσύμμετρα μεγέθη τὸν ἤγαγε νὰ διαμορφώσῃ τὴν περὶ τοῦ «μεγάλου καὶ μικροῦ» μαθηματικὴν του θεωρίαν, ἐξ ἧς ὠδηγήθη εἰς τὴν περὶ εἰδητικῶν ἀριθμῶν δοξασίαν του. Ὅπως ἐξάγεται ἀπὸ ἐν χωρίον τῆς «Πολιτείας» (546 Γ), εἰς τὴν πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν εἶχε καταβληθῇ προσπάθεια διὰ νὰ καθορισθῇ ἡ τιμὴ τετραγωνικῶν καὶ κυβικῶν ριζῶν διὰ προσεγγίσεως. Οὕτω εἰς τὸ ρηθὲν χωρίον ἀναζητεῖται ἡ κατὰ προσέγγισιν τετραγωνικὴ ρίζα τοῦ 50,

ὀνομαζομένη «διάμετρος ῥητὴ τῆς πεμπάδος» (ἡ διὰ ρητοῦ ἀριθμοῦ ἐκφραζομένη διάμετρος τετραγώνου, τοῦ ὁποῖου ἡ πλευρὰ ἔχει ἀριθμητικὴν

τιμὴν 5). Αἱ τοιαῦται ἀναζητήσεις εἶχον ὀδηγήσει τοὺς ἐν τῇ πλατωνικῇ Ἀκαδημίᾳ μαθηματικούς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σειρῶν κλασμάτων, ἅτινα συγκλίνουν πρὸς τὴν τετραγωνικὴν ρίζαν τοῦ ἀριθμοῦ 2. Ὁ Θέων ὁ Σμυρναῖος ἔχει διασώσει τὸν κανόνα διὰ τοῦ ὁποῖου καθορίζεται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κλασματικὴ σειρά. Δυνάμεθα νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν περὶ τοῦ προκειμένου, παρουσιάζοντες τὴν ἀκόλουθον σειρὰν κλασμάτων:

$$\frac{1}{1}, \frac{3}{2}, \frac{7}{5}, \frac{17}{12}, \frac{41}{29}, \frac{99}{70}, \frac{239}{169}$$

Πρόχειρος σύγκρισις τῶν τιμῶν τῶν κλασμάτων τούτων μὲ τὴν τιμὴν τῆς τετραγωνικῆς ρίζης τοῦ 2 δύναται νὰ τὰ κατατάξῃ εἰς δύο σειράς, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκατέρα τείνει νὰ προσεγγίσῃ τὴν τιμὴν τῆς τετραγωνικῆς ρίζης τοῦ 2, χωρὶς ποτέ νὰ τὴν φθάσῃ. Ἐκ τῆς ρηθείσης συγκρίσεως προκύπτει ἡ ἀκόλουθος διάταξις:

$$\frac{1}{1} < \frac{7}{5} < \frac{41}{29} < \frac{239}{169} < \dots < \sqrt{2} < \dots < \frac{99}{70} < \frac{17}{12} < \frac{3}{2}$$

Ἡ τετραγωνικὴ ρίζα τοῦ 2 περιβάλλεται ἀπὸ δύο σειρὰς ἀπειρῶν κατὰ τὸν ἀριθμὸν κλασμάτων ταξινομημένων εἰς δύο τάξεις. Τὰ κλάσματα τῆς μιᾶς σειρᾶς εἶναι μικρότερα τῆς τετραγωνικῆς ρίζης, τὰ δὲ ἐτέρας μεγαλύτερα. Ἡ τιμὴ τῆς τετραγωνικῆς ρίζης θεωρεῖται ὡς ἰδεῶδες τομὴ καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τιμὰς τῆς μιᾶς σειρᾶς ὡς μέγα, ἐν συγκρίσει δὲ μὲ τὰς τιμὰς τῆς ἄλλης ὡς μικρόν. Ὁμιλῶν λοιπὸν ὁ Πλάτων περὶ μεγάλου καὶ μικροῦ, ἔχει ὑπὸ ὄψιν τὴν τιμὴν τῆς τετραγωνικῆς ρίζης τοῦ 2. Διότι ἡ ἐν λόγῳ τιμὴ εἶναι κάτι τὸ ἀπειρον καὶ ἐκφράζεται μόνον διὰ τιμῶν προσεγγίσεως, αἵτινες προχωροῦν ἐπ' ἀπειρον. Εἶναι τὸ ὅριον τῶν τιμῶν δύο σειρῶν ἐξ ὧν, αἱ μὲν εἶναι λίαν μικραὶ, αἱ δὲ ἄλλαι λίαν μεγάλα. Συνεπῶς χρησιμοποιοῦν ὁ Πλάτων τὴν ἐκφρασὴν μέγα καὶ μικρόν, θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ δεύτερον στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ἀνεύρισκομεν εἰς τὸ σύμπαν εἶναι τὸ «ἄλογον», κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ὑποτάσσεται εἰς ἀκριβῆ καθορισμόν, ἀλλὰ ἀφήνει κατόπιν οἰουδήποτε προσδιορισμοῦ ὑπόλοιπον. Τὸ ἄλογον τοῦτο εἶναι ἡ ὕλη. Ἐναντι αὐτῆς ἴσταιται τὸ «ἐν», τὸ μορφοδοτικὸν στοιχεῖον, ὅπερ ἐκβάλλει τὴν ὕλην νὰ ἐπενδυθῇ μορφὴν καὶ νὰ δεχθῇ καθορισμούς. Τὸ μορφοδοτικὸν τοῦτο στοιχεῖον τὸ ταυτίζει, κατὰ τὴν ρητὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοξένου ὁ Πλάτων μὲ τὸ ἀγαθόν.

Εἰς τὴν τελευταίαν του «Περὶ ἀγαθοῦ» διάλεξιν εἶπε

ρητῶς ὁ Ἀθηναῖος φιλόσοφος ὅτι τὸ «ἐν» ταυτίζεται μὲ τὸ ἀγαθόν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἀσκεῖ τὸ ἐν ἐπὶ τῆς ἀόριστου δυάδος τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται πάντοτε ὑπόλοιπον ἀπροσδιοριστίας. Οὕτω εἰς τὴν κοσμογονικὴν τοῦ «Τιμαίου» διήγησιν ὡς πρῶτα συστατικὰ τῶν ὑλικῶν σωμάτων δέχεται ὁ Πλάτων δύο εἶδη τριγώνων. Ἐν τούτων τὸ ἐν εἶναι ὀρθογώνιον ἰσοσκελὲς τρίγωνον, τοῦ ὁποῖου ἐκάστη τῶν πλευρῶν ἔχει τὴν τιμὴν 1, ἡ δὲ ὑποτείνουσα ἔχει τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ ἡ τετραγωνικὴ ρίζα τοῦ 2. Τὸ ἕτερον γένος τῶν τριγώνων εἶναι τὸ σκαληνὸν ὀρθογώνιον τρίγωνον, τοῦ ὁποῖου ἡ ὑποτείνουσα ἔχει τιμὴν 2, ἡ μικρότερα κάθετος πλευρὰ 1 καὶ ἡ μεγαλύτερα κάθετος ἔχει τιμὴν ἴσην μὲ τὴν τιμὴν τῆς τετραγωνικῆς ρίζης τοῦ 3. Ἄρα παντοῦ εἰς τὸ σύμπαν πρόκειται περὶ μιᾶς περιπλοκῆς τοῦ λογικοῦ στοιχείου μὲ τὸ ἄλογον.

Ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα θεωρία τοῦ Ταϊήλор, ἣτις ἐπαναλαμβάνει ἀπόψεις Μς εἶχεν ἐκθέσει ἀπὸ τοῦ 1880 ὁ Γερμανὸς μαθηματικὸς Κάντνερ, μᾶς διαφωτίζει διατὶ ὁ Πλάτων τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον τὸ ὠνόμασε μέγα καὶ μικρόν ἢ ἀόριστον δυάδα. δὲν λύει ὅμως ὅλας τὰς εἰς τοὺς εἰδητικούς ἀριθμούς ἀπορίας.

Ὁ Ταϊήλор λέγει ὅτι ὁ Πλάτων εἰσηγήθη τὴν περὶ ἰδεῶν-ἀριθμῶν θεωρίαν διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι τὸ σύμπαν δύναται νὰ γίνῃ κατανοητὸν μόνον ἂν δυνηθῶμεν νὰ συλλάβωμεν τὰ ἀστάθμητα καὶ ρευστὰ φαινόμενα τοῦ γίνεσθαι διὰ μαθηματικῶν συμβόλων καὶ μορφῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μία τοιαύτη ἐπιδίωξις ἐναρμονίζεται μὲ τὰς βαθυτέρας προθέσεις τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου. Ἀλλὰ ἐξηγεῖ διατὶ ἔδωσεν ὁ Πλάτων αὐτὴν τὴν μορφήν εἰς τὴν θεωρίαν του. Ἴσως θὰ ἡδυνάτο τις νὰ υποθέσῃ ὅτι ἐφθάνεν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἰδεῶν ὡς ἀριθμῶν λαμβάνων ὑπὸ ὄψιν τὴν ἑκτασιν ἐφ' ἧς αὗται συναντῶνται. Ἡ ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου, π.χ., δὲν ἰσχύει μόνον διὰ ὠρισμένον ἀριθμὸν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ πάντα καθόλου νοητὸ καὶ ὑπαρκτὸν εἰς οἰανδήποτε τοπολογικὴν καὶ χρονολογικὴν περιοχὴν ἀνθρώπων. Οὕτω θεωρουμένη ἡ ἰδέα δύναται νὰ νοηθῇ ὡς εἷς «ἐνεργεία» ἀπειρος ἀριθμός, ὅστις ὡς ἐνεργεία ἀπειρος κεῖται πέραν τοῦ δυνάμει ἀπειροῦ μαθηματικοῦ ἀριθμοῦ.

Ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὁ διδάσκαλός του ἐβλεπε καὶ ἀπὸ ποσοτικῆς ἀπόψεως τὰς ἰδέας, διότι τὰς ἐχαρκτήριζεν ὡς «ἐν ἐπὶ τῶν πολλῶν».

Ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων τὰς χαρακτηρίζει ὡς «μονάδας» καὶ «ἐνάδας». Ὑπὸ τὸ πρῶμα τοῦτο αἱ ἰδέαι θεωροῦμεναι πλησιάζουν πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον νοεῖ ὁ ἰδρυτὴς τῆς φαινομενολογικῆς φιλοσοφίας Χοῦσσερλ ὅταν κάμνῃ λόγον περὶ «ὄντολογικῶν περιοχῶν». Εἶναι φανερόν ὅτι μία τοιαύτη ἐκδοχὴ τῶν ἰδεῶν δεικνύει πόσον εἶχε προχωρήσει ὁ Πλάτων εἰς τὰς μαθηματικὰς του ἀνε-

ρευνήσεις. Εἶχεν εὔρεθῇ πρὸ νέου εἶδους ἀριθμοῦ ὅστις ἡδύνατο νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν ἐκ μονάδων συγκείμενον μαθηματικὸν ἀριθμόν.

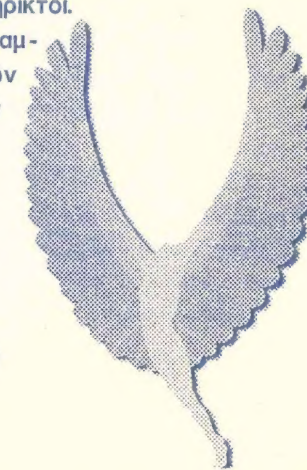
Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους διέκρινεν τὸν εἰδητικὸν ἀπὸ τῶν μοναδικῶν ἀριθμῶν. Οἱ ἄμεσοι διάδοχοί του ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, στερούμενοι ἀναλόγου μαθηματικῆς μεγαλοφυΐας, δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀντιληφθῶν τὴν μεγάλην ταύτην ἀνακάλυψιν τοῦ Πλάτωνος, ἥτις μόνον σήμερον ὑπὸ τὸ φῶς τῶν νεωτέρων μαθηματικῶν θεωριῶν περὶ τάξεων καὶ συνόλων δύναται νὰ γίνῃ ἀρκούντως νοητή.

Αἱ ὄντολογικαὶ περιοχαὶ κατὰ τὸν Πλάτωνα

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι, κατὰ τὴν πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, τὸ σύμπαν ἀποτελεῖ ἱεραρχικὴν διαστρωμάτωσιν, ἥτις συναπαρτίζεται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν στοιχείων:

Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὄντολογικῆς ἱεραρχίας ἴσταιται τὸ ἐν, ὅπερ συμπίπτει μὲ τὸ ἀγαθόν καὶ κεῖται πέραν «ἐπέκεινα» τῆς οὐσίας καὶ τῆς γνώσεως. Τὴν δευτέραν βαθμίδα κατέχουν αἱ ἰδέαι-ἀριθμοί, τὴν δὲ τρίτην τὰ μαθηματικά ἀντικείμενα (ἀριθμοὶ καὶ γεωμετρικὰ σχήματα). Εἰς τὴν τετάρτην βαθμίδα κατατάσσονται τὰ φυσικὰ καὶ τεχνητὰ ἀντικείμενα, εἰς δὲ τὴν πέμπτην καὶ κατωτάτην ἡ ὕλη, θεωρουμένη ὡς ἀπειρότης καὶ ἀοριστία τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ. Αἱ πέντε περιοχαὶ συναρτῶνται εἰς ἐνότητα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπερ δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται εἰς ἠθικολογικὴν σημασίαν, ἀλλ' εἰς δυναμικὴν. Εἶναι ἡ ἀρχέγονος δύναμις, ἥτις συνέχει τὰ πάντα καὶ βιάζει τὴν ὕλην νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀπροσδιοριστίαν τῆς. Ὅν, τὸ ὄν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς «δύναμις», τὸ λέγει ρητῶς ὁ Πλάτων εἰς τὸν «Σοφιστήν» του. Εἰς τὸ πλατωνικὸν σύμπαν ὑπάρχει ἐνότης, κοινωνία καὶ σύνδεσμος. Ὁ αἰσθητὸς κόσμος εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν νοητόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς λαμπρύνεται, διότι ἐκδηλώνουν τὴν «παρουσίαν» τῶν μέσα εἰς αὐτὸν αἱ ἰδέαι. Ὁ χωρισμὸς τοῦ ἰδεώδους ἀπὸ τὸν αἰσθητὸν κόσμον δὲν εἶναι ἀπόλυτος διότι μετριάζεται διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ πραγματικοῦ εἰς τὸ νοητόν. Αἱ αἰτιάσεις ἐπομένως, αἵτινες ἐκφέρονται κατὰ τοῦ πλατωνισμοῦ ὡς συστήματος, ὅτι καταφρονεῖ τὸν πραγματικὸν κόσμον, τυγχάνουν ἀστήρικτοι.

Ὁ αἰσθητὸς κόσμος, ἐπεὶ δὲ λαμβάνει τὴν μορφήν του ἐκ τῶν ἰδεῶν ἀντανakλᾷ τὸ ἀθάνατον κάλλος καὶ καθίσταται προσίτος εἰς τὴν γνῶσιν. Σύνδεσμος δὲ συνδέων τὸν θεῖον κόσμον μὲ τὸν ἀνθρώπινον, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὁ Ἔρως, χαρακτηριζόμενος ὡς παγκόσμιος συνδετικὸς δεσμός.

Ήρθε λοιπόν ο καιρός να κάνουμε επανάσταση. Ζούμε σε ένα πλανήτη υποδουλωμένο. «Κάτω ή ατομικότητα» είναι το σύνθημα. Ό μεγιστάνας της βιομηχανικής παραγωγής τα κατάφερε να μας κάνει υποχείρια σε ένα ισχυρό σύστημα πνευματικής και ψυχικής υποδουλώσεως μηχανοποιώντας την εργασία και εγκλωβίζοντάς μας σε ένα βομβαρδισμό διαφημιστικών μηνυμάτων.

Αυτά τα δύο όπλα της σύγχρονης τεχνοκρατικής κοινωνίας, μας υπέβαλαν στην διαδικασία ενός ισχυρού διαθρόνιου ανταγωνισμού.

Εκείνο που είναι καλό για όλους κληρονομία την ανθρωπότητα, ακόμα και εκείνο που είναι χρήσιμο για κάθε άτομο, έχει παραμεριστεί πλήρως. Σημασία απαντά ό,τι μας δίνει την δυνατότητα να παραγκωνίσουμε τους άλλους στον ξέφρενο ανταγωνιστικό αγώνα ταχύτητας. Έναν αγώνα γεμάτο βιασύνη και άγχος. Και το άγχος έχει την ικανότητα να μας στερή από τις βαθύτερες ανθρώπινες ιδιότητες. Μία εξ αυτών είναι η σκέψη.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν μία προσπάθεια. Ας αντισταθούμε στην αλλοτρίωση, μέσω της σκέψης και της έρευνας. Και φυσικά η έρευνα, η αληθινή έρευνα δεν μπορεί παρά να αρχίσει από εμάς τους ίδιους.

Πώς θα ερευνήσουμε για να γνωρίσουμε τους άλλους, τον κόσμο, τους νόμους της ζωής, αν δεν ανακαλύψουμε τον κοντινό μας κόσμο «τόν μικρό τόν μέγα», που λέγεται εαυτός.

Ο δρόμος γι' αυτήν την ανακάλυψη είναι δυσκολοδιάβατος. Όπως, όμως τραγουδάνε οι Πύξ-Λάξ: "Ο,τι αξίζει πονάει και είναι δύσκολο.

Καλούμαστε πρώτα απ' όλα σε ένα συνεχή και σκληρό αυτοέλεγχο. Τότε ανελέητα στήνονται μπροστά μας κάθε είδους συμπλέγματα, με τα οποία μας έχει εφοδιάσει το περιβάλλον. Είναι ο πρώτος δαίμονας που έχουμε να παλαίψουμε. Να πετάξουμε από πάνω μας εξαρτήσεις, που μας δημιουργήθηκαν σε μικρές ηλικίες,

από την γονεϊκή προστασία και καθοδήγηση και που μας έκαναν ασφαλείς και ευθυνόφους.

Ακόμη να απαλλαγούμε από εξαρτήσεις, που μας καθηλώνουν και μας στερούν την επαφή με την αληθινή γνώση.

Τέτοιες είναι οι ανά τους αιώνες επιστημονικές ή θρησκευτικές θεωρίες, οι οποίες διαδόθηκαν μέσα από ποικίλους μηχανισμούς στις πλατιές μάζες και απέκτησαν την δύναμη δόγματος.

Η ανθρωπότητα στηρίζεται πάνω σε αυτά τα δόγματα, για να καθιστά τον φόβο και την ανασφάλειά της για το άγνωστο. Ανυψώνει τα δόγματα σε θρησκεία, εξαρτώντας απ' αυτά όλη την ύπαρξή της. Επομένως, κάθε γεγονός που έρχεται να αμφισβητήσει το δόγμα, αγνοείται, εξοβελίζεται στο άσυνειδητο και κάθε άνθρωπος που θά τολμήσει να αρθρώσει διαφορετικό λόγο ρίχνεται στην πυρά μεταφορικά ή κυριολεκτικά.

Αλλωστε όπως ο μεγάλος στοχαστής Έρμαν Έσσε διατύπωνε: «Η ανθρωπότητα - δηλαδή η πλειοψηφία των ανθρώπων - ήταν πάντα εναντίον εκείνων, που επιθυμούσαν το καλό, γιατί οι μάζες δεν είναι ούτε καλές, ούτε κακές είναι πάνω απ' όλα άδρα-νείς και δεν υπάρχει τίποτα που να μισούν περισσότερο από τις όποιες εκκλήσεις γίνονται στην συνειδησή τους. Η εξέλιξη προς άνωτερο επίπεδο, ή υπερνίκηση του εγωισμού και της αδράνειας θα είναι πάντα η δουλειά των ξεχωριστών ατόμων, ποτέ η δουλειά των άλλων».

Πρώτος μας λοιπόν στόχος είναι η απόκτηση αυτοπεποιθήσεως, πίστεως στο εαυτό μας. Είναι στ' αλήθεια δύσκολο να ασκήσει κανείς κριτική στον εαυτό του και να έρθει αντιμέτωπος με τα λάθη του όμως όταν καταφέρει να εντοπίσει δυνατότα και αδύνατα σημεία του, τότε έχει ξεκινήσει την δημιουργία των θεμελίων, για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας.

Προϋπόθεση για να τό κάνει είναι η ψυχική γενναιότητα, να κατανικήσει

εγωισμό και φόβους και να αναλάβει τις ευθύνες των πράξεών του. Αυτός είναι ο δεύτερος μεγάλος δαίμονας, που μας στέκει εμπόδιο: ο ναρκισσισμός και η εγωπάθεια.

Τυφλωμένοι από τό πολύμορφο αυτό τέρας οι άνθρωποι συχνά αναγνωρίζουμε ένα μόνο αυτόφωτο αστέρι, τον εαυτό μας και γύρω του θεωρούμε ότι περιστρέφεται τό σύμπαν. Στείρος και άγονος ο εγωισμός μας και έχθρός κάθε ήθικης εξυψώσεως, αποτελεί τό λίκνο υπέρμετρων προσωπικών φιλοδοξιών και άνεξέλεγκτων επιθυμιών. Η αυταρέσκεια και η φιλαυτία σκοτίζουν την όρθή κρίση μας. Θεωρούμε τους άλλους ως πηγή των κακοδαιμονιών μας και εξωραίζουμε την ατελέστατη εικόνα μας.

Αυτό είναι τό καλύτερο λίπασμα για τό θέριεμα του ναρκισσισμού μας.

Η επισήμανση και η εξαίεση του απαιτεί ισχυρή θέληση, αντικειμενική κρίση, αυτοκυριαρχία, αποφασιστικότητα, επιμονή, θάρρος και ωριμότητα σκέψης. Μέ δύο λόγια απαιτεί, διευρμένους πνευματικούς όρίζοντες και ψυχική ρωμαλεότητα, ώστε να υποτάξουμε την βούληση στην σκέψη.

Η αυτοπειθαρχία διατηρεί τόν κα-θένα μας στο επίπεδο του αλληλοσεβασμού. Η προσέγγιση προς τό τέλειο -στό μέτρο του ανθρωπίνως δυνατού- αποτελεί ύψος δυσθεώρητο, προς τό οποίο μπορούμε να πορευτούμε με την ταπεινοφροσύνη.

Η γνήσια ταπεινοφροσύνη δεν αποτελεί έλλειψη αυτοεκτιμήσεως, αλλά διαπίστωση της μικρότητας της ανθρωπίνης φύσεως. Είναι ένα σκαλοπάτι προς την κοινωνικοποίησή μας. Βοηθά να όμολογήσουμε τις ατέλειές μας αλλά και να δείξουμε επιείκεια στις ατέλειες των άλλων.

Η διαδικασία της ένδοσκοπήσεως μας φέρνει σε επαφή, όχι μόνο με την φύση του εαυτού μας, αλλά με την ανθρώπινη φύση γενικότερα. Μας βοηθά να συνειδητοποιήσουμε την ουσία της έννοιας «άνθρωπος» και τά όρια των δυνατοτήτων του.

Η γνώση του πεπερασμένου της ανθρώπινης φύσεως, μας οδηγεί στο να μη είμαστε υπερβολικά αυστηροί με τους άλλους και να σεβόμαστε και υπερασπιζόμαστε την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Δέν έχουμε τό δικαίωμα να κομπάζουμε για τις γνώσεις και τά δημιουργήματά μας. Οι γνώσεις μας είναι μία σταγόνα στον ώκεανό του έπιστητού, τά δέ δημιουργήματά μας χλευάζονται μέσα στο χάος της κοσμικής δημιουργίας.

Όφείλουμε να μην επαναπαυόμαστε μέσα στην δθθεν σιγουριά της εγωιστικής ανθρώπινης μικρότητας, αλλά να ασκοϋμε με συνέπεια την παρατήρηση των κοινωνικών εξελίξεων, των εναλλαγών της φύσεως, του ίδιου μας του εαυτού. «Τά πάντα ρεΐ» σοφά επισήμανε ο Ηράκλειτος. Είμαστε και έμεις μέσα στο ποτάμι που κυλάει. Μόνο παρατηρώντας τό ποτάμι, την ροή του, τόν κόσμο γύρω από τό ποτάμι, έμας τους ίδιους και τις αντιδράσεις μας, μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε τις αληθινές ανάγκες και επιθυμίες μας.

Γιά να παλαίψουμε για κάποιο όνειρο, πρέπει να ξέρουμε ποιά είναι αυτό τό όνειρο. Εντοπίζοντας τις άξίες που μας αντιπροσωπεύουν πραγματικά, μπορούμε να έντοπίσουμε τόν εαυτό μας.

Τό φαινόμενο της ζωής είναι αλληλένδετο με τό φαινόμενο της δράσεως. Για να υπάρχει όμως δράση συνεχής και σταθερή, πρέπει απαραίτητα να προϋπάρξη ένα ιδανικό, στην πραγμάτωση του οποίου θα αποσκοπεί.

Εάν τό ιδανικό λείπει, δέν είναι δυνατό να αναπτυχθούν δραστηριότητα και κίνηση, εκτός βέβαια από όσες αποσκοπούν στην επιβίωση και διαιώνιση του είδους. Επομένως ή απουσία ιδανικών έχει ως συνέπεια την αναστολή κάθε δημιουργικής δραστηριότητας, με συνακόλουθο την ήθική και πνευματική νέκρωση μας ως ανθρωπίνων όντοτήτων.

Εδω ξεκινάει ή διαδικασία του «ένδον σκάπτειν» για να φέρη στην επιφάνεια, σύμφωνα με τις ανάγκες της ψυχής μας, την έκλογή ενός ιδανικού.

Όλος αυτός ο δρόμος είναι μοναχικός. Πρόκειται για ένα κλειό σιωπής, απαραίτητο σε όποιον επιθυμεί να καλλιεργήσει την έσωτερική του όραση. Είναι ένας δρόμος, που δέν άντέχει στις συναθροίσεις των πολλών. Έχει για σύμμαχό του την απομόνωση και την φυγή.

Είναι όμως -σχήμα οξύμωρο- ο μόνος δρόμος για να πλησιάσης ουσιαστικά τόν συνάνθρωπό σου.

Η διαδικασία προσεγγίσεως του άλλου απαιτεί υπομονή, συνεχή προσπάθεια και έμπλουτισμό των σχέσεων με δημιουργικά έρεθίσματα.

Μέσα από αυτό τό μονοπάτι οδηγούμαστε τόσο στο σεβασμό των άλλων, όσο και στον αυτοσεβασμό. Μέ άλλα λόγια στην υπεράσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Τό μεγάλο στοίχημα της ζωής, είναι να την ζήσης αληθινά. Να στέ-κεσαι κοντά στους στους άλλους ανθρώπους, να καταλάβης ποιός είσαι και ποιοι οι άλλοι και να ανοιχτής να τους αγαπήσης.

Ο σημερινός μου λόγος είναι αποτέλεσμα επίσης παρορμήσεως.

Δέν ένεχει και ούτε τό δικαϋται άλλωστε θέση διδασκαλίας.

«Κανείς δέν διδάσκει καλύτερα από τό μερμήγκι, που δέν λέει τίποτα» είπε ο Φραγκλίνος. Θά ήθελα να μπορούσα να μη μιλάω, να μη λέω τίποτα. Όμως οι εικόνες συνωθούνται μέσα μου.

Αυτό που σήμερα καταθέτω ενώπιόν σας, είναι κάποια κομμάτια ενός -τό υποπετεύομαι- τεράστιου πάζλ, που άρχισε να δημιουργείται μέσα στο κεφάλι μου, από πέρσι τόν Σεπτέμβριο.

Είσαστε ο δικός μου καθρέπτης. Μέσα στο δικό σας βλέμμα οι εικόνες μου αποκτούν υπόσταση και γίνονται λόγος. Σας μιλάω για να ακούσω έμένα.

Ο λόγος μου είναι έλλειπτικός, γιατί είναι μόνο θεωρία, είναι απλά μία συνειδητοποίηση. Δέν έχω κάνει βήματα. Τό μοναδικό μου βήμα είναι που βρίσκομαι εδώ, ανάμεσά σας.

Σε σας μιλάω που άκροβατείτε στο τεντωμένο σχοινί. Αυτό τό όνειρο έχω, να γίνω άκροβάτης.

Η καρδιά μου φλέγεται για να νοιώση αυτό τό πάθος.

Έσείς καλύτερα από τόν καθένα ξέρετε, πώς δέν πρόκειται για ένα πάθος εύτελές. Η νοσταλγία για τό απόλυτο γεννά τό πάθος.

Είναι άραγε αλήθεια πως, ό,τι νοσταλγεί κανείς συνάμα τό περιέχει;

Ελπίζω να είναι έτσι.

Γιατί τό πάθος σε εκθέτει άνεπα-νόρθωτα. Έχει συρματοπλέγματα. Δέν έχει γαλήνη. Είναι τρομακτικό, όπως κάθε τι που σε οδηγεί σε μία ουσιαστική αλλαγή μέσα σου.

Κι εγώ τό φοβάμαι τουτο τό σκοινί. Φοβάμαι μήπως κοιτάξω κάτω και πέσω. Φοβάμαι μήπως κοιτάξω πάνω και τρομάξω. Σε σας μιλάω, που κάνετε νυκτέρια για του «Απιαστου τό πρόσωπο.

Θέλω να μοιραστώ μαζί σας ένα ποίημα γραμένο στα 1950 από τόν Γιώργο Μακρή.

Εδω και μία δεκαπενταετία περίπου ψάχνει παραληπτες, κρυμμένο μέσα στο σημειωματάριό μου.

**Εμείς οι λίγοι
Είμαστε έμεις οι όνειροπαρμένοι
τρελλοί της γής
με τη φλογισμένη καρδιά
και τά εξαλλα μάτια
Είμαστε οι αλύτρωτοι στοχαστές
και οι τραγικοί έρωτευμένοι.
Χίλιοι ήλιοι κυλοϋνε μέσ στο αίμα μας
κι όλουθε μας κυνηγά
τό όραμα του άπειρου.
Η φόρμα δέν μπορεί να μας δαμάσει.
Εμείς έρωτευτήκαμε
την ουσία του είναι μας
και σ' όλους μας τους έρωτες
αυτήν αγαπούμε.
Είμαστε οι μεγάλοι ένθουσιασμένοι
και οι μεγάλοι άρνητές.
Κλείνουμε μέσα μας τόν κόσμο όλο
και δέν είμαστε τίποτ' άλλο
απ' αυτόν τόν κόσμο.
Οι μέρες μας είναι μία πυρκαγιά
και οι νύκτες μας είναι πέλαγο.
Γύρω μας άντηχεΐ
τό γέλιο των ανθρώπων.
Είμαστε οι προάγγελοι του χάους.**

Ο Αριθμός στην ελληνική και την σύγχρονη σκέψη

μέ αφορμή την ΕΠΙΝΟΜΙΑ του Πλάτωνος

Ο «Αριθμός» δημιουργήθηκε από την ατομική παρατήρηση του ανθρώπου και απεικονίζει (σημαίνει) μία κατάσταση, π.χ. παρατηρώντας τις καθημερινές αλλαγές της όψεως της σελήνης καθώς γεμίζει σε πανσέληνο μάθαμε να μετράμε ως τό 15 ενώ ταυτόχρονα ο αριθμός 15 σημαίνει πλέον μία κατάσταση, αυτήν της ολοκληρώσεως μιας φάσεως. Η έναλλαγή ημέρας-νύκτας μας μαθαίνει να μετράμε ως τό δύο, τό οποίο και αποκτά μία σημασία, αυτήν της αναλλαγής (ημέρα-νύκτα, μαύρο-άσπρο, καλό-κακό, πέρασ-άπειρο, τάξη-αταξία...).

Ο «Αριθμός» λοιπόν, εκτός της αριθμητικής αξίας του, περιέχει και μία σημασία. Για να αποκτήσουμε γνώση του «Αριθμού» πρέπει λοιπόν να αποκτήσουμε γνώση της καταστάσεως που παριστά, δηλαδή να αποκτήσουμε γνώση της σχέσεως ΣΗΜΑΙΝΟΝΤΟΣ-ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.

Η χρήση του «Αριθμού» με την γνωστή μας αριθμητική του μορφή ήρθε ως φυσιολογική συνέπεια, όμως η αξία του είναι η εσωτερική σχέση που υποκρύπτει. Αυτήν την εσωτερική σχέση που δηλώνεται με την φράση «Μηδείς μη έστω άγεωμέτρης» και θέλει να τονίσει την τεράστια σημασία που έχει για τον καθένα μας να κατανοήσει ότι η Γεωμετρία είναι η μελέτη «Αριθμού» (άρα σχέσεων) που αν και άνομοι μεταξύ τους εξομοιώνονται (συσχετίζονται) μέσω αναφοράς σε επιφάνειες.

Η μελέτη των «Αριθμών» μας αποκαλύπτει εξαιρετικές έννοιες όπως π.χ. τό μυστικό της Μουσικής αφού οι όροι 9 και 8 που αντιστοιχούν στα δύο μεγάλα διαστήματα της οκτάβας είναι οι μέσοι όροι της αριθμητικής προόδου 6, 9, 12 και της αρμονικής προόδου 6, 8, 12 ενώ τό υπέρτατο μυστικό της φύσεως βρίσκεται στην μελέτη του λόγου 2:1, των δυνάμεων του και των μέσων όρων του.

Η Ελληνική Σκέψη κατέστησε σαφές ότι την «Γνώση του αριθμού» άφ' ενός μέν την συνοδεύουν όλα τά άλλα καλά πράγματα (Πλάτων 977B - Τιμ. 38Γ, 39B) και άφ' ετέρου ότι όπου υπάρχει «Αριθμός» βρίσκουμε

τάξη ενώ όπου λείπει επικρατεί σύγχυση, χάος, αταξία (Πλάτων 977B-978B). Άλλά και πόσο κοντά είναι αυτές οι δύο καταστάσεις όπως κατέδειξε η Πυθαγόρεια ανακάλυψη των ΑΡΡΗΤΩΝ Αριθμών όπου ένα άπολύτως συγκεκριμένο εύθυγράμμο τμήμα (ή διαγώνιος τετραγώνου πλευράς 1 έκατοστού) είναι άδύνατον να προσδιοριστή ακριβώς (άφου ισούται με την ρίζα του 2 ήτοι 1,4142134. δηλαδή ότι τό ΑΠΕΙΡΟ ένυπάρχει μέσα στο ΠΕΠΕΡΑΣΜΕΝΟ, ή ΑΤΑΞΙΑ μέσα στην ΤΑΞΗ (έξ ου και ή πυθαγόρεια ρήση «Η ανάγκη κατοικεί πλησίον της δυνάμεως»).

Αυτή ή συνύπαρξη ΤΑΞΕΩΣ και ΑΤΑΞΙΑΣ αποτελεί ένα θεμελιακό γνώρισμα της ελληνικής σκέψεως και θεωρήσεως των αισθητών και νοητών «πραγμάτων», άφου και στο ίδιο τό Δωδεκάθεο συνυπάρχει τό καλό και τό κακό, τό δίκαιο και τό άδικο, μέ φορείς τους τούς ίδιους τούς θεούς ενώ ή τελική άπόφαση για την πορεία των πραγμάτων έλαμβάνετο από τό Συμβούλιο των Θεων και όχι από τον Παντοδύναμο Έναν μέ κλασσικό παράδειγμα την άδυναμία του Διός να σώσει την άγαπημένη του Τροία. Θυμίζουμε ότι οι αντίστοιχες Άνατολικές θρησκείες από πολύ νωρίς έφευραν τό «πνεύμα του κακού» τον «έκπεσόντα άγγελο», τον «Σατανά» της Παλαιάς Διαθήκης. Αντιλαμβανόμαστε πλέον ότι ή ήθική του Δωδεκαθέου βρίσκεται πίο κοντά στην πραγματικότητα της ΦΥΣΕΩΣ όπου τό καλό και τό κακό δέν υπάρχουν «κεχωρισμένα» και ότι κανένας μας δέν είναι δυνατόν να είναι άπολύτως καλός ή κακός.

Οι Πυθαγόρειοι ανακαλύπτοντας την ΑΤΑΞΙΑ μέσα στην ΤΑΞΗ, τό κακό μέσα στο καλό, ποτέ δέν τό άπαρνήθηκαν, άπεναντίας ένέταξαν τό ΠΕΡΑΣ και τό ΑΠΕΙΡΟ (ρητούς και άρρήτους αριθμούς) στο ΕΝ κάνοντάς λόγο για την μονάδα ως τό πρώτο προϊόν του συνδυασμού «πέρατος» και «άπειρου» (Άριστοτέλης Μετά τά Φυσικά 1986α 19). Άκόμα και ο ίδιος ο Πλάτων στα τελευταία χρόνια της ζωής του προσπάθησε να ένωπιήσει τό καλό και τό κακό (είναι

και Μηδέν) μέ την θεωρία περί κινητικού όντος στον Σοφιστή. Δυστυχώς τό τελευταίο έργο της τριλογίας (Φιλόσοφος) ο Πλάτων δέν πρόλαβε ή δέν θέλησε να τό γράψει.

Ο Έράλειτος είπε τό περίφημο «τά πάντα ρεΐ» δηλαδή στα πάντα υπάρχει κίνηση, άκόμα και στην πέτρα πού βλέπουμε να κείται στον βυθό της θαλάσσης άκόμα και στο βιβλίο πού κρατάμε στα χέρια μας υπάρχει κίνηση (κίνηση ήλεκτρονίων) δηλαδή έχουμε συνύπαρξη κινήσεως-άκινήσιος.

Η σύγχρονη Φυσική επίσης έχει άποδείξει ότι ή έλλειψη σχέσεων στην λειτουργία των στοιχείων ενός συστήματος, σηματοδοτεί μέν, την άδυναμία διατυπώσεως ΝΟΜΟΥ για την συμπεριφορά τους (δηλαδή άδυναμία να διατυπώσουμε μέ «αριθμό» τις σχέσεις λειτουργίας του) αλλά σηματοδοτεί επίσης και την αρχή μιας νέας όργανώσεως, μιας νέας σχέσεως μεταξύ τους, ήτοι την ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ της ύλης!!! Έδω πρέπει να σημειώσουμε ότι σε μία τέτοια κατάσταση ή ΦΥΣΗ πραγματοποιεί τις πιο περίπλοκες δομές της και μάλιστα τελικά καταδεικνύεται πως ή ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΗ ΜΟΝΟ ΣΕ ΕΝΑ ΣΥΜΠΛΗΝ ΜΑΚΡΑΝ ΤΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ.

Όπότε προκύπτει ένα άκρως ένδιαφέρον έρώτημα (υπό τον όρο ότι τά παραπάνω ισχύουν και σε ένα σύστημα κοινωνίας Άνθρώπων). Πόση, και τί είδους ΤΑΞΗ απαιτείται για να διατηρηθή ή δομή ενός κοινωνικού συστήματος και πόση και τί είδους ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ είναι άναγκαία ώστε να αυξάνη ή κοινωνία αυτήν την ΣΟΦΙΑ της;

Έρώτημα πού αποτελεί και τό θέμα της ΕΠΙΝΟΜΙΑΣ, πού άναζητείται να προσδιορισθή ποιές επισημες όδηγούν στην ΣΟΦΙΑ και ποιοί έχουν την δυνατότητα προσβάσεως στην ΣΟΦΙΑ ώστε να προσδιορισθή «τό πλήρες πρόγραμμα επιστημονικών σπουδών πού χρειάζοντά τά μέλη του νυκτερινού συμβουλίου» (έρώτημα πού έμεινε άναπάντητο στους ΝΟΜΟΥΣ ΙΒ).

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΥ
ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΥ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 57

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ 1 ΠΑΓΚΡΑΤΙ - ΤΗΛ.: 010.75.12.156

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΤΗΛ.: 010.52.37.543

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ 2002 - ΑΝΕΥ ΦΠΑ 4%

Όμηρου:	ΙΛΙΑΣ	50	Κ. Κουρτίδου:	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ	15
Όμηρου:	ΟΔΥΣΣΕΙΑ	50	Άγνωστου:	Η ΜΥΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ	5
Όρφως:	ΥΜΝΟΙ - FRAGMENTA	10	Σ. Πιρπλή:	ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ	6
Όρφως:	ΛΙΘΙΚΑ - ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ	10	Π. Βασιλειάδου:	Η ΠΛΑΤΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ	6
Έρμεδοκλέους	ΑΠΑΝΤΑ - ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΟΣ	10	Άσημακόπουλου	ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ	6
Πινδάρου:	ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙΝΙΚΟΙ - ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΙ ΝΕΜΕΟΝΙΚΟΙ-ΠΥΘΙΟΝΙΚΟΙ-ΙΣΘΜΙΟΝΙΚΟΙ	25	Έ. Δάγιου:	ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ	14
Σόλωνος:	ΑΡΧΑΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ	15	Έ. Δάγιου:	Η ΛΥΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΜΗΘΕΑ	14
Πλάτωνος:	ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ	9	Κ. Κακούρη:	ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ	16
Πλάτωνος:	ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ - ΦΑΙΔΡΟΣ	6	Άλτάνν:	ΑΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ Βιβλίου Ιον	24
Πορφυρίου:	ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ	8	Έ. Νικολούδης:	ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ	9
Λουκιανού:	ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ ΣΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ	5	Ά. Χαλά:	Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΜΑΣ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ	9
Κέβντος:	ΠΙΝΑΞ - ΤΟ ΧΡΥΣΟΥΝ ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ	11	Γρ. Ζώρζου:	ΑΜΒΡΟΣΙΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΘΕΟ	5
Άρμβλίκου:	ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ	11	Γρ. Ζώρζου:	ΑΠΑΡΧΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟΝ ΘΕΟ	5
Σαλουστίου:	ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ	5	Γρ. Ζώρζου:	ΣΠΟΝΔΑΙ ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΕΠΕΡΜΑ	5
Ίουλιανού:	ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΑ ΗΛΙΟΝ	7	Γρ. Ζώρζου:	ΝΕΚΤΑΡ ΤΟ ΚΟΣΜΙΚΟ ΠΥΡ	5
Έροκλέους:	ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ	8	Γρ. Ζώρζου:	ΠΕΛΑΣΓΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	5
Πυθαγορείων:	ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ ΧΑΛΔΑΪΚΑ ΛΟΓΙΑ	5	Λαμπροπούλου:	ΧΟΡΟΣ & ΑΡΜΟΝΙΑ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ	7
Χαλδαίων:	ΠΡΟΚΛΟΥ - Μ. ΨΕΛΛΟΥ - Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ	14	Μ. Μάκρας:	ΓΝΩΡΙΞΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ	10
Μέ σκόλια	ΤΑ ΜΑΓΙΚΑ ΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟ ΖΩΡΟΑΣΤΡΟΥ ΜΑΓΩΝ	5	Μ. Μάκρας:	ΟΙ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ	7
Πλάτωνος:	ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ	22	Ά. Κελεσιδου:	ΟΙ ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ	7
Σακελλαρίου:	Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ & Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ	44	Ά. Κελεσιδου:	ΣΠΟΥΔΕΣ ΨΥΧΗΣ	9
Π. Γράβιγγερ:	ΥΜΝΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΥΣΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ	10	Ά. Γεωργιάδου:	ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ	6
Π. Γράβιγγερ:	Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΩΝ ΔΟΝΗΣΕΩΝ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ Ο ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΛΑΝΤΟΣ	11	Ν. Έλάτου:	Ο ΧΑΡΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΓΕΝΗ	10
J. Mallinger	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΗΣ & ΑΚΡΕΟΦΑΓΙΑΣ	8	Ά. Κελεσιδου:	Ιστορικό άφήγημα για παιδιά. Τό εκπαιδευτικό σύστημα της άρχαίας Άθήνας και Σπάρτης	10
Σ. Νάγου:	ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ	9	Κωνσταντινίδης:	ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ (παιδικό διήγημα)	5
Σ. Νάγου:	ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΟΛΥΜΠΙΟΙ ΘΕΟΙ ΝΟΥΣ, ΓΝΩΣΗ, ΨΥΧΗ, ΠΝΕΥΜΑ	5	Στασινοπούλου:	Η ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ	8
Δ. Καλλέρην:	ΥΜΗΤΤΟΣ - ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	5	С. Dupuis:	Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ	8
Δ. Καλλέρην:	ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΑΘΛΗΤΡΙΕΣ	17	Ά. Κακριδής:	ΑΡΑΙ (ΚΑΤΑΡΑΙ - ΠΡΟΣΕΥΧΑΙ)	10
Δ. Καλλέρην:	ΑΝCIENT GREEK WOMEN ATHLETES	17	Ν. Παράσκη:	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ	5
Dido Kallergi:	ΑΝCIENT HELLENIC MYSTERIES	8	Άδριανόπουλου	ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ	15
D. Robins	ΤΕΛΟΣ-ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΜΟΝΟΙ ΚΑΛΕΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΛΗ ΓΗ	13	Άδριανόπουλου	ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ	8
Π. Ντινάκ:	Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ	44	Άδριανόπουλου	ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΖΩΗ	8

Διάθεσις όλων των βιβλίων του Δ. Λιαντίνη

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ειδικό τριμηνιαίο περιοδικό για έλεύθερους έρευνήτες

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗΣ τηλ. 52.37.543 (FAX): 52.26.694

<http://www.ideotheatron.gr>

e-mail: radamanthys@ideotheatron.gr

ΝΕΟ ΤΜΗΜΑ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ - ΕΝΑΡΞΗ ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 18:00 ΣΤΟ ΠΑΓΚΡΑΤΙ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο 1ος ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ **ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ**

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΔΕΜΕΝΑ ΟΛΑ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1998 - 99

ΕΝΑ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ, ΙΔΑΝΙΚΟ ΓΙΑ ΔΩΡΟ

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΤΕΥΧΟΣ 2

ΤΕΥΧΟΣ 3

ΤΕΥΧΟΣ 4

ΤΕΥΧΟΣ 5

ΤΕΥΧΟΣ 6

ΤΕΥΧΟΣ 7

ΤΕΥΧΟΣ 8

ΕΓΩ, Ο ΗΜΙΟΧΟΣ - ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ (ΡΑΔ. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ) - ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΕΙ Η ΨΥΧΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ (ΠΛΑΤΩΝΟΣ) - ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΕΛΛΗΜΑΣ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (ΠΡΟΚΛΟΥΣ) - ΟΡΦΙΚΗ ΑΤΡΑΠΟΣ - ΜΥΘΕΙΕ ΤΡΟΦΩΜΙΟΥ (ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ) - ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ - ΤΑΞΙΔΙ ΕΤΟΝ ΗΛΙΟ - 1998 ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ ΕΤΟΣ (ΑΛΤΑΝΗ)

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΜΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ (Κ. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ) - ΠΡΟΘΑΛΑΜΟΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ: ΑΙ ΤΡΙΕΙΣ ΟΥΕΙΣ ΤΗΣ ΞΕΛΗΝΗΣ (ΑΛΤΑΝΗ) - ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ - ΔΑΛΗΓΟΡΙΚΕΣ (ΖΩΣΙΜΟΥ) - ΕΡΩΤΙΚΟΣ (ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ) - Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ (Κ. ΠΑΛΑΜΑ) - ΕΧΕΤΑΙΟΙΣ (ΔΘ. ΠΟΥΡ-ΜΑΡΟΠΟΥΛΟΥ) - ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΕΙ Η ΨΥΧΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ (ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑ Β' - ΦΑΙΔΡΩΝ) - Ο ΜΑΟΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΤΡΕΦΕΤΑΙ ΚΑΙ Ο ΜΑΟΣ ΠΟΥ ΔΟΜΕΙΤΑΙ (Ι. ΠΙΤΕΟΥΛΗ) - ΑΙ ΠΕΡΙ ΑΚΡΕΟΦΑΓΙΑΣ ΔΟΣΑΞΙΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ (ΠΑΝ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ) - Η ΜΟΥΣΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ (Χ. ΕΠΥΡΙΔΗ) - Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΣ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ (Ι. ΔΑΚΟΓΛΟΥ) - ΣΥΜΒΟΛΑ ΕΛΛΗΜΙΚΑ (Τ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ) - Η ΕΛΛΑΣ ΕΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ (Ι. ΘΕΟΔΩΡΑΤΟΥ).

ΜΑΡΚΙΣΣΟΣ (Δ. ΝΑΝΤΙΝΗ) - Ο ΒΑΝΔΑΛΟΣ (Ε. ΑΝΤΩΝΑΚΟΥ) - Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ (ΕΤ. ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΥ) - ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΟΥ ΔΙΧΑΣΜΟΥ (ΗΛ. ΜΙΚΟΛΟΥΔΗ) - ΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΩΝ ΧΡΥΣΩΝ ΕΠΩΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΜΥΗΜΕΝΩΝ (ΑΝΤ. ΧΑΛΑ) - ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ (Ο.ΡΑ) - Η ΑΘΑΝΑΞΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΘΑΝΑΤΟΥ (Π. ΛΕΚΑΤΕΔ) - ΑΙ ΔΥΟ ΗΛΙΟΣΤΑΞΙΑΚΑ ΠΥΛΑΙ - ΔΙΟΝΥΣΟΣ - ΑΠΟΛΛΩΝ: ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΤΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ (Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ: ΔΙΟΝΥΣΙΑ - ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ - ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑ (Ε. ΜΠΟΓΔΑΝΟΥ) - ΑΝΑΕΤΕΝΑΡΙΑ (Γ. ΛΕΚΚΑΚΗ) - ΕΛΛΗΜΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ (Ε. ΝΑΓΟΥ) - ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ (Ν. ΧΑΡΑΚΑΚΟΥ)

ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΚΑΙ Η ΑΘΑΝΑΞΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ (ΑΛΤΑΝΗ) - ΤΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΜΥΗΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΟΥ ΙΔΡΥΣΕΝ Ο ΟΡΦΕΥΣ (Α. ΧΑΛΑ) - ΗΜΟ ΟΔΑΝΤΙΣΜ (Α. ΜΑΝΟΠΟΥΛΟΥ) - ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ: Η ΜΗΤΡΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ (Μ. ΞΕΣΙΝΗ) - Η ΨΥΧΗ, Η ΑΘΑΝΑΞΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΘΑΝΑΤΟΥ - ΜΕΡΟΣ 20^Ο (Π. ΛΕΚΑΤΕΔ) - ΟΜΝΥΜΙ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΙΗΤΡΟΝ (Ν. ΒΑΡΔΙΑΜΠΑΣΗ) - ΤΟ ΕΝΙΔΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ (Α. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ) - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΜΕΡΟΣ 10^Ο (Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ) - ΕΑΡΙΝΗ ΙΕΗΜΕΡΙΑ (Ε. ΝΑΓΟΥ) - ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΜΙΚΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΣ (Α. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ) - Η 25^Η ΜΑΡΤΙΟΥ ΩΣ ΜΥΗΤΙΚΗ ΕΟΡΤΗ (Μ. ΔΕΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ) - ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΡΑΧΥΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ (ΞΕΝΕΚΑ) - Η ΕΛΕΝΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΤΗΣ (Δ. ΝΑΝΤΙΝΗ)

ΕΠΙΕΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ ΕΤΗΝ ΠΡΟΙΕΤΟΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ (Γ. ΤΕΟΥΚΑΝΤΑ) - ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΜΩΝ - ΠΩΣ ΕΚΕΠΤΕΤΑΙ Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ (W. H. CALVIN) - ΤΟ ΡΟΛΟΪ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ (Ι. ΣΑΚΚΑ) - ΘΕΡΙΝΟΝ ΗΛΙΟΣΤΑΞΙΟΝ - ΕΝΑΣ ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ (Κ. ΜΕΡΔΕΜΙΔΑΝΟΥ) - Η ΨΥΧΗ (Π. ΛΕΚΑΤΕΔ) - ΣΥΜΠΟΞΙΟΝ 'Η ΚΡΟΝΙΑ (ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ) - ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΗΝΗΜΟΕΥΝΩΝ (ΕΠ. ΝΑΓΟΥ) - Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ (ΕΥΔΓ. ΕΤΑΜΑΤΗ) - Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ (Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ) - ΟΙ ΕΟΡΤΕΣ ΤΩΝ ΗΛΙΟΣΤΑΞΙΩΝ (ΔΑΝΕΣΗ - ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ) - ΤΟ ΕΛΛΗΜΙΚΟ ΧΡΩΜΑ (Π. ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ) - ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΥΕΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ (ΕΠ. ΝΑΓΟΥ)

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ - Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ (ΕΠ. ΝΑΓΟΥ) - Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ (Η. Π. ΜΙΚΟΛΟΥΔΗ) - Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΜΑ (Ι. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ) - ΕΛΛΗΜΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ (Δ. ΝΑΝΤΙΝΗ) ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΡΜΕΝΙΔΟΥ (Α. ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ) - ΑΝΗΡ-ΓΥΝΗ ΠΑΤΗΡ-ΜΗΤΗΡ = ΖΩΗ (Ι. ΜΑΡΗ) - Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ (Κ. ΒΑΓΙΟΠΟΥΛΟΥ) - ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ ΒΙΩΜΑ ΚΑΙ Ο ΠΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ (Ν. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ) - ΨΥΧΗ (Π. ΛΕΚΑΤΕΔ) - ΓΝΩΡΙΞΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ ΜΕ ΟΔΗΓΟ ΤΑ ΕΛΛΗΜΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ (Μ. ΜΑΚΡΑ) - ΘΑΛΗΣ, ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ, ΑΝΑΞΙΜΕΝΗΣ (Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ) - ΕΟΡΤΑΙ ΤΩΝ ΟΡΦΙΚΩΝ (Ε. ΝΑΓΟΥ) - ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΦΥΕΙΟΚΡΑΤΙΚΑΙ ΤΩΝ ΒΑΣΕΙΣ (Ι. ΒΑΣΙΛΗ)

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΛΕΙΑ (Α. ΣΑΡΑΓΑ) - ΗΤΑΝ ΓΝΩΣΤΗ Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΤΗΝ ΜΙΝΩΙΚΗ ΚΡΗΤΗ; (Ι. ΔΑΥΡΟΥ) - Η ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ (Μ. ΞΕΣΙΝΗ) - Η ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ (Α. ΚΑΛΛΕΡΓΗ) - ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΛΟΣ (Ε. ΝΑΓΟΥ) - ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ - ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ - Η ΨΥΧΗ ΑΝΘΡΩΠΑΚΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΙΔΩΛΟ ΤΟΥ ΜΑΤΙΟΥ (Π. ΛΕΚΑΤΕΔ) - ΧΕΙΜΕΡΙΝΕΣ ΤΡΟΠΕΣ (Δ. ΝΑΝΤΙΝΗ) - ΟΙ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ (Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ) - ΦΥΕΙΟΛΑΤΡΕΙΑ (Δ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ)

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ

ΤΟΜΟΣ Δ' ΤΕΥΧΗ 7-8
1998 - 1999

40 ΕΥΡΩ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο 2ος ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ **ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ**

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΔΕΜΕΝΑ ΟΛΑ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 2000 - 2001

ΕΝΑ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ, ΙΔΑΝΙΚΟ ΓΙΑ ΔΩΡΟ

ΤΕΥΧΟΣ 9

ΤΕΥΧΟΣ 10

ΤΕΥΧΟΣ 11

ΤΕΥΧΟΣ 12

ΤΕΥΧΟΣ 13

ΤΕΥΧΟΣ 14

ΤΕΥΧΟΣ 15

ΤΕΥΧΟΣ 16

ΟΡΦΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ - ΜΤΦΡ. Δ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ, ΕΧΟΛΙΑ ΕΤΟΥΣ ΟΡΦΙΚΟΥΣ ΥΜΝΟΥΣ - Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ, ΑΚΡΕΟΦΑΓΙΑ - Α. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΒΙΟΜΙΚΟΣ Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ - ΤΑ ΙΕΡΑ ΕΠΗΛΑΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ - ΡΑΔ. FAURE, ΕΝΑΣ ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΔΙΔΑΚΤΕΛΟΣ: ΕΠΥΡΙΔΩΝ ΝΑΓΟΣ Ι. ΒΑΣΙΛΗ, ΤΟ ΠΙΣΤΕΥΩ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ - Ε. ΝΑΓΟΥ, ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΜΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ - ΠΑΝ. ΘΑΛΑΞΗΣ, ΨΥΧΗ - Π. ΛΕΚΑΤΕΔ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

ΑΛΤΑΝΗ - ΤΟ ΖΩΟΓΟΜΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ, ΠΛΑΤΩΝΟΣ - ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΕΙ Η ΨΥΧΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ, ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ - ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΕΤΗΝ ΞΕΛΗΝΗ & Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ, ΣΑΛΟΥΕΤΙΟΥ - ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟ- ΕΜΟΥ, Ε. ΝΑΓΟΥ - ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ - Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΘΕΩ- ΡΙΑ, Π. ΛΕΚΑΤΕΔ - ΕΠΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΘΑΜΕΝΟΥ, Ε. ΝΑΓΟΥ - Η ΔΙΑ- ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΛΑΗΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΕΥΕΤΗΜΑΤΟΣ (ΜΕΡΟΣ Β'), Τ. ΤΕΟΥΚΑ - ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΕΤΟΝ ΧΡΟΝΟ, Π. ΤΡΑΙΑΝΟΥ - Η ΕΛΛΗΜΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, Σ. ΛΕΩΔΒΕΑΤΕΡ - ΤΑ ΚΡΗΤΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

ΕΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΟΝΟΜΙΑΣ - Π. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ - ΤΟ «ΕΙΣ»+ΟΠ+ΤΡΟΝ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ - ΑΛΤΑΝΗ, ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΘΟΛΟΥ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ - ΔΚ, Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΔΕΘΕΝΕΙΑΣ - Γ. ΜΙΜΟΥΔΗΣ, Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΛΑΗΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΕΥΕΤΗΜΑΤΟΣ - ΕΠ. ΝΑΓΟΣ, Ο ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΛΑΝΤΟΣ - Ε. ΝΑΓΟΣ, Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ, Η ΠΡΟΞΕΥΧΗ ΠΑΝΩ ΕΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ - Ε. ΡΕΝΔΑΝ, Ο ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ, Η ΘΕΙΑ ΜΟΡΦΗ - Ε. ΝΑΓΟΣ, Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ - Π. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ, ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝ - Μ. ΚΟΡΡΕ, ΕΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ - Μ. ΚΟΡΡΕ, ΟΙ ΡΑΒΔΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΙΟΜΩΝ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ - ΒΑΣ. ΓΕΩΡΓΙΑΝΝΗ, ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝ - Π. ΚΑΤΗΜΕΡΤΣΗ, ΨΥΧΗ - Π. ΛΕΚΑΤΕΔ

ΤΟ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΝ ΗΛΙΟΣΤΑΞΙΟΝ 'Η Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ, Α. ΕΙΚΕΛΙΑΝΟΣ - ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΕΠΙ ΛΙΚΝΩ, Ε. ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ - Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ, ΑΛΤΑΝΗ - ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΛΟΓΙΑ ΕΠΑΛΗΘΕΥΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΕΤΗΜΗΣ, ΕΠ. ΝΑΓΟΣ - ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ, Π. ΛΕΚΑΤΕΔ - Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΔΑΡΟΣ, Ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ, Δ. ΤΕΙΛΙΒΕΡΔΗΣ - ΕΠΟΥΔΗ ΕΤΟΝ ΠΙΝΔΑΡΟ, Δ. ΤΕΙΛΙΒΕΡΔΗΣ - ΚΑΙ ΕΓΩ ΝΕΚΤΑΡ ΧΥΤΟΝ, Τ. ΤΕΟΥΚΑ - ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΕΤΟΝ ΧΡΟΝΟ, Μ. ΚΑΡΑΒΑ-ΓΑΛΑΝΗ - Η ΕΛΛΗΜΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΗΤΕΡΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, Α. ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ - ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ Ο ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΜΟΣ, Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, Π. ΛΕΚΑΤΕΔ - ΨΥΧΗ, Α. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ - ΥΠΟΘΗΚΕΣ ΒΙΟΤΙΚΗ, Χ. ΣΑΦΕΙΟΠΟΥΛΟΥ - Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ, ΜΤ. ΠΕΠΠΑ - ΕΛΛΗΜΕΣ ΚΑΙ ΞΕΜΟΙ ΜΕΞΕΙΕΣ

ΑΥΤΟΜΥΗΤΙΚΗ - ΙΒΑΣΙΛΗ, Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΕΤΗΝ ΕΘΝΟΓΕΡΕΙΑ - Θ. Π. ΤΑΞΙΟΣ, ΠΕΡΙ ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΣΥΜΕΙΔΗΣΕΩΣ - Ε. ΝΑΓΟΥ, ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΘΡΗΚΕΙΑΝ - ΒΓΟΥΣΙΟΣ, ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ-Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΤΟΙΔΕΩΝ - ΑΛΤΑ- ΜΗ, Η ΘΡΗΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΑΣ, Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ - ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΣ-ΕΛΛΗΜΙΚΟΣ, ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΕΤΗΜΗ-ΠΙΕΤΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ - Γ. ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΣ, Η ΑΘΑΝΑΤΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΣ-ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - Κ. ΓΕΩΡ- ΓΟΥΛΗ, ΥΠΕΡΥΘΡΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ - Α. ΚΑΤΑΝΟΥ, ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΓΑΛΛΗΜΗ - ΡΕΤΑΙΝΕΡ, ΤΟ ΠΟΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ - Ο. ΝΟΜΙΚΟΥ, Ο ΜΕ- ΛΑΣ ΖΩΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΙΛΙΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΠΑΡΤΙΑΤΩΝ - ΚΡΩΜΑΙΟΣ, ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΜΙΚΕΣ ΔΟΛΗΤΡΙΕΣ, ΧΕΙΡΩΝ ΚΕΝ- ΤΑΥΡΟΣ - ΑΛΤΑΝΗ, Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΖΩΟΓΟΜΙΚΟΥ ΤΡΙΓΩΝΟΥ - Γ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ, ΑΠΟ ΤΩΝ ΔΕΛΦΙΚΩΝ ΛΟΓΩΝ - Α. ΕΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΥ - Μ. ΚΑΡΑΤΣΑ, ΠΕΡΙ ΙΣΙΔΟΣ ΚΑΙ ΟΣΙΡΙΔΟΣ - ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ, Η ΠΡΟΙΕΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ - ΔΙΔΩΣ ΚΑΛΕΡΓΗ, ΣΥΜΘΗΚΕΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ: ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΗΣ - ΕΠΥΡ. ΝΑΓΟΥ, ΚΕΒΗΤΟΣ ΠΙΝΔΕΣ - ΚΙΜΩΝΟΣ ΔΟΗΜΑΙΟΥ, Η ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΕΩΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΡΦΥΡΙΟ - ΠΙΩΡΟΥ ΛΑΘΥΡΗ, Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ - ΕΠ. ΝΑΓΟΥ, ΟΔΥΣΣΕΙΑ: ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ - ΡΑΔΑΜΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ, ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ, ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΙ ΕΝΑΤΗ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ ΚΑΤΑ ΘΕΩΝΑ ΤΩΝ ΕΜΥΡΝΑΙΩ - ΑΛΤΑΝΗ, ΑΙ ΜΙΚΡΟΤΕΡΑΙ ΕΣΚΡΑΤΙΚΑΙ ΕΧΟΛΑΙ - Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ, ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ Ο ΤΥΑΝΕΥΣ - ΠΕΤΡΟΥ ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ, Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΙΤΑ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΩΝ - ΕΜΜΕΤ ΦΟΣ, Η ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ ΡΟΥΞΩ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΚΟΗ ΤΩΝ ΔΑΕΚΑΛΩΝ - ΔΗΜΗΤΡΗ ΝΑΝΤΙΝΗ

ΛΥΕΙΣ - Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ, ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ, Ο ΚΛΕΙΤΟ ΤΗΣ ΗΡΑΣ - ΑΛΤΑΝΗ, Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ - Α. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΞΕΛΗΜΙΑΚΕΣ ΛΑΤΡΕΙΕΣ - Β. ΜΠΑΡΛΑΜΑ, ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ Ε. ΝΑΓΟΣ, Η ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ ΡΟΥΞΩ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΚΟΗ ΤΩΝ ΔΑΕΚΑΛΩΝ - Α. ΝΑΝΤΙΝΗΣ, ΕΣΤΙΑ-ΑΡΗΣ-ΑΡΤΕΜΙΣ - Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ, ΤΟ ΖΩΟΓΟΜΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ - Π. Θ. & Π. ΑΔΑΜΑΚΟΣ, ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΟΡΦΙΚΩΝ - ΑΝ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ, ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΙΕΡΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ - Κ-Ε. ΓΕΩΡΓΙΑΝΑΣ, ΕΛΛΗΜΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΜΙΚΕΣ ΠΡΟΦΗΤΕΙΕΣ - ΕΛ. ΣΑΡΑΓΑΣ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΝΥΚΤΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ, ΧΡΟΝΟΣ ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΕΩΣ - Μ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΑΚΗΣ, ΟΙ ΕΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΨΥΧΗ - ΕΚ. ΝΑΓΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ, ΠΕΡΙ ΚΟΣΜΙΚΩΝ ΑΚΤΙΝΩΝ - Ε. ΝΑΓΟΣ, Η ΟΙΚΟΜΕΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑ- ΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΜΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ - Α. ΚΑΛΕΤΑΝΤΙΔΗΣ, ΕΚΕΥΕΙΣ ΕΧΕΤΙΚΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΡΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟ- ΡΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 11^{ΗΝ} ΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2001 ΚΑΙ Η ΠΥΡΑΜΙΣ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΟΕΦΙΑΣ - ΑΛΤΑΝΗ, Η ΓΕΝΕΤΙΚΗ ΕΥΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, ΤΟ ΙΕΡΟ ΔΕΝΔΡΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΟΡΤΑΕΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ - Α. ΚΑΛΛΕΡΓΗ, ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΝΤΕΙΩΝ - Ν. ΠΕΠΠΑ, ΑΡΧΗ ΕΟΦΙΑΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΕΠΙΕΚΕΥΙΣ - Α. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ

ΤΟΜΟΣ Β' ΤΕΥΧΗ 9-16
2000 - 2001

40 ΕΥΡΩ

Τό **ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ** τώρα καί στά **ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ**

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 20 ΕΥΡΩ * ΤΗΛ. 010. 52.37.543 - 010. 75.12.156
ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 104.32 ΑΘΗΝΑΙ * ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ 1 ΠΑΓΚΡΑΤΙ (ΟΠΙΣΘΕΝ ΕΥΤΥΧΙΔΟΥ 16)

ΕΚΔΩΤΗΣ
ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ